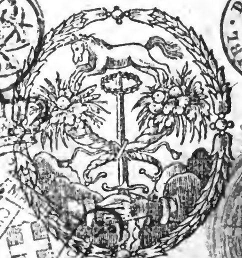
HISTORIA PERSECUTIONUM ECCLESIÆ BOHEMICÆ,

Jam inde à primordiis conversionis suæ ad Christianismum, hoc est, Anno 894. ad Annum usque 1632. Ferdinando secundo Austriaco regnante,

IN QUA

Inaudita hactenus Arcana Politica, consilia, artes, & judicia horrenda exhibentur.

Nunc primum edita cum duplici INDICE.

ANNO DOMINI CIↃ IↃ C XLVIII.

Typographus lectori S.

VEnit ad manus meas his diebus *Synopsis Historica Persequutionum Ecclesiæ Bohemicæ*, scripta jam ante annos quatuordecim, sed inedita hucusque. Causam intellexi ex amico, qui eam communicavit, quod occasio ad eam tum scribendam data, antequam conscribi potuisset, elapsa fuit: nempe Foxii Martyrologium, cui appendicis loco subjungenda fuit, jam prodierat. Suppresserunt illam itaque Authores, id rursum sibi in occasionem plura conquirendi, eôque plenius eandem historiam suo tempore edendi, assumendum rati. Quia vero ex eodem amico intellexi Historiæ hujus collectores

ſectores quoſdam interim vitâ functos eſſe: non ægre ferent alii, ſi qui ſuperſunt, hoc ipſum quod nobis illorum tantiſper induſtria dedit, in lucem mitti. Intereſſe enim putant Viri boni & docti, non ignorare iſta Eccleſiam DEI, quomodocunque tandem concepta ſint. Et ut qui vivunt promiſſa exſolvendi, Hiſtoriamque Martyrologiorum ſuorum plenius deſcriptam, & hucuſque continuatam, in lucem mittendi occaſionem habeant. Quod dum ab illis exſpectamus, nos interim his frui ne invideant. V.

P I Q

PIO *Lectori S.*

P*O ſtquam editionem* Martyrologii Foxiani *à Viris doctis, poſteritatiſque ſtudioſis, denuo in Anglia adornari; & auctaria undique conquiri, noſtrûm quidam è gente Bohema diſperſorum in Belgio conſtituti, cognoviſſent, ſimulque de adjungenda præſentis noſtræ perſequutionis, exiliique hiſtoria, fuiſſent admoniti: non intermiſerunt illico ad amicos per Miſniam, Poloniam, Hungariam, exulantes ſcribere, ut memorabiliter geſtorum, quantum poſſent, de infelici hac fabula conſignarent. Cogitavimus nos quidem, nihil forſan à nobis dari poſſe, cujus non ſufficientia prius exſtent exempla, ſive acerrimum Satanæ in Eccleſiam odium rabiemque, ſive fraudulentiſſimas Antichriſti machinationes, ſive humanam in perſequutionibus fragilitatem, ſive ſapientiſſimum* DEI *in tutandis ſuis conſilium & auxilia, ſpectemus. At quia non injucundum eſſe ſolet piis mentibus, nec certe fructu etiam ſuo caret, diverſis ſubinde multisque in exemplis intueri, tum quam variis occaſionibus* Deus *Eccleſiam cruce exercere, tum quam aſtute veterator Satan ſanctos* D E I *circumvenire, tum quam diverſimode homines certamini expoſiti labi, & tandem quam mire* Deus *quibuſdam robur indere ſoleat, ut*

præ-

pro nomine suo ignominias, exilia, carceres, mortes, & ærumnosa quæque, animose subeant, Mundumque succumbendo vincant: ideo nos nostra quoque explicare, & Ecclesiis Christi per Orbem dispersis communicare, voluimus. Et jubet ipsa propemodum Pietas, prohibere, quantum fieri per nos potest, ne ignoret posteritas, quos transierimus nos quoque torrentes, & in quibus æstuaverimus ignis clibanis : *ut agnoscentes, quam Ecclesia militans perpetuis obnoxia sit vicissitudinibus (ut Lunæ instar jam crescat, jam decrescat; jam pleno diffundat lumina vultu, jam tristissimam patiatur eclipsin (minus turbentur futuris unquam temporibus, animosque sibi parent in omnes casus mature intentos, denique non sub Sole, sed in supercælestibus, quærere condiscant securitatem & beatitudinem. Eo fine* altius etiam visum est ordiri hæc nostra, omnesque insigniores Ecclesiæ Bohemicæ mutationes, jam inde à primordio sui, redigere in tabellam : *cum præsertim de primis illis sub* Gentilismo, Papatu, & Pseudo-Hussitismo, *nostrorum martyriis, pauca hactenus exteris communicata sint: adeoque martyrologia, præter* Hussum & Hieronymum Pra-

gensem (*preterque* Milicium, *cujus* Catalogus Testium Veritatis *meminit*) *pleraque omnia nostra ignorent. Visum igitur est hac eâdem occasione antiqua conjungere novis, & utraque, brevitate quâ maxime potuit comprehensa, stylo historico, id est, Veritatis, persequi; prout nempe illa ex annalium nostrorum monumentis accurate excerpta, hæc ex præsenti propria observatione. vel certe testimoniis* αὐτοπτῶν, *fide optimâ collecta, sunt. Et hæc quidem postrema* Ferdinandiana persequutio, *quamvis ob politicas causas videri possit mota, bonaque eorum pars quæ hìc fidelibus obvenerunt, per militarem in belli cursu licentiam gesta: martyria tamen esse, quæ hìc constantes Euangelii assertores passi sunt, non negabit, qui Apocalypseos illa verba considerabit:* Et datum est illi (*Bestiæ*) bellum gerere cum sanctis, & vincere (*Apoc.* 13. 7.) *Annon &* Nabuchodonosor *evertendæ Hierosolymæ politicam habuit causam? temerariam nempe & obstinatam Iudaici populi à se defectionem. Quid tamen adhæc Deus?* Videatur Jes. 47. 6. 7. Jerem. 50. 17. 18. Zachar. 1. 14. 15. & alibi. *Annon* Antiochianæ persequutioni *ipsimet*

met Iudæi, domesticis tumultuationibus, dederant ansam? (2. *Machab.* 5. 11) *num ideo excusatus tyrannus? Alia scilicet est castigantis ob delicta Ecclesiam Dei, alia eam evertere quærentium hostium, intentio. Iure igitur Machabæano isti martyri succinere licet:* Nos quidem ob peccata nostra patimur: tu tamen qui bellum cum DEO geris, servis ejus manum inferendo, judicium omnipotentis non effugies, &c. (2. *Machab.* 7. 18. & 53. & *ss.*) *Optassemus quidem nostra hæc copiosius colligi, & accuratius digeri potuisse, quam nostrarum rerum præsens status patitur: quia tamen iterum, & tertio, de submittenda aliqua rerum nuper in Patria & Ecclesia gestarum communicatione admoniti fuimus, hoc quicquid est dare, quam bonorum desideria remorari, maluimus. Vbi nos recollegerit (speramus autem) Deus, poterunt alia memoratu digna adjungi: hæc vero ipsa, quæ nunc exhibemus, ad majorem evidentiam explicatius describi. Vale.*

Dabamus in Exilio, Anno 1632.

- *N. N. N. &c.*

SYNOPSIS HISTORICA

Perſequutionum Eccleſiæ Bohemicæ, jam inde à primordiis converſionis ſuæ, hoc eſt *Anno* 894. ad *annum* uſque 1632. continuata.

C A

Bohemi ad Fidem converſi, perſequutionem mox experiuntur.

BOhemi, gens Heneta, ſeu Slavica, idololatricis dedita cultibus ad Annum uſque Chriſti 894. ſine Deo vero, ſine Religione, vixerunt. Eo autem ipſo anno *Borivojus* eorum Dux, apud Moravorum regem Swatoplucum hoſpes, mira Dei diſpoſitione Chriſti cognitione imbutus, Bapti-

ptiſmatisque mox fonte ibidem, *Olomutii*, cum triginta Palatinis 23. Junii tinctus, domum cum gaudio revertitur: *Methudio* Moraviæ Antiſtite, Bohemis ſuis Apoſtolo futuro, ſecum abducto. Vbi factâ per Euangelii prædicationem ſemente, ingens mox colligitur meſſis: cùm *Ludomilla* Ducis uxore (remoto, quod hactenus colebat *Krosina* idolo) tùm magno de Proceribus plebeque numero, ad Baptiſmum quotidie confluente: *Borivojo* autem Templa ſcholasque paſſim erigente.

2. *Hæc erat Bohemis prima Euangelii lux, ſed à qua crucem abeſſe noluit Crucifixus:* qui ut proprio ſanguine Eccleſiam fundavit, ita eandem Martyrum ſanguine ſubinde ad fæcunditatem conſpergi, admittit: quod divinæ ſapientiæ conſilium eſt, ut non propter hanc vitam ſperare diſcamus in Chriſtum. Conſtitit itaque Bohemis etiam nonnullo ſuorum ſanguine Euangelium: inter quos præcipui fuerunt, *Ludomilla* & *Wenceſlaus* Principes, centenique aliquot è plebe. Quod uti acciderit, paucis (ex *Dubravio* potiſſimùm) hic recitabimus.

3. Pri-

3. Primus omnium *Borivojus* ab infidelium ſcelerata factione in exilium actus eſt: ſurrogato illi *Stoymiro*, qui per annos tredecim in Bavaria exulaverat. At ubi hunc quoque Chriſtianum eſſe agnoverunt, remiſerunt in exilium. *Borivojus* itaque revocatus, principatum filio *Spitigneo*, Ethnicis faventiori, reſignare coactus. A cujus morte *Wratiſlao*, minori natu *Borivoji* filio, *Drahomira* illuſtris genere & formâ, ſed Ethnica puella, in uxorem datur: blanda primùm marito, & Chriſtianis Proceribus, ſpondensque omnino à Catechiſmo ſe ad Baptiſmum venturam. Sed utroſque tamen, Catechiſtas & ſponſores, mulier impia audacter fefellit: quinimò longè ſe immaniorem in Chriſtianos quàm Ieſabel in Prophetas exhibuit.

4. Vivente quidem pio marito, malè conceptum in Chriſtianos odium vaferrimè diſſimulavit: ſed funerato eo, cùm filiolus natu major *VVenceſlaus* à *Ludomilla* avia educandus ſuſciperetur, illa minorem *Boleſlaum* ſibi inſtituendum depoſcens, regimen ad ſe

 rapuit,

plures quàm trecenti, semisomnes, seminudi. Quâ clade *Drahomira* læta, sed non exsatiata, sanguinario suo prætori apertè jam Pragæ grassandi, omnesque Christianos è medio tollendi, negotium dat. Obsequitur ille, sicariis & carnificibus septus per forum & plateas circumit, obviosque omnes mactat: donec iterum Christiani, mori fortiter pugnando, quàm desidiosè torpescendo præoptantes, sese conglobant, & cum Prætore congressi vincunt fugantque, tandem & fugientem scelestum confodiunt.

8. Hoc crudelitatis ministro amisso *Drahomira*, in rabiem quasi acta est: atque cùm Christianos Pragæ perdere non posset, ad Templa eorum evertenda (quorum nonnisi duo adhucdum erant, & in altero mariti sui Sepulchrum) animum appulit, succendique jussit.

CAP.

CAP. II.

LUDOMILLA *Martyr.*

ITa sæviente in Christianos *Drahomirâ*, *Wenceslaus* (qui hactenus ne in principatum succederet, ætatis & studiorum excusatione utebatur) hortatu *Ludomillæ* aviæ, Christianorumque Procerum, regimen suscipit: sed cujus tranquillitati ut consuleret, *Boleslao fratri*, *Drahomiraque matri*, Boleslaviam urbem cum toto illo tractu possidendam inhabitandamque, Procerum consensu assignat.

2. Deposuit itaque *Drahomira* regimen, sed non in Christianos odium, sanguinolentasq; machinationes: quæ primùm in sanctissimam matronã *Ludomillam* eruperunt. Cùm enim hanc majore gratiâ apud Venceslaũ, quàm se matrem, pollere, per idque Religionem Christianam nimis provehi videret: quæsivit, donec invenit, cędis perficiendæ idonea instrumenta, quendam *Tuhman* & *Cuman*, primariæ nobilitatis, projectæ audaciæ viros: qui

à *Drahomira* noctu emissi, sanctam viduam in Sacrario orationi intentam inveniunt, irrumpunt, prosternunt, & velo capiti detracto faucibus elisis suffocant.

3. Non defuêre, qui *Venceslaum*, ex cæde aviæ vehementer perturbatum, ad ulciscendum inflammarent: aut si ipse ulcisci nollet, sibi id committi deposcerent. Sed utrosque ille graviter corripuit, quòd aliena à pietate in qualemcunque tandem matrem, aliena quoque à modestia & tolerantia Christiana, suadere auderent: immemores quid ore suo dicat Dominus, *Mea ultio est, ego retribuam*.

CAP. III.

WENCESLAUS, *cum* PODIVINO, *aliisque*.

AT pio in impiam matrem *Venceslao* mala relata est gratia. Illa enim *Boleslao*, suæ superstitionis morumque sequaci, totam subdere cupiens Bohemiam, diffamare Wenceslaum, illique odium conflare, cœpit: quasi

quaſi parum idoneus ad exequenda Principis munia eſſet, quæ exſequi non per ſacra & ceremonias, ſed per arma & acies oporteret. Tandem, cùm & confirmari eum, & nomen ejus ſplendeſcere videret, ſcelerata de eo tollendo non ſolùm agitare, ſed & fratri inſuſurrare, incepit conſilia.

2. Obtulit vero ſe optata illi occaſio, à nato *Boleſlao* infante, cujus luſtrationi ut intereſſe velit *Wenceſlaus*, *Boleſlaviam honorificentiſſimè invitatur.* Quo profectus, à fratre matreque blandis amplexibus & oſculis, lautiſſimoque convivio in multam noctem protracto, exceptus fuit. Wenceſlaus cùm omnia ſuſpecta haberet, quietis loco in templum ſe contulit, ibique ſuſpiriis & precibus transmittere noctem decrevit.

3. In ea autem re occupatum invadit *Boleſlaus* frater, à matre ad ſcelus vigilantiore excitatus. Et primo quidem ab ictu fruſtratur, enſe ſibi de manibus, ob inſperatum ſtuporem, elapſo: mox redeunte animo & furore (quem ſceleris conducti adjutores

à *Drahomira* noctu emissi, sanctam viduam in Sacrario orationi intentam inveniunt, irrumpunt, prosternunt, & velo capiti detracto faucibus elisis suffocant.

3. Non defuêre, qui *Venceslaum*, ex cæde aviæ vehementer perturbatum, ad ulciscendum inflammarent: aut si ipse ulcisci nollet, sibi id committi deposcerent. Sed utrosque ille graviter corripuit, quòd aliena à pietate in qualemcunque tandem matrem, aliena quoque à modestia & tolerantia Christiana, suadere auderent: immemores quid ore suo dicat Dominus, *Mea ultio est, ego retribuam*.

CAP. III.

WENCESLAUS, *cum* PODIVINO, *aliisque*.

AT pio in impiam matrem *Venceslao* mala relata est gratia. Illa enim *Boleslao*, suæ superstitionis morumque sequaci, totam subdere cupiens Bohemiam, diffamare Wenceslaum, illique odium conflare, cœpit: quasi

quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia esset, quæ exsequi non per sacra & ceremonias, sed per arma & acies oporteret. Tandem, cùm & confirmari eum, & nomen ejus splendescere videret, scelerata de eo tollendo non solùm agitare, sed & fratri insusurrare, incepit consilia.

2. Obtulit vero se optata illi occasio, à nato *Boleslao* infante, cujus lustrationi ut interesse velit *Wenceslaus*, *Boleslaviam honorificentissimè invitatur.* Quo profectus, à fratre matreque blandis amplexibus & osculis, lautissimoque convivio in multam noctem protracto, exceptus fuit. Wenceslaus cùm omnia suspecta haberet, quietis loco in templum se contulit, ibique suspiriis & precibus transmittere noctem decrevit.

3. In ea autem re occupatum invadit *Boleslaus* frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus. Et primo quidem ab ictu frustratur, ense sibi de manibus, ob insperatum stuporem, elapso: mox redeunte animo & furore (quem sceleris conducti adjuto-

à *Drahomira* noctu emissi, sanctam viduam in Sacrario orationi intentam inveniunt, irrumpunt, prosternunt, & velo capiti detracto faucibus elisis suffocant.

3. Non defuêre, qui *Venceslaum*, ex cæde aviæ vehementer perturbatum, ad ulciscendum inflammarent: aut si ipse ulcisci nollet, sibi id committi deposcerent. Sed utrosque ille graviter corripuit, quòd aliena à pietate in qualemcunque tandem matrem, aliena quoque à modestia & tolerantia Christiana, suadere auderent: immemores quid ore suo dicat Dominus, *Mea ultio est, ego retribuam.*

CAP. III.

WENCESLAUS, *cum* PODIVINO, *aliisque.*

AT pio in impiam matrem *Wenceslao* mala relata est gratia. Illa enim *Boleslao*, suæ superstitionis morumque sequaci, totam subdere cupiens Bohemiam, diffamare Wenceslaum, illique odium conflare, cœpit: quasi

quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia esset, quæ exsequi non per sacra & ceremonias, sed per arma & acies oporteret. Tandem, cùm & confirmari eum, & nomen ejus splendescere videret, scelerata de eo tollendo non solùm agitare, sed & fratri insusurrare, incepit consilia.

2. Obtulit vero se optata illi occasio, à nato *Boleslao* infante, cujus lustrationi ut interesse velit *Wenceslaus*, *Boleslaviam honorificentissimè invitatur.* Quo profectus, à fratre matreque blandis amplexibus & osculis, lautissimoque convivio in multam noctem protracto, exceptus fuit. Wenceslaus cùm omnia suspecta haberet, quietis loco in templum se contulit, ibique suspiriis & precibus transmittere noctem decrevit.

3. In ea autem re occupatum invadit *Boleslaus* frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus. Et primo quidem ab ictu frustratur, ense sibi de manibus, ob insperatum stuporem, elapso: mox redeunte animo & furore (quem sceleris conducti adjuto-

ptiſmatisque mox fonte ibidem, *Olomutii*, cum triginta Palatinis 23. Iunii tinctus, domum cum gaudio revertitur: *Methudio* Moraviæ Antiſtite, Bohemis ſuis Apoſtolo futuro, ſecum abducto. Vbi factâ per Euangelii prædicationem ſemente, ingens mox colligitur meſſis: cùm *Ludomilla* Ducis uxore (remoto, quod hactenus colebat *Krosina* idolo) tùm magno de Proceribus plebeque numero, ad Baptiſmum quotidie confluente: *Borivojo* autem Templa ſcholasque paſſim erigente.

2. *Hæc erat Bohemis prima Euangelii lux, ſed à qua crucem abeſſe noluit Crucifixus:* qui ut proprio ſanguine Eccleſiam fundavit, ita eandem Martyrum ſanguine ſubinde ad fæcunditatem conſpergi, admittit: quod divinæ ſapientiæ conſilium eſt, ut non propter hanc vitam ſperare diſcamus in Chriſtum. Conſtitit itaque Bohemis etiam nonnullo ſuorum ſanguine Euangelium: inter quos præcipui fuerunt, *Ludomilla* & *Wenceſlaus* Principes, centeníque aliquot è plebe. Quod uti acciderit, paucis (ex *Dubravio* potiſſimùm) hic recitabimus.

3. Pri-

3. Primus omnium *Borivojus* ab infidelium ſcelerata factione in exilium actus eſt: ſurrogato illi *Stoymiro*, qui per annos tredecim in Bavaria exulaverat. At ubi hunc quoque Chriſtianum eſſe agnoverunt, remiſerunt in exilium. *Borivojus* itaque revocatus, principatum filio *Spitigneo*, Ethnicis faventiori, reſignare coactus. A cujus morte *Wratiſlao*, minori natu *Borivoji* filio, *Drahomira* illuſtris genere & formâ, ſed Ethnica puella, in uxorem datur: blanda primùm marito, & Chriſtianis Proceribus, ſpondensque omnino à Catechiſmo ſe ad Baptiſmum venturam. Sed utroſque tamen, Catechiſtas & ſponſores, mulier impia audacter fefellit: quinimò longè ſe immaniorem in Chriſtianos quàm Ieſabel in Prophetas exhibuit.

4. Vivente quidem pio marito, malè conceptum in Chriſtianos odium vaferrimè diſſimulavit: ſed funerato eo, cùm filiolus natu major *VVenceſlaus* à *Ludomilla* avia educandus ſuſciperetur, illa minorem *Boleſlaum* ſibi inſtituendum depoſcens, regimen ad ſe

rapuit, & mox publicato edicto Templa Christianis occludi, cultuque & sacris abstinere, jussit: ac ne Sacerdotes populum docere, ne Ludimagistri juventutem instituere pergerent, prohibuit. Secus facientibus carcer, exilium, mors, denuntiata: *Pragæ* magistratus immutati, & pro Christianis idololatræ crudelissimi substituti: quorum instinctu, clam palam, ac semper impunè, fidei cultores indignè tractabantur, occidebanturque. Si quis autem Christianorum sese defendendo illorum aliquem interfecisset, pro uno in decem capita animadvertebatur.

5. Sed ne hac quidem pœna inexplebilis *Drahomiræ* feritas satiari potuit, nimia cupiditate pellendi delendique, quàm primùm, omnes Christianos. Accito igitur sævissimo cive, quem Pragensibus Prætoris nomine præfecerat, *Balhojo*, exsecrabile illi desiderium animi sui indicat, illudque ab ipso expleri, dolo aut vi, impense orat pretium operæ benè navatæ amplum promittens. Recipit ille in se facinus, conjuratorũ amplius sexcentos domi

suæ

ſuæ armat, cum illis ad deſignatorum cædi ædes properat, has expugnare aggreditur. At quia res utcunque Chriſtianis innotuerat, convenerant illi quoq; ad defendendam ſuam ſuorumque vitam, quadringenti circiter: pugnatumque eſt ita, ut penes Chriſtianos eſſet victoria, deſideratis utrinque, (quorum ſanguine plateæ, vici, forumque fædata) circiter 800.

6. *Drahomira* conſilium ſucceſſu caruiſſe impotenter ferens, & ad fraudem converſa, tumultus ejusmodi diſplicere ſibi ſimulavit: eoque arma utrinque deponi, atque in domum Prætoriam inferri juſſit, ſeverè inhibens, ne quis cum telo gladióve incederet.

7. Chriſtiani etſi perfidiam haberent ſuſpectam; ne tamen mandatis Magiſtratus obſiſtere velle viderentur, arma ad locum, ad quem ſua quoque adverſam factionem deferre conſpiciebant, deferunt. Quos ita exarmatos denuò aggredi jubet *Drahomira*: nocte multâ ad id delectâ, ne in die, ut nuper, tumultus fieret. Occiduntur itaque una nocte à conductis ſicariis

plures quàm trecenti, ſemiſomnes, ſeminudi. Quâ clade *Drahomira* læta, ſed non exſatiata, ſanguinario ſuo prætori apertè jam Pragæ graſſandi, omnesque Chriſtianos è medio tollendi, negotium dat. Obſequitur ille, ſicariis & carnificibus ſeptus per forum & plateas circumit, obviosque omnes mactat: donec iterum Chriſtiani, mori fortiter pugnando, quàm deſidioſè torpeſcendo præoptantes, ſeſe conglobant, & cum Prætore congreſſi vincunt fugantque, tandem & fugientem ſceleſtum confodiunt.

8. Hoc crudelitatis miniſtro amiſſo *Drahomira*, in rabiem quaſi acta eſt: atque cùm Chriſtianos Pragæ perdere non poſſet, ad Templa eorum evertenda (quorum nonniſi duo aducdum erant, & in altero mariti ſui Sepulchrum) animum appulit, ſuccendique juſſit.

CAP.

CAP. II.

LUDOMILLA *Martyr.*

ITa sæviente in Christianos *Drahomirâ*, *Wenceslaus* (qui hactenus ne in principatum succederet, ætatis & studiorum excusatione utebatur) hortatu *Ludomillæ* aviæ, Christianorumque Procerum, regimen suscipit: sed cujus tranquillitati ut consuleret, *Boleslao fratri*, *Drahomiraque matri*, Boleslaviam urbem cum toto illo tractu possidendam inhabitandamque, Procerum consensu assignat.

2. Deposuit itaque *Drahomira* regimen, sed non in Christianos odium, sanguinolentasq; machinationes: quæ primùm in sanctissimam matronã *Ludomillam* eruperunt. Cùm enim hanc majore gratiâ apud Venceslaũ, quàm se matrem, pollere, per idque Religionem Christianam nimis provehi videret: quæsivit, donec invenit, cędis perficiendæ idonea instrumenta, quendam *Tuhman* & *Cuman*, primariæ nobilitatis, projectæ audaciæ viros: qui

à *Drahomira* noctu emissi, sanctam viduam in Sacrario orationi intentam inveniunt, irrumpunt, prosternunt, & velo capiti detracto faucibus elisis suffocant.

3. Non defuêre, qui *Venceslaum*, ex cæde aviæ vehementer perturbatum, ad ulciscendum inflammarent: aut si ipse ulcisci nollet, sibi id committi deposcerent. Sed utrosque ille graviter corripuit, quòd aliena à pietate in qualemcunque tandem matrem, aliena quoque à modestia & tolerantia Christiana, suadere auderent: immemores quid ore suo dicat Dominus, *Mea ultio est, ego retribuam*.

CAP. III.

WENCESLAUS, *cum* PODIVINO, *aliisque*.

At pio in impiam matrem *Wenceslao* mala relata est gratia. Illa enim *Boleslao*, suæ superstitionis morumque sequaci, totam subdere cupiens Bohemiam, diffamare Wenceslaum, illique odium conflare, cœpit: quasi

quasi parum idoneus ad exequenda Principis munia esset, quæ exsequi non per sacra & ceremonias, sed per arma & acies oporteret. Tandem, cùm & confirmari eum, & nomen ejus splendescere videret, scelerata de eo tollendo non solùm agitare, sed & fratri insusurrare, incepit consilia.

2. Obtulit vero se optata illi occasio, à nato *Boleslao* infante, cujus lustrationi ut interesse velit *Wenceslaus*, *Boleslaviam honorificentissimè invitatur.* Quo profectus, à fratre matreque blandis amplexibus & osculis, lautissimoque convivio in multam noctem protracto, exceptus fuit. Wenceslaus cùm omnia suspecta haberet, quietis loco in templum se contulit, ibique suspiriis & precibus transmittere noctem decrevit.

3. In ea autem re occupatum invadit *Boleslaus* frater, à matre ad scelus vigilantiore excitatus. Et primo quidem ab ictu frustratur, ense sibi de manibus, ob insperatum stuporem, elapso: mox redeunte animo & furore (quem sceleris conducti adjuto-

res exstingui non patiebantur) ictum repetit, & facilè inermem patienterque plagam excipientem fratrem, interficit. Factum Anno 929. die 28. Sept. qui post *Wenceslao* canonizato, nomini ejus consecratus est.

4. Parto ita audaciâ & scelere principatu, *Boleslaus* omnibus Christianis, ac præcipuè Sacerdotibus, quicunque sponte suâ Bohemiâ non excederent, carcerem cædemque denuntiavit. Adjecit mater, ne cæsi terræ mandarentur, sed esca canibus avibusque relinquerentur. Quo territi edicto, plurimi hinc inde diffugerunt: multi comprehensi, & vario mortis genere affecti. Inter præcipuos fuit *Podivinus, cubicularius Wenceslai* (quem charissimum intimumque habebat) *suspendio mulctatus*.

5. At vero cum amplius tot suorum mortes & martyria, tot exilia & cruces, ferre non posset vindex Dei oculus, horrendum edidit iræ in *Drahomiram* exemplum. Eo enim loci, quo insepulta adhuc Sacerdotum ossa jacebant, *terra sua sponte dehiscens vivã Drahomiram*, unà cum curru & qui simul vehe-

vehebantur, *absorbuit*: qui locus ante arcem Pragensem adhucdum visitur.

6. Puniti sunt & illi divinitus, qui cædis adjutores fuerunt, gladiosque strinxerant. Pars enim eorum mente alienatâ, in rabiemque versâ, præcipites ex alto se dabant: quidam in eos gladios, quos adversum innocentem nudaverant incubuêre. Adhæc, Templi paries, quem propè occisus fuit *Wenceslaus*, veluti sceleris sempiternus testis, nulla ullius opera abstergi eluique potuit à cruore quo respersus fuerat. Quæ tam varia prodigia *Boleslaum* exterruerunt, ut mitius cum Christianis ageret.

7. Supervenit etiam cum exercitu, fratricidium & tyrannidem ulturus, *Otho Cæsar*, *Boleslaumque* obsessum eo redegit, ut exules Christianos ab exilio revocare, Templa restituere, omnia denique commissa piacula omnibus modis expiare, promittere, filiosque Christianis instituendos tradere, coactus fuerit. *Cui succedente filio, Boleslao pio, plenius Christiana effloruit Religio*; Gentilismo ser-

fi… evanefcente, nec tamen penitus exftincto.

CAP. IV.

WOYTICHIUS, *alias* ADALBERTUS, *Epifcopus Pragenfis; cum quinque fratribus germanis, martyres.*

NAm cum *Woytich*, fecundus Pragenfium Epifcopus (quondam *Adalberti* Magdeburgenfium Archiepifcopi tam charus alumnus, ut nomen ejus in fuum commutaverit, unde hactenus Adalbertum omnes hiftoriæ vocant) circa annum 970. in convertendis Gentilium reliquiis, emendandisque moribus corruptis, feriò laboraret, coorta eft Ethnicorum furoribus valida feditio; quam *Boleflaus* armis compefcere, *Woytichius* autem exilio voluntario lucre, neceffe habuit.

2. Romam ergo cum fe contuliffet, Pagani in fratres ejus germanos impetu

petu facto, qninque simul numero (*Chobeborium*, *Spitimirum*, *Prebislaum*, *Boritam*, & *Czaslaum*) trucidant, novamque adversus Principem conspirationem ineunt; superantur tamen prælio.

3. *Woytichius* in Hungariam delatus, principem eorum *Stephanum* (paulo post Regem factum) concionibus aliquot ad fidem convertit & baptizat: inde domum reversus, iterum fit exsul, seceditque in Poloniam, gentem illam recens occasione connubii *Dubrawka Boleslai Bohemi filia* cum *Miecislao Polonorum Duce*) conversam in fide confirmaturus.

4. Penetrat hinc in Prusiam, ibidemque prope *Fischausium* ab infidelibus spiculis confoditur, & capite truncatur. Qui post, (corpore à Barbaris redempto, & *Gnesnam* Poloniæ, ubi Episcopatum fundaverat, translato) more seculi superstitioso in sanctorum est relatus numerum.

CAP. V.

Primi Veritatis Testes contra Papatum, in Bohemia.

GEntiles hoc modo superstitione eluctata Bohemia, cum Romanis conflictari cœpit. Cum enim per eadem tempora (quod ex historiis notum) Papa Romanus superbe in cæteras Ecclesias usurpato dominatu, ἐθελοθρησκείας suæ ritus ceremoniasque ubique recipi servarique vellet, factum est ut Bohemis quoque talia, quibus offenderentur piorum animi, obtrusa sint: potissimum autem *sermonis Latini in sacris usus*, *Sacerdotum cælibatus*, *& Eucharistiæ* (calicis ademptione) *mutilatio*. De quo, quantum in annalibus nostris consignatum reperimus, huc notare non pigebit: quia hæc prima Bohemorum irritamenta, ac veluti primæ scintillæ, quæ post (Hussi tempore) in apertas eruperunt flammmas, erant.

2. Anno

2. Anno 968. cum *Boleslaus pius* Episcopatum Pragæ fundaret, inque Episcopum electus esset, atque ab Hattone Moguntino Archiepiscopo confirmaretur, *Dethmarus Saxo*, Papa Romanus formulam administrandi Ecclesiam submisit, mandans expresse, ne à ritu ceremoniisque & cantu Romano ullam in partem deflecteret: Bohemis, quod sibi vernaculæ usus eriperetur, admodum inique ferentibus. Ideoque cum Episcopus *Dethmarus* mox eodem anno exstinctus fuisset, successorque *Woyticb*, à persequutionis turbine Romam secessisset, missi sunt Romam ad Pontificem Anno 977. sacerdotes duo, *Bolehost* & *Mislibor*, cum quatuor aliis (*Krziwano*, *Rosislawo*, *Wuymiro* & *Iarek*) cum de reditu Episcopi, tum de reddendo sibi vernaculæ in sacris usu, acturi. Quos & impetrasse quod petebant à Pontifice, missamque ab Episcopo vernaculam litanearum formam (quæ hactenus exstat) Annales testantur.

3. At eum successores, intervenientibus subinde Româ inhibitionibus, Vernaculæ usum iterum collabi

pate-

paterentur, *Wratisſlaus* Bohemiæ Dux (qui paulo poſt ob heroica facinora, & in Imperium Romanum merita, Rex creatus fuit) Romam miſſis legatis, *à Gregorio VII.* ſolenniter olim conceſſæ libertatis confirmationem, petiit. Quid autem obtinuerit, ex Hajecio (ſcriptore Pontificio) conſtat, qui reſcriptum integrè ponit folio CXXXVI. quod ex Bohemico (Latinum enim non exſtat, aut certe nobis viſum non eſt) tranſlatum ita ſonat.

Gregorius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Wratiſlao Bohemiæ Duci ſalutem, Apoſtolicamque benedictionem. Inter alias petitiones, Celſitudo Tua literis ſuis à Nobis requirit, ut juxta conſuetudinem linguæ Slavonicæ apud Vos cultum divinum fieri permitteremus. Scito igitur, dilecte fili, nos nullo modo petitioni Tuæ locum dare poſſe. Sæpè enim meditantes Scripturam ſacram, comperimus, omnipotenti Deo placuiſſe, & placere, cultum ſacrum lingua arcana peragi, ne à quibusvis promiſcue, præſertim rudioribus, intelligatur. Nam ſi communiter & palam ab omnibus decantaretur, facile in contem-

ptum

ptum & fastidium deveniret, aut si ab aliquibus mediis hominibus non posset intelligi, per crebram ejus iterationem neque tamen intellectionem, facile errores quivis possent suppullulare, quos à cordibus hominum evellere difficile foret. Neque pretendi potest, indultum aliquando fuisse aliquid simplicioribus, præsertim recens conversis. Verum est concessas fuisse in primitiva Ecclesia, ad desideria sinceri simplicisque populi, indulgentias: sed quoniam compertum est, multa mala, etiam hæreses, exinde ortas, nunc stabilito ordine Christiano, connivere amplius non convenit. Concedi igitur non potest, quod populus vester imperitè flagitat, illudque nos potestate Dei & beatissimi Petri inhibemus: Teque per honorem omnipotentis Dei hortantes, ut ejusmodi vanæ temeritati omnibus modis obsistas, Tibi mandamus. Datæ Romæ &c. Anno 1079.

4. En dignum patella operculum! Gregorium enim hunc (aliâs *Hildebrandum*) hominem impium, magum, bellorumque Europæ facem funestam fuisse, norunt historiæ. Ab illo igitur veri sanctique aliquid sperari poterat? Sed tempus fuit puniendæ mundi ingrati-

gratitudinis: *quo immitteretur mundo errorum efficacia* &c. (ut prædixerat Apoſtolus 2. Theſſ. 2.) Atque ſic de ingruentium tenebrarum caligine ipſam quoque nuper converſam Bohemiam participare, & magis magisque Antichriſtianis vinculis conſtringi, neceſſe fuit. *Nunquam tamen, niſi reluctans & coacta, abominationum quidquam (quantum quidem per tenebras illas animadvertere illi licuit) admiſit* Bohemia. *Vnde factum, ut præ cæteris Hæreticorum nomen largiter Bohemis jam ab antiquo tribuerat Roma.*

5. Cum Anno 1197. *à Papa Cœleſtino Petrus Cardinalis à Lata via* Pragã miſſus, Cœlibatum urgeret, ordinandisque ad ſacerdotium divortia injungeret, à Sacerdotibus & Prælatis tantum non lapidibus obrutus legitur. (Hajec. folio CCXII.)

6. Circa annum 1350. regnante Carolo IV. (Romanorum quoque Imperatore) *ſub Archiepiſcopo primo, (Erneſto de Bardubitz) ſacrilega Euchariſtiæ ſub una adminiſtratio in Bohemia primum audita & viſa eſt:* eam potiſſimum Italis & Gallis, Germanisque,

que, Theologis & Magiſtris, quos *Carolus* ad recens fundatam Pragæ Academiam Profeſſores exciverat, ſuadentibus, ſtudioſisque exteris, qui magnis agminibus confluxerant, complures in exemplum trahentibus.

7. Nutare inter has factiones Bohemorum quidam, Ritumque alibi receptum recipi oportere, Sacramentum ſub utraque ſpecie non facilè, multominus quotidie, diſtribuendum, idque nonniſi peculiari Archiepiſcopi indultu, diſputare cœperunt.

CAP. VI.

JOHANNES MILICIUS, & CONRADUS STIEKNA.

INvaleſcentibus his clamoribus oppoſuit ſe primus, quà voce quà ſcripto, Vir illuſtri proſapia orimdus, & fervidi ſpiritus, *Magiſter Iohannes Milicius*, Canonicus Pragenſis: (cujus etiam *Catalogus Teſtium veritatis* mentionem facit.)

facit.) Cum enim ob rariorem eruditionem, vitæque ſanctimoniam, in cathedrali Arcis Templo concionatorio munere eſſet præfectus, magnumque Auditorum concurſum haberet, populum ad crebram ſub utraq; communionem hortari, multa de ſpirituali deſolatione queri, multos abuſus & abominationes taxare, aggreſſus eſt: pia opera fidi Collegæ, *Conradi Stiekna*, viri imprimis eruditi & facundi, multùm adjutus.

2. Effecerunt hi fervidis concionibus ſuis, inter alia, ut Lupanar Pragæ famoſum, *Venetia* dictum, everſum, in eoque loco Templum *Mariæ Magdalenæ* exſtructum fuerit: quod ſpiritualis lupanaris jamjam diruendi, præludium forſan fuit.

3. Reliquit autem *Milicius* de ſe ſcriptum ipſemet (quædam enim ejus ſcripta hactenus aſſervantur) ſtimulatum ſe conſcientia fuiſſe, Romam iret, Antichriſtumque magnum veniſſe & regnare, teſtaretur. Oraſſe Deum cum jejunio, & lacrymis, nî cognitiones hæ ab ejus inſtinctu eſſent, liberare ſe ab iis vellet. Sed cum nul-

lam

iam intra se reperisset quietem, abiisse Romam, aliquotque Cardinalium foribus adscripsisse, *Antichristus jam venit, & in Ecclesia sedet*: in colloquiisque cum diversis asseverasse idem.

4. Exstat Bulla *Gregorij* XI. qua *Milicius* cum Auditoribus anathemate devovendus Archiepiscopo traditur. Is igitur carceri eum impingit: tandem tamen (forsan populi metu) dimittit, Anno 1366. *Milicius* itaque in odio Antichristi perseverans octennio adhuc superfuit: quippe qui Anno demum 1374. 4. Nonas Febr. placide vitam finijt: quinquennio post Collegæ *Stiekna* beatum exitum.

CAP. VII.

MATTHIAS JANOVIUS, aliâs *Parisiensis*.

SUccessit Milicio *Matthias Ianovius Pragensis*, (vulgo *Parisiensis* dictus, eò quod Lutetiæ Parisiorum novem annos

annos ſtudiorum cauſa exegiſſet) Caroli IV. Confeſſarius, vel prædeceſſoribus in propugnanda ſub utraque communione fervidior, animoſiorque. Scripſit multa: ut *de Vita Christiana: de Hypocriſi: de Antichriſto: de crebra communione ſacramenti corporis & ſanguinis Chriſti.* In quo libello ſub finem ſic legitur: *Explicit opus M. Matthiæ Pariſienſis, mira devotione inſigniti: qui, propter prædicationem aſſiduam multam paſſus eſt perſequutionem: & hoc propter veritatem Euangelicam.*

2. Carolum autem ad Cæſaream dignitatem evectum ſcribunt Pariſienſem cum aliis aliquot viris doctis adiiſſe, & de *convocando Oecumenico Concilio, propter Eccleſiæ reformationem, rogaſſe.* Reſpondit vero Cæſar, non id ſuæ eſſe poteſtatis, ſed ad ſanctiſſimum Patrem, Pontificem Romanum pertinere: ſcripturum ſe igitur eo nomine, petiturumque Concilium. Quod poſtquam feciſſet, Papam irritatum de coercendis temerarijs illis hæreticiſque hominibus adeo importune inſtitiſſe, ut Carolus, Pontificis authoritate dementatus,

quam-

quamvis Parisiensem amaret, excedere tamen Regno juberet. Qui post reversus quidem, sed privatim reliquum vitæ exegit, mortuus Anno 1394. 30. Novembr. Mentionem ipsius quoque vide in *Catalogo Test. Verit.*

3. *Ianovio* autem *pulso, adversarij non in Arcis Templo solum, sed ubique Pragæ, perque totum Regnum, Communionem sub utraque inhibuerunt, aboleveruntque:* ut nonnisi in privatis domibus, tandemque in sylvis & latebris, qui constantiores erant, ritu consueto sacramentum peragerent: at non absque vitæ discrimine persequutionibusque. In viis enim invadebantur, spoliabantur, cædebantur, fluminibus mergebantur: ut tandem armatos, & agminibus validis, coire necessum foret. Quod hinc inde ad Hussi usque tempora duravit.

4. *Extortum etiam fuit à Carolo* (quamvis Hajecius ultrò Prælatis oblatum dicat) *diploma, quo in omnes à Fide & Ritibus Romanæ Ecclesiæ discedentes inquisitio instituitur, suppliciumque ignis statuitur.* Exstat apud Hajekum folio

folio CCCXLIX. integre: promulgatum Anno 1376. 18. Septembr. Cujus potissimus effectus hic fuit, ut sedulo posthac data fuerit opera, ne quisquam nisi sedis Romanæ mancipium ad Magistratus publicaque officia admitteretur, quo frenum esset coercendæ plebi. Ideoque *Wenceslaus Rex* (Caroli filius) Pragæ Senatus reformando in singulis Urbibus 16. Germanos & duos tantummodo Bohemos, legit: Germanos nimirum constantiores in Pontificia Religione (id quod erant) existimans.

5. Reperimus quoque consignatum, Parisiensem morti vicinum amicis inter alia hoc solatii dixisse: *Prævaluit nunc adversus nos Veritatis hostium furor; sed non perpetuum id erit. Exsurget enim populus ignobilis, sine gladio & potentia, cui prævalere non poterunt.* Quod vaticinium ubi & quando impletum fuerit, post monebimus.

CAP.

CAP. VIII.

JOHANES HUS, & HIERONYMUS PRAGENSIS; *cum aliis aliquot Martyribus.*

ANno 1392. fundatum fuit à Cive quodam Pragensi, *Mulhaymio*, Academiæ dedicandum Sacelli nomine justæ capacitatis *Templum Bethlem* dictum: in quod primus prædicator introductus fuit, *M. Stephanus de Colonia*: huic autem Anno 1400. demortuo, successor datus *M. Iohannes Hus* Academiæ Professor, vir inculpatæ vitæ, zeloque insignis.

2. Hic cùm jampridem omnes Ordines dissolutos esse, neminemque officium facere, Regem, Episcopum, Civem, Clerum, Nobilem, tantũ avaritiam, superbiam, ebrietatẽ, luxum, & pessima quæq; sectari animadverteret: tanquam divinitus datâ sibi occasione, publica illa peccata publicè oppugnare aggressus est. Et quamdiu quidem in seculares tela vibrabat, tam

diu à Theologis magni habitus fuit, tanquam è cujus ore Spiritus S. loqueretur: ut verò in eos ipſos quoque detonare cæpit, mox animis mutatis, furere eum, & à Diabolo agitari, clamabant.

3. Primas de eo querelas ſcribunt à Magnatum quibuſdam ad Regem (Wenceſlaum illum, quem Papa, bullas ſuas per Bohemiam exſequi nolentem, & hæreticos ultrà voluntatem ſuam tolerantem, Germaniæ Principibus ut ignavum & Imperio inutilem, exoſum, hiſtoriis autem tantùm non infamem, reddidit) delatas fuiſſe, poſtulatumque illi turbulentis ejuſmodi concionibus interdici. Sed Archiepiſcopus (*Wolbram*) id fieri poſſe negavit, *quoniam Huſſus ad vera loquendum, ſine perſonarum reſpectu, ſeſe in Ordinatione ſua juramento obſtrinxiſſet.*

4. Cùm autem anno ſequente idem *Huſſus* ſpiritualiũ avaritiam, luxum, ſacrilegiaq; multò acrius fuiſſet adortus, & Archiepiſcopus à Rege idem quod antea Magnates, peteret, reſpondit Rex: *Fieri id non poſſe, Huſſũ enim ad vera loquendum ſine perſonarum reſpectu juramen-*

mento obstrictum esse. Ita nimirum Deo ipso molitiones adversus Virum sanctum, tanquam futurum organon suum, jam tum dissipante.

5. Redierat eodem anno (1400.) ex Anglia *Hieronymus Pragensis*, Wiclefi scripta secum ferens, quæ in complurium venerunt manus, variisq; excepta sunt judiciis; aliis quidem ea approbantibus (inter quos vel præcipuus fuit *Hussus*) aliis improbantibus damnantibusque, præsertim Academicis; quos ex variis gentibus confluxisse, paulò antè dictum est.

6. Anno 1404. *duo Angli, Theologiæ Baccalaurei* (*Iacobus* quidam, & *Conradus Candelburgius*) Pragam venerunt, alboque Academiæ inscripti, publicè controversias de Papæ primatu, similibusque, movere cæperunt: paulò post tamen publico interdicto id facere prohibiti. Illi igitur, ut quod hominibus non licebat, liceret parietibus, in cænaculo habitationis suæ, hospite consentiente, depingi curant, altera quidem parte passionis Christi historiam, ex opposito autẽ pompam aulæ Papalis Cardinaliumq;. Cujus picturæ

cum Iohannes *Hus*, in Concionibus faceret mentionem, tanquã veræ Christi & Antichristi Antitheseos, confluebat eò subinde populus, spectandi causâ.

7. Anno 1408. 24. Maji, *à 40. Magistris, infinitoque Baccalaureorum numero, Wiclefi articuli denuò examinati & condemnati sunt*; interdictumque sub bannizationis pœna, ne quisquam eos docere præsumeret. *Iohannes Hus*, cùm Academicos Germanos tanto conatu Papæ partes propugnare videret, ad retundendam istorum insolentiam aliquid tentandum ratus, peroravit in magna utriusque Gentis frequentia (in Carolino Collegio) *Bohemis, ut indigenis, debere votorum pluralitatem, non Germanis, ut extraneis.* Etsi enim Carolus ab institutione Gymnasij exteris tres voces in ferendis suffragiis, Bohemis quartam concessisset: id tamen ob paucitatem tunc Bohemorum, qui literis operam darent, factum esse: postremo autem diplomate satis eum mentem explicasse suam, nempe *ut mos Parisiensis Academiæ servaretur.* Iam autem constare satis, in Gallia extraneos

suffra-

ſuffragio ſimplici, domeſticos triplici perfungi.

8. Irati ob hoc Germani ad Regem Wenceſlaum provocant, faciuntque idem Bohemi. Sed Rex cauſæ deciſione ultra annum protractâ, tandem *pro Bohemis enuntiat*, Anno 1409. 27. Sept. Quâ ignominiâ (ut interpretabantur) affecti Germani, Pragam deſerunt, & in vicinam Miſniam delati, Lipſienſi Erphordienſique Scholis fundandis dant occaſionem: Bohemis interim per vota *M. Ioh. Haſſum* Rectorem creantibus.

9. Monachi hoc modo à Rege & Academia deſerti, Archiepiſcopum (*Sbinconem de Haſenburk*, ἀγραμμάτον hominem), inſtigant, obtinentque, ut (Anno 1410. 16. Iulii) *Iohannis Wicleſi* libri denuò condemnati, ignique addicti fuerint. Exuſta igitur ſunt (*Æneâ Sylvio* teſte) ſupra ducenta volumina, pulcherrimè conſcripta, bullis aureis tegumentisque pretioſis ornata. Exſtant Bohemici rythmi tunc à quodam è plebe compoſiti, quibus Alphabetarius ille (nam literas demum Archiepiſcopus factus

ctus discebat) Librorum censor falsè perstringitur. *Hussus* verò eo tempore & tractatum scripsit, *de libris Hæreticorum legendis*; & actum instituit singularem *pro defensione Ioh. Wiclefi de Trinitate sancta*, quem & ipsum combusserant.

10. Anno 1411. cum *Papa Iohannes XXIII.* contra Neapolitanum Regem classicum canens, indulgentias iis, qui pro Ecclesia arma induerent distribueret, quidamque ejusmodi nugivendulus Pragam appulisset, publiceque de cathedris *cruciata* illa promulgaretur, factum est, ut tribus in Templis reperti sint qui palam obloquerentur; asseverantes *Papam Romanum Antichristum esse oportere, qui adversus Christianos crucē decernat, & in mutua bella concitet.* Comprehensi tres illi (*Martinus Krzidelko*, *Iohannes Hudec*, & *Stanislaus Polak* sutor) in carcerem ducuntur: pro quibus utut Academia populusque intercederet, producti tamen in forum & præcipitato processu gladio percussi sunt. Quod ut percrebuit, accurrentes Academici corpora sustulerunt, solenni-

que

que processione cantantes : *Isti sunt sancti qui pro Testamento* Dei *sua corpora tradiderunt*) ad Templum Bethlehemiticum transtulerunt , sepeliveruntque.

11. Postridie *Hussus* adversus superstitiosas illas Indulgentias Theses ad disputandum proposuit , publicéque cum *M. Hieronymo* (qui tam strenuè in Schola, quam Hussus in Ecclesia, errores impugnabat) illarum vanitatem ostendit. Cum vero iste nihilominus impudenter pergeret, Studiosorum cohors impetu facto bullas ei eripiunt, quendamque è medio sui meretricio habitu indutum carro imponunt , bullis pectora exorornant, circumvehunt, acclamant; Meretrice interim blandissimis verbis & gestibus circumfusam turbam sibi alliciente , benedictionesque distribuente : tandem in medio foro bullas omnes, cum multis Papalibus & Prælatorum literis, comburunt.

12. Interim *Papa Hussum Romam citat* : qui cum (dissuadente Academia Proceribusque) non compareret, Papa (*Iohannes* XXIII.) An-

no 1413. in Iunio, *interdictum mittit de non celebranda Pragæ missa ob præsentiam contumacis prævaricatoris*, *Hussi.* Ibi Magistratus furere, vulgus in contraria studia scindi, omnia æstuare turbarique, ut *Hussus* videt, *Praga ultro excedit*, oppidatimque Verbum Dei docet, usque ad tempus quo Constantiam reddendæ de doctrina sua rationis causa evocatur, Cæsareis de salvo conductu literis munitus. Ubi qualiter à Romanæ Synagogæ Conciliabulo exceptus tractatusque fuerit, jam norunt historiæ: nempe quod Anno 1415. 6. Iulij Hussus, Hieronymus vero 1416. Maji 30. combusti sunt, &c. Videantur *Martyrologia.*

CAP. IX.

Bohemia tota condemnata.

NOn exsaturati horum sanguine adversarij, mox de tota delenda Gente, sanguinolenta agitarunt consilia. Cum enim primarij Bohemiæ Proceres (numero LVIII, totius

tius communitatis nomine) literas suis subscriptas manibus & firmatas sigillis ad Concilium dedissent, quærentes & expostulantes, *Pastorem suum, Virum innocentem, pium, sanctum, fidelemque veritatis doctorem, injuste condemnatum esse:* (dabantur 1416. 2. Septemb. Pragæ) Synodus illis non respondit: sicut nec Moraviæ Proceribus, peculiaribus literis similia questis. Sed ad alios, quos Romanis superstitionibus adhuc dementatos, inque præeminentia constitutos sciebant (nominatim, *Iohannem de Michelsberga, Alsaum Skopek de Dubba, Albertum de Kolditz*, &c.) scripserunt Concilii Patres: orantes & obtestantes, haberent sibi Romano-Catholicam Ecclesiam commendatam. Concilijque legato, *Iohanni Litomyslено Episcopo*, in opprimenda hæresi hæreticisque, adjutores essent. Datæ erant *Constantiæ Anno* 1417. 22. *Martij.*

2. Ita Bohemis à Concilio in dissidia mutua armatis, contentiones, rixæ, odiaque exacuebantur in dies magis magisque. Promulgabant sacrificuli è cathedris in *Hussitas* excommunica-

nicationem, eosdemque diris devovebant: utque omni ratione exosos redderent, mendacibus quibusdam signis usi sunt. Inter alia, oblinebant cereorum elychnia luto, cumque flamma eousque ceram depascens luti humiditate exstingueretur; clamitabant in mediis illis exsecrationibus, miraculis ecce ostendere Deum teterrimos illos hæreticos qui luce fruantur indignos esse. Pellebant itaque eosdem communitatibus, & persequebantur omnimodo: etiam Templa per vim eripientes, ubicunque poterant. Quæ res anno 1419. 30. Iulij, Pragæ tantum dedit tumultum, ut à concitata plebe XII. antiquæ Pragæ Senatores, cum Prætore civico, per fenestras prætoriæ domus præcipitati, hastarumque cuspidibus excepti, fuerint.

3. Electus à Synodo novus Pontifex (*Martinus V.*) blandis quidem Constantia (1418.) datis literis, *Bohemos ad renunciandum Wicleficis Hussiticisque erroribus invitabat: post tamen* (1420.) *Excommunicatione adversus eosdem Florentiæ publicata, Cæsarem, Re-*

ges, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Præfectos, Civitates & Respublicas, ad arma contra eosdem invitans & incitans, per vulnera Christi, perque salutem cujusque orabat, vellent viribus conjunctis eos aggredi, sacrilegamque & maledictam gentem exterminare penitus; ubi & sceleſtiſſimo cuique, qui modo vel unum Bohemum occidiſſet, omnium peccatorum remiſſio promittebatur.

4. Hoc incentivo *Sigiſmundus Cæsar* inflammatus, tota cum Germania viciniſque Regnis, Miniſtrum ſe Antichriſtianæ tyrannidi præbuit; moxque eodem anno valido cum exercitu Bohemiam ingreſſus, eam bellis, in decimum tertium annum continuatis, fatigavit. Atque hæc bella Huſſitica dicta ſunt: de quibus *Æneas Sylvius* ſcripſit, *Plus admirationis quam fidei habitura apud poſteros:* quia nullo prorſus ſucceſſu ab illorum parte, geſta ſunt, Ziſca Bohemorum duce, & ſucceſſoribus ejus, ſemper ſuperantibus.

5. Sed & Bohemorum res domi confuſiſſimæ erant, cum quidam à Cæſare & Papa ſtarent, alij Calicem

(inde *Calixtini* dicti) defenderent, in mutuas cædes valide inflammati, cum horribili immanitate.

CAP. X.

Martyres Taborenses.

SEd attingenda sunt quædam pressius, locorum personarumq; respectu: ac distinctim explicandum, *quomodo Romana factio Antichristiano illa Martini indultu & classico incitata, prosequuta fuerit fideles.*

2. Cum à *Wenceslai morte* (Anno 1419.) *Sigismundus* Regnum accepisset, perque delegatos (ipse non ingressus fuit, nisi pòst cum exercitu) varia ordinaret, quæ ad imminuendam Conscientiarum libertatem facerent, confluxerunt puriora dogmata amplectentium aliquot millia in montem saxosũ, decimo à Praga lapide, cui nomen indiderunt *Tabor*. Eum montem muro cingentes Rempublicam constituerunt: armis etiam, si opus foret (uti fuit) defendendam.

His

3. His igitur infensi *Romanenses*, & paulò pòst ipsi quoque *Calixtini*, quaquâ datum est sese opposuerunt, genere persecutionis omnivario adhibito. Et primùm quidem cùm legatos, pacis causâ, Cuttenbergam misissent, *Gallum Perstenum* & *Mathiam Blasium*; hi à Cuttenburgensibus (jam Cæsareanis, & majori ex parte ob Metallifodinarum operas, Germanis) comprehensi in profundissimos metallicos puteos vivi præcipitati sunt. Quod idem paulò pòst *Iohanni Chodek*, Parocho Gurimensi (quæ civitas Cæsareanos quoque admiserat) aliisque multis, tam sacerdotibus quàm laicis, contigit. *Coemebant enim Taboritas, pro Sacerdote florenos quinque solventes, pro laico unum; quod horrendæ laniena causa fuit.*

4. In quodam enim manuscripto exemplari repertum esse, quod sequitur, testis est *Thermenus*. *Anno* 1420. *conjecti sunt Cuttenbergæ in primam fodinam circiter mille septingenti: in secundam mille trecenti, & octo: in tertiam mille trecenti & triginta quatuor:* Ideò pòst quotannis (18. Aprilis) ad

ad eundem locum (ubi & Templum erectum hactenus exstat) solennis conventus, inque Martyrum memoriam conciones, haberi consueverant, usque ad Annum 1613. quô rei monetariæ summus præfectus (*Wresowetz*) id inhibere, sed frustra, tentabat: invalescenteque demum persequutione, Anno 1621. id cessavit.

CAP. XI.

JOHANNES KRASA.

MErcator hic Pragensis erat primarius, qui cum commerciorum causâ Wratislaviam Silesiæ (ubi tunc Imperator *Sigismundus Papæque legatus, Fernandus*, de bello contra Bohemos deliberaturi, convenerant) venisset, & in diversorio (occasione datâ) pro innocentia Hussi injustè condemnati, Eucharistiæque sub utraque communione, liberius disseruisset, captus, & in carcerem detrusus fuit.

2. Postridie in eundem carcerem conjiciebatur *Nicolaus de Bethlehem*, studi-

ſtudioſus, à Pragenſibus ad Cæſarem Wratiſlaviam miſſus; per quem illi animos ſic profitebantur ſuos, *ſi Calicem permittere vellet, eum ſe Regem agnituros*: Cæſar autem in ipſum tabellarium deſæviit.

3. Hunc ad ſe adductum *Kraſa* piis alloquiis egregiè animabat, ſibi eum martyrij conſortem dari gratulans. *Mi frater, Nicolae*, inquit, *quanta hac gloria eſt, quod ad Teſtimonium Domino IESV perhibendum vocemur! Subeamus alacres tantillum moleſtiæ! Certamen breve eſt, præmium æternum: Recordemur Domini, quàm acerbam is pro nobis ſuſtinuerit mortem, quàm innocenti ſanguine redempti ſimus! & quos non cruciatus Martyres & Virgines perpeſſi ſunt?* His & ſimilibus eum exhortari non deſtitit. At *Nicolus*, cùm ad ſupplicium producerentur, & funes quibus per urbis plateas equo raptandus fuit, pedibus alligarentur, mortis horrore correptus, & ab adſtante *Fernando* vitæ ſpe oblatâ, ceſſit, atque Huſſiticos errores (ut vocari cœperant) revocavit.

4. *Krasa* ad Legati persuasiones ut rupes immotus, *Frustrà id à me exspectatis*, respondit. Raptatus igitur lentè per plateas, insequente ubique Legato, & sæpius inclamante (etiam Carnifice subsistere jusso) *Misereat te tui, recede ab erroribus, quos temerè sparserunt Bohemi.* Sed respondit; *Pro Euangelio* Domini *I E S V, mori paratus sum.* Ita semivivus ad supplicij locum pertractus, exustus est. Factum Anno 1420. 14. Martij, moxque sequente Dominicâ lætare (17. Martij) Legatus factam à Martino P.P. Excommunicationem Bohemorum, cum Cruciata, Templorum valvis affigi, & ex suggestibus promulgari jussit.

CAP. XII.

Martyres Litomericeni.

CONsul Civitatis Litomericij, *Tichel*, homo crudelis & fraudulentus, unâ nocte 24. primores cives

Cinque-

(inque illis generum suum) comprehensos, in profundissimam turrim (ad Michaëlis portam) conjecit: eosque fame & frigore semienectos tandem (communicato cum Sigismundi quibusdã præfectis consilio, armataq; vi stirpatus) extrahi, sententiam mortis pronuntiari, quadrupedes constringi, curribus imponi, & ad ripas Albis, flumine mergendos, devehi jubet.

2. Fit populi concursus, uxoribus, liberis, agnatis amicisque, in lacrymas ejulatusque datis. Accedit & Consulis unigenita filia, collisisque manibus ad genua parentis sese provolvit, vitam mariti saltem deprecans. Sed saxo durior pater, Mittere lacrymas jubet: nescire enim quid petat. *Quid enim*, inquit, *annon tibi dignior contingere potest maritus?* Illa ut inexorabilem videt his verbis, surgit: *Non tu me porrò elocabis pater:* plangensque pectora & capillos spargens, cum reliquis maritum prosequitur.

3. Delati martyres ad Albis ripam, deturbantur è curribus; dumque pontones (nondum enim ponte Albis stratus erat, uti nunc) parantur;

tur, illi elevatis ſimul vocibus cœlum terrâmque innocentiæ ſuæ teſtes invocant, uxoribus, liberis, amicis, extremum Vale dicunt, ad conſtantiam zelumque, Verbo potiùs Dei, quàm humanis figmentis adhærendi, cohortantur: tandem pro hoſtibus etiam orant, animasque Deo commendant. Tum pontonibus impoſiti, & in altum promoti, ut manibus ad pedum extrema erant alligati, in profluentem deturbantur, merguntur que. Circumſtabant ripas carnifices cum ferratis furcatisque contis, ne ullus eorum ripæ advolvi liberarique poſſet, præcaventes; advolutosque, quamvis ſemimortuos, confodientes, & in altum propellentes.

4. Conſulis filia, ut maritum ſuum oculis deſignaverat, inſiliit in flumen, complexumque medium undis eripere laborabat. Quia verò neque illa ob profunditatem vadare, nec ille ſolvi potuit, & jã hauſtâ aquâ deorſum ferebatur, factũ eſt ut ſubmerſus uterq; poſterâ die ita ut ſeſe complexi erant, extracti, & ſepulchro illati fuerint. Factum 30. Maji, anno 1421.

5. Hi-

5. Historia hæc paulò post in Templo Litomericeno (*Omnium sanctorum*) ad æternam rei memoriam aureis literis descripta, itemque pro porta à *D. Michaële* cognominata in tabula pendenti visebatur: demumque nuper (Anno 1623. 8. Iulii) mandato *Georgii Michna*, Commissarij Reformationis erasa est.

CAP. XIII. WENCESLAUS ARNOSTOVICIUS *Pastor, cum aliis octo exustus*, CONRADUS *Archiepiscopus Pragensis conversus*.

EOdem anno, cum *Albertus Austriacus* auxilia *Sigismundo* socero Pragam versus mitteret, equites ejus in pago *Arnostowitz* (propè *Miliczinum*) Parochum ejus loci, *Wenceslaum*, Deo & hominibus charum, cum Capellano suo, tribus rusticis, & pueris quatuor, quorum maximus natu undecim annorum

rum fuit, (illos quidem quòd administrassent sub utraque, hos quod communicassent) captas *Bystricium* (ubi castra erant) ad militiæ præfectum deduxerunt; qui eos ad Episcopum suum transmisit. Episcopus abjurare Parochum communionem sub utraque jussit, aut igne luiturum temeritatem. Qui animose, *Atqui sic Euangelium docet*, respondit; *sic & Missalia vestra habent. Aut igitur hoc rectum est, aut delete Scripturam.* Hoc liberiore responso irritatis adstantibus, miles quidam ferreâ chirothecâ faciem ejus percussit, ut sanguis naribus & ore profueret. Remisit eum igitur Episcopus Præfecto; & Præfectus iterum Episcopo: cumque totam noctem ludibrio fuisset, manè (*die Solis*) *producti sunt omnes, & rogo ita impositi, ut pusilli athletæ illi, Wenceslao in gremium dati fuerint.* Cumque adhuc Episcopus, ut Calicem adjurarent, moneret, respondit pro se & suis fidus Pastor: *Absit id à nobis! Centum subire mortes, quam Veritatem tam clare in Euangelio patefactam abnegare, malumus.* Mox carnifex pyram succendere jussus,

eos

eos ut victimam Deo gratam cum flamma sursum misit, Pastore ultimò post omnes spiritum reddente. Factum Anno 1420. VII. Iulii.

2. Quâ ipsâ die Pragensis Archiepiscopus *Conradus*, crudelitatibus istis offensus, & agnitâ caussæ Papalis iniquitate, postquam se *sub Vtraque* declarasset, officium deposuit, arma induit, & Pragensibus in militiæ Ducem adversus Pontificios se dedit: electis in Consistorii interim Administratores quatuor Parochis Pragensibus, *M. Iohanne Przibramo, M. Procopio Pilseno, M. Iacobello, & Iohanne Zelivio. Atque hoc erat initium Consistorii sub utraque: quod Sigismundus post Archiepiscopatum restaurans, Ordinibus permisit, & juramemo confirmavit.*

3. Hostes nihilominus sævire varieque tumultuari perrexerunt: Quorum de hoc anno unum heroicum facinus hîc memorare lubet. XXVI. Decembris eodem Anno *Hinco Czerwenohorsky*, Iaro-

Iaromeriensis Capitaneus, in Templum pagi *Kerczin*, cum sacra peragerentur factâ irruptione, alios quidem trucidavit, alios abduxit captivos. Inter facinora hoc fuit non postremum, quod *arrepto ab Altari Calice vini pleno, equo suo propinavit, epotareque passus, caballum suum sub utraque esse dictitabat.*

CAP. XIV.

WENCESLAUS SWETS: MARTINUS LOQUIS: PROCOPIUS IEDNOOKY: *alii.*

ANno 1421. 23. Iulii exustus est Pragæ, dolio inclusus sutor quidam *Wenceslaus*. Crimini ei datum, quòd Monstrantiæ assurgere nolens, quinimò terga obvertens, Sacramentum dehonestasset.

2. Captus quoque fuit eodem anno, 26. Febr. *Martinus Loquis: accusatus quod Waldensium de Sacramento errores introduceret, adeoque panem Cœna, & calicem*

calicem in manus communicantium danda eſſe, horrenda profanatione doceret. Sed Taborenſium interceſſione è vinculis liberatus, ut invidiæ & furori cederet, aſſumpto altero miniſtro, *Procopio Iednookii*, in Moraviam ſe conferre ſtatuit. Cùm verò *Chrudimam* tranſirent, agniti, ab urbis Capitaneo *Dionyſio* capti, pedicis conſtricti, & quid de Sacramento Altaris ſentirent, examinati, Martinus reſpondit: *Corpus Chriſti in cœlis eſt: unum enim habuit, non plura.* Capitaneus blaſphemiam tantam (ſcilicet) non ferens, colaphum illi impegit, carnificemq; qui hæreticum flammis mox injiceret adeſſe juſſit. Sed aderat *Ambroſius Hradecenſis Paſtor*, qui donari ſibi eos poſtulans, Hradecium tranſlatos per quindecim dies captivos habuit, variè, ut agnoſcerent & revocarent errores, annifus. Ut autem opinione conſtantiores reperit, *Raudniciam* tranſmiſit: ubi carceri tenebricoſo impacti, per menſes duos (aditu nemini de plebe conceſſo) detenti & variè excarnificati ſunt. Nam & igne fuerunt, uſque ad viſcerum profluentiam, uſti, ut faterentur, unde tantos hau-

hausissent errores, & quosnam Pragæ complices haberent? quemadmodum & edere quorundam nomina coacti fuerunt. Admoniti, ut ab errore in veritatis viam redirent, subridentes respondebant: *Non nobis, sed vobis, de reditu cogitandum est: à verbo enim Dei ad imposturas Antichristi seducti estis, & creaturam pro Creatore adoratis.* Ad ignis igitur supplicium ducti, cùm à Sacrificulis, ut à populo pro se preces peterent admonerentur, responderunt: *Nos illis precibus non indigemus. Orate autem ô Christiani pro vobis, & illis qui vos seducunt, ut utrisque è tenebris eniti det benignissimus Pater.* Ad locum supplicii deducti, dolio simul inclusi, atque ita combusti sunt. Factum 21. Augusti, Anno 1421.

3. Paulò pòst Pragæ capiebantur eidem sententiæ addicti homines aliquot: nempe *Pastores tres. Cusca* civis, & *Georgius de Klatow*, item *Abrahamus quidam, quod faces ante Sacramentum accendi vetaret.*

CAP. XV.

JOHANNES ZELIVEUS.

MOnachus Præmonſtratenſis fuit, ad Mariam niveam Neo-Pragæ Paſtor; *unus è deſignatis Conſiſtorii Adminiſtratoribus*, non tam eruditione quàm eloquentiâ inſignis. Hic cum frequentiſſimum haberet auditorium, *puriora Taboritarum propugnabat dogmata*, authorque fuit Pragenſibus Senatum reformandi. Sed Capitaneus Palæo-Pragenſis *Haſchek de Weliſch* (quem ſæpius increpaverat) cum Senatu ſemi-Pontificio factâ conſpiratione, eundem *Iohannem de Zelivo* cum duodecim aliis in domum Prætoriam illectos, (Anno 1422. Martii 9.) præcipiti proceſſu capitibus truncarunt: quæ res ut ex profluente ſanguine innotuit, ingentem dedit tumultum. Confluxit enim populus illico, & effractis foribus, ut obtruncatos repererunt, quidam caput Monachi protulit, &

C multi-

multitudini ad Curiam circumfusæ ostendit, tantumque ejulatum ac rugitum excitavit, quem nullus calamus exprimere posset.

2. Mox idem caput *Gaudentius* quidam Sacerdos, patinæ impositum, per urbem circumgestans obvios quosque ad ultionem proritavit. Quâ ratione in furorem pertractâ multitudine, occisi sunt aliqui Senatorum, alii fugâ elapsi: Collegia item Academica direpta. Corpora deinde Templo illata, solenniter sunt sepulta: ubi Concionator audito populi fletu, adeoque consternatum videns ut nonnulli deliquia passi foras efferrentur, primùm & ipse obmutuit. Resumpto tamen spiritu, ex Actis illud, *Et sepeliverunt Stephanum viri honesti*, explicavit: sub concionis finem multis verbis, multisque lacrymis & obtestationibus, etiam caput *Zelivei* populo exhibens, ut eorum, quæ à fido didicissent Præceptore, memores, etiamsi Angelus de cœlo contrarium nunciaret, fidem ne haberent, fervidissimè cohortatus.

CAP.

CAP. XVI.

Martyria sub Pseudo-Hussitis.

AD *Schisma eorum qui Hussi profitebantur nomen, veniendum*: quomodo illorum quoque potior pars degenerârit, verosque fideles persequuta fuerit. Inerat omnibus Antichristi oppugnandi, Magistri Hussi exemplo, ardor: sed cùm ab ejus morte insigni aliquo prudenti & animoso duce qui concitatam plebem ordine aliquo certo contineret, destituerentur: factum est ut in contraria abierint studia, atrocesque inter seipsos concitarent dissensiones. Vulgus enim plebis & cleri, in solum Calicem intenti (inde *Calixtini* dicti) reliqua M. Hussi dogmata securè negligere; Taboritæ verò (inter quos eminebat *Wenceslaus Coranda*, & *Nicolaus Episcopius*, Viri excellentes) cum aliis paucis, puritatem ac simplicitatem in omnibus Articulis & ceremoniis urgere, cæperunt. Clamabāt illi, ab Ecclesiæ ritibus in omni-

bus ſecundum non eſſe: clamabant hi, nullas ſuperſtitiones tolerandas eſſe. Admiſcebant verò ſe illis perſonati quidam, qui Papæ & Cæſaris cauſam promoturi, diſſenſiones & odia mutua promovebant, & in puriorum dogmatum ſectatores odia plebis concitabant, exoſo Piccardorum nomine traducentes. *Piccardos autem nominabant Waldenſes, qui paulo ante ea tempora è Gallia pulſi in Auſtria conſederant, & fœdiſſimorum Hæreticorum nomine jam innotuerant.* Ita tumultuariè omnia ubique acta. Zeloſus enim ille Zeliveus quomodo à Pragenſibus capite truncatus fuerit, paulò ante dictum. Reperti quoque ſunt qui *Ziſcam* Taboritarum Ducem dementarunt, ut Calixtinis accederet, Piccardoſq; dictos ferro & flãmâ, æq; ut Pontificios, perſequeretur.

2. Anno 1427, ipſi Conſiſtorii Adminiſtratores Pragæ, *M. Przibram, & Procopius de Pilſna* (tum Univerſitatis Rector) cum M. *Petro de Mladoniowitz*, & Doctore *Krziſtano* Medico, ob puriorum dogmatum profeſſionem, primum carcerati, poſt in exiliũ acti ſunt. Non mirũ profectò fuiſſet, ſi eos tunc

diſcor-

discordes Pontificia factio exterminasset prorsus. Sed mira Dei bonitas, quæ humanā stoliditatem tam sapienter tēperare novit, ut nec hostes, nec amici de seipsis quidquā gloriari habeāt. Quoties enim domi dissidentibus Bohemis Cęsar cū exercitibus imminebat, toties illi pace inter se inita communē causam cōmunibus armis tutati sunt, Ziscâ & Procopio Taboritarū ducibus potissimū res agētibus: Deo autē miraculosos successus victoriasq; cōcedēte.

3. Cæsar igitur cū Pontifice ut armis nihil profici animadvertunt, ad fraudes conversi *Basileā* convocato iterum (Anno 1432) Concilio, Bohemos ad amicam dissensionis transactionē placidissimē invitant, de securitate publica quoquo modo vellent, satisfacturi. Missi itaq; ad Concilium sunt Legati: inter quos præcipuus fuit *Iohannes Rokyzanus* Pragensium, & *Nicolaus Episcopius* Taborensium, Theologi: è Proceribus verò *Procopius Taboritarum dux*, & *Wilhelmus Kostka Baro de Postupicz*, &c. Ubi humaniter excepti & de postulatis interrogati, obtulerunt quatuor Articulos, eos sibi

permitti rogantes, aut defensuros esse. Erant autem Articuli ita concepti:

1. *Ut Calicis usus plebi restituatur, & sacra omnia lingua vernaculâ peragantur.*
2. *Clerici ne seculariter regnent.*
3. *Verbum* Dei *liberè doceatur.*
4. *In peccata publica publicè animadvertatur.*

Interroganti Papæ Legato, Annon plura haberent? Narrari enim eos credere *Ordines Monarchorum à Diabolo esse?* Respondit Procopius: *Unde igitur esse potest id, quod neque à Patriarchis aut Prophetis, neque à* Christo *& Apostolis, institutum est? &c.*

4. Deputati postea sunt ab utraque parte, qui de propositis Articulis totos quinquaginta dies disputarunt. Cumque confutari non possent Bohemi, ad amicam compositionem ventum est, *omniaque* (*Rokyzano Archiepiscopalis dignitatis spe dementato, reliquosque Legatorum dementante*) *ita transacta, ut Bohemi ad obedientiam sedis Romanæ redire, ejusdemque dogmata & ritus omnes observare polliciti sint:* excepto Calicis usu, qui ipsis permittebatur liber, ut

& alia

& alia illa postulata. Hos quatuor Articulos *Compactata* appellarunt: missique sunt in Bohemiam à Concilio & Cæsare *legati, qui Bohemos in Ecclesiæ gremium esse receptos, charosque haberi filios, declararent.* Ibi convocatis Comitiis, *Rokyzanus* quàm ex voto obtinuissent ea, pro quibus dimicando tantum sanguinis effusum esset, in tantamque vastitatem Regnum devenisset, magnifice exponit: longe aliter nunc de Pontifice & Cæsare, quàm olim cum eos Meretricem bestiamque Apocalypticam appellaret, verba faciens. *Doluit permultis*, maxime verò Zelotis Taboritis, *isto modo ab Hussi vestigiis recedi, & in Antichristi castra rediri:* reclamabant, quantum poterant, & ventum est ad arma iterum, ubi Taborenses succubuerunt, totaque eorum bellica vis concidit penitus, ut postea nonnisi Verbi gladio & patientiâ sese defenderent. Factum Anno 1434.

5. Anno 1435, publicis Comitiis solenniter in Archiepiscopum electus fuit *Rokyzanus:* sed idem, cùm Cæsar ritu solenni consecrari eum impediret,

ret, (fortaſſis quod homini verſipelli diffideret) deludi ſe ægrè ferens, rurſum cum factione ſua, & Imperatoriam iniquitatem, & Papalem dominationem, inſectari cæpit: metuque Cæſaris tandem Pragâ ſe ſubduxit, annis fere tribus. *Sigiſmundus* enim paulò poſt obiit, & *Albertus* ſucceſſor intra biennium; relicto *Ladiſlao* filio poſthumo, qui apud *Fridericum Imperatorem* educabatur.

6. Hîc interregni tempore, & multò magis cum Ladiſlao exſtincto *Georgius Podebradius* (quem *Rokyzanius* plane in poteſtate ſua habebat) ſuccederet, cæptum eſt maxime impleri illud Prophetæ; *Manaſſes Ephraimum vorabit, & Ephraim Manaſſem, ambo autem contra Iudam erunt.* Papa enim in Georgium & Calixtinos interdictis, cenſuris, exſecrationibus, deſæviebat, non ſegniùs illis in Papam & Monachos debacchantibus: ſed veri fideles premebantur utrinque.

CAP.

CAP. XVII.

Taboritæ oppreſſi.

ANno enim 1444, Taboritarum reliquiæ fraudibus & vi penitus oppreſſæ ſunt. *Rokyzanus* ſiquidem, per ſe & alios, blandiſſimè eos alliciens, adhuc ſe cedere paratum ſimulabat, ſi penes ſe puriorem eſſe veritatem illi demonſtraverint: nec ſe cupere ejus cauſæ ſeipſum, aut ſuorum quenquam, conſtituere judicem, ſed permittere ut Ordines in publicis Comitiis de ea cognoſcant & pronuntient. Annuerunt Taboritæ, cauſæ bonitate freti, ad Comitia comparuerunt. Ubi poſt multas diſceptationes arbitri delecti, qui definitivam ferrent ſententiam, Comitiorum authoritate ita confirmandam, ut neutri parti amplius provocare liceret, ſed illicò ſe alteri parti adjungere teneretur: qui cùm *pro Rokyzano* (res enim compoſita erat) pronuntiaſſent, boni & ſimplices Taboritæ dolo ſe circumventos

tandem agnoverunt. Pactis tamen contraire non audentes, consensum in ritibus polliciti sunt. Cum autem illi domum reversi Ecclesiam reformare differrent, *Prorex Georgius* cum exercitu interveniens urbem obsidione cinxit, in eumque terrorem conjecit, ut Cives deditione factâ Sacerdotes suos ejus potestati traderent; quos ille in arce *Podebrad* & *Litiz* carceribus impactos, plerosque enecavit: *Lupacio* cum aliis quibusdam ad *Rokyzanum transeunte*.

CAP. XVIII.

Fratrum Bohemorum Origo.

CUm autem Bohemi per aliquot annos frustra Archiepiscopi sui investituram, toties eo nomine Romam legatione factâ, flagitarent, Papa verò id *nisi Calici renunciaret Rokyzanus*, abnueret: quinimo *Cardinale de S. Angelo* Pragam (Anno 1448.) misso, sub tractationis specie Compactata subduci iis, eripique juberet (cum quibus ille clàm profugerat quidem

dem, sed è fuga retractus & restitue-recoactus est:) *Rokyzanus resumpto in Papam odio, eum ex Apocalypsi & Daniele magnum illum Antichristum, nosque,* in-quit, *nisi ab obsequio ejus secesserimus, miseram & damnatam esse turbam, demonstrabat; pro* Religionis *norma non Compactata sed Legem* Christi *habendam; omnia Papæ, tanquam contaminata, deserenda, omnia è fundamentis Apostolicis ab integro excitanda esse*, dictitans. Verbo, ita detonabat in Antichristum, ut plerique alterum crederent Hussum, novæque reformationis spes affulgere visa.

2. Sed cùm non admoveret operi manum, cordatiores ex Auditoribus (inter quos vel primarius fuit *Gregorius, Rokyzani ex sorore nepos*, Vir nobilis) collatis consiliis Rokyzanum adeunt, angores conscientiæ detegunt, consilium petunt. Ille amicè excepit, zelum collaudavit, tractatus quosdam (maximè *Petri Chelcicii*) contra irreptitias in Ecclesiam abominationes, legendos obtulit, eoque modo magis inflammavit: silentium tamen suadens, & patientiam. Cùm iterùm &

tertio, auctiores jam numero, instarent, ut quod verbis doceret, reipsa exhibere ne differret, respondit: *Magnæ molis esse negotium, præcipitanter hic nihil posse agi, &c.*

3. Moliebatur interim Rokyzanus in Papam quicquid poterat, etiam cum Ecclesia Græca consensum. Cùm enim Florentinæ Synodi decretum (quo Bohemi denuo ceu hæretici ab Ecclesia abalienabantur) promulgatum esset, acta sunt Pragæ Anno 1450 Ordinum Comitia, Sacerdotumque Synodus: atque hic Rokyzani consilio, communi autem omnium consensu, *provocatio facta est ad Græcam Ecclesiam, & Legati cum literis Constantinopolim missi.* Græci capita doctrinæ à legatis audiverunt, & de consensu mutuo lætati sunt; datisque ad Bohemos literis, eos in fide confirmarunt, additâ promissione de ordinandis eis Ecclesiæ Ministris. (Erant literæ in membrana, cyanei coloris cerâ obsignatæ: cum subscriptionibus Patriarchæ & præcipuorum ejus Episcoporum: quæ postea typis descriptæ, hactenus exstant.) Sed hæc cùm lentam præberent

berent spem, *Rokyzanus* iterum suos animare, publiceque spem jamjam appariturae Reformationis facere. Dicebat enim, abusus varios taxans: *Nos superficiem premimus, sed prodibunt brevi, qui fundamenta veritatis à profundo eruent.*

4. Cùm ita pias animas in septimum annum produceret, rogatus iterum consilium, dixit: *Lustrasse jam animo omnia, nec quid statuat reperire, nisi ut secessio fiat, tam à Calixtinis, quàm à Papistis ipsis, in universum: omnia enim scatere abominationibus, & immedicabile esse hoc malum.* (cui simile consilium *Lupacii* quoque fuit.) Cùm dicerent: *Secedamus igitur, Te ducem, Te doctorem, Te patrem agnoscemus, venerabimur, sequemur. Duram offertis provinciam*, respondit; *audaces nimium estis; res plena periculi est*; & similia.

5. Expugnata interim fuit à Turcis Constantinopolis (Anno 1453.) dispersorumq; Graecorum duo Pragam ingressi, humaniter à Rokyzano excepti; Missamq; (post multa de Religione colloquia) celebrare permissi sunt. Ubi cum appareret aeque apud illos super-

ſuperſtitionibus obrutam eſſe fidei ſinceritatem: boni illi Zelotæ magis accendebantur ſpiritu, *quem fugerent videntes, quem ſequerentur non habentes.*

6. Denuò igitur Rokyzanum adeunt, perque gloriam Dei obteſtantur, ut animarum ſuarum ſeductæque plebis miſertus, ſe in tanto ſalutis diſcrimine ne deſereret. Ille autem bonus vir cum non tantùm haberet virium, ut poſthabita Archiepiſcopalis gloriæ (licet vana) ſpe, cum populo Dei ignominiam & crucem eligerent, indignabundus jam importunitatem exprobrare, rogareque, uti ſe miſſo facto ipſimet ſecederent: ſe illis à Rege (*Georgio* illo *Podebradio*, qui ut corona potiretur Papæ obedientiam juraraт) locum aliquem ubi ſecurè degere, & pura conſcientia Deo ſervire poſſent, impetraturum.

7. Imperavit igitur ditionem *Litticenſem*, in montanis Sileſiæ vicinis: quo mox Pragenſes illi cives, Baccalaurei, Magiſtri, ſeſe contulerunt; alii vero aliunde, plebeji & Nobiles, docti & indocti, non exiguo numero confluxerunt (maxime in pagum *Kunwald*

wald dictum) Anno 1459 Scripturarum lectioni, precibus, & operibus pietatis, intenti. Pastores habebant è Calixtinis, qui superstitionibus relictis ad Apostolicæ simplicitatis formam sese componebant: quorum præcipuus fuit *Michael Zambergius*, pius ac devotus senex. Illi omnes in universum sese mutuo Christianis communi, piis amabili, nomine, FRATRES & SORORES compellare cæperunt: quod & obtinuit, ut illis *Fratrum Bohemicorum*, κατ' ἐξοχὴν, titulus esset attributus, & hucusque.

CAP. XIX.

Prima fratrum persecutio.

Displicuere Satanæ hæc Ecclesiæ novæ primordia: novam igitur & atrocem excitavit, qua eam obrueret, tempestatem. Penetrante enim passim hujus rei fama, Sacerdotes ubique in istorum odia plebem stimulabant: *Suffocate*, clamitantes, *suffocate scintil-*

scintillam, ne in flammam abeat! Ipse Rokyzanus, quod mireris, hostilem induit animum, impiæ temeritatis eosdem accusans. Non enim deerant, qui ad Regem & Consistorium variis nominibus Fratres deferrent.

2. Factum igitur fuit (Anno 1461) cum frater *Gregorius* cum aliis quibusdam suos Pragæ visitaret, & in domo quadam cœtum haberent, ut proditi & capti fuerint. Ubi notabile hoc accidit. Ingressus Prætor, in limine hypocausti constitit, & Scripturæ verbis eos alloquens: *Omnes qui pie vivere volunt in Christo Iesu*, (dixit) *persequutionem patientur. Vos proinde, qui hic estis, sequimini me ad carcerem.* Erat enim vir probus, de Fratrum proposito non male sentiens: sed ob superiorum jussum aliter non potuit.

3. Rex seditionem Fratres aliquam, Taborensium exemplo, moliri malorum obtrectationibus credens, jussit virum sanctum, *Gregorium*, torturæ subjici. Ille vero in profundam sive lipothymiam, sive Ecstasin prolapsus, nullos sensit dolores: & à tortoribus

toribus ipsis pro mortuo habitus, de fidicula depositus est. Ad quem ingressus Avunculus Rokyzanus (postquam in tortura exstinctum accepisset) multis lacrymis deflebat: *Vtinam tuo loco sim, ô mi Gregori!* ingeminans. Ille autem post horas aliquot ad se reversus, visionem quam interea viderat, recensuit. *Introductum se fuisse in pratum amœnissimum, in cujus medio stabat Arbor fructibus onusta: quibus variis generis Aves, frondibus insidentes, pascebantur. In medio vero earum Adolescens, calamo ita eas regens, ut nulla extra ordinem se proripere auderet, stabat.* Quo ostento proculdubio Deus istius Ecclesiolæ, cujus ille velut Patriarcha fuit, imaginem illi exhibere voluit. Vidit verò & *alios tres Viros, ejusdem Arboris veluti custodes*; quos sexennio post iisdem vultuum lineamentis reipsa, cùm per suffragia primi Antistites eligerentur, conspexisse, & agnovisse, testatus est.

4. Gregorio (intercessione Rokyzani) dimisso, *diplomata* Regis jussu à Consistorio dimissa sunt, *omnibus Pastoribus sacrorum sine cere-*

moniis,

monii celebrationem inhibentia: *& quicunque Fratribus* (jam odioſo Piccardorum nomine inſignitis) *adminiſtrare auderet, capitis pœnam illi denuntiantia*. Fratres itaque in anguſtiis conſtituti, ac velut oves Paſtoribus deſtituti, hinc inde palantes, iterum atque iterum *ad Rokyzanum confugiunt per gloriam Dei, perque ſalutem ſuam obſecrantes, ne cauſam, quam Dei eſſe ſciret, deſereret: neque multorum ab erroribus converſionem, ad quam eſſent paratiſſimi, exemplo ſuo impediret: nec agnitam Veritatem quamcunque ob cauſam in injuſtitia detineret. Caput eſſe totius in Regno cleri, redditurum pro omnibus Deo rationem*: & ſimilia. Ut autem induratum viderunt, valedixerunt tandem, poſtremæ epiſtolæ his inſertis verbis: *Rokyzane, Mundus es, & cũ Mundo peribis, &c.*

5. Quibus ille irritatus, Regem adverſus eoſdem denuo exaſperavit, prodieruntque nova Regis & Conſiſtorii nomine diplomata, *ne uſquam in Bohemia & Moravia exitioſi illi homines tolerarentur*. Quamvis enim non deerant, qui capiendos & morte afficiendos vellent: Iodocus tamen Roſenbergius, Epiſco-

Episcopus Wratislaviensis, dissuadebat, ratione addita, *Martyrium esse semicrudam assaturam, ex qua facilè vermes enascantur:* (martyriis fideles multiplicari innuens:) commodius revocari posse, si proscribantur undique. Ubi enim nescierint quò se vertant, inquit, redibunt ad meliorē mentem.

6. Hac in Fratres acri ubique instituta Inquisitione, factum est, ut plerique illorum, præsertim primores, per montes & sylvas dispersi, speluncas inhabitarent: ne ibi quidem satis tuti. Ideo focos, in culinæ usum, nonnisi noctu (ne ascendens fumus proderet) excitare ausi: & circa ignem in frigore acri assidentes, Scripturarum lectioni & collegiis piis vacabant. Quoties nive alta ad necessaria comparandum prodibant, ne agnoscerentur per vestigia, eadem premebant omnes, ultimus vero fronde abiegna post se tracta opplebat nive: ut nonnisi vestigium rusticelli arbustum trahentis, videri posset. A qua latebrarum inhabitatione postea per ludibrium ab hostibus *Iamnici* (id est, Speluncales) dicti fuerunt.

CAP. XX.

Fratres inter ſe peculiare Miniſterium erigunt.

CONſtituerunt verò inter ſe Ordinem quendam Fratres illi, electis per ſuffragia Senioribus quibus rerum directione permiſsâ & obſequium promiſerunt. Atq; horum conſilio, evocatis è diſperſis per Bohemiã & Moraviam præcipuis, Synodos etiam in montibus illis celebrarunt, certaq; condiderũt ſtatuta, quomodo inter ſe, & erga alios, amicos & inimicos, Regem etiam & omnes Magiſtratus, &c. gerere ſe deberent: ſæpius preces & jejunia ſibimet & diſperſis indicentes, & de iis quæ ad pleniorem vitæ & doctrinæ reformationem requirebantur, ex verbo Dei conſultantes.

2. Maxima verò illis anxietudo fuit de Animarum Paſtoribus, unde hos eſſent habituri, poſtquam quos habebant in præſens, deceſſuri eſſent. Exſpe-

Exſpectare, dum Romanæ ordinationis aliqui, Veritatis amore ad ſe tranſirent, res erat incertæ ſpei. Et meminerant Rokyzanum toties proteſtatũ, *à fundamentis redintegranda eſſe omnia.* Domi ergò erigendam eſſe ordinationem, poteſtate ea quam Chriſtus dediſſet Eccleſiæ: ut quamdiu Ordinatos adhuc inter ſe haberent, illi ipſi ordinent alios, & hi rurſum alios, ſibi ſucceſſuros. Inclinabant ſanè iſtuc ut ut deſideria, ſic & ſententiæ Sed quaſſabat animos metus, *an ſatis legitima foret Ordinatio, ſi Presbyter Presbyterum crearet, non verò Epiſcopus?* Et quomodo talem Ordinationem, ſi lis moveatur, defenſuri eſſent, ſive apud alios, ſive apud ſuos?

3. Tandem poſt annorum aliquot deliberationes anxias conveniunt (anno 1467.) è tota Bohemia & Moravia primarii quique Viri, circiter ſeptuaginta (in pago prope Richnoviã, *Lhota* dicto) multisque ad Deum fuſis lacrymis & precibus, ut num propoſitum placeret, & num jam tempus eſſet, oſtendere dignaretur: voluntatem Dei ſorte experiri conſtituunt. Eligunt itaque

itaque è medio ſui, per ſuffragia, Viros novem, quos Miniſterio ſuſcipiendo præ cæteris judicabant idoneos: datiſque in manum pueri (in cætum accerſiti, & quid fiat ignorantis) ſchedulis occluſis duodecim, diſtribui inter novem iſtos juſſerunt. Erant autem illorum novem vacuæ: tribus duntaxat inſcriptum fuit, *EST* (ſcil. voluntas Dei, quam ſibi revelari petebant.) Fieri ergo potuit, ut omnes nacti fuiſſent ſchedas vacuas: quod indicium negativæ Dei voluntatis futurum erat. Sed factũ eſt, ut ſcriptæ illæ tres venerint in manus triũ inter eos, *Matthiæ Kunwaldii*, Viri piiſſimi; *Thomæ Przelaucii*, viri docti; & *Eliæ Krzenovii*, ſingulari quadã ſolertia conſpicui.

4. Hos illi cum gaudio tanquam divinitus ſibi datos amplexati, de confirmatione illorum, ſeu ordinatione, nova conſilia ceperunt. Cumque in confiniis Moraviæ & Auſtriæ *Waldenſium* quoſdam eſſe ſcirent, ut omnino ſcrupulis conſcientiæ, ſuæ & alienæ (in præſens & in futurum) conſulerent, ad illos *Michaelem Zambergium* Paſtorem ſuum (olim ab Epiſcopo Romano

no ordinatum) cum aliis duobus, miserunt; qui quicquid actum esset explicarent, judiciumque de eo peterent. Inveniunt illi Episcopum eorum *Stephanum*: qui accito Episcopo altero, & aliquot è Ministris, originem suam, usque à Constantini temporibus, doctrinæ item suæ articulos, & quid hactenus horrendi per Italiam & Galliam passi essent, explicant: rursumque Nostrorum de secessione à Papa & Calixtinis relationẽ audiunt, approbant, congratulantur: quinimo *tribus illis Ministros creandi potestate collata, manuum impositione eos Episcopos creant, & ad suos remittunt.*

5. Nostri cum gaudio ista percipiunt, & Unitatis Christianæ avidi, *num in unum populum unamque Ecclesiam cum Waldensibus coalescere possent, deliberant.* Placuit doctrinæ puritas, vitæque Christianæ studium, summè. Displicuit autẽ quod veritatem occultarẽt, nec profiterẽtur liberè: quin evitandi persequutiones studio, Papistica Tẽpla frequẽtarẽt, sacrisq; idololatricis communicarẽt. Conclusum, monẽdos esse de hoc, ut & aliis quibusdam.

Missis

Missis itaque denuò Viris idoneis, Waldensibus illa exponunt: qui placere sibi propositum de unitate ineunda testantur; vitia exposita se nec ignorare nec defendere, dicunt, fateri potius à pristina Patrum suorum puritate secessum esse: de emendatione itaq; cogitaturos. Convenit utrinque, ut certo tẽpore convenirent, & de negotio hoc plenius constituerent. Sed antequam tẽpus illud adesset, Papistæ, re proditâ in bonos Waldenses sævire incipiunt. *Stephanus Antistes Viennæ igni perimitur*, reliqui hinc inde (pleriq; in Marchiam, indeq; postea in Moraviam præsertim Fulnekam delati) diffugiunt.

6. *Ab hac Fratrum Bohemorum cum Waldensibus actione ortum videtur, quòd postea Waldensium quoque titulo insigniti fuerint*: sed quem illi nunquam admittere voluerunt, per errorem illum sibi tribui sæpius publicis scriptis conquesti. Id autem tum veritatis, tum necessitatis causâ. Veritatis: quia non ab ipsis doctrinam mutuârant; nec ipsis authoribus Unitatem fundarânt; nec ab ipsis reformati erant, reformari potius à se illos,

illos, in illis quibusdam noxiis defectibus, cupiebant. Necessitatis verò: quia lata & publicata in Waldenses à Magistratibus decreta in se non derivanda, vitanda potius, prudenter putabant. Ordinandi tamen potestatem, eoque *externam successionem*, *à Waldensibus se accepisse nunquam negarunt*: licet & hanc aliquando prudenter, pro temporis ratione silentio præterirent.

7. Waldensium vero illius in Austria persequutionis consortes voluit esse Deus Fratres in Bohemia: contra quos Anno sequente (1468.) Georgius Rex solenniter ad Comitia convocatis Ordinibus, sanguinolentum tulit decretum: *Vnumquemque Procerum in territorio suæ ditionis debere dare operã, ut quoscunque posset è Piccardis, comprehenderet, & in captos pro re nata & arbitrio animadverteret, ad secessionem hâc severitate, vel etiam sævitiâ, coercendam.*

8. Capti itaque nonnulli fuerunt, & diuturnis carceribus, ad Regis usq; mortẽ, (inter quos fuit primarius Fratrũ Antistes, *Michael Zambergius*) afflicti. Quô iniquo & crudeli in se processu

Fratres moti, *Apologiam ad Rokyzanum, & Consistorium, deinde ad Regem quoque, tandem ad omnes in universum, scripserunt*; Deique mirabili consilio factum est, ut quò majori nisu isti suffocatum irent hanc scintillam, eò magis illa in flammam erumperet: nonnullis jam è Proceribus etiam (Baronibus videlicet Kragiriis, Kostkis, Zerotiniis &c.) Fratrum disciplinæ sese submittentibus, illisque in Oppidis & vicis suis *Oratoria* (*Zborij*, Templa enim publica Regni authoritate Calixtinis relinquenda erant) exstruentibus: ut paulò pòst (circa Annum 1500.) propè ducentas Ecclesiolas (per Bohemiam & Moraviam) haberent. *Atque sic impletum fuit* Matthiæ *Parisiensis, de surrecturo populo ignobili, sine gladio & potentia externa, cui prævalere Veritatis hostes non possent* (non enim potuerunt) *vaticinium.*

CAP.

CAP. XXI.

Teterrima in FRATRES *mendacia sparsa.*

ANno 1471. obiit Rokyzanus in Februario, cum desperatione luctatus, Regem Georgium sese invisentem, secum ad tribunal Dei citans: qui & unico exacto mente sequutus est, successitque *Wladislaus Polonus, Princeps mitis & clemens*. Ad hunc Fratres, falsis hostium criminationibus iterum obruti, Apologiam scribunt, ut per vim in eos tentari aliquid non permitteret.

2. Quod Hussitarum impios quosdam adeò ussit, ut Anno 1476. omnium in eos concitare odia impudentissimo quidam commento attentârint. Subornarunt hominem levissimum, arte Polentarium, nomine *Lezkam* (quod si interpreteris *Mendaciolum* sonat, voce rei satis conveniente) qui è consortio Piccardorũ se venire, interque eos Seniorem fuisse dictitans, mira prodebat arcana: quomodo nem-

pe illi in conventiculis ſuis Deum, Mariam Virginem, & Sanctos, blaſphement, Sacramenta ludibriis traducant, inceſtuosè Adamitarum more ſeſe commiſceant, homicidia exerceant, magiā tractent, theſauros ingentes coacervent &c. Hunc per Urbes & oppida circumducendo ſpectaculo exhibebant, revocantē ubiq; in Templis, & ejurantem, prædictos errores & flagitia, plebemque ut pro ſe miſero peccatore Deum orarent, ſibi verò ipſis à ſceleratis Piccardis caverent, obteſtantem. Comprehenderunt etiam iſtam ejus confeſſionem ſcripto, ſigillisq; & ſubſcriptionibus aliquot Decanorum & Parochorum munitam vulgârunt: ut quô non ipſe *Lezka* veniſſet perſonaliter. Confeſſio hæc ejus de Cathedris populo prælegi poſſet.

3. Sed conatus hic Satanæ in nihilum recidit. Fratres ſiquidem mendacia illa publico ſcripto refutârunt: & *Lezka*, toties in populi Chriſtiani conſpectu adjurari, ac pro veritate mendacia proloqui, exhorreſcens, renuit obſequi, ſeque inductum eſſe, nec quenquam Piccardorū noſſe, confeſſus eſt.

4. Illa

4. Illa tamen ipſa mendacis Satanæ impudentia, conſuetâ Dei bonitate, quibusdam in bonum ceſſit: qui nimirum tantæ atrocitatis facturi periculum, Fratrum cætus clàm frequentare animum induxerant: longeque aliter omnibus deprehenſis, Fratribus ſe tanquã veris Chriſtianis, aſſociabant.

CAP. XXII.

FRATRES è *Moravia in Moldaviam proſcripti.*

ANno 1488. Matthias Hungariæ Rex proſcripſit è Moravia Fratres: quorum aliquot centeni, aſſumpto ſecum Miniſtro, *Nicolao Slanski*, per Hungariam & Tranſſylvaniam in Moldaviam uſque penetrârunt: ad quos biennio pòſt unum è Conſenioribus, *Eliam Krenowski*, Fratres miſerunt, per literas quoque ad patienter ferendum pro veritate exilium animantes. Sed reſtitutâ mox Bohemiæ Regi Moraviâ,

(post mortem scilicet Matthiæ Wladislao Hungariæ etiam Rege facto) Illi quoque restituti sunt.

CAP. XXIII.

FRATRES *in Bohemia ad Colloquium citati*.

ANno 1503. mitissimus Rex Wladislaus denuò se adversus Fratres concitare passus fuit, ut eos Magistratibus deturbari, captivari, pro lubitu affligi, permitteret. Causa fuêre, non tantùm aperti hostes, pusillo gregi more suo infesti; sed & falsi fratres quidam. Orta enim fuit inter Fratres de potestate seculari quæstio: *Vtrùm homini Christiano salvâ conscientiâ Magistratum gerere, gladio uti, Juramenta præstare, aut exigere, liceret?* Negabant quidam (ut & seculo nostro Anabaptistæ,) at major pars affirmavit. Crevitque hoc dissidium ita, ut isti secederent, peculiaremque cætum Pragæ constituerent: hos criminati, quòd jam

jam Gladium admittere, & sese externâ vi tutari proponant. Calumnia hæc avidè excepta, & ad aures Regias delata, effecit, ut Rex: *Itane jam ergò nobis Ziscam reducere cogitant?* (Juz Zizkowati chtegj?) *Compescendi hanc insolentiam non deerunt nobis via*, &c. Fratres igitur novam ad Regem Apologiam scribunt: fidei suæ rationem reddentes, & blasphemias Piccardis attributas, novasque illas calumnias, à se removentes. Quod Regem permovit, ut edictum alio edicto mitigaret: mandaretque, *ut Academici & Consistoriales excitos ad Colloquium amicum Piccardorum, Primores rationibus revocare ab erroribus tentarent.*

2. Ad Calendas igitur Januarij (1504.) *jussi sunt Fratrum patroni, Barones, sistere primarios Doctores suos, ad illud cum Academicis & Consistorianis Colloquium.* Re ultrò citroque deliberatâ, quamvis insidias subesse metuerent, quia tamen Regem irritari, simulque caufam bonam deseri, non conveniebat, decretum est sisti. Mittuntur proinde (sed tanquam victimæ ad mactandum) Fr. *Lucas Pragenus* & *Lau-*

Laurentius Krasonicius, *Antistites*, cum aliquot aliis, precibus interim omnium Ecclesiarum commendati. Exstat epistola *Bohuszæ Kostkæ Baronis de Postupitz*, Litomysliæ Domini, quam Fr. *Krasonicio* jam à se dimisso, per cursorē submisit: è qua hîc aliqua subjungere operæ videtur pretium. *Naturale est*, inquit Baro, *vitam amare. At Tu sublimiora edoctus, mi Frater, memineris vitam Tuam sepultam esse cum Christo, quâ ut potiaris moriendum Tibi esse in Christo. Scis tamen cui credidisti, & quàm potens sit conservare depositum Tuum ad illum usque diem* &c. *Confortare igitur in Domino, & in virtute roboris* ējus, *ut decertes bonum certamen, & accipias vitæ coronam. Certaminis hujus quæ sit forma, doceri quidem Tu opus non habes, moneri forsan potes. Sed ne Te detineam, sta dilecte Frater. Nos quidem quantum humana potuit providentia, de securitate Vobis prospeximus, nec deerimus posthàc: si tamen hostium prævaleat furor, & Deo Vestrâ morte glorificare placeat causam filii sui, Vos parati estote cum Iobo dicere: Dominus vitam hanc dedit, Dominus auferat. Prout benè placuit ei, ita*

factum

factum est. Vale mi Frater. Litomysliæ, die Protomartyris Stephani, 1503. Exstat & Fr. Lucæ Epistola valedictoria ad Boleslavienses suos, scriptum cordatissimum.

3. Deus autem qui ad ulteriorem gloriæ suæ usum hæc organa reservata voluit, eripuit eos è faucibus leonum mirabiliter: exstincto sub diluculum ejus diei quâ in Consistorio comparere debebant, morte subitaneâ, M. *Martino Poczatecio*, Veritatis hostium non postremo. Quo exemplo exterriti reliqui, & cùm tota civitas concurreret, Colloquium non in secreto sed publicè haberi flagitans: illi nescio quas occupationes incidisse prætendentes, in aliud tempus distulerunt, Fratribus amanter dimissis.

CAP. XXIV.

Ad FRATRES *exterminandos Regis VVladislai edictum; interventu tamen mirabilium Dei judiciorum effectu suo cassum. Martyres Borenses.*

NOn poterant quiescere Veritatis hostes, quin exitium pusillo Fratrum gregi machinarentur denuò. Iohanne enim Bosako, Waradiensium in Hungaria Episcopo (natione alioquin Moravo, Prostanensi, homine versutissimo, & in Euangelij Veritatem odio implacabili ardente) cum aliis Hungariæ Episcopis, Bohemorumque primariis, callida ineunte consilia, subornata est Regina, tam gravida, partuique vicina, ut Regem non facilè illam eo statu contristaturum, de novo in Piccardos Edicto sollicitaret. Quæ *ad Regem ingressa* (ut ex Regiis Cubiculariis, Viris fide

fide dignissimis, cognitum fuit) *eam sibi gratiam petiit, ut Rex tot petitionibus locum daret, & in Piccardos mandata vulgare vellet.* Rex contristatus capite nutavit, nihilque respondit.

2. *Episcopi interim mox in Regis præsentia Mandati copiam scribere incipiunt:* Rege cubiculum ingrediente, in genua procidente, & cum lacrymis sanguinolentorum consiliorum culpam, quin & successum, deprecante. Exaudivit vocem hanc Deus, inque authoribus conspirationis hujus aliquot horrendi judicii sui edidit exempla. Prima horum *Regina* fuit, quæ jam spe præoccupato spectaculo, Piccardos exurendi, decollandi, aquis suffocandi, &c. quamprimùm puerperio defuncta Pragam venisset, animum oblectabat. Sed eheu judicia divina! Doloribus enim partus ante partus tempus præventa, cùm eniti non posset, Medici ut alteruttrum servaret, fætum exscindendum putârunt: adhibitique chirurgi filium vivum quidem, sed luci videndæ immaturum, exemerunt, (*Ludovicum*, qui pòst in regno utroque patri suc-

cessit:) sed mater dolores non sustinens exspiravit, & cum ea impiæ hostium ad tempus machinationes. Factum Budæ, Anno 1506, Calendis Julii.

3. Biennio pòst, quod dudum moliti fuerant Episcopi, effecerunt tandem, ut Rex importunitate illorum, (ad tollendum tam virulenter serpens malum acrioribus remediis opus esse clamitantium) expugnatus, *atroci Edicto*, (*Anno* 1508. *Aug.* 10. *publicato*) *in omnes Piccardos, absque generis, sexus, ætatisque discrimine, animadverti juberet.*

4. Attulit edictum hoc in Bohemiam, frequentibusque ad Comitia convocatis Ordinibns reddidit *Waradiensis Episcopus Iohannes*, cum *Stanislao Turzone Olomucensi Episcopo*. Sed quia multi ex primaria Nobilitate Edictum hoc absque Comitiorum decreto factum esse questi, ut vim haberet non assentiebantur, res parum procedere visa est, interque mutuas propterea concertationes extracti sunt menses ferè octodecim.

5. De-

5. Demum Cutnensibus Comitiis, Anno 1510. *Cancellarii Alberti Kolowratai*, ejusque complicum, molitionibus versutis ac multis, in Regis ipsius præsentia, Edictum illud sanguinariũ vim ex plurium assensũ accepit: nempe ut non tantùm de illo Tabulis Regni protinùs inserendo decerneretur, verùm & de manu armatâ rigidissimè exsequendo cohortatio conjuratióque mutua fieret. Sed Deus prostrato crudelitatis istius parario Alberto, aliisque, disturbavit crudeles conatus istos propemodum omnes. De quo mox.

6. Has inter turbas *Ministri ex Fratrum Vnitate plerique omnes loco moti fuerunt, nec nisi in occulto rem divinam facere ausi. Citabantur etiam in Cancellariam Regni præcipui eorum nominatim: sed comparere à Patronis vetabantur.* Nec ipsum pòst publicatum Edictum adeò nocuit: præter quòd è plebe quidam ad supplicia rapti fuerunt.

7. *Baro* enim *de Schwamberga comprehensos sex Fratrum auditores, è pago Augezd* (propè Tustam) *in Oppido Bor comburi fecit: quorum recensentur nomina.*

Matthias

Matthias Prokop, arte futor:
Iohannes Simonowitz, textor:
Bartholomaus Hranowitz, vietor:
Iohannes Herbek, figulus:
Iohannes & *Nicolaus* { *Nadribkæ*, fratres germani, agricolæ.

Examinati à Parocho Pontificio, nùm sibi tanquam animarum Pastori obsequi vellent? Responderunt, *Habere se animarum Pastorem Christum*, &c. Ad supplicium ducti, procedebant alacriter: cumque *Præfectus* Nicolao præ cæteris affectus, vitæ spem offerret, modò deliberandi spatium, vel integrum annum, posceret: ille quasi deliberaturus constitit, & mox, *Nimium est*, inquit, *deliberando amittere Fratres*: simulque cum illis ad rogum perrexit.

Cap. XXV.

Judiciorum Dei in hostes exempla quædam.

LIbet judiciorum Dei exempla quædam tempore hoc & paulo antè, inter

inter ſanguinaria illa hominum crudelium molimina, edita memorare.

2. Regni Cancellarius *Albertus Baro de Kolowrat*, cùm in reditu à Comitiis modo dictis, ad *Baronem Coldicium, Bilinæ Dominum*, divertiſſet, & ſumma cum voluptate in quid omnes jam conſenſiſſent, nuntiaret: Coldiciusque ab adſtante famulo ſuo, Simeone, Fratrum diſciplinæ addicto, quid hæc placerent? quæreret: reſpondit ille, *Nondum conſenſiſſe omnes.* Cancellarius quaſi conjurationis alicujus novæ conſcium adoritur, ediſſereret, Quisnam ille, aut illi ſint, qui ſe omnibus Regi Ordinibus opponere auderent? Regni proditores eſſe, ſceleſtos, eidemque pœnæ involvendos, quicunque tandem illi ſint. Famulus manu ſublatâ, *In cælo eſt*, inquit, *unus ille, qui ſi Veſtris non interfuit conſiliis, fruſtrà conſultaſtis.* Experieris tu nebulo, æquè ut cæteri, regerit ille; ſimulque ſurgit furoris plenus, ad Krupkam oppidum ſuum feſtinans. Sed eo ipſo momento carbunculus quidam pedem ejus occupat, à quo accenſus ignis ſacer: qui nullâ Medicorum arte exſtingui

exſtingui valens, hominem impium exſtinxit. Unde factum, ut primario hoc flabello exſtincto, cæteri remiſſiùs agerent.

3. *Waradinenſis* autem ille machinator è Bohemia nuper in Moràviam feſtinans, propè Olomutium jam curru deſcendere ad veſicam levandam (femoralibus, more ſeculi, non indutus) volens, in feneſtra currûs paxillo cuidam acuto ſcrotum ita illiſit, ut in repentino deſcenſu inteſtina ex ſeſe (parte eorum in prædicto paxillo hærente) protraheret, paulòque pòſt exſpiraret.

4. *Doctor Auguſtinus*, Iuriſta qui mẽdaciſſimo & calumnioſiſſimo ſcripto Fratribus odium apud Regẽ & omnes bonos conflare conatus erat, per eoſdem dies Olomutii, domi ſuæ, inter cænandum ſubitò exſtinguitur.

5. Præceſſerat hos *Puta de Swihow*, ſanguinolentorum & ipſe conſiliorum complex. Qui obortâ ingenti circa arcem ſuam ventorum tempeſtate in Arcis cellam profugit, ibidemque ſe occluſit. Aulicis pòſt pulſantibus, quum nemo aperiret, accerſitus eſt

ferarius faber, qui reclusit. Ingressi quatuor è primariis, & paulò pòst regressi, loculum confici curârunt, cui impositum Dominum obduxerunt pice: nec innotuit quidnam accidisset.

6. *Henricus de Nova Domo*, & ipse magnæ in Regno authoritatis Veritatisq; non postremus hostis, Venationi indulgens, cùm trahâ vectus effunderetur, Venabulum quod lateri ejus adjacebat ipsum præveniens, ita femori se impegit, ut per lumbos exiret, mortemque dolorificam inferret.

7. In summa, tam crebra fuerunt & evidentia in protegendo hoc pusillo & inermi fidelium grege judicia Dei, ut proverbio tum temporis inter ipsos adversarios usurpatum fuerit: *Si quem vivere piget, aggrediatur Piccardos, non annum supervivet.* Particulares interim & personales persequutiones non infrequentes fuerunt. Quo referri potest quod hîc sequitur.

Cap. XXVI.

Andreas Poliwka *Martyr*.

CUttenburgensis fuit civis, sed ob religionem mutatam Litomyslā secesserat: quò eum sequi nolens uxor, cùm ad se visendam rediisset, prodidit. Captus igitur, & à Sacerdotibus (Calixtinis) tam diu vexatus fuit, donec uxori cohabitationem, Sacerdotibusque obedientiam promisisset. Factum, sed reclamante conscientiâ. Die igitur sacrâ, quum Parochus concione finitâ Monstrantiam proferret, & in Altari collocaret, populus verò procidens adoraret: Andreas ignem intus urentem continere non valens, magnâ voce exclamavit: *Tace sacrifice, meum jam est loqui.* Et ad populum conversus: *Quô ruitis, charissimi? quid adoratis? Numen panaceum? Ah Deum vivum, cœlestem, in secula benedictum adorate.* Parochus populum, Loqui prohiberent, sceleftum nebulonem Piccarditam prehen-

prehenderent, inclamat. Exterriti primùm omnes, manum admovit nemo: tandem tamen reperti sunt, qui irruentes, pugnos ingesserunt, caput columnæ allíserunt, & sanguine fædatum ad carcerem raptârunt. Productus postridie in Curiam, Senatu & Parochis præsentibus, interrogatusque, Num eadem quæ heri dicturus sit hodie? affirmavit, idololatriamque Antichristiana nihilo tolerabiliorem, exprobavit. Interrogatus, cujusnam instinctu talia auderet? Respondit, *Cujus instinctu ausus est Abraham ab Idololatris recedere, & adorare Deum vivum?* Instantibus illis: Dicendum tibi est præcisè, cujus suasu talia patres? Respondit, *Cujus suasu Daniel idolomaniæ sese opposuit?* Inclamârunt iterum: Tace, melius te ista novimus, doceri à te opus non habemus. Scimus autem te hîc complices habere, quos cum fateri ultrò nolis, fateberis coactus: simulque in carcerem reduci, & paulò pòst torturæ subjici, jubent. Sed nihil extorquere valentes, tanquam obstinatum igni addicunt. Rogatus à Sacerdotibus Prætor, nè prodeuntem loqui

loqui permitteret, nè forsan sermonibus suis inficeret plebem, pactus est cum Andrea, ut (nisi os sibi obturari vellet) sermonem premeret. Promisit ille & præstitit, nihil toto itinere loquutus, sed tacite orans. Demum caput jam ustulatus exclamavit: *Iesu Fili Dei vivi miserere, miserere, miserere mei peccatoris*: Nec ampliùs quidquam. Sacerdotes verò ad populum: Ecce, inquiunt, demum invocat JESUM, in quem vivus credere, & Sacramenta ejus venerari, noluit! Factum Anno 1511.

CAP. XXVII.

Persequutiones quas Calixtini quoque puriores perpessi.

DUrissima igitur per omnia hæc tempora sors Ecclesiæ Fratrum erat: sed nec immunes tamen à cruce Calixtini, præsertim zelo contra Papatum

tum insigniores. Nam Anno 1408. 21. Augusti, Regis Wladislai jussu M. *Michael Polak*, ad S. Ædii Palæo-Pragæ Pastor, vir inculpatæ vitæ, & concionator eximius, cum aliis tribus Parochis (M. *Wenceslao Slanao*, *Iohanne Miczta*, & M. *Wenceslao Pisceno*) quòd Papam Antichristum proclamassent comprehensi, & in arcem Karelstein deducti sunt. Ubi primus fame & carceris squalore enectus, alii Ordinum intercessione ægrè tandem dimissi. Quo tempore alii quoque purioris sententiæ Pragâ aut pulsi sunt, ut M. *Matthias Machekus*, Academiæ Professor &c. aut excesserunt ultrò ut *Lucas Pragenus*, Baccalaureus (qui pòst inter Fratres Episcopum egit, ut paulò antè memoravimus, vir insignis) & ejus familiaris M. *Iohannes Nix* Physicus; aliique.

2. Interdixit quoque Rex eodem anno cantilenarum adversùs Papales abominationes directarum, usu: cumque non abstineretur, cōprehensos quosdã, etiam primarios Cives, carceribus diuturnis afflixit, unũ & alterum quoque torturâ excarnificari permisit, ut *Mat-*

Matthæum Serling, *Martinum ab aurea Rota*; *Scheynoha* verò (& ipse Pragensis civis) tormentorum vehementia ruptus est.

3. Resumpto igitur Monachi animo, in partem sub Utraque licentiosè debacchari, Hussitasque ad inferos damnare pergunt, variè, sed frustrà contra murmurante plebe. Senatores quoque Pragenses (plerique Pontificii & Germani) Regis lenitate abusi, eò progressi fuerunt audaciæ, ut cum aliquot Religioni adversantibus Nobilibus initâ conspiratione, nocte 24. Septembr. diem sequentem præcipuos Civium sub Utraque internecione delere decreverint. Sed pariter spe & exspectatione frustrati sunt: quia malum prosperante Deo in authorum capita recidit. Re enim proditâ, tumultus ingens factus est, in quo trium Urbium Prætoria, omniaque Monasteria, direpta, Senatores & Monachi multi occisi, Anno 1483. Quod etsi Wladislaum malè habuit, facta tamen inquisitione, & causam à Papistis præbitam fuisse deprehenso, ignovit Pragensibus: Anno 1485. in publicis Comitiis

Comitiis publica inter partes *sub Vna* & *sub Vtraque* pacta (de tolerando se invicem, & colenda amicitia) stabiliri passus est: odiis tamen & opprobriis mutuis parum cessantibus.

4 Anno 1491. cùm 28. Januarii in primario Hussitarum Templo (ad Lætam Curiam) Eucharistia sub Utraque distribueretur, Germanus quidam à tergo accedens fœminæ honestæ è calice bibenti eidem Calici caput ita allisit, ut ore dissecto sanguis prorumperet. Ob quod facinus comprehensus quidem, & in carcerem ductus, sed mox iterum dimissus, fuit.

5. Archiepiscopatu autem vacante non poterant Calixtini Sacerdotes nisi in Italia ordinatos habere: ubi tamen ad renuntiandum Compactatis, & totalem Papæ obedientiam pleriq; obstringebantur; quod Bohemis permolestum fuit. Venit igitur Anno 1482. in Bohemiam, purioris (ut ajebat) Religionis amore, *Sancturiensis* ex Italia *Episcopus*, *Augustinus Lucianus*: quem cum gaudio exceptum honorificè habuerunt. Obiit Anno 1493. Cui post annos undecim successit *Philippus*

Sido-

Sidonienſis & Mutinenſis Epiſcopus. Hic (partim Pragæ, partim Cuttenbergæ reſidens) pariter Calixtinis Sacerdotes ordinando inſerviit, annos tres: quibus exactis rurſum Papæ & Epiſcopis ejus blandiri coacti ſunt. Tam miſera fuit iſtorum ſervitus, qui ab Antichriſto receſſiſſe videri volentes, ſub ſignis tamen ejus militare non dubitabant.

6. Sed enim nonnulli Scholaſtici, (inter quos fuit *Iohannes Bechinka*) odio Papæ ab Academia acceptis literis in Armeniam uſque profecti erant, ordinationis causâ. Et quia illuc fama de Bohemorum hæreſi pervenerat, diligentiùs examinati ſunt. Repertoque in præcipuis articulis, & vernaculæ uſu, conſenſu, ordinati ſunt, Anno 1499. 18. Octobris. Horum è numero poſtea duo à Romanenſibus martyrio affecti fuerunt, *Martinus* nempe *Taborenſis, cum Diacono ſuo,* Raudnicii exuſti.

CAP.

CAP. XXVIII.

Persequutiones Orthodoxorum sub Zahera (seu Tzahera) Administratore, Pseudo-Hussita.

EXcitaverat interea Deus in Germania magnanimum Lutherum, Papæ fulmen: quô velut expergefacti in Bohemia Calixtinorum nonnulli, puriorem Euangelii doctrinam amplecti ordinationemque Ministrorum Wittenbergæ potiùs quā Romæ quærere animū induxerunt; sed objiciente miras difficultates iterum Satanâ.

2. Cùm enim Anno 1523. in Ianuario, Ordines Bohemiæ & Moraviæ magno numero Pragā collecti, convocatis etiā Ecclesiarum Pastoribus (inter quos fuerunt è Moravia *Paulus Speratus*, Olomucii deinde Episcopi jussu combustus, & *Benedictus Optatus, Wenceslaus Litomislius* SS. Theol. Doctor. & *Iohannes Charpa*, Viri orthodoxi Academiæ verò Magistris præsidentibus XX. Articulos Reformationis quodāmodo

E pro-

prodromos, conclusissent (inter quos fuerunt, *Si quis Euangelium absque humanis additamentis docere vellet, neque vituperandum; neque hæreseos condemnandum esse; Missas mercenarias, quæstui servientes, abrogandas esse; Elevationem Monstrantiæ, paulatim antiquandam; Consecrationes herbarum, & similes superstitiosos ritus, intermittendos, &c.*) constituissentque Administratorem sub utraque, *Gallum Zaheram*, ad Lætam Curiam Palæo-Pragæ Pastorem D. Luthero familiarem (Nam Wittembergæ aliquamdiu vixerat, & Lutherum publice tanquam insigne Dei organon deprædicabat, tandemque & Luthero ad Pragenses de Ministrorum Ordinatione scribendi author fuerat) spes bonis fuit melioris Ecclesiæ status magna, sed brevis.

3. Nam paulò post, vertumnus ille offensam Regis Ludovici declinaturus, ad Calixtinorum ingenium rediit, & in Comitiis ejusdem anni mense Iulio celebratis, Articulos prioribus contrarios vulgare, Compactatorum renovationem urgere, inque Regis & Papistarum gratiam furiose Orthodoxos

doxos persequi cæpit: idque ex hac occasione.

4. Papa animadverso, quorsum res, ut in Germania sic & in Bohemia, spectaret, misit ad Ludovicum in Hungariam Legatum: qui inde Pragam ad varios datis literis, etiam ad Consistorium & Zaheram, blandissime Ecclesiæ unionem insinuabat. Factus interea consul erat Pragæ, *Iohannes Passek*, fraudulentus, superstitiosus, crudelis homo; cujus factio cùm potenter dominaretur, Zahera illi parti accedens ad Legatum Consistorii nomine ita rescripsit, ut hominis in sensum reprobum dati evidens esset testimonium. Scribit enim (post alia:) *Nihil nobis prius, aut antiquius, uti semper, ita nunc, est: quàm ut in Ecclesiæ corpore per fidei unitatem, sedisque Apostolicæ obedientiam, constantes reperiamur. Nec venerabilitas vestra quidquam sperare poterat lætabilius, atque à nostris Legatis accipiet, quos brevi missuri sumus. Revera etenim Bohemia nostra fundamento firmissimæ petræ Catholicæ fidei innixa, omnes errorum fluctus, quibus vicinæ Germanorum regiones quatiuntur, velut immota rupes ha-*

ctenus sustinuit & infregit, & tanquam Pharos in medio tempestatibus agitati maris constituta, omnibus navigantibus facem lucidam præfert, portumque à naufragio securum ostendit. Confidimus itaque, Pater reverendissime, negotium illud de quo R. D. V. ad nos scripsit, ita promotum iri, ut ædificium hoc divinum firmissimis fulcris stabilitum à ruinis præservetur. Modò nè molestè ferat R. D. V. tantillam moram, dum Legati nostri adveniant. Atque tùm firmabuntur muri Ierusalem, & stabunt pedes nostri in atriis ejus, & videbitur Deus Deorum in Sion, & ibimus de virtute in virtutem &c. Tempore Quadragesimæ, 1525.

Venerabilissimæ Paternitati Vestræ humilimi servi,

M. Gallus Zahera, *Administrator, cum toto Consistorio, sese commendant.*

5. Interrogatus, quomodo tantâ severitate approbata nuper dogmata persequi auderet? respondit, Se Luthero non alio animo adfuisse, quàm ut ejus Piccardorumque perspecto ingenio,

genio, faciliorem ad eosdem oppugnandos aditum haberet. Quod & fecit perfidus Iudas, osculo tradens filium hominis.

CAP. XXIX.

Orthodoxi Pragâ proscripti, virgis cæsi &c.

VT igitur Regi & Papæ placerent, cum *Zahera Passek*, novis suis Articulis subscribere cogebant Pastores & Cives omnes: subscribere autem recusantes urbe proscribebant. Primùm Pastores sex (*Wenceslaum Poczatek*, ad S. Galli Pastorem, *Georgium Smakal*, ad S. Henrici; *Martinum de Bethleem*, *Paulum de S. Michael*, *Martinum de Opatowitz*, & *Iohannem Mirussam*) deinde Cives præcipui nominis sexaginta quinque: inter quos fuit *Burjan de Kornitz*. Iuris D. & Cancellarius Pragensis; *Iohannes Hlawsa*, Exconsul &c. Quærebatur etiam majori sævitiæ

prætextus, ſparsâ calumniâ de conſpiratione quadam Euangelicorum in Calixtinos: cujus confeſſionem ut alicui extorquerent, tres cives torturæ ſubjecerunt, *Iohannem Bonuſſam, Matthiam Hrzebenarz*, & *Iohannem Sliwkam*: qui tamen innocentes pati, quàm contra conſcientiam falſa teſtari, maluerunt.

2. Turbarum interim faces conſenſum quendam inter Pragenſes ſtabiliverunt: *Neminem de fide ſuſpectum* (*Piccardum ſcil. aut Lutheranum*) *ad opificiorum Curias, & Civitatis jus admittendum.* Hujus plebiſciti confirmationem, ad Regem legatione Budam factâ, impetrârunt. Hic igitur cuivis quidvis licuit in Orthodoxos. Si quis etiam creditori ſolvere nolens Piccardiſmi inſimulare potuit; jam perſolverat, altero urbe pulſo. Quidam non ſimpliciter proſcripti, ſed ignominosè producti: Ut *Ludovicus Pictor*, quòd Monachum de S. Barbara inſulſiſſima deblaterantem, concione finitâ monuiſſet, *Satiùs fore populum ex Euangelio inſtitui, quàm talibus fabellis detineri*; à plebe Monachi clamore

accitâ

accitâ comprehensus, in carcerem raptus, pòst verò per lictorem Urbe eductus fuit.

3. Cultrarius quidam, quòd de Sacramentis libellum à quodam purioris sententiæ conscriptum penes ipsum reperissent, virgis in foro cæsus, & proscriptus est. Quod & *Iohanni Kalenetz* evenit: sed injusto insuper fronti ejus stigmate, quòd laicus cùm esset, sibi tamen & familiæ Eucharistiam administrasse diceretur. *Georgius Lopatski*, unus è proscriptis, cùm Rex talem sibi processum non probari scripsisset, proscriptosque restitui mandasset, ratum id fore existimans, reversus est domum suam Pragæ: sed captus, in carcerem detrusus, ibidemque enectus.

4. Celebrata interim sunt Regni Comitia, &, scelestis illis pragmaticis urgentibus, conclusum, ut sub Una & sub Utraque communicantes, Compactatorum vi, unum essent corpus: Wladislai verò in Piccardos mandata exsequutioni darentur. Unde Fratribus nova persequutio, occlusis eorum passim Templis exercitioq; inhibito.

5. Cùm isthæc tàm protervè fierent, *Matthias* quidam *Eremita*, homo simplex, sed vitæ sanctæ, qui Pragam (Anno 1519.) venerat, hactenusque per fora & plateas populum, magnis agminibus confluentem, ad Dei timorem & pœnitentiam hortari consueverat, frustrà id eatenùs inhibere tentantibus clericis: Zaheræ quoque expertus manum. Cùm enim ille Administratorem Zaheram literis Anno 1525. ad eum scriptis) modestiæ Theologicæ admoneret, (Scripturis ad fidem convertendos esse homines, non carceribus, aut virgis, torturis, carnificationibus &c.) ab ipso ad Colloquium invitatus, mox Prætori traditus, & in carcere usque ad eum diem quô Ferdinandus in Regem eligebatur, detentus, posteà verò ex Urbe relegatns fuit. Exstant piissimæ Viri illius ex carcere datæ epistolæ.

CAP.

CAP. XXX.

Supplicio ignis affecti, NICOLAUS WRZETENARZ, *cum Clara Hospita sua.*

ANno 1526. 19. Decembris *Nicolaus Wrzetenarz*, senex literatus à Iacobo Parocho apud Senatum Piccardismi accusatur, citatus, & quid de Sacramento Altaris crederet à Zahera interrogatus, respondit: *Id quod me Euangelistæ & S. Paulus ut crederem, docuere.* Administrator: Credisnè hic adesse Christum, habentem carnem & sangninem? Ille, *Credo cùm pius Verbi Divini Minister fideli cœtui annuntiat beneficia morte Christi parta, Panem & Vinum fieri Cœnam Domini, quâ illi Corporis & Sanguinis Christi, beneficiorumque morte Christi partorum participes redduntur.* Quid multa? post ventilationem quæstionum aliquot de Missa, de Sanctorum intercessionibus &c. tanquam hæreticum igni addicunt, unâ cū hospi-

ta sua *Clara*, vidua sexaginta annorum, quod ab hoc inquilino suo eandem edocta fidem, abnegare eam nollet.

2. Producti ad supplicii locum, & ad erectam Crucifixi imaginem, orientem versùs, orare jussi recusarant, dicentes: *Nullius rei in Cœlo vel terra simulacrum adorare permittit* Lex Dei: *Deum itaque vivum, cœli & terræ Dominum adorabimus, qui æquè in Meridie, Occasu & Septentrione habitat, atque in Oriente.* Obverso igitur statuæ illi tergo, facie occasum versùs procubuere, & manibus oculisque in cœlum sublatis, ardenter Christum invocavere. Tum valedixêre liberis quisque suis: & Nicolaus alacriter pyram conscendit, constitit, Articulos Symboli recitavit, hisque finitis Cælum suspexit, adoravit, & exclamavit: *Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi, qui è pura Virgine natus, pro me impuro peccatore mortem crucis subire dignatus es, Te ego solum adoro, Tibi animam meam commendo: Miserere mei, & condona mihi peccata mea.* Tum recitabat Latinè Psalmum, *In te Domine speravi.*

Interea

Interea carnifex Claram rogo imposuit, alligavitque utrumque, & libris penes illos repertis utrique circumjectis, accendit.

CAP. XXXI.

MARTHA PORZICIA *combusta.*

ANno post combusta fuit *Martha de Porzicz*, supra sexum heroico animo fœmina. Examinata tam à magistris in Collegio, quàm à Iudicibus in Prætorio, animosè fidei suæ reddebat rationem, ipsisque Hussitis Papæ adulantibus stoliditatem exprobrabat. Administratori, ut stolam sibi rogo imponendæ pararet, monenti, respondit: *Parata mihi sunt & indusium & pallium, quando lubet duci jubete.* Pronuntiante Præcone; blasphemasse Sacramenta, reclamavit: *Non ita est: sed condemnata sum quod ad placitum Sacrificorum confiteri nolui Christum*

cum ossibus, capillis, nervis, & venis in Sacramento contineri. Et elevata ad populum voce, dixit: *Nolite Sacerdotibus istis habere fidem. Sunt enim hypocritæ mendaces, ventris mancipia, helluones, adulteri & Sodomitæ.* Producta, & ad Crucifixi statuam orare jussa, posteriora ei obvertit, oculisque in cœlum sublatis dixit: *Ibi est Deus noster, istuc respectare debemus.* Inde properavit rogum conscendere, ignisque supplicium animo præsentissimo sustinuit, 4. Decembr. Anno 1527.

CAP. XXXII.

LAGENARIUS & ZONARIUS *igne cremati.*

ANno 1528. (Ferdinando I. rerum jam potiente) Germani duo opifices (alter Zonarius, alter Lagenarius) Lutheranismi nomine à Monachis accusati, à Pragensibus ad ignem condemnati fuere. In processu ad

ad supplicium multa piè è Scripturis disserebant, ut nonnullis lacrymas moverent. Rogo impositi, animabat alter alterum egregiè. Zonario enim dicenti: *Quandoquidem Dominus Iesus atrocia pro nobis passus est, patiamur nos quoque hanc mortem: & & gaudeamus nobis eam obvenire gratiam, ut pro lege Dei patiamur.* Respondit Lagenarius: *Ego verò die nuptiarum mearum tantum non fui expertus lætitiam, quantam nunc.* Cum succenderetur pyra, orarunt voce clarâ: *Domine Iesu Christe, tu in cruciatibus tuis pro inimicis tuis orasti. Oramus igitur nos quoque, ignosce Regi, Pragensibus, Clericis: nesciunt enim quid faciant, & manus eorum plenæ sunt sanguinis. Charissimi homines, orate pro rege vestro, ut illi Deus veritatis det cognitionem: Episcopi enim & Clerus seducunt eum.* Quâ pientissimâ admonitione finitâ, placidè exspirarunt, 28. Augusti.

CAP.

Cap. XXXIII.

Iudicia Dei in Zaheram, *ejusque complices.*

D*Vchoſlaw*, civis Pragenſis, & Zaherę adulator ſtrenuus,tam furenter oderat Orthodoxos, ut in votis optatisque ſuis duceret, ſuâ manu ſuſpendi, decollari, comburi poſſe omnes in univerſum Piccarditas: ſed juſto Dei judicio omnia iſta illi ipſi evenerunt. Ære enim alieno obrutus Anno 1525. die Andreæ, ſeipſum domi ſuæ ſuſpendit: quem cognati clàm ſubductum propè quendam pagum humari fecerunt. At ruſtici, re cognitâ, effoſſum cadaver projecerunt: quod juſſu Magiſtratus carnifici traditum eſt comburendum. Cùm verò grandi conſumptâ lignorum ſtrue, comburi tamen non poſſet, amputatur illi ambuſto caput, atque ita demum cum trunco terrâ obruitnr.

2. *Zahera* ipſe, cùm ſub inquiſitionis in Piccardos ſpecie Politicas quoque excitaret turbas, Ferdinandi Re-

gis mandato, Anno 1529. 9. Augusti proscriptus, & mox eâ ipsâ die (loco processionis quam postridie, D. Laurentio sacra, solenniter peragendam, adornabat) in exilium migrare coactus, in Misniam secessit. Unde ab Electore, quid hominis esset monito, iterum proscriptus, in Franconia miserè vitam finiit.

3. Quod similiter crudeli isti *Pasko* primario Consuli, Anno 1530. frustra ad Regis genua provoluto, & gratiam petenti, evenit.

CAP. XXXIV.

Pressuræ sub FERDINANDO I. *perpetuæ.*

OMnes quidem Hussitæ ob negatam absolutam Papæ obedientiam exosi erant, sed Fratres ob eidem dictum universale repudium, exosissimi: nec alio fine Papistæ Compactatorum observantiam simulabant, quàm ut Calixtinos in oppimendis ante alios Fratribus haberent adjutores.

Urgere

Urgere igitur Wladiſlai edictum, Fratribusque quâ licuit vim inferre, non intermisêre.

2. Fratres ergo multa per totum Regnum paſſi, Apologiam iterum ſeu fidei Confeſſionem, pleniorem quàm antehac (cui 12. Barones, & 33. Equites ſubſcripſerant, Anno 1535.) per Baronem Wilhelmum Krzinezium, & D. Henricum Domauſicium Wiennam Ferdinando mittunt, conquerẽtes ſimul ac ediſſertantes, quàm iniquè Piccardorum errorum inſimulentur; & quàm nihilominùs ſanguinolenter Parochi quidam contra ſe claſſicum canant, vociferantes, *impunè poſſe Piccardos mactari, minuſque ſic admitti peccatum, quàm ſi quis canem occidat*. Adversùs quas tot illas ac tantas injurias, juſtitiam ſe Dei, & Regis miſericordiam ac protectionem, implorare.

3. Exprobavit Ferdinandus obſtinatam pervicaciam; libellumque tam accuratè quam neceſſitas poſtulet, varia ob impedimenta, à ſe tunc legi poſſe negavit: nihil tamen contra jus & æquum permiſſum iri, ad cau-

ſæ

ſæ uſque pleniorem cognitionem, promiſit.

4. Pendente hac lite, Fratres nihilominùs domi quidem premebantur, aliundè vero, (cum *Luthero*, *Bucero*, *Capitone*, aliis, ſæpiùs commutatis literis) animabantur; Deus autem Eccleſiæ valida incrementa, invitis hoſtibus, dabat, ad annum uſque Eccleſiis Euangelicis per totam Germaniam luctuoſum, 1547.

5. Tridentini enim Concilii Decreta exſequuturus *Cæſar Carolus*, cum fratre *Ferdinando* & *Papa* initis conſiliis, Proteſtantibus Germaniæ Principibus bellum movent. Solicitat Ferdinandus Bohemos quoque de auxiliis: illi vero antiqua cũ domo Saxonica fædera prætendentes, fideique conſortium, tùm Ordines Regni, tùm Civitates liberæ, unanimi quaſi conſenſu (ad Lutheraniſmum enim ab Huſſitiſmo inclinare cæperant plerique) ſe excuſant.

Ferdinandus igitur Proteſtantibus in Germania bello ſuperatis (Anno 1547.) Bohemiam cum exercitu Germanorum & Hungarorum ingreditur,

greditur, Pragam occupat, Ordines convocat, præcipuos Baronum, Nobilium, Civium, ad carceres rapit, quosdam virgis cædit, quosdam capite plectit, alios pecuniâ multat, nonnullos bonis exuit in universum, Pragensibus armamentarium, omniaque privilegia aufert. Nonnulli etiam proscripti sunt, aut ultrò in exilium secesserunt.

Cap. XXXV.

Templa Fratrum *ubique clausa: Ecclesiæ illorum quædam integræ proscriptæ.*

Tam tristi rerum statu non defuerunt Satanæ flabella, qui omnium horum culpam in Fratres transferre, eoque nomine apud Regem, Proceres, plebem, extremum illis conflare odium sategerunt. Rex igitur calumniis habitâ fide, primùm edicto publicato

blicato omnia ubique Fratrum Templa claudi jussit. Deinde è ditionibus quinque (*Litomyslena*, *Brundusina*, *Chlumecensi*, *Bydzoviensi*, & *Turnoviensi*, quas ob attributum rebellionis crimen, inter alia, Proceribus eripuerat) omnes Fratrum auditores (nisi ad partem sub Una vel sub Utraque transirent) ex omnibus suis terris proscripsit.

2. Quò fulmine non exigua eorum pars prostrati, manus dedêre: constantiores Deo & conscientiis servaturi fidem, abiêre communi consilio in Poloniam, terno agmine. Primum è Litomyslenis, Bydzovinis & Chlumecensibus collectum ad quingentas animas, ibat sexaginta & aliquot curribus per Glacensem Comitatum, & Silesiam superiorem: Alterum Turnovienses & Brundusinos quosdam habens, animas circiter trecentas, curribus quinquaginta ibat per montes Gigantum, & Silesiam inferiorem: Tertium eâdem viâ, continens Brundusinorum reliquos. Omnes tamen & mirabilem in itinere divinam protectionem (nam uno & altero lo-

co

co latronum manus ad hos invadendum convenerat) & hominum plerisque in locis Christianam commiserationem & liberalitatem experti sunt: etiam in ipsa Polonia, tunc alioqui planè Pontificia. Posnaniæ enim (ubi convenerant omnes) satis humaniter admissi, & hospitiis excepti sunt: antequam Episcopus à Rege mandatum de pellendis illis impetrasset.

3. Id verò simul ac advolavit, excedere inde, & in ulteriorem Prussiam, Ducis Alberti Brandeburgici permissu (ad quem de concedendis exilii sedibus solicitatum nonnullos præmiserant) se transferre coacti sunt: ibique à Theologis Lutheranis Regiomonti examinati, (habebant enim secum ministros suos, quorum præcipuus erat *Matthias Sionius*, Senior) pro Fratribus agniti, illisque ad quietè habitandum oppidum unum & alterum (nominatim *Soldavia*, Gwidzina, &c.) commonstrata: multam illis humanitatem & charitatis officia exhibente *Paulo Sperato*, Pomesaniensi Episcopo, qui ante annos aliquot per Bohe-

Bohemiam transiens Ecclesiam Litomyslenam salutaverat, ritusque Fratrum & doctrinam probè cognoverat. Eos igitur Borussiæ hospites dari gratulatus, & ad Principem commendaverat, & ipse multâ prosequebatur benevolentiâ.

CAP. XXXVI.

JOHANNES AUGUSTA, JACOBUS BILEK, & GEORGIUS ISRAEL, *capti*.

TErtium quod Ferdinandus in Fratres designavit, fuit Edictum de Ministris Fratrum captivandis. Quapropter dispersi sunt, pars in Moraviam (quæ illi tempestati non involvebatur) pars, nè prorsùs suos Auditores desererent, per latebras: unde prodeuntes (sed noctu plerumque) fideles visitabant, sacra per domos, ubi opus fuit, peragentes: quod per annos aliquot duravit.

2. Tres

2. Tres eorum in hostiles venêre manus, *Iohannes Augusta*, Senior, cum *Iacobo Bilko*, Collega suo: & *Georgius Israel*, Turnoviensis Ecclesiæ Pastor. Sed hic mirabili Dei ope è profundo Arcis Pragensis carcere liberatus, suos in Borussiam sequutus est, divinitus postea Polonorum Apostolus factus. Cùm enim iterum atque iterum è Borussia in Moraviam (ubi è Bohemia pulsi Ministri latitabant) iter faceret, & per Poloniam Majorem transiret, aliquot in locis, occasione datâ Euangelium prædicavit, eo successu, ut & de Nobilitate multos (atque in his Palatinos & Castellanos) lucrifaceret, & intra paucos annos Ecclesias in Majore Polonia circiter viginti constituerct. Atque hæc fuit origo in Polonia Ecclesiarum, quæ hactenus ritus Confessionis Bohemicæ sequuntur.

3. De *Iohanne Augusta* incarcerato nō aliter sibi hostes, quàm olim de capto Samsone Philistæi, gratulati sunt. Erat enim Vir toto Regno celebratissimus, non ob id solùm quòd Fratribus Antistes primarius, sed etiam ob concertamina, quâ voce quâ scriptis

habita

habita cum adversariis Calixtinis, quos æquè feliciter in Bohemia, ut Papam Lutherus in Germania, confundebat. Lutheri enim auditor fuit aliquamdiu, & pòstea sæpiùs cum ipso literas commutabat. Quâ occasione hostes contumaciæ Ordinum erga Ferdinandum culpam in unum solum Augustam derivarunt, quasi is cum suis id egisset (pertractis callidè in factionem istam reliquis Ordinum) ut Ferdinando dejecto Iohannem Fridericum Saxoniæ Electorem ad regnum promoverent; futurumque id omninò fuisse, si prælio superatus fuisset Cæsar.

4. Hæc atrox conspiratio ut detegeretur, Augusta ad Colloquium à fucato amico (quasi consilium de mitigandis malis daturo) evocatus, captus, Pragam deductus, commissione instituta carnificis manu ter horrendè tortus fuit: ut & *Iacobus Bilek*, collega. Sed nullo deprehenso scelere, aut sceleris indicio, relicti sunt in carcere septendecim annos: demùm, quippe post Ferdinandi mortem, Anno 1564. dimissi.

CAP. XXXVII.

Ministrorum Euangelicorum plurimi Regno proscripti.

DEprehenso igitur, Fratres nullius conspirationis fuisse authores, sed Ordines pro antiquo cum Saxone fædere, novoque in Protestantes affectu, egisse: animum applicuit Ferdinandus ad Lutheranos quoque persequendos. Convocatis igitur Comitiis Anno 1549. Compactata stabiliri, decretumque de non tolerandis ullis aliis sectis (Fratribus puta & Lutheranis) vulgari fecit.

2. Cujus effectus is fuit, ut impuris Calixtinis, quemadmodum & Papistis, multùm accederet animi ad licentiosiùs Euangelicos odiis, calumniis, injuriis vexandos. Donec & Anno 1555. Regis ipsius jussu, ordinati in Germania & uxorati Ministri è Civitatibus & Oppidis alii post alios moti, & Regno proscripti fuerunt, numero

(ut

(ut quidam consignatum reliquerunt) propè ducenti. Hos per Misniam & Palatinatum dispersos Philippus Melanchthon literis datis pulchrè consolatus est.

3. Permiserat etiam Rex de Nobilitate Euangelica quosdam quocunque prætextu, proscribi, vel ad carceres rapi. Inter quos fuit *Iohannes Prostiborski*, *Baro de Schanow*, non opibus, sed doctrina & rerum usu, insignis. Hic ob suspicionem cujusdam in Ferdinandum machinationis, communicatorumque cum Saxonicis consiliorum, post iteratum aliquoties verbale examen torturæ subjiciendus, heroica quadam indignatione linguam sibi ipsi præscidit, & exspuit. Interrogatus cur id fecisset, quod non poterat in ipsis cruciatibus linguâ, id fidiculâ dimissus calamo exposuit: Eò se fecisse, ut qui sibi per conscientiam vera loquenti fidem negarent, ad falsa contra se vel alios dicendum, nullis doloribus adigere possent. Atque hic aliquot philurarum scripto tyrannicos contra se aliosque innocentes processus, multis exprobrans, ad

F tri-

tribunal Dei Regem, omnesque ejus Consiliarios, citabat, & paulò post in eodem carcere (quanquam Rex illi, ut valetudini restitui posset, Chirurgum & Medicum submitti curâsset) exspiravit.

Cap. XXXVIII.

Iesuitæ in Bohemiam introducti.

OMni conatu in id unum incumbens Ferdinandus, ut quoquomodo perdomarentur, quos putabat, hæretici, introduxit Pragam *Iesuitas*, splendidumque illis & opulentum Collegium erexit: quemadmodum & paulò pòst Chomotowiæ, Crumlowiæ, & Hradecii quod Henrici dicitur (Germanis Newhauß.) Atque hi, juventutis institutionem prætendentes, Ecclesias & Politiam subvertendi artes more suo captârunt incendioque illi, quô nunc deflagra-

vit

vit patria, paulatim fomites comportârunt.

CAP. XXXIX.

Pacatus Ecclesiarum sub MAXIMILIANO *status. Euangelici sub Confessione una communi in syncretismum reducti.*

SUb Maximiliano tamen (ut & postea Rudolpho) non satis feliciter istorum processere artes. Maximilianus enim Anno 1562. in Regem coronatus (Princeps animi sedati, & Veritatis cognitione satis instructus) nullo modo se ad vim fidei causâ cuiquam inferendam permoveri passus est: unde factum ut non solùm respirarint, sed & effloruerint sub ipso Ecclesiæ.

2. Habebat enim Aulæ concionatorem (Ferdinando patre adhuc vivo) Virum pientissimum, Euangelicæque

Veritatis apprimè gnarum, eoque doctrinam cœlestem piè sibi instillantem, *Iohannem Phauserum*: sed qui propterea odia sustinuit, tantùmque non martyrium passus. Quippe ad hunc aliquando in conclave solus Ferdinandus Cæsar ingressus acriter increpare, & quod filium falsâ doctrinâ imbuendo seduceret, expostulare cœpit. Qui tametsi responderet modestè, Cæsar tamen exarsit adeò, ut stricto pugione dextrâ, sinistrâ verò collo Phauseri prehenso, ictum intentaret. Cohibuit se tamen: egressusque filio, ut hominem mox amoveret, mandavit. (Hæc ex ipsius Phauseri ore hausta scripto consignavit *Iohannes Blahoslaus*, Fratrum in Moravia Minister, postea & Senior, tùm Viennæ hospes.) Neque tamen pòst etiam Maximilianus, quamdiu vixit, alios quàm moderatos Conscientię suæ moderatores admisit. Dicereque fuit solitus (quin & ad *Lazarum Swendium*, Baronem, scripsit:) *eos sibi videri thronum Dei invadere velle, qui Conscientiis dominari cupiant.*

3. Inter alios pacifica consilia Optimo

mo Principi, si quando fuit opus, instillantes, fuit sapiens ille *Iohannes Crato, Medicus:* quem postquam sibi archiatrum legerat, inter intimos habuit. Hic aliquando solus cum Cæsare, animi causâ in campum exspatiante, curru vectus, Cæsareque tot & tantas in Christianismo dissensiones dolenter commemorante, & tandem ex Cratone, *Quosnam ille inter tot sectas Apostolicæ simplicitati proximè accedere putaret,* quærente, respondit: *Nescio annon Fratribus, quos Piccardos vocant, concedi id possit.* Cæsareque inferente; *Ego idem sentio:* ausus est Crato Fratribus, quos novam Cantionalis Germanici editionem adornare sciebat ut Imperatori dedicarent, suadere. Factum ergò est, Anno 1566. Vbi dedicatoriæ Epistolæ illi spem suam, & omnium bonorum, *de Ecclesiæ Reformatione Vniversali per suam Cæs. Majestatem promovenda, inseruerunt: exemplisque Davidis, Iosaphati, Iosiæ, Constantini, Theodosii, animare; tandem & suum talentum, pro mensura quâ sibi admensus esset dona Deus, ad opus tam commune offerre,* non dubitarunt.

runt: quemadmodum præfatio ipsa, quam omnes Cantionum istarum libri (pòst etiam recusi) adhuc præferunt, ostendit. Verique simile est, non defuturam fuisse sanctissimo Principi voluntatem, si per artes illorum qui Regum sceptra obsessa, manusque ligatas tenent, licuisset.

4. Anno Regni tertio (1565) cudebant Veritatis osores novam in Fratres persequutionem: abusi ad eam rem Cancellarii Bohemiæ, D. *Ioachimi de Nova domo*, authoritate. Qui Wiennam profectus, instantiis quibusque effecit, ut Cæsar ad urgendum Wladislavianum in Piccardos mandatũ Mandato novo, invitissimus licet subscriberet. Sed vigilavit suis bonitas Dei, Principemque optimum vel innocentem sanguine maculari, vel oppressorum gemitibus gravari, noluit. Cùm enim Cancellarius diplomate jam armatus rediret, portisque Viennensibus vix ingressus Pontem Danubii transiret, factum est ut Pontis jugum sublicis solutis dehisceret, eumque aquis Danubii absorbendum traderet. Submersus ergò est cùm suo comitatu: sex

ſex equitibus tantùm enatantibus, & adoleſcente nobili, qui ante paucos demùm annos, ætate decrepitâ, vitâ exceſſit, diuturnus horrendi judicii teſtis; ſed Fratrum religionem, pro qua Deum tum excubare didicerat, profeſſus. Is aquis Danubii ſupernatans conſpexit Dominum ſuum undis regurgitatum, aureâque torque prehenſum tenuit, donec Piſcatores, quos cum navigiolo adventare videbat, ſubveniſſent. Exemptus ergo eſt Baro, ſed mortuus: at Ciſta, cui feralia incluſerat inſtrumenta, ita profundo merſa eſt, ut in nullius hominis conſpectum venerit ampliùs. Nec fuit qui rem denuò tentare vellet. (Hiſtoriæ hujus meminit Thuanus quoque Libro XXXVI. refertque caſum hunc ad 4. Eidûs Decembris.)

5. Decennio pòſt (Anno 1575.) celebravit Maximilianus Comitia Pragæ, Ordineſque Regni ſub Vtraque ſyncretiſmum, ſub communi Vnius Confeſſionis teſſera, inire permiſit: fruſtrà id, quanquam omni niſu, tam Jeſuitis quàm Pſeudo-Huſſitis, impedire tentantibus. Cũ enim ſup-

plicibus suis libellis protestationibusque inter alia inseruissent; *Ordines sub Vtraque non esse in fide unanimes, sed fovere inter se Piccardos, Calvinistas, Lutheranos:* Ordines ut Consensum testari possent, Confessionis communis conscribendæ iniverunt consilium: electis adhæc Theologis certis, illisque ex Baronum, Nobilium, & Civico ordine, Inspectoribus datis. His ergò Magistri Pragenses obtulerunt Libros M. *Huss*, veterumque Bohemorum de Religione facta Synodica & Comitialia decreta. Qui Augustanam Confessionem erant amplexi (magna jam Ordinum pars) obtulerunt eandem Confessionem suam; sicut & suam illi qui ex Fratribus erant. Conferebant ergo in singulis Fidei Articulis, & sensum, & loquendi formulas, singularum partium: exprimebantque formulis talibus, quibus quælibet pars subscribere posset & vellet; ad particulares nimis, subtiles & scholasticas quæstionum differentias non descendendo. Quæ Christiana illorum moderatio & prudentia non solùm ipsis tùm profuit, sed & multis

multis magnis Viris, in Germania & alibi placuit. Cæsar enim oblatam sibi Confessionem illam ratam habuit, omnesque illi subscribentes in Regiam protectionem suam suscepit. Consistorii tantùm constituendi potestatem, & Academiæ, quam petebant, in aliud tempus rejicit: sanctè interim promittens, non defuturum se, aut certè filium (quem jam designaverant successorem) Ordinum petitioni. (Notandum: hanc *Ordinum Confessionem Bohemicè fuisse scriptam, in Latinum non translatam, nedum typis excusam, nisi Anno* 1619. cum Regi Friderico ab Academia & Consistorio Pragensi offerretur. *Ideoque in Confessionum Harmonia, seu Syntagmate, non exstat:* quæ autem Bohemicæ Confessionis nomine ibi habetur, *ex Fratrum Bohemorum Confessio* est peculiaris, non hæc Ordinum communis. Quam in Germanicum duntaxat transferri curârat, Wittenbergensiumque Theologorum censuræ mox à Comitiis Anni 1575. submiserat, D. *Bohuslaus Felix à Lobkowitz & Hassenstein*, electus ab Ordinibus tunc negotii Director.

Approbarunt autem eam Wittenbergenses: inter alia his etiam verbis, (in suo ad Baronem Germanico responso) usi: *Quanquam confessio hæc compendiosa est, facileque animadvertimus in conscribenda illa id maximè fuisse spectatum, ut primarii Fidei Articuli breviter, rotundè, propriéque exprimerentur, ad evitandam superfluam prolixitatem, & de scrupulosis quæstionibus lites ac jurgia. Quod fortassis rixosi aliqui in Germania nostra, si Confessio hæc Germanico etiam prodiret idiomate, taxaturi essent: nobis tamen Christiana hæc prudentia & moderatio Vestra non probari non potest. Ideoque admonitos voluimus apertè, ut tametsi aliunde alia veniant judicia, ab hac tamen sancta & casta simplicitate abduci Vos ne patiamini. Id siquidem certum est, optimè sic consuli Ecclesiis, easque tam maximè ædificari, emendari, & in unanimitate conservari, quando pura Euangelii doctrina populo Christiano in simplicitate, sine ambitiosè quæsitis subtilitatibus & emergentibus inde contentionibus proponitur: quemadmodum & Psalmus XXV. orat; Simplex & rectum custodiat me, &c.* Dabantur

bantur Wittenbergæ 5. Novembr. 1575.)

CAP. XL.

Sub RUDOLPHO *Euangelici plenam Libertatem nacti.*

ANno pòst 1576. rebus humanis exemptus Optimus Maximilianus, successorem habuit filium Rudolphum: qui paternis vestigiis insistens, ad annum usque 1602. pacatè regnavit, nulla cuiquam Religionis nomine motâ persequutione. Hoc demum anno clandestinis Iesuitarum per sua organa machinationibus eô res deducta fuit, ut Rudolphus conscripto ab illis Edicto (de reproducendo in Piccardos Wladislai mandato) subscriberet, publicari juberet: nullo tamen alio effectu, quàm quòd Templa Fratrum aliquot ad tempus clausa fuerunt. Fratrum enim Patroni, Proceres, protestati ad se istud nihil pertinere

nere, cùm tales non ſint quales Piccarditæ illi deſcribantur, facilè obtinuerunt, ut Edicta ſua non ſtrictè obſervari conniveret mitiſſimuſ Cæſar: nec illa urgere per alios Euangelicos Ordines hoſtibus adeò licuit. Relatum quoque fuit à fide dignis, eum poſtea quàm veſpere ejus diei 22. Julii de intercepta à Turcis *Alba Regali*, præcipuâ Hungariæ urbe, advolaſſet nuntius: conſternatum dixiſſe: *Exſpectabam tale quid, poſteaquam hodie Dei regimen, quod eſt Conſcientiarum, uſurpare cœpi*: ad paternam illam reſpectans gnomam.

2. Nec illi aliud fuiſſe propoſitum, quam pientiſſimi Parentis præſtare promiſſa, Conſcientiarumque ſtabilire libertatẽ, declaravit ſatis poſtea, cùm Anno 1609. Ordinibus Regni ſub Vtraque (reclamante licèt Papâ & factione Hiſpanicâ, ſuisque adeo Conſiliariis nonnullis) *Conſiſtorium inferius Academiamque Ordinum arbitrio reformanda, tradidit: additis Majeſtaticis Literis, quibus & donationem confirmavit; & Templa Scholaſque ab Euangelicis vel poſſideri (quas poſſident) vel*

vel exstrui (ubi opus) permisit; & affligi quenquam Religionis nomine (etiam è suis Catholicorumve Procerum, imò & Spiritualium, subditis) vetuit; & futuros Reges successores suos, ad hæc sanctè observanda, obstrinxit; & denique Ordinibus Defensores, Libertatis hujus custodes, è medio sui eligendi facultatem restituit.

3. *Ordines* igitur *Consistorium reformant*: & quidem concordiæ causâ, *tres de Hussitis, tres de Fratribus, totidem de Euangelicis aliis*, Ministros per suffragia eligunt: illisque *tres Academiæ Professores* adjungunt, atque hos duodecim selectos Viros, Ecclesiastica totius regni curare jubent. Et quia de *Compactatis* abolendis, atque ad normam solius divinæ Legis regendis Ecclesiis jam consensus erat omnium, electus est Administrator primus ex Hussitis, *Elias Schuda de Semanjn*, posthac è communi Ministrorum vel Decanorum cœtu eligendus. *De Fratribus* verò (quibus suus disciplinæ Ordo ad pleniorem usque Syncretismum permissus) conclusum est, ut suum *Seniorem, Administratoris Collegam proximum*, quamdiu Ordinis illius diversitas

tas (amicâ tamen concordiâ) duraverit, haberent. Quibus & Pragæ sacellum Bethleem dictum, & Hussi prædicatione clarum, tanquam genuinæ Hussi progeniei ab Academia concessum est. Quæ omnia omnium bonorum publicâ lætitia peragebantur: personabantque divinis laudibus omnia: & Templorum valvis passim affigebatur:

Templa patent, Leo lætus ovat, firmante Rodolpho
Quam dederas fidei Maximiliane fidem: & similia.

4. Inierunt quoque Ordines sub Utraque, cum Ordinibus sub Una, amicam transactionem, de servanda concordia & pace mutua: quam certis Articulis comprehensam, inscribendam offerunt Tabulis Regni, firmandam vero Cæsaris ejusque Consiliariorum subscriptionibus. Sed reperti tres fuerunt, qui conscientiæ scrupulum causati subscribere, iterum & tertiò solicitati recusarunt: *Zdenko Adalbertus Popel de Lobkowitz*, Regni Cancellarius: *Guilhelmus Slawata de Chlum*, & *Iaroslaus de Martinitz Smeczansky*

zansky. Contra hos igitur Ordines sub Utraque solennissimè protestantur, si posthac quidquam contra hanc toti Regno à Cæsare concessam libertatem moliti fuerint, (id enim eos habere propositum satis hoc ipso facto demonstrare) se in ipsos tanquã pacis publicæ turbatores, animadversuros. Quæ Ordinum protestatio, Rudolpho concedente, Tabulis Regni illata, inter privilegia asservata, eoque unà cum cæteris Regni Privilegiis à Rudolphi successoribus juramento firmata fuit.

5. Effloruit itaque Religio purior, sublato paulatim Pseudo-Hussitismo, per totum Regnum: ut vix centesimus quisq; superesset, qui non Euangelicam profiteretur doctrinam. Sed eheu! cum Religionis libertate (ut fieri assolet) paulatim quoque succrescere cœpit vitæ licentia, Disciplinaque (etiam apud quos viguit antè) dissolvi mirum in modum cœpit. Quare non omnibus piis Libertas illa, carnis securitatẽ secum trahens, placuit, maleque nonnulli ominari cœperunt: donec & Ferdinandiana horrenda tem-

tempestas nos obruit, Propheticumque illud, *In pace amaritudo mea amarissima*, impletum est: de quo sequitur.

Cap. XLI.

Novæ sub Matthia *hostium machinationes*.

ALtiùs hîc ordiendum est, ut fundus calamitatis nostræ patescat meliùs. Occasio concessæ illius à Rudolpho Bohemis (& Silesiis) Religiosæ Libertatis plenæ fuit, quòd Hungari cum Austriacis & Moravis, ob rationes nescio quas Politicas à Rudolpho descis̃centes, fratrem ejus germanum Matthiam Archiducem Regem sibi, Ducem, Marchionem, creaverant: cumque Exercitu numeroso (Anno 1608.) Bohemiam ingressi, ad Pragam usque, non solùm Coronam Hungariæ, ibi tùm asservatâm reposcebant: sed & Bohemos

hemos ad defectionem solicitabant. At hi unà cum Silesiis, in fide perstiterunt: Matthiâque cum Hungariæ Corona, & successionis in Regno Bohemiæ, à Rudolphi morte, spe, dimisso, ob fidem Rudolpho præstitam, Religiosæ Libertatis promissam pridem gratiam, Consistoriique & Academiæ potestatem, & petierunt & impetrârunt.

2. Malè interim ussit Rudolphum illata à fratre ignominia: magis autem quòd Hispanicas prospectans technas Bohemiæ suæ, totique Germaniæ malè ominari inciperet. Consilia ergo quædam nova intra se agitare cœpit: quæ cui committeret anxius, eligit tandem Barones duos, quos hic sibi fore fideles sperabat: alterum ex Austria, *Dn. Kahn*, alterum ex Moravia, *Dn. Schmid*: quorum uterque natione Stiriacus fuit, sed uterque à Ferdinando Archiduce, Anno 1600. Stiriam reformante, cum aliis multis patriâ pulsus. Hos ille ad se Pragam evocat, Anno 1610. solicitudinemque de statu publico suam exponit. Matthiam sibi dari successorem dolet:

let: qui cum æquè vivat improles, totusque à Spiritualium nutu pendeat, valdè se vereri eò venturum, ut illi Ferdinandum adoptandum, eoque sic ad sceptra promovendum, commendent. Sibi itaque alium è domo sua ad Regni successorem promovendi propositum esse, Leopoldum: quem sciat quanquam nunc Episcopum, & Ferdinandi fratrem Germanum, mitiori esse indole, & bonis consiliis obtemperaturum. Ac ne ille quoque seduci possit, facturum se memorabile quiddam: Fundaturum dum adhuc vivat ORDINEM PACIS, pro Conscientiarum Libertate, ut quicquid Christum invocat immune sit: invitaturumque se ad Ordinis hujus societatem Reges & Principes Euangelicos, & si qui volent ex Catholicis. Quorum cùm haberet consignatum jam à se Catalogum, ostendit, circiter quinquaginta: prælegens simul formulam Fæderis, aut societatis Ordinis illius, à seipso conceptam; & depromens Torquem auream binam, ac illorum cuique donans, cum insignibus Pacis, manu suâ confe-

ctam:

ctam: qualium & plures confecturum se dixit, pro sodalium Ordinis numero.

3. Quærit igitur ex illis hæc cum stupore audientibus, utrùm agere etiam aliquid, ad promovendum sanctum hoc propositum essent parati. Negant illi se scire, quid à sua tenuitate in rebus tantis exspectari possit. Ille: Operâ vestiâ duorum uti constitui ad legationes quasdam. Tuâ *Kahni* ad Principes Germaniæ; Tuâ *Schmidi*, ad primores Bohemiæ & Moraviæ. Sed prius mihi opus erit ad me sedemque meam securitate muniendam præsidio. Ibitis ergo ante omnia Passoviam ad Leopoldum, illique, postquam Vobis literulis manu meâ fidem fecero, consilia hæc exponetis. Atque si annuerit, quod futurum scio, dispicietis statim ut Exercitus colligatur: & ad me redibitis. Attonitis illis ad hæc omnia, tridui spatium ad deliberandum concedit Cæsar. Quid multis? Redeunt illi, mandataque & suscipiunt & exsequuntur: sed eventu infelici. Quanquam enim Anno sequente (1611.) Exercitus ille

ille Paſſavienſis Pragam uſque perrupiſſet, Matthias tamen cum exercitu ſu᠌o inſequutus, iſtos repulit, Bohemiæque Rex factus eſt, Rudolpho mærore exſtincto.

4. Hoc non prætereundum ſilentio. Cùm Baro *Schmidius*, Paſſaviâ redux, ad Bohemorum & Moravorum primores ablegaretur; intentionem illis Cæſaris intimaturus, contra quàm ſperatum fuit evenit, ut apud neminem inveniret fidem: omnibus nihil niſi colorem eſſe, technasque occultari interpretantibus, aut etiam forſan bella inter Reges duos extimeſcentibus. Id quod cùm *Schmidius* renuntiaret Imperatori, ille ira commotus de ſede exſiluit, ad feneſtram properavit, eâque cum impetu apertâ, Urbem proſpectans, *Praga*, inquit, *ingrata Praga, per me glorioſa facta es. Nunc autem repellis me benefactorem tuum. Vltio Dei ſequatur Te, & maledictio ſuperveniat Tibi Praga, & toti Bohemiæ* &c. Hæc omnia ex ore ipſius Baronis Schmidii, audivi in arce ſua Kunſtat, Anno 1626. qui hæc annoto. Ubi cùm pius ſenex (plusquam

quam septuagenarius) Torquem illam, Ordini Paci insigne dicatum, è profundis scriniorum protractam mihi ostenderet, lacrymisque consper-geret, *Hanc*, inquit, *pius Cæsar sanctis suis manibus confecit*. Et mox: *Maledictio piissimi Cæsaris, erga quem ingrati fuimus, incidit in nos.*

5. Propositum illud de Ordine Pacis fundado, Euangelicis proculdubio tam plausibile, cur non processerit, mirum videri queat. Posset nonnemo forsan cogitare, politicis aberratum fuisse consiliis, quod hæc res non aliter, & per alios, inceptata sit. Sed altiùs si respiciamus, Dei fuerunt judicia, Gentem nostram, quin & Germaniam universam, ad pœnam trahentis, hostibusque simul ut implerent jam tandem mensuram Patrum suorum permittentis. Impleverunt enim usque ad summum; nosque perdiderunt penitus. Quam historiam per collectas hinc inde particulas recitabimus: totam dare nondum possumus. Quia machinæ illius Antichristianæ, dudum in occulto fabricatæ, qua displosi sumus, exteriora tan-

tantum adhuc patent: interiora ut detegat dies, exſpectandum eſt.

6. Nos tamen ſub Matthia jam illaqueati, perniciem noſtram non ſenſimus: quinimò tanquam Libertati Conſcientiæ optimè conſultum eſſet, exſultavimus. Cum ecce novæ ſe hinc & hinc produnt hoſtium machinationes: nunquam tamen apertius, quàm poſtquam evenit, quod eventurum pius ille Rudolphus metuebat: ut Ferdinandus ex Stiria ad Regni ſceptra promoveretur.

Cap. XLII.

Bohemis juratus Euangelicorum hoſtis, Ferdinandus II. *Rex obtruditur.*

Anno 1617. venit inſperatò in Bohemiam Matthias, comitatus patruele ſuo, Ferdinando: Ordinibusque ut ad Comitia celeriter confluerent

fluerent mandato dimisso, secessit ad Saxoniæ Electorem Dresdam, illius amicitiæ insinuaturus Ferdinandum. Inde reversus Comitia celebrat, Ordinum paucioribus spe (sed non voto) comparentibus. Tempus enim messis erat, studio (ut videtur) electum, ut ab Oeconomicis suis occupationibus non cuivis facilè abstrahi volupe esset.

2. Ibi Cæsar improlem se decedere questus, Ferdinandum sibi adoptatum esse in filium docet, virtutes commendat, RECIPI, ac coronari petit. Respondent Ordines, rem tantam absentibus accorporatarum Regno provinciarum Ordinibus agi non posse. Instat Cæsar, Bohemiam esse caput: quidquid illi egerint, ratum habituros cæteros. Se languere magis magisque, differre in aliud tempus negotium hoc non posse. Eô ventum, ut ordines tandem protestarentur, *terminum illum*, *RECIPI IN REGEM*, *novum esse: Eligi oportere antequam recipiatur.* Sed hæc omnia technis variis, etiam privatis quorundam allectionibus, aliorum vero terrifi-

rificationibus, elusa & elisa sunt. Unde & factum, ut nonnulli liberis vocibus non esse locum videntes discesserint. Qui autem perstiterunt, & Coronationi interfuerunt, hoc saltem effecerunt, ut antequam coronaretur, reversales literas Ordinibus daret, quibus se obstrinxit, *Matthiâ vivente nihil se in rebus Bohemiæ, multò minùs Religionis, tentaturum.* Coronatus ergò est, & mox in Moraviam, inde in Silesiam & Lusatiam progressus, ut RECIPERETUR impetravit.

3. Atque ex hoc tempore hostes, confidentiores facti, & impotentius sese jactare, & Euangelicis mala ominari, juxtà & apertè minari, cœperunt. Ferdinando enim mox in Moraviam, ad accipiendum homagium descendente, Iesuitæ arcum triumphalem Olomutii erigunt, illique inter alia ornamenta Insignia Austriaca, cum alligato catenâ hinc Bohemico Leone, inde Moravica Aquilâ, appingunt: substrato apertis oculis dormiente Lepore, & huic suprascripto emblemate, A.D.S.U.E.V.I.: illu-

illudentes ſcilicet in os Ordinum, ita ſeſe ligari & adſtringi patientium, ſomnolentiæ. Sequente verò anno prodiit Moltzheimii Alſatiæ, ex recens fundata Jeſuitarum Academia, libellus in cujus Dedicatione ad zelum animantes Leopoldum, Academiæ fundatorem, Sereniſſimi Fratris ſui urgent exemplum: quòd *utut hæreticis in Bohemia ſub coronationis horam præſtitiſſet de more juramentum, priùs tamen in Sacrario Eccleſiæ depoſuiſſet, nihil ſe unquam Hæreticis in Eccleſiæ fraudem conceſſurum.*

4. *Et vero Ordinibus ore, Papæ ſuo corde, juraſſe Ferdinandum ſatis ſuperque mox patuit.* Quippe ab illo tempore nihil non tentatum eſt, quô Euangelicis ægrè fieret: aut ad convellendum eorum jura fraudibus, aut ad expugnandum patientiam, ut oppugnandi ſui darent anſam ipſimet, apertis injuriis. Mox enim à Ferdinandi diſceſſu aggreſſi ſunt, non ſolùm Archiepiſcopus & ſpirituales, ſed & ſeculares, Pontificii, *Slawata Smeczansky*, alii: (in Moravia verò Olomucenſis Epiſcopus; Promarchio i-

tem *Ladiſlaus de Lobkowitz*, Holeſchoviæ Dominus) contra expreſſiſſimam Literarum Majeſtatis cautionem, ſubditos ſuos Religionis nomine vexare. Mox in ipſa quoque Praga, Civitatibusque Regiis liberis, variè idem tentatum. E Jeſuitarum cathedris proſcindebantur convitiis liberrimè, non Euangelici ſolùm, ſed & benigniſſimus ipſejam rebus humanis exemptus Rudolphus, ab illoque conceſſa Regno Religionis Libertas; cum interſperſis ſubinde minis, atque ominationibus, non diuturnam fore.

5. Interdictum etiam peculiari mandato Typographis, ne quidquam, niſi à Cancellaria Regni reviſum & conceſſum, typis deſcriberent: ſuis interim quosvis infames libellos, & injurioſa in Euangelicos ſcripta, vulgantibus. Data quoque ex eadem Cancellaria Urbium Pragenſium Capitaneis & Judicibus Cæſareis (qui Pontificii erant) nova Inſtructio: quâ jubebantur Templorum fundationes in Originali à parœcianis flagitare: Conventus illis nullos, niſi ſe præſentibus, concedere: Præfectos parœciarum,

ciarum, æditimosque, ſub Vna intermiſcere (quod & factum in quibusdam Templis:) tandemque Defenſoribus & Conſiſtorianis exſequutorium juris proceſſum negare.

6. Clanculum inſuper tractabatur cum Paſtoribus, quos ad Pſeudo-Huſſitiſmum retrahi poſſe credebant, ut ſupplice ad Regem dato libello, novum ſibi Conſiſtorium ſub Utraque, ad prioris formam (ſub Archiepiſcopi nempe obedientia) poſcerent: jamque eorum duodecim in naſſam pertracti, ſubſcripſerunt: ſed præcipuo illorum, *Matthæo Paczuda* (quem Adminiſtratoriæ dignitatis ſpe lactabant) cùm morbo correptus morti ſe vicinum videret, ad ſe redeunte, perfidiæ culpam deprecante, compliceſque à facinore dehortante, technæ iſtæ ad nihilum relapſæ ſunt.

7. Facinore iſthoc non ſuccedente, tentatum mox fuit aliud. Bethleemiticum Templum, jam olim à fundatione ſua Academiæ dicatum, conceſſum nuper fuit à Conſiſtorii Reformatione (1609) FRATRUM

 uſibus.

usibus. A morte igitur istorum Senioris, *Matthiæ Cyri* (1617.) Papistæ litem illis intentant, Templumque eripere conantur: sed Academiæ Professores, jure suo usi, novum Seniorem, *Iohannem Cyrillum*, solenlenni ritu introducunt. Similiaque alibi alia, sed sine successu adhuc, tentant.

8. Ademptus quoque fuit *Comiti Turnensi* novo prorsus exemplo, & contra Regni statuta, nullâque interveniente culpa (nisi quod se in nuperis Comitiis pro libera Regis electione liberius opposuisset) Burggraviatus Carelsteinensis, (i. e. Coronæ & Privilegiorum Regni custodia) traditusque acerrimo Euangelicorum hosti, *Smeczanio*: forsan ut ille, quod Religionis Privilegium inhibere nuper non potuit, id arte aliquâ inciperе posset. Is igitur Dominii istius subditos, Baptismum & sepulturas prohibendo, turbare mox cæpit.

9. Pergunt iidem hostes alibi, Euangelicorumque Templa, in Archiepiscopali oppido *Grob*, & Abbatis Braumowiensis *Braumow* recens (vi

(vi literarum Majestatis) exstructum diruunt. In Krumloviana item, ad Regem spectante Dynastia, Euangelicorum subditorum persequutionem ordiuntur, &c.

CAP. XLIII.

Bohemi sæpiùs irritati, ad arma ruunt.

DE his & aliis (quæ in Ordinum Apologia recensentur) sæpius admoniti Defensores Academiæ & Consistorii sub utraque, congregantur sub Anni 1618. exordia Pragam, atque potestate sibi jam olim ab Ordinibus factâ, Literisque Majestaticis à Rudolpho roboratâ, è singulis Districtibus personas sex (duos è Baronibus, totidem ex Equestri & Civico Ordine) evocant, ut quid in tanta adversariorum insolentia facto esset opus, communibus votis deliberaretur. Sed advolat mox Cæsaris nomine interdictum, ne Defensores quen-

quam convocare, ne quisquam vocatorum comparere, attentarent: aliàs criminis læsæ Majestatis futuros reos, Cæsarem enim Regni sui defensorem agnoscere neminem, præter seipsum.

2. Conveniunt nihilominùs, majori etiam numero Ordines: cumque novæ intermiscerentur subinde inhibitiones atque comminationes, & Ordines sufficientissimis documentis cognoscerent, non Wiennâ (ubi residebat Cæsar) illa afferri, sed in ipsissima Arce Pragensi à Vicariis cudi, indeque vibrari fulmina ista: versa tandem in severitatem toties læsa Patientia, illique magno agmine armati Arcem conscendunt, authoresque omnium turbarum præcipuos, *Smeczanium & Slawatam*, unà cum Secretario *Philippo Fabricio* omnium technarum conscio, è fenestris Arcis præcipitant: Consilio quidem fortuito, & parùm deliberato, vi tamen protestationis suæ jam Anno 1609. in hos pacis turbatores (Popelius enim abfuit) factæ. Hostes miraculum interpretati fuerunt, quòd præcipitatorum

rum nemo vitam amisisset: sed non adeo mirum esse potuit homines in terram mollem chartisq; repletam (sub Cancellariæ fenestra) procidentes illæsos mansisse. Ominis potiùs fuit, quòd istos in flagella Bohemis servatos vellet Deus.

3. Exsequutione sic in illis inchoatâ, & suborto inde per Urbes Pragenses tumultu sedato, *Ordines Iesuitas, tanquam primarios turbarum architectos, & quorum isti instrumenta duntaxat essent, Regno proscribunt* (Anno 1618. 23. Maji.) *Quæ res bello Religionis, quô hactenus flagrat Europa, optatam hostibus occasionem dedit.* Quanquam [illegible] Bohemi ad Cæsarem, mox factâ legatione, nihil se adversus Regiam Majestatem attentasse, turbatores tantùm publicæ pacis (vigore non solùm Majestatis literarum, sed & factæ tùm Protestationis suæ) punitos esse protestabantur, Cæsaremque ne aliter factum interpretaretur submissè orabant: Cæsar tamen, instigante Ferdinando & Ligâ, injuriam læsæ Majestatis armis ulcisci, Bohemi contrà armis sese tutari

constituunt: istoque quasi Interregno Directores sibi 30. eligunt; Silesiis & Moravis mox etiam in Bohemorum partes, cùm Religionis negotium agi viderent, transeuntibus.

4. Atque hoc quæsivisse hostes, eoque fine tam variè irritasse Bohemos, ex eo patuit, quòd Iesuitæ sibi deoblata jam occasione subjugandi totaliter Bohemos gratulati sint: ut in Apologia sua ex interceptis istorum literis, Ordines demonstrârunt.

5. Sed & inter Consiliarios Cæsaris qui moderatiora suadebant, auditi non sunt. Ipse *Cardinalis Cleselius*, Episcopus Wiennensis, quòd bellum dissuadebat, à Legato Hispanico veluti Domûs Austriacæ proditor apud Cæsarem accusatus, incarceratusque est. Ferunt, cùm Cleselius de tam florentis Regni certò consequutura devastatione (si desperatè Libertates suas desedere permittantur) dissereret, Ferdinandum respondisse: Wir wollen lieber ein verwüstetes / als ein verdamptes Königreich haben: *Malumus Regnum vastatum quàm damnatum.* Immissus ergò Bohemiæ exercitus, primò Cæsareus, duce

duce *Dampiero*; mox Hispanicus, duce *Bucquoio*.

6. Moritur interea *Matthias*: Bohemique cum Moravis, Silesiis, Lusatis, nùm Ferdinandus, tam apertus jam Religionis & Libertatum suarum hostis; & quem sibi nuper non suâ voluntate elegissent, sed per fraudes sibi obtrusus fuisset; & denique qui contra reversales suas Literas Matthiâ adhuc vivo rebus sese immiscuisset, armisque se oppugnasset: ad successionem Regni esset admittendus, deliberant, & admittendum non esse concludunt. Quod & Legatis missis Francofurtum, (ubi ad electionem Imperatoris novi congregati erant Electores) docent, Ferdinandumq; nomine Regis Bohemiæ, quem illi Regem non agnoscant, non admitti petunt. Sed frustrà: admissus enim est, & mox Imperator salutatus, Bohemis interim Regem sibi eligentibus *Fridericum Palatinum*.

CAP. XLIV.

Bohemi victi tempestatem subeunt horrendam.

QUà re irritati Ligistæ, demùm aguntur in rabiem, collectisque majoribus viribus in Bohemiam denuò, duce Maximiliano Bavaro, irruunt, Prachaticium & Pisek (oppida Orthodoxa) expugnant, civibus (ut res aliis esset terrori) ad internecionem deletis: magnasque passim Euangelicorum strages edunt. Ventum est Pragam usque, Regni Metropolin, quæ superatis ad ejus mœnia prælio (1620. 8. Nov.) Bohemis, Regeque novo pulso, & panico quodam terrore ubique excitato, deditione accipitur, ut & tota Bohemia, Moravia, Silesia: Victore quidem sanctè fidem promittente, sed pòst nonnisi ex Constantiensis Concilii tenore, datam servante.

2. Atque hîc demum lamentabilis esse cœpit Ecclesiæ Bohemicæ facies, exci-

excitatâ atrocissimâ illâ persequutione, quæ ultimam attulit Euangelicis ruinam ac dissipationem. Alio enim modo quàm olim in Anglia, Belgio, Gallia, rem aggressi sunt: plus damni mitiori processu, ut videri voluit, afferentes, quàm nuper impotenti illo furore cùm gladio, igne, rotâ, in fideles desævirent. Quod inventum Babylonicæ meretricis, ut blanda videri volens, truculentiâ minùs à se absterreret, novum fuit. Prorupit enim, & palàm est, istorum arcanum, quô, cùm Romæ inter medios belli apparatus Anno 1617. in secretiori consilio deliberaretur, quinam processus adversùs Bohemos, & dehinc Germanos & alios, victos instituendus esset? conclusum erat; *Quandoquidem reipsâ deprehensum esset, fortiores illas purgationes ad hæreseωn morbos pellendos hactenùs adhibitas, parum profuisse; tentandum jam esse, utrùm commodâ dietâ curari possint. Hæreticos itaque non mortibus afficiendos (quibus illi tanquam martyriis exultarent) sed aliis viis fatigandos, & ad obedientiam reducendos esse. Proinde & odiosum illud*

ac durum Inquisitionis nomen, in mollius, Reformationis, commutandum.

3. Atque juxta hoc decretum adversùs Bohemos, Moravos, Silesios, processum est, ut omnes ferè puram professi Euangelii doctrinam, oppressi sint, & tantùm non deleti; paucissimis martyrii gloriam adeptis. Aliquoties quidem *Don Martin de Huerda* (natione Hispanus, opificio sartor, sed qui ab adolescentia in Bohemia degens, primùm raptu Comitissæ Seriniæ, familiæ à Kolowrat, sese nobilitaverat, inde militaribus ausis ad Baronalem usque dignitatem evectus, & multis opibus auctus fuit) gloriari, idque in os Euangelicis, auditus est; se, cùm victoriæ nuntius Wiennam advolâsset, Cæsaris adstitisse lateri, authoremque fuisse, ut indiscriminatim cædi juberet, ne tam rebellis & hæreticæ Gentis ullum superesset vestigium. Cæsarem vero respondisse, *Datam jam esse per Bavariæ Ducem gratiæ spem; non defuturos tamen modos, quibus hæresis & rebellandi libido gentis efferæ retundatur.* Qui autem illi

li fuerint modi, ex eventu & praxi patuit: quod jam enarrandum erit, sed strictim & compendio.

4. Si enim omnes adhibitæ vel callidæ imposturæ & fraudes, vel atroces pressuræ & vexationes, percenseri deberent; & acriori sagacitate, quàm quæ in columbinam Gentis nostræ simplicitatem cadit, opus foret, & vastiora Volumina, quam præsens institutum patitur, condenda essent. Quod enim Euangelista dixit, Si benè facta Christi omnia sigillatim essent describenda, mundum vix capere posse libros illos: id de Antichristo quoque dici potest, malè facta ejus eò astutiarum & malitiæ processisse, ut vix Mundus capiat. Hoc protestamur in Dei conspectu, in iis nos quæ collegimus & recensebimus, bonâ fide versatos esse, quamvis non omnia particularibus exemplis, vel ob brevitatis studium, vel quòd non omnia in hac adhucdum durante dispersione, colligi potuerunt, satis apertè demonstrata sint.

5. Di-

5. Dicemus autem distinctè :

I. *Quomodo in genere processum sit ?*

II. *Quomodo adversùs Verbi Ministros ?*

III. *Quomodo adversùs Proceres & Nobilitatem ?*

IV. *Quomodo adversùs Civitates liberas ?*

V. *Quomodo adversùs Plebem ?*

VI. *Quomodo cum Templis, Libris, Xenodochiis, Demortuis, &c. actum sit ?*

VII. *Exempla addemus prodigiorum & pœnarum, qnibus Deus aliquoties hostes exterruit.*

VIII. *Tandem de reliquiis Bohemorum qui in atroci hac persequutione invicti Fidem servârunt Deo, aliquid adjiciemus.*

CAP.

CAP. XLV.

Processus generalis adversùs omnes. Initium factum ab Anabaptistis.

DIxerunt in corde suo, inquit Psaltes, *Saeviemus in eos pariter* (Ps. 74. v. 8.) quae vox hostium Ecclesiae eadem est perpetuò, idem semper animus, *Saevire in omnes, tametsi alios post alios.* Saevituri ergò in nos quoque hostes nostri, initium fecerunt, altero post victoriam anno, ab *Anabaptistis in Moravia*: qui circiter quadraginta quinqne possidentes domos, seu Collegia (singula à plurimis simul familiis habitata) suâ sub disciplina, & rerum communitate more suo usi, pacatè vivebant, nemini molesti aut graves, omnibus potius commodi, opificiis nempe & officiis suis. Hos illi primùm (culpâ illis assignatâ, quòd Fridericum, Moraviam transeuntem hospitiis excepissent) Anno 1622. sub Autumnum proscripserunt.

Vadum

Vadum nimirùm tentantes: ut si hoc processisset, reliquos adorirentur confidentiùs. Illi, relictis domibus, agris, vineis, (quanquam vindemiandi jam instaret tempus) magnis agminibus (imbecillem turbam aliquot centenis curribus secum trahentes) in vicinam Hungariam & Transylvaniam commigrârunt, commodisque inventis sedibus, plurima quæ reliquis nobis pòst exantlanda veniebant, mala evitârunt.

2. His amotis, consultasse dicebantur de ejiciendis Piccardis, quos vocabant, & Calvinianis: sed hoc non æquè successurum videbatur. Primò, quia multos Procerum utrique illi habebant à partibus suis: quorum quidam nullâ re Cæsari fidem suspectam fecisse videbantur. Nec igitur color poterat reperiri, cur omnes eidem involverentur pœnæ: nec tam facilè horum proscriptio in effectum deduci, ut Anabaptistarum omni humano præsidio destitutorum. Tùm non æquè discriminari potuissent Calviniani à Lutheranis, ut ab Euangelicis Anabaptistæ. Denique, nondum tem-

pus fuit Reformatæ Religionis Principes ac Reges irritandi. Conclusum proinde, hos junctim eôdem haberi censu, ut promiscuè, prout se opprimendi eos darent occasiones, adorirentur.

5. *Generalem itaque illis fuisse scopum, ut misere exagitatos Euangelicos, desperatione ad apostasiam adigerent, fidelesque reliquias ejicerent faciliùs, eventus docuit.* Quod inventum fuisse secretioris Romæ consilii, diximus antè (Tit. XLIV. §. 2.) ursitque id hic imprimis diligenter callidus pragmaticus, *Paulus Michna.* Qui obscuris parentibus (Lanionis in oppido *Budin* filius) ortus, sed Iesuiticis artibns instructus, ab ipsis primùm ad Regni Secretariatum promotus, tùm ob benè navatam Austriacis adversùs Patriam & Religionem operam, Eques, mox opulentissimus Baro, tandem Comes creatus fuit. Hunc, cùm victoriâ stabilitâ, à technarum fabricatoribus deliberaretur, quid jam faciendum foret? jamnè Regno pellendi essent? &unde sumendum initium? respondisse proditum est, *Nondum esse tempus; eô quod*

eò quòd multa secum allaturi, provinciam despoliaturi, exilium faciliùs toleraturi, essent. Emungendos priùs esse, atque exuendos omnibus bonis: expeditiùs pôst processura omnia. Id igitur aggressi sunt, his modis.

CAP. XLVI.

Exactionum Onera.

Receptâ per deditionem Pragâ, potestas militibus facta est Procerum & ditiorũ Civiũ domos diripendi: non tamen nisi per dierum intervalla, & plerumque nocturno tempore adornatis variè proditionibus, à larvatis militiæ Pręfectis. *Quâ ratione aliquot auri milliones Euangelicis fuisse ereptas, jactabant ipsimet hostes: nec fit vero dissimile.* E toto siquidem Regno omnes omnium penè thesauri, cimelia, & optima quæque mobilia, isthuc tanquam ad securitatis centrum, bello durante, congesta fuerant; nemine, quàm Deus pararet tergis nostris virgam,

gam, animadvertente. Hæc autem intra mœnia Pragæ opima præda nonnisi primoribus hostium cessit: reliquorum libidini vicinia fuit exposita, ubi Germanus, Italus, Hispanus, Gallicus, Polonicus, Croaticus miles (tantâ enim gentium Antichristo sub Cæsaris nomine militantium colluvie inundati fuimus) plenâ licentia grassatus, Pagos, Oppida, Parochias, Templa, Arces dispoliabat, non absque incendiis & cædibus.

2. Dispositæ exinde per Districtus & Urbes stationariæ legiones, non solùm lautissimè tractari, sed & pecuniam sibi quotidie numerari voluerunt, & necesse fuit.

3. Mox dimissi commissarii, qui Civitatibus & Nobilitate in Cæsaris fidem receptis, securitatem promitterent; eâ tamen conditione, ut singuli Barones, Equites & Communitates, etiam Parochi, pro exsolvendo & numerando militi stipendio grandem æris vim conferrent: non gratis (ut dictitabant) sed mutuò. Qui se faciles & liberales exhibituri essent, illis promittebatur Cæsarea protectio; reliquis

reliquis militum furor & bonorum direptio denuntiabatur. Nec tamen eô acquiescebatur, quod quis ultrò & pro facultatum modo offerret; sed in contrahentium formam licitabantur, ad certam usque summam, quam intra dies aliquot exsolvendam tabulis ad id peculiariter factis inscribebant: centenos nempe, millenos, bis, ter, sexies, &c. millenos florenos. Et quia post exsoluta stipendia militem abducendum pollicebantur, eô alacriùs portiones singuli suas pendebant, etiam argentum non signatum, & cimelia, promptâ manu proferentes.

4. Dimissi paulò pòst alii Commissarii, qui à Nobilitate ad sustentandum præsidiarium Regni militem (potior enim exercitûs pars in Moraviam & Hungariam abducebatur) & ad frumentariam contributionem certas Urbes, in quibus publica constituebantur granaria exigerent: quæ res multo iterum pretio & labore omnibus constitit.

5. Lactabant interim vanâ spe abducendi militis de die in diem omnes: nec

nec abducebant tamen, sed conscribebant subinde novum, novis cum pressuris, contributiones ad impossibilitatem usque adaugendo; etiam illis in locis, quæ ad apostasiam adegerant. Cùm enim nonnulli immunitatis à contributionibus & milite alendo spe ad Veritatis abnegationem allecti, promissis non satisfieri quererentur, respondebant Iesuitæ: *Desinerent mirari, processum hunc salutarem esse. Cum hæreticis enim velut cum infantibus aut furiosis esse agendum, quibus si cultrum aut gladium extorquere velis, ostentandum esse, & blandè promittendum, aliud quid, etiamsi non detur. Contenti itaque essent, quòd animabus suis esset consultum, eoque promptiùs contribuendo & militem alendo, Cæsaream Majestatem, gratitudinis loco, adjutarent.*

CAP.

Cap. XLVII.

Monetæ horrenda adulteratio.

Dum ita Regnum auro & argento emungitur, cudi jubet Cæsar monetam cupream, argento tamen, vel argenti spumâ, tinctam, eamque variæ sortis, & tantâ copia, ut plebecula, fucum non advertens, omnem sibi imaginaretur abundantiam: milite interim nil nisi monetam probam extorquente. Auri enim & argenti valor ad decuplum usque ascenderat; ut solidus Imperialis nummus florenos Bohemicos 10. Aureus Hungaricus 18. penderet. Sed inopinatò Cæsar (Anno 1624) monetæ istus valorem minuit, & nummum quemvis decimam solùm partem valere jubet: quare incredibile in quas angustias conjecti fuerint omnes. *Ferunt Paulum Michnam technarum architectum jactâsse, compendiosiùs ita emunctos Bohemos, quàm si perpetuo milite annis decem fuissent pressi.* Et

Et verò asseverabant rerum periti, plùs utique damni fuisse datum, quàm si media Regni pars in cineres fuisset redacta.

2. Tandem, post exhaustam quam quis in loculis habuit pecuniam, debitorum ratione id ordinatum fuit, ut quod Creditor quis sub rebellione cuique dedisset mutuò, perderet totum: quod ante rebellionem, amitteret fœnus & de sorte remitteret partem: reliqui autem solutio in decennium differretur. Promulgatum id Cæsareo diplomate, Anno 1628. 18. Augusti.

CAP. XLVIII.

Illusionum protervitas.

HÆc ad desperationem nos adigendi prima fuit via, per depauperationem. Altera fuerunt variæ, quibus rebus nostris ut conclamatis insultabant, insolentiæ. Taceo plausus & jubila, quibus perstrepebant Templa, Curiæ, Fora: Taceo libellos infames, picturas

ras insolentes, sermones protervos, quibus ipsimet sibi blandiebantur, in nos verò sese mutuò armabant: hoc dolori fuit piis cordibus, inconstantium verò animos dejiciebat, quòd sermonibus & factis immutabilem sibi victoriarum cursum, nobis plenarium & inevitabile exitiũ, pollicerentur. Quos enim constantiores & exilio jam paratos videbant, ridebant tanquã stolidos, qui sibi, quæ nusquam nisi sub Cæsaris & Papæ obsequio esset, imaginarentur, securitatem. *Quô insani vos proripitis?* inquiebant. *Vbi gentium Cæsaris effugere manum speratis? quod hic fieri videtis, propediem ubique fieri videbitis. Mundum universum ad Catholicismum redire, intra paucos annos experiemini. Cur igitur alibi cum trepidatione, & rerum vestrarum jactura, exspectare, quàm hic alacriter subire, mavultis? Dulce solum Patriæ! cujus vos desiderium ferre non poteritis, vel conficiemini mærore, vel majore cum confusione redire voletis: incertum autem utrùm tunc Cæsareæ gratiæ fores, æquè ut tunc, futuræ sint patentes.*

2. Promittebant etiam, suo & Cæsaris nomine, tàm pro cathedris publicè,

cè, quàm in colloquiis privatis, *si quidquam erroris Catholicæ subsit fidei, & in conversione hac periculi, id totum in se recepturos, se rationem reddituros* Deo, *se animæ suæ periculo eos liberaturos omni metu.* His & similibus, jam blandis, jam minacibus verbis, languefaciebant simplicium corda; remotisque Verbi Ministris, atque Libris utilibus (ut pòst dicetur) sensim complures dementabant, ut veluti Sirenum cantu soporati, absorberi se in abominationum abyssum passi sint.

3. Atque illi erant *Apostatarum primitiæ*, qui antequam aliquid adversi fuissent passi, Christo relicto in Antichristi transibant castra. Qui deprehendebantur rigidiores, hos meretriciâ blanditie in bestialem furorem versâ, minis, proscriptionibus, verberibus, mulctis, carceribus, & variis afflictionum generibus, excarnificare aggressi sunt: de quo infrà.

CAP. XLIX.

Reformatio Vniversalis.

ORdinabant interim Commiſſarios Reformationis, Jeſuitas & Monachos, Nobili aliquo vel Barone adjuncto; qui diſtrictus, oppida & vicos obeundo, hæreſin dedecorent, Romana ſacra commendarent, introducerentque: ad apoſtaſiam primarios quosvis honorum & bonorum pollicitationibus invitantes, reliquam turbã horum exemplis dementantes, miniſve adigentes. Tandem, vibrato in Ordines ſuperiores proſcriptionis fulmine, ſupremi Reformationis Commiſſarii (Anno 1627.) conſtituti ſunt; *Archiepiſcopus Pragenſis*, *Cardinalis de Harach*: *Abbas Strahovienſis*; *Iaroſlaw Borzita Comes de Martinitz (vulgò Smeczanky;) Fridericus de Tallenberga; & Chriſtophorus Wratiſlaus*. His naucleris univerſalis apoſtaſiæ in Regno noſtro navis commiſſa: ſed quam illi gubernandam ſuſcipere (ſuaſore Smeczanio) recuſabant,

ſabant, niſi ſub abſolutæ poteſtatis conditione, ut quicquid illi in quenquam ſtatuiſſent, id nè Cæſari quidem immutandi, nemini verò ad illum provocandi, jus eſſet. *Ita pro Inquiſitionis in Hiſpania Senatu, Reformatorum ſummum Tribunal conſtitutum*: à quo emigraturi teſtimonium petere juſſi, variis priùs cenſuris, ſolicitationibus, proteſtationibus, per Jeſuitas tentationibus, divexabantur. Si quis recuſabat, *Vtrùm ſaltem diſcere vellet*, interrogabant. Si annuebat, terminum vel præfigebant ipſi, vel eligendum dabant. Et huic quicunque admiſit, actum de eo fuit. Mox enim ei dabatur Pater Sacrificus, qui infeſtaret quotidie. Multi vel tantillam moram lucrandi causâ, ut ſua diſponerent meliùs, ſubibant iſtam moleſtiam: cùm autem termino decurrente dicerent, non ſe intra conſcientiam aliud quàm hactenus agnoſcere, illuſiſſe dicebantur Cæſareæ Majeſtati, novaque ſubibant pericula. Particulariùs autem, quomodò lepidi illi Reformatores rem egerint, in-

frâ ſuis locis plura commemorabimus.

CAP. L.

Proceſſus adversùs Verbi Miniſtros: Primumque varia ſparſim per militarem in hos licentiam edita crudelitas.

PRæludium futuræ in Miniſtros Verbi tyrannidis erat militis Cæſarei, etiam ante victoriam, in eos, qui in eorundem inciderant manus, barbara licentia. Inter eos, qui hanc experti, memorare libet, *Wenceſlaum Woticium*, Biſtricii (ſub Hoſtino) in Moravia Paſtorem: quem Poloni milites, hâc in Auſtriam ducti, morbidum & lectulo affixum, neque ſenii neque morbi habitâ ratione, non ſolùm ſpoliârunt, ſed & plumbeâ glande trajecerunt, 5. Febr. 1620. ut & ſequente die *Paulum Capitonem*, oppidi

pidi Napajedli Paſtorem, domi itidem ſuę vulneribus aliquot confoſſum, crudeliter trucidârunt.

2. Similiter captâ Pragâ, primum Antichriſti furorem experti ſunt Paſtores quidam in tractu illo, deinde & alibi. Nam poteſtate militi factâ prædas faciendi, omnia ſibi in hæreticos Miniſtros licere arbitrati ſunt. Memorabimus quædam.

3. *Paulus Mollerus* Paſtor oppidi Zrutſche, concionem ad populum habens à Cæſareanis factâ irruptione, in Templo glande trajectus exſpiravit.

4. *Martinum Mareſch* Paſtorem in pago Krzeſſin, Patronus ſuus (Dn. Smilo de Lukawetz) à graſſabundi Antichriſtiani ſatellitii metu in tutiorem deduxerat locum. Illi ſimul ut irrumpunt, Ludimagiſtrum *Fridericum Damborsky*, comprehenſum & funibus vinctum, ubinam loci Dominus & Paſtor eſſent, aut quô abſcondiſſent theſauros, examinant. Ille neutrum ſe ſcire: illi inſtare, negantemque theſauros, colaphis primùm, mox fuſtibus, cædere, tandem latere nudatum tam crudeliter igne ad-

moto ustulare, ut ille doloris impatiens, thesauri commonstrationem promitteret. Monstravit igitur scrobem quandam lapidibus oppletam; quam illi auri aviditate mox evacuant, nulloque reperto thesauro, miserum clamoribus & pugnis obruunt. At is nullum se thesaurum scire, præ doloris vehementiâ istud dixisse, fatetur. Transverberatum itaque globis aliquot in eam ipsam foveam deturbant, lapidibusque obrutum eo modo sepeliunt. Tertiâ dehinc die incidunt sanguisugæ in ipsum Pastorem, in pago Popowitz, eumque torturæ subjectum miserè excarnificant, semimortuumque relinquunt. Rediit tamen ad se, & quinquennium adhuc supervixit; sed filias duas, quas pessimi homines nefario cum abusu secum abduxerant, nunquam post conspexit.

5. *Wenceslaus Iakessius* Kaunicii, quarto à Praga lapide, Ecclesiasten egit: quem captum & Kostelecium cis Albim deductum, ultrà mensem variè excogitatis ludibriis divexârunt. Inspuebant enim in faciem; cædebant

bant colaphis, cædendumque levissimo cuique tradebant; fune nodoso cinctum caput baculi ope ad protuberantiam usque oculorum contorquebant. Immiserunt item ei, in aream producto, ferocissimum equum; qui tamen, ut ei appropinquavit, transiliit, illæsumque reliquit. Tandem interveniente quingentorum florenorum lytro, vix ægrè liberatus est. Captus cum ipso fuit Czelakowiensis Pastor, *Paulus Welwarius*, quem (quod opulentior haberetur) acrius agitarunt, jam carbonibus, jam glaciei superimponentes, donec mille quingentos florenos persolvisset: post aliquot tamen dies, doloribus illis confectus, exspiravit.

6. *Andreas Stembergius* Budinus, per 15. equites è sua Parochia Kostelicium delatus, mox fune caput circumtorto vehementissimè cruciatus fuit. Cùm verò, manus ad terga loris constrictum, pedes autem funiculo benè crasso vinctum, resupinum projecissent, servandum torturæ ignis matutino tempore: ille media nocte miraculosè liberatus fuit. Precibus enim

intentus, cum inter alia hæc Pſalmi verba, *In te Domine ſperavi*, recitaret, ſenſit ſibi manus & pedes laxari; & mox ſolutum ſe vinculis animadvertit. Erigit itaque ſe, ad januam accedit, excubitores (quorum tres adſtabant, unus januæ manubrium manu tenens, omnes tamen velut rigeſcentes, ſive quòd obdormiſſent, ſive quòd à venti horrendo ſonitu, qui derepente obortus erat, ſtrepitum non ſenſiſſent) pertranſit, ad portam demum Oppidi, ab excubante ſcolpetario agnoſcitur. Is autem quia Bohemus fuit, precibus & commiſeratione victus, non dimittit ſolùm, ſed & per pontem ad alteram fluminis ripam deducit.

7. *Iohannes Moyſes*, Paſtor fuit Reginæ Meſtecenſis, quem cum uxore captum, crudeliſſimis flammis ad mortem uſtularunt.

8. *Simon Antecanius*, in Oppido Horzicz prehenſus, & ad palum ſuſpenſus, vehementer igne uſtus eſt, donec, quicquid pecuniæ haberet, indicaſſet.

9. Bakoviæ Paſtor (nomen excidit)

dit) eodem modo in transversa hypocausti pertica (à qua, gentis more, vestes & alia suspendi solent) suspensus, igne supposito ad mortem usque assatus.

10. Mimonensis verò Pastor ab irrumpentibus prædæ causa Polonis, frustulatim concisus fuit.

11. Aurenouwsii Pastore (*Andreâ Iacobide*) fuga elapso, furorem in Quæstoris adolescentem Scribam, effuderunt: in quo egregium Catholicæ pietatis specimen editum fuit. Misero enim homini supino humi strato, os pulvere pyrio oppleverunt, accenderunt, fauces dilaniarunt, talique horrendo spectaculo diabolicum oblectantes animum crudeliter enecarunt.

12. *Adamus Pisecius* Pastor fuit Byteschii in Moravia, in ditione Illustrissimi *Caroli de Zerotina*; qui ob fidem à Patrono suo Cæsari servatam nihil mali metuendum ratus, ingredientes ad se milites, humaniter, verbis & dextrâ porrectâ, excepit, & hospitalitatis omnia officia præstitit. At illi, ut Ministrum agnoscunt, in rabiem acti,

primùm verberibus malè multant, tùm in Templi porticum fugientem obtruncant, vestibus nudant, domum totam diripiunt. Cùm autem pii quidam sepulturæ honorem exhibituri tunicâ induissent, accurrentes milites eandem detrahunt, & dilacerant, novaque rabie correpti Bibliothecam ejusdem tribus dispositam locis comportant, igneque subjecto exurunt. Et quia commorante ibi colluvie ista, nemo ampliùs ingredi audebat, martyr nonnisi post quinque demùm septimanas à scholasticis quibusdam humatus est.

13. Eodem anno (1621. Ianuarii 17.) Pastor Netinensis *Laurentius Curtius*, Vir sexagenarius, cum uxore sua à pecuniam furiosè flagitante milite tam atrociter flammis ustulati sunt, ut illico exspiraret uterque.

14. Oppidi Bohdaloviæ Pastor *Paulus Pssenic3ka*, propè septuagenarius, ab impio milite ad genitalia suspensus, & suppositis suismet accensisque libris, ustus, cùm inter cruciatus misericordiam imploraret, à quodam ex istorum numero glande plumbea trajectus

jectus fuit: atque ita istius misericordiâ dolores & vitam finiit.

15. *Bartholomæus Iaworsky*, Vir pius & exemplaris, Kerhoviæ Parochus, per idem hoc tempus à supervenientibus harpyis primò 700. florenis fuit mulctatus: tùm direpta supellex: tandem cùm mortem intentarent, ille foràs prorupit, pavidusque se insequentes fugiens viscera rupit, &c.

16. Non effugit eorundem scelerata s manus Pribicensis Pastor *Elias Severinus*; quem multis confectum vulneribus, & cervice ultrà medium dissecta, pro mortuo reliquerant. At is commiseratione quorundam ad Chirurgum Anabaptistam delatus, supervixit quidem propè biennium, doloribus tamen acerrimis divexatus.

17. *Iohannes Beranek*, senex septuagenario major, Zdanicensis in Moravia Pastor pius, cum in harpyias incidisset, plagis primum exceptus, deinde igni quem sibi in medio oppidi foro excitaverant, superimpositus, combustus est: Anno 1622. 17. Martij.

18. Per eosdem dies, *Gallus Celech*, Cetochoviæ in Moravia Pastor, à militibus crudelissimè verberibus confectus triduo pòst exspiravit.

19. *Cypriano Peschino*, Viro insigni eruditione & authoritate apud Kuttebergenses, diu insidiati Jesuitæ, subornarunt tandem nobilem apostatam, *Burjanem Chuchelium*, qui eundem militibus proderet, eorumque libidini exponeret. Peschinus igitur cum Barone *Casparo de Zerotina* pilento vectus, à supervenientibus 40. equitibus à Baronis latere rapitur, & Cholticium defertur. Sed idem Baro, & complures alii mox, de eodem dimittendo solicitant, obtinentque ut pretio quatuor millium florenorum redemptus fuerit: qui post in exilio vitam finiit, Hirschbergæ.

20. *Iohannes Busserus* Wyprachticensis Pastor, productus à militibus foras, alligatus fuit arbori, ad quem illi collimando scolpeta explodebant. Ita fortassis, ne ferirent, perterrefacerent solùm; ille tamen terroribus exanimatus, tertio pòst die exspiravit.

21. *Wenceslaum Kuczeram* ad pagum Libkow sibi obvium factum Wilhelmus Lukawsky, Nobilis Papista, *Hicne te invenio Bestia?* inquiens, globo trajecit. Sed hæc, & similia per militarem licentiam gesta dici possint. Veniemus igitur ad ea, quæ per juris processum designata sunt.

CAP. LI.

Prima Pastorum Pragensium ad Apostasiam solicitatio.

SUb initium Anni 1621. evocato ad locum certum Consistorii Euangelici Administratori, *Georgio Dicasto*, exhibiti sunt articuli sex, quos Parochis Pragensibus (Bohemis & Germanis) ad deliberandum referret (cura ex Coronatore nuper Regis Referendario facto.)

I. *Ut pecunia invicem collectâ, aliquot millia Cæsari ad exsolvendum militi stipendium, mutuò darent.*

II. *Coronationem Friderici publicè revocarent.*

III. *Ritus antiquos in Ecclesias reintroducerent.*

IV. *Ordinationem Ministerii sui ab Archiepiscopo reiterarent.*

V. *A conjugiis discederent, vel ejusdem conjugii sui ab Archiepiscopo tolerantiam requirerent.*

VI. *Si qui ad Politicas functiones, relictis officiis Ecclesiasticis, transire vellent, illis peculiarem gratiam, & promotiones forenses, promitti.*

Sed unanimi ore responderunt, nihil se contra Conscientiam facturos. Ut igitur primus hic Satanæ assultus in cassum abiit, ille paulò pòst aliam inivit viam, pro fraude vim adhibens.

CAP. LII.

Primum adversùs Pastores Pragenses edictum publicum.

REbus politicis utcunque constitutis, & sanguine Procerum (quorum 21. Junii Anno 1621. viginti septem mactaverant, quæ mox sequetur historia) vel sedatâ vel accensâ meretricis Babylonicæ siti, Ecclesias jam violenter aggressi sunt. Festo enim natalitio Christi appropinquante, prodiit nomine Principis Lichtensteinii (Bohemiæ Gubernatotis) edictum: quô *totius præteritæ rebellionis culpa ad Parochos Pragenses transferebatur; quòd seditiosis ac mendacibus sermonibus & scriptis, tàm plebem quàm Proceres adversus Cæsarem concitassent; quòd novarum pestilentissimarum Confœderationum, Regisque novi creandi, authores exstitissent; quòd neque dum, tanquam turbulenti, temerarii, & seditiosi homines, omnia clàm palàm turbare, novumque*

Cæsaris

Cæſaris odium hominibus inſtillare, deſinant. Publicæ igitur tranquillitatis causâ eoſdem intra triduum Pragâ, intra octiduum toto Regno, & accorporatis provinciis, idque in perpetuum, proſcribi. Quòd ſi quis illorum ullo prætextu vel intra Regni limites ſe continere, vel unquam redire, vel alius quiſpiam eoſdem fovere, occultarevé præſumſerit, pari jure utroſque mortis pœnâ ſine ullâ gratiæ ſpe afficiendos, Dabantur Pragæ 13. Decembr. 1621.

2. Ita Paſtores Bohemi (Germanorum enim in Saxonis gratiam adhucdum habebatur ratio) Pragâ ejecti, Templa Jeſuitis tradita. Quæ tùm piorum conſternatio, qui Conſcientiarum angores, qui ejulatus fuerint, Paſtores ſuos comitantium, Valeque iiſdem velut ultimum dicentium non facile fuerit explicatu.

3. Erant autem Parochi Pragenſes tunc, qui ſequuntur:

Georgius Dicaſtus, ad LætamCuriam Paſtor, & Conſiſtorii ſub Utraque Adminiſtrator; cum duobus Collegis: *Wenceſlao Vittacio*, & M. *Iohanne Lanſmanio*,

M. Vi-

M. *Victorinus Vurbenius*, ad Nicolai,
M. *Samuel Martinius*, ad Castuli,
Iacobus Iacobides, ad Martini,
Vitus Iakessius, ad S. Galli,
Iohannes Lunacius, ad Ægidii (exstincto paulò antè *Gallo Zalanio*, Viro scriptis Orthodoxis claro:) cum Diacono, *Iohanne Vurssovio*.
M. *Iacobus Iacobeus*, ad Michaelis.
} Palæo-Pragæ.

Vitus Fagellus, ad D. Henrici,
M. *Tobias Adalbertus*, ad Clementis,
Matthias Etesius, ad Adalberti Majoris,
Matthias Ianda, ad Michaelis (rursum)
Nicolaus Matzik, ad Adalberti Minoris,
Iohannes Hertvicius, ad Stephani,
Adamus Clemens, ad Wenceslai,
} Neo-Pragæ.

Iohannes Rosacius, ad Nicolai, Micro-Pragæ.

4. Era-

4. Fratrum Paſtores, (*Iohannes Cyrillus*, Conſiſtorii Senior; & *Iohannes Corvinus*, *Paulusque Fabricius*) partim jam ante exceſſerant, partim latebant. Cùm enim Auditores ſuos non ad unius Templi parœciam, ſed ſparſim per totam Pragam habitantes, haberent: illi autem Bethleemiticũ Sacellum ſibi aliquando ereptum, aut non ſemper conceſſum iri, metuentes, proprium ſibi Templum ædificare cæperant, tantiſperq; Jeſuiticum Templum, tunc vacans, uſibus ſuis conceſſum habebant, quod à Praga capta Jeſuitæ mox receperant. Cumque præterea milite & terroribus oppleta eſſent omnia, rogabant ipſimet Auditores in ſacello Bethleem non convocari (neminem enim comparitururum facilè) donec turbæ pertranſiſſent. Sed turbæ dum non quieſcerent, angerentur potiùs in dies, intermiſſum ſemel exercitium publicum reaſſumi non potuit.

5. Quia verò populus Bohemus Paſtoribus ſuis orbatus, ad Germanorum (quibus adhuc in ſuis propriis ſub Rudolpho exædificatis Templis, Palæo-Pragæ ad Salvatorem, & Mikro-

Mikro-Pragæ ad Trinitatis, liberum erat exercitium) sacra confluebant, (quibus nempe idiomatis Germanici qualiscunque cognitio fuit) Iesuitæ Electorem jam irritare quàm id tolerare satius rati, instanter urgent obtinentque, ut Pastoribus quoque Germanis anni sequentis 29. Octobris die non quidem proscriptio, sed gratiosa dimissio denuntiaretur; frustrà protestantibus contrà D. Hoëo, & Electore ipso. Excesserunt itaque Pragâ Germanorum quoq; Pastores, M. *Casparus Wagnerus*; M. *David Lippach*; *Sigismundus Scherertzius*; & M. *Fabianus Natus*; magnis comitati utriusque populi agminibus; quibus in medio campo valedictoriam cum omnium gemitibus & ejulatibus, ut Cælum personaret, concionem habuerunt.

CAP.

CAP. LIII.

Pastores aliis ex Vrbibus removentur.

PRoximum inde fuit Pastores Euangelicos ex Vrbibus cæteris liberis submovere: quod eodem mox anno aggressi, perque Commissarios exsequuti sunt, variis cum insolentiis. Cujus rei unum duntaxat & alterum apponam exemplum.

2. Inter designatos Reformationis, Commissarios in Slanensi & Litomericensi tractu, erat *Georgius Michna*: qui Equitum turmâ stipatus Civitates obibat. *Slanam* ut venit, die Catharinæ sacro, Templum cum satellitio ingreditur, eorumque Pastorem & Decanum, M. *Iohannem Kaupilium*, Virum doctum & fervidi spiritus, ad altare Euangelii textum prælegentem conspicatus, per suorum quendam tacere jubet. Vt autem is legere pergit, accedit ipse, & gladio evaginato, *Insulse prædicator desine blaterare*, vocifera-

feratur; ſimulque Bibliorum codicem violenter eodem gladio manibus excutit. Hic Paſtor, oculis, manibus, & voce ſublatis, *Væ, Væ, Vobis*, ingeminat: *qui Regnum Dei non intratis ipſi, & intrare volentes prohibetis, Væ, Væ, Væ Vobis*. Sed voces iſtæ ſannis exceptæ fuerunt, moxque manus ei injectæ, rapiebatur ac trudebatur huc illuc. Cùm iterum exclamaret, *Ego verò pro nomine Domini mei Ieſu Chriſti omnia hæc & quæcunque alia, ferre paratus ſum*. Quidam ex iis verba, *Domini IESV, Domini IESV*, velut in opprobrium & vilipendii indicium repetiit, in contrarium regerens: *Nos Dominum habemus Cæſarem*. Interim populo in horrorem & fletum dato, accedunt è Senatu Viri primarii, ſuam interponentes apud Commiſſarium fidem compariturum Paſtorem ſuum ubicunq; juſſerit, modò ne vim fieri permitteret. Ille areſto detentum Pragam tranſmittere minatur: honeſtarum tamen matronarum poſtridie interceſſionibus motus, eâ conditione ut intra triduum Urbe excedat, dimittit. Ita à grege ſuo fidus Paſtor, non abſ-
que

que ingenti luctu, in exilinm missus, exacto triennio peste exstinguitur. Narrabat moriturus somnium amicis. Visum sibi fuisse constitutum se in eximia quadam Bibliotheca, quam cum lustraret, reperisse libellum qui titulum præferebat Latinis literis aureis talem, *Iustum est, ut Iusti mactentur, tandem coronentur.* Cujus libelli cùm exarsisset amore, avidè eum sub alam sinistram, ad evolvendum commodiori tempore, reposuisse; simul autem ut evigilasset, pro libello isthic loci pestilentiale tuber, quo post quatriduum exstinctus fuit, reperisse. Conscripsit in exilio linguâ vernacula librum *de Apostasia*. Item *Idolum Mundi*. Et, *de Vera Crucifixi agnitione*, qui typis descripti multis ad constantiam, & ad excitandum in agnitâ Veritate zelum, egregiè profuerunt.

3. In vicina ibidem Launensi civitate, cùm Pastor tam barbari processus metu secessisset, Commissarii pœnæ loco, quòd injussu Cæsaris hominem dimisissent, grandem pecuniæ vim ab Ecclesia extorquent, absentemque nihilominùs proscribunt.

4. Za-

4. Zatecum (Sazam) iidem ingressi, Decanum (*Iohannem Regium*) in Consulis domo comparere, liminibus Templi mox abstinere, tridui spatio parochiâ, octidui Civitate excedere, jubent. Qui cùm modestè causam tam subiti processus quæreret, responsum est; *Cæsarem victoriâ potitum omnes Regni parochias suæ potestatis fecisse, prædicantes igitur hactenùs toleratos, jam nunc loco motos, eos autem qui sibi placeant substitutos velle.* Ita stabat pro ratione voluntas, Ministrique Euangelici ex Urbibus undique pulsi.

CAP. LIV.

Substituuntur Euangelicis Ministris pessimi homines.

QUi autem & quales isti fuerint, quos substitutos voluit, vel memorare piget: homines scilicet impuros,

puros, impios, blaſphemos, ineptos, nauci. Quot enim Bohemia Templorum habet, impoſſibile fuit vel tot mercenariorum illicò invenire. Præficiebant igitur binis, ternis, quaternis, imò denis & duodenis Parochiis, Parochum unum, qui tot aucupiis inſtructus vel avaritiâ, vel luxu, difflueret. Quædam Eccleſiæ Miniſtris orbatæ ſuis, per biennium & triennium, grex abſque Paſtore fuerunt: ſed non invitæ. Tolerabilius ſiquidem fuit, paſtu ſalubri carere, quàm ad venenata adigi paſcua, lupisve fieri prædam.

2. Evocabant pòſt, ob linguæ vicinitatem, è Polonia Monachos, ventres pigros, inutilia terræ pondera: quamvis ad id, ut flagella eſſent Dei, ad ingratitudinem ſic abſque re vulgò appellatorum Euangelicorum puniendam, ſatis aptos.

3. De profligatiſſima plerorumque vita pudet referre. Prorſus vidimus Babylonicam meretricem, antehac ſuppudere quoquomodò ſolitam, omni jam deterſo pudore fæditates omnes nudaſſe ſuas. In laude

hîc

hîc erat, concubinâ contentum vivere aliquem: adulteria, inceſtus, Sodomia (inauditum genti noſtræ flagitium) tantum non publicè perpetrata ſunt. *David Siſſius*, Archidecani Hradecenſis *Cæleſtini* (ſceleſtini verius) Sacellanus, helluo inſaturabilis, Sodomita impudens, ſcurra obſcæniſſimus, uno verbo Atheus, domum aliquando reverſus vino plenus, feneſtræ ſe nudum expoſuit, indeque prolapſus in luto plateæ ſeſe volutavit: quanquam *Sceleſtinus*; cum quo perpetua geſſit bella, nebulonem à Dæmone ipſo per feneſtram præcipitatum raptatumque fuiſſe, dictitabat.

4. Decanus Bohemo-Brodenſis, Polonus, poſt multa perpetrata ſcelera uxorem Civis cujuſdam (Iohannis Papauſſek) formâ elegante, virili veſtitu abduxit, inque Poloniam cum eadem profugit.

5. Bakoviæ Parochus, cum ob diſſolutiſſimam vitam à Nobili quodam Evangelico (Dn. Kapauno) increparetur, cum ſuis nebulonibus ad eundem irrupit, verberibusque male multavit, & effractis per noctem aliquot

Civium feneſtris, oppido aufugit.

6. Magis abominabilia, honeſtis parcens auribus, non memoro: pereat eorum memoria, quæ inter Chriſtianos ne nominari quidem vult Apoſtolus. Ad Miniſtrorum Chriſti martyria redeo.

LV.

Cuttenbergâ Miniſtri moti.

CUttenbergam (quæ Civitas à Praga primaria eſt Regni, ab annis centum Orthodoxias nomine, peculiarique Archidecanatu clara) ingreſſus cum aliquot Equitum turmis Anno 1622, 22 Decembris, *Wilhelmus Wrzeſowetz*, Rei monetariæ ſummus Magiſter, Templa Ieſuitis tradidit, Paſtoreſque cum illius Eccleſiæ, tum è vicinia ejectos ibique congregatos (nonnulli domunculas habebant) ad ſe vocat: poſt exprobratam hæreſin, rebellionem, & neſcio quid, utrum in Eccleſiæ gremium redire vellent rogat, recuſanteſque Sacrorum adminiſtratione prohibet, niſi

aſti-

abstinuerint durissima quæque interminatus.

2. Sequenti tamen Anno (27 Julii) urgentibus Iesuitis jubentur ante solis occasum portis, & intra octiduum toto Regno exire. Exierunt igitur numero XXI. (*Georgius Pauli: Cyprianus Peschinus. Vitus Iakessius. Wenceslaus Karion. Gregorius Viti. Iohannes Kubinius. Nicolaus Sebastus. Iohannes Matthiades, Iohannes Claudianus. Sigismundus Tessicius. Iohannes Ioramus. Iohannes Neustupius. Thomas Dentulinus. Iohannes Pristrachus. Iacobus Martis. Iohannes Wyssota. Iohannes Podolsky. Sigismundus Piscis. Iohannes Luxinus. Nicolaus Nowokolinus. Georgius Sisskarz.*) comitati aliquot centenis civium, quos valedictoriâ concione *Iohannes Matthiades*, (verba Christi, *Ejicient vos synagogis, &c.* explicans) ad constantiam, cum fletu totius Cœtûs, hortatus est, tandem cantu & fletu resonante cælo, amplexibus & osculis mutuis Divinæ sese commendârunt gratiæ.

3. Alibi vix usquam id permissum. Vel clam ejecti sunt Pastores, vel conjecti in carceres: quorum alii post dies

vel menſes demum aliquot dimiſſi, & ſub capitis pœna Regno excedere juſſi; alii carceris ſqualore (ut *Bohuſlao Boldvino* Bidſoviæ accidit) enecati ſunt.

Cap. LVI.

Edictum in Miniſtros toto Regno ejiciendos.

TAndem Anno 1624, in Auguſto vulgatur Cæſaris diploma, *quo omnes & ſinguli Euangelici Miniſtri (repetitis criminationibus, quod homines ſeditioſi, & plebis ſeductores ſint) toto Regno in perpetuum proſcribuntur: præfixo ſex hebdomadarum termino peremptorio.* Sed dolo hic etiam uſi, idem diploma per Menſem fere integrum ſuppreſſerunt; ut ad multorum manus vix eâ ipſâ die quâ terminus exibat, imò poſt demum, veniret. Hic igitur totalis diſſipatio facta eſt, aliis per vicinas Provincias, aliis per ſpeluncas & latibula, diſperſis.

2. Mul-

2. Multi tamen eorum, officii memores; vel redibant clam, & auditores visitabant, vel prodeuntes ad se in montes, sylvas, & quascunque latebras, consolationibus, exhortationibus, sacramentorumque administratione, erigebant.

4. Quod ut sensere hostes, novum Cæsaris mandatum, Anno 1625, in Julio, protulerunt: quo & pœna occultantibus Ministros, & præmium proditoribus constituta fuerunt. Arbitraria quidem illa: nec hoc definitum. Collibuit tamen nonnullis apud sibi subjectos, & illam exasperare, atque plane capitalem constituere; Hoc autem 50 argenteorum designare, & proditionis lucrum circa Ministros ultra illud adaugere, quod Iudæ olim circa Magistrum satis fuerat.

Cap. LVII.

Multorum è Ministris Carceres: Vnius Martyrium, Matthæi Vlicii.

COmprehensi igitur sunt nonnulli, & impacti carceribus. Cum quibus uniformis fere processus hic fuit ut per Iesuitas & Monachos ad Apostasiam, vel sophismatibus vel pollicitationibus, vel minis & terriculamentis variis, solicitati fuerint. Sed eventus fuit dispar: aliis quidem mortis aut perpetui carceris metu, vel famis & squalorum impatientia fractis misereque deficientibus, & Ministerium ejurantibus, quales aliquot reperti: aliis vero (quales per gratiam Dei plerique, quos in hostiles manus incidere permiserat Deus) constanter perseverantibus, vel ad mortem usque, vel ad dimissionem, quæ post longos carceres tamen quibusdam, Deo rabiei hostium frena injiciente, contigit: ut *Wenceslao Lipenio*, & *Danieli Ty-*

li Tychikio, senibus septuagenariis, Boleslaviæ; *M. Danieli Algino*, Strakonicii; *Laurentio Schramio*, Czaslaviæ; *Victorino Adami*, Pragæ; *Iosepho Tomaidæ*, *Petro Grynæo*, *Iacobo Ritirio*, *Iohanni Hradscio*, *Wenceslao Pazovio*, Niclaspurgi; *Danieli Stephanidi*, Znoynæ; & aliis alibi. Nemo autem dimittebatur, nisi Reversales literas (si amplius intra Regni limites fuerit deprehensus, capite luiturum) à se tradidisset: sed insuper quidam multam pecuniariam pendere coacti, alii per lictorem (ut *Daniel Alginus*, &c.) ignominiæ causâ, educti fuerunt.

2. Vnus fuit in quo sibi bestiæ Apocalypticæ furor non temperavit. *Matthæus Vlicius* (Vlicky) Diaconus Czaslaviensis, occasione hâc captus. Cum exercitu Danico in Silesia constituto (Anno 1627.) Nobilis quidam Bohemus, *Georgius Techenitz*, clam colligeret quos in Silesiam duceret, congregaretque eos in Silva Gurimiæ vicina, quadringentos circiter, venit Pragam tumor, Rusticos in tractu illo ad arma concurrere, atque rebellare. Missæ igitur aliquot cohortes ad

iſtos compeſcendum, ceperunt prope ſilvam iſtam (ſed *Techenicius* cum ſuis jam eruperat) *Matthæum Vlicky* , qui à viſitanda uxore morbo decumbente, ad latebras ſuas (Kerchlebam) redibat. Hunc Czaſlaviam ad congregatos tunc diſtrictuales Capitaneos, & cum illis Michnam, retrahunt : à quibus ille, num tumultui illi ruſticano interfuiſſet, examinatus, cum negaret, Carnifici torquendus traditur. Præficiebantur torturæ (6 & 10 Sept. repetitæ) Cives duo, apoſtatæ (*Nicolaus Holub*, & Gregorius Koſiſchnik) Vrbisque Decanus ipſe : qui non magis in ſeditionem ruſticorum, quam in functionem ejus, *Quando, Vbi, Cui, Cœnam vel Baptiſmum adminiſtraſſet* , inquirebant. Suſpicabantur enim toto illo triennio non longe abfuiſſe, ipſiusque ope multos Czaſlavienſium ad conſtantiam valide animatos : idquod factum erat revera. Ab exilio enim (peragratâ Moraviâ, Hungariâ, Auſtriâ) ante ſemeſtre reverſus erat, eo animo, nè auditoribus in perſecutione jam conſtitutis deeſſet prorſus.

3. Offe-

3. Offerebant autem ei vitæ ſpem, ſi Catholicus fieri vellet: Dominus tamen eum roboravit, ut doctrinæ Veritatem in ea ipſa Urbe, in qua eam docuerat, ſanguine ſuo obſignaret. Ingenuè igitur faſſus eſt, *ſe partes Miniſterii, quod à Chriſto, non à Cæſare, accepiſſet, nec depoſuiſſe, nec intermiſiſſe*. Interrogatus à Sacrificulo, num Calvinianorum more panem pro hoſtia exhibuiſſet, Calicemque in manus porrexiſſet? Reſpondit: *Ita Chriſtus inſtituit, cujus mandatum & exemplum ſequi mihi ſacroſanctum fuit*. Cum ſeditionis adverſus Cæſarem ab eo extorquere vellent confeſſionem, & Inquiſitorum alter (Koſiſchnik) Conſcientiæ eum admoneret, ne eam ullâ facinorum occultatione oneraret, reſpondit: *Melius ego conſcientiæ meæ conſului, quam tu perfidè tuæ*. Qua ille voce percullſus, & conſcientiâ convictus, paulô poſt in morbum incidit, quô & contabuit ac periit. Injectâ iterum veniæ ſpe, ſi religionem mutare vellet, reſpondit: *Quandoquidem corruptioni per ſe obnoxium corpuſculum hoc corrumpi jam cœpit, quid eſt cur impeditum id vellem?*

 4. Die

4. Die igitur Sept. 11. ad supplicium productus est, cumque voce præconis seditionis reus proclamaretur; sublatâ voce mendacium esse respondit: *pro Veritate Christi se pati:* Cum portâ esset educendus, Baccalaureus quidam (*Iohannes Aquula*) libellum ei Cantionum offerens, à Capitaneo baculo percussus, & fugere coactus est; Ulicio interim promptâ memoriâ, *Domine festina in auxilium mihi*, & alia, decantante. Nemini autem Civium, vel comitari vel per fenestras prospectare concessum fuit; in secus facientes sclopeta collimabantur. Et ne exaudiri quoque posset quid loqueretur vel cantaret, Tympanorum & tubarum strepitu impeditum est.

5. Ad supplicii locum deductus, cum seipsum solaretur, dicens, *Hodie anima mea cum Christo erit*; respondit Capitaneus Hlizowski, *Cum Diabolo in profundissimo inferno.* Sed regessit Martyr, *Tu cum impia tua turba eò rues, nisi resipueris.* Simulque genibus flexis animam commendabat Christo. Et mox à Carnifice illi primum manus dextra

dextra abſciſſa, quâ (inquiebant) in laicorum manus calicem dediſſet; dein amputatum caput; tum exſecta inteſtina involutaque ſubuculæ, tandem corpus in quatuor partes diſſectum, quæ quatuor affixæ palis: quinto autem caput, circa patibulum triſti ſpectaculo expoſitum fuit. Affirmabant tranſeuntes toto anno quaſi recentes, & ab avibus intactas fuiſſe viſas.

6. A morte ejus ſpargebant hoſtes, repertas penes illum fuiſſe literas, quas (ſi adjungi ſeditioſorum ruſticorum turbæ ſe contigiſſet) in patenti forma per totum Regnum dimittere, omneſque ad arma, pro defendendo calice, concitare ſtatuiſſet. Sed apud eos qui hominem propius nôrant, commentum iſtud nullam reperit fidem. Hominem enim fuiſſe animi compoſiti, & vere pium, qui arma Eccleſiæ fletus & lacrymas eſſe ſæpius monebat; adeò quidem, ut etiam quod Ordines armis Religionem tutari vellent, non ſatis approbare viſus ſit. Niſi forſan impatientiâ cum aliis fractus, ad deſperata ejuſmodi delapſus fuiſſet conſilia: quod is novit, quem

nihil latet. Hoc scimus, non novum esse Ecclesiæ hostibus, ut facinora sanctis Dei affingant, quibus colorem obducant tyrannidi suæ. Patrem hujus martyris (virum octogenarium) pro Religione quoque eodem anno posuisse vitam (Prostannæ in Moravia) posteà monebimus (Tit. CIII. §. 9.)

Cap. LVIII.

Ministri è Moravia ejecti.

EOdem quo in Bohemia Anno, 1624. publicatur in Moravia quoque adversus Ministros Edictum, constituunturque qui exsequutioni præsint, Commissarii. Hi totam obeuntes Provinciam, undique Pastores Euangelicos submovent, inque exilium agunt.

2. Veniunt autem (*Iohan-Iacob Magno*, homo Italus, indigenatu tamen & opibus amplis donatus; & *Iohan-Ernestus Platcysius*, Canonicus Olomucensis) ad Illustrem quoque Baronem *Carolum de Zerotina*, (Virum ob sapientiam aliasque heroicas virtutes per Europam celebrem, & sub

Matthia

Matthia octennio toto Pro-Marchionem, inque fide Domui Austriacæ præstanda per omnes istos motus constantem, ob solam in Religione constantiam invisum: tunc enim 24 Pastores, ex Unitate Fratrum, per ditiones suas fovebat) voluntatique Cæsareæ satisfieri postulant. *Negat ille ad se rem istam pertinere; cum Cæsari nunquam rebellis factus, nunquam privilegiorum aliquid amittere potuerit.* Affirmant illi, expressum se à Cardinale Ditrichsteinio (Moraviæ Gubernatore) habere mandatum. Negat ille se Cardinalis jurisdictioni, inReilgionis negotio, subesse: proinde à Cardinale ad Cæsarem provocat.

3. Acquiescunt illi ægre, terminumque nonnisi 14. dierum concedunt. Quibus elapsis, cum Baro ob valetudinem affectam ad Cæsarem proficisci non potuisset, regrediuntur (postridie Epiphaniorum) exsequutionemque Cæsareæ voluntatis urgent; optione tamen Baroni data, utrum ipse velit & promittat, Ministros amandare, an sibi hoc expediendum relinquat. Baro, *Sibi neutrum conve-*

convenire, reſpondit: *nec ut quos Chriſti ſervos agnoſcit, in exilium agat, nec ut Commiſſariis præſcribat quidquam. Se tamen provocare ad Cæſarem.* Illi, ſibi mandata exſequenda eſſe proteſtati, deſcendunt in Oppidum, literas citationis adornant, Conſuleque accerſito, tabellarios ſibi dari poſcunt, moxque de nocte (ut ſe nimirum de illis eſſe conteſtentur, quos Scriptura ſomnum non capere niſi malum perpetrârint, & ſomnum ab iis fugere nî ruinam dederint, Proverb. 4. 16. teſtatur) dimittunt, ut in vicinia illa habitantes ſummô mane compareant omnes, mandantes.

4. Miniſtri parent, & ſe ſiſtunt. Prælegunt illi Cæſaris mandatum, an huic obſequi vellent, rogant. Reſpondent hi: *Se totos à voluntate Dei, cui in Evangelio IESV Chriſti ſerviant, pendere. Acquieſcentes igitur divino beneplacito ſubituros hoc triſte exilii onus, cum pro Chriſti nomine, non pro maleficiis, paſſuri ſint.* Quærunt iterum: An reſipiſcere, & ad Eccleſiam Catholicam, (à qua per hæreſin & ſchiſma receſſiſſent) redire velint? Negant

unani-

unanimiter. Commissarii ad deliberandum oblato temporis spatio excedere jubent, ut post singulis ingrediendi & pro se loquendi esset facultas. Sed geminant illi commune responsum, *Nullam sibi in tam sancta causa deliberationem esse.* Commissarii igitur eos Cæsaris nomine proscribunt; & intra octiduum Provinciâ exire, sub capitis pœna mandant. Dictum factum: migrant in exilium Viri pii, quos Baro suo sumptu in vicinam Hungariam deduci curat.

5. Wiennam post profectus, apud Cæsarem de Cardinalis in Moravia, & Princip. Lichtensteinii in Bohem. (nam & ibi Oppidum cum pagis aliquammultis possidebat, Pastoresque similiter ejiciebantur) sibi illatis injuriis conqueritur: sed nullo effectu, ut mox sub titulo de Processu adversus Proceres ipsos, dicetur.

6. Ita ex tota Bohemia & Moravia Euangelii Ministri ejecti, Antichristi mancipia Ecclesiis Doctores, cœci scilicet videntibus ductores, dati sunt. Iam quomodo in cæteros Ordines grassati sint videamus.

CAP. LIX.

Adversus Proceres & Nobilitatem processus. Quomodo multi primarii Viri capti, & ad mortem, vel carceres, condemnati fuerint.

IN Phalaridis & Machiavelli edocti Schola Euangelii hostes, eminentioribus decutiendis papaverum capitibus primum intenti erant. Cui rei opportunus color, quem pridem quærebant, perduellionis crimen erat. Quanquam enim post commissum prælium omnibus Ordinibus, si depositis armis plene se Cæsareæ gratiæ committerent, certa Veniæ spes facta fuit, (qua arte etiam ex illis quidam qui periculum evadere alioquin potuissent, irretiti sunt:) postea tamen, quos ad cædem designaverant, comprehendi curârunt, publicam libertatem nonnisi quorundam capitum interveniente lytro redimi posse, dictitantes.

2. Pri-

2. Primum igitur, quos ex Defensorum & Directorum Ordine habere poterant; deinde quoscunque ad rem communem Patriæ & Religionis amore aliquid egisse sciebant, aut agere posse metuebant (iis solis qui vel Ferdinando diffidentes, vel Friderico datam fidem frangere metuentes, in exilium abeuntem ultro comitati erant, exceptis) comprehenderunt; Viros circiter quinquaginta, pietate, prudentiâ, animi robore præ cæteris insignes; qui juventutis annos bonis artibus, armis, peregrinationibus, cæteram ætatem Ecclesiæ & Reipublicæ muniis, (vigilando scilicet, pericula imprudentibus commonstrando, prudentibus animum addendo, ad concordiam cohortando, & in commune quomodocunque poterant, consulendo) transmiserant; verbo, florem gentis, lumina & columina Patriæ. Hi igitur quomodo examinati, condemnati, & quibus suppliciis affecti, quam alacriter pro Fidei Veritate & Patriæ libertate martyria subierint, usitata nobis brevitate & simplicitate memorabimus.

3. Dul-

3. Dulce canebat fiſtula, deceptu-ris volucres aucupibus. Ultra trimeſtre nihil præter gratiæ pollicitationes, &, quicquid peccatum fuiſſet, impunitatis ſpem, audiebatur: adeo ut etiam è latebris prodierint, & ab exilio redierint aliqui. Sed ubi plures ſperare deſierant, derepente, unâque horâ, quæ fuit prima noctis, (hora cœnæ) 20. Februarii die, Anno 1621, invaſerunt & captivârunt quos habere poterant omnes. Singuli enim in domibus ſuis ab Vrbium Pragenſium Capitaneis, & Cæſareis Iudicibus (ut hi inter ſe operas partiti erant) inſperatò viſitati, & currum conſcendere juſſi, alii in Arcem Pragenſem, alii in domos Prætorias tranſlati, fuerunt.

4. Affixa poſtridie diplomata, quibus abſentes & qui è Regno exceſſerant citabantur, termino ad comparendum hebdomadarum ſex præfixo. Aprilis igitur die ſecundâ per Caduceatores regios (Heroldas) comparere juſſi, cum nemo compareret, die 5 Aprilis ſententia in eos per eoſdem præcones promulgabatur, *læſa*

Maje-

Majestatis reos, bonorum, honoris, capitis condemnari. Exsequutioni data dies Aprilis 25 eorundemque nomina patibulo affixa. Sequenti autem die in eorum qui rebellionis tempore naturæ solverant debitum, hæredes, pronuntiata est sententia, bona videlicet ipsorum fisco Regio assignari.

5. Mense Majo reditum est ad captos Proceres exagitandos, designatique eis examinatores Doctores Juris *Otto Melander*, & *Daniel Kapper*, (levissimi Apostatæ) cum aliquot de Nobilitate: qui sæpius reos conveniendo mille inutilibus quæstionibus (extorquere scilicet quod nusquam erat, volentes) fatigabant. Cujus importunæ inquisitionis impatiens tandem *Comes Schlikius*, diruptâ veste & pectore nudato: *Discerpite*, inquit, *in mille frusta corpus hoc, & rimamini viscerum intima, nihil tamen reperietis præter quod in Apologia expressimus. Libertatis nos & Religionis amor stringere coegit gladium. Quia verò Deus Cæsaris prævalere voluit gladium, & nos in vestras tradere manus, fiat voluntas Domini.* Similiter Dn. *Budowecius*, & *Otto de Loss*, multa usi parrhe-

parrhesiâ, *causam Ordinum à contrario eventu nihilo deteriorem esse factam*, contestati sunt.

6. Ita inquisitionibus uno atque altero mense consumpto, cum nemo causâ cedere, nemo crimen fateri, nemo deprecari vellet, transitum est ad exsequutionem: judicio demandato selectis è Proceribus sub Una, juratis Euangelicorum hostibus. Ut tamen crudelitas clementiæ haberet speciem, sententias ut à subornatis illis Judicibus latæ erant, Cæsar ad se Wiennam submitti jussit; quas postea, mitigatas aliquanto, remisit. Relátum est à fide dignis, Cæsarem deliberando insomnem duxisse noctem, accersitoque mane Confessario suo ad se, (P. Lamormaini) dixisse: *Per Conscientiam te adjuro, dic mihi, Possumne salvâ conscientiâ condemnatos illos donare vitâ, an permittere exsequutionem?* Confessariumque respondisse: *Utrumque in potestate tua est, Cæsar.* Cæsarem igitur arrepto calamo quibusdam vitæ, aliis ignominiæ majoris gratiam fecisse: uti sequitur.

7. Iunii die 19, (qui Saturni fuit, studio

ſtudio an caſu ad Saturninas actiones electus) congregati in Arcis palatio Iudices, curârunt ſingulos produci, condemnationisque ſententiam (ceremoniis ad terrorem comparatis) promulgari: aliis quidem mortem, aliis carceres perpetuos, aliis exilium, quibusdam etiam ulteriori Cæſareæ voluntati reſervatis, hoc modo:

8. *Wilhelmum Popelium de Lobkowitz.* & *Paulum de Rziczan*, gladio percutiendos fuiſſe: innatâ tamen & ſemper ad benignitatem propendente Cæſaris Ferdinandi clementia, æternis carceribus, bona vero fiſco Regio (ut & ſequentium omnium) addici.

9. *Ioachimo Andreæ Schlikio, Comiti de Paſſaun*, dextram primo amputandam, tum in quatuor diſſecandum partes, & per viarum compita ſuſpendendum: peculiari tamen gratia, decollandum eſſe duntaxat, caput vero & manum de Pontis Pragenſis turri ſumma lanci clathratæ affigenda.

10. *Wenceſlaum de Budowa*, itidem manu & capite truncandum, membraque illa certo loco affigenda, deinde

inde in partes quatuor secandum, & quadrivio publico ad palos exponendum fuisse: indultu tamen Cæsaris caput solum gladio, præsecandum, & ad Pontis turrem affigendum.

11. *Christophorum Harant de Polcitz*, gladio percutiendum.

12. *Caspari Kaplirio de Sulewitz*, quamvis multa peccasset, grandævitatis habitâ ratione (erat enim prope nonagenarius) gratiam fieri, ut nonnisi gladio percutiatur, caputque cum cæteris spectaculo sit:

13. *Procopio Dworzetskz*; *Bohuslao de Michalowitz*; *Friderico de Bile*; *& Henrico Ottoni de Loss*, eadem denuntiata est pœna: quamvis (inquiebant) per rigidiorem justitiam quadrifindendi fuissent.

14. *Iohannem Wostrowecuim* capite plectendum fuisse: ad carceres tamen perpetuos reservari.

15. Eadem sententia in *Wenceslaum Felicem Petipesky* lata: (sed infelix homo ille paulò pòst turpi apostasiâ turpem sibi redemit libertatem.)

16. *Dionysio Czernino* duos primum digitos, post caput, præcidenda esse: digi-

digitorum tamen ei fieri gratiam.

17. *Wolfgangum Hoſtaurum*, æterno exilio mulctandum: gratia tamen Cæſaris in Hungariæ fortalitium *Raab* ad anni ſpatium mittendum.

18. *Wilhelmum Konec chlumſky* decollandum.

Atque hactenus de Baronum & Nobilium ordine homines: Cives ſequebantur.

19. *Iohannem Theodorum Sixtum*; *M. Valentinum Kochanum*; *Tobiam Steffek. Chriſtophorum Kober*, omnes Pragenſes primarios Cives, capite plectendos.

20. *Iohannem Schultiſium*, Kuttenbergenſem, & *Maximilianum Hoſtialkum* Zatecenſem, primates, decollandos, capitaque in Urbibus iſtis cippo fori affigenda.

21. *Iohanni Ieſſenio*, Medico & Univerſitatis Pragæ Rectori (ob legationem ad Hungaros) linguam vivo exſcindendam, vivumque quadripartiendum, demumque caput & partes per bivia diſponenda: Per gratiam tamen Cæſaris truncandum primò lingua, tum capite, demumque diſſecandum eſſe.

22. Io-

12. Iohannem *Kutnaur*, *Simonem Sufficium*, & *Natanaëlem Wodnianium*, Senatores Pragenſes, ſuſpendio afficiendos.

23. *Melchiorem Teyprechtum*, Advocatum; *Georgium Zawietam*, Cancellariæ Secretarium, *Paulum Perczkam*, ad tabulas Regni Depoſitorem, æterno carceri mancipari.

24. *Wenceſlaum de Gisbice*, civem Pragenſem, decollandum.

25. *Georgium Haunſchildium*, & *Leandrum Rippelium*, natione Germanos, Juriſconſultos, & quorundam Germaniæ Principum Agentes (illum etiam ad Tribunal appellationum Conſiliarium) manibus & capitibus truncandos.

26. *Nicolao Dionyſio*, Senatûs Majoris Pragæ Accenſo, linguam præcidendam: mitigari tamen pœnam, ut ea ferreo clavo ad patibulum per horæ ſpatium affixa, ſolum is vertere teneatur.

27. *Wenceſlaum Bozecium*, Accenſum; Iohannem *SSwehlam*, & Ioſephum *Kubinum*, Advocatos, Virgis cædendos, exilioque mulctandos.

28. *Mat-*

28. *Matthiam Borbonium*, Medicum, capite plectendum fuisse: gratiâ tamen Cæsaris in carcere servandum.

21. *Casparum Vslar*, & *Henricum Kozel*, Senatores Neo-Pragenses, de fenestra ejusdem Urbis Curiæ fuisse suspendendos: ex gratia tamen Cæsarea illum carceribus reservari, hunc gladio subjici.

30. *Eliam Rosinum* Seniorem; & *Lucam Karbanum*, gladio percutiendos: donari tamen utrumque vitâ, illi in carcere, huic in exilio transigendâ.

31. *Andream Kocaur*, *Georgium Rzecicium*, *Michaelem Wittman*, *Simeonem Wockacz*, gladio tollendos. *Iohanni* verò *Kamarito* gratiam fieri, ut ad anni spatium exilio mulctetur.

32. Alii aliquot Cives, (*Abrahamus Angelus*, *Iohannes Pelhrzimowsky*, *&c.* ulteriori reservabantur Cæsareæ cognitioni.

CAP.

LX.

Viginti ſeptem glorioſi Martyres.

Finito judiciali hoc proceſſu (qui à ſexta matutina ad ſecundam pomeridianam duravit) ad ſuum quisque carcerem, (Proceres in Arcis conclavia, Cives in domos Prætorianas) reducti ſunt: Inſultantibus ſubornatis quibusdam nebulonibus, Eccur jam non canerent, *Dominus regnat*? Pſalmum ſcilicet nonageſimum nonum, Friderici forſan tempore inter alios cani ſolitum.

2. Redeunti è Palatio Principi Lichtenſteinio, ut & poſtridie ad Miſſam proficiſcenti, Conjuges, liberi, agnati, condemnatorum, utriusque ſexûs, ſupplices fiebant, vitâ ſuos ſibi donari precantes. Sed reſponſum fuit, nihil ſupereſſe gratiæ: niſi forſan, ut corpora honeſtiori ſepulturæ concedantur. Quanquam non defuerunt δωροφάγοι adulatores, qui ſpem faciendo viduas & pupillos pecuniis emungebant.

3. Ve-

3. Veſpere ſignificatum eſt condemnatis, exſequutioni dictam eſſe diem 21 Junii: admoneri eos itaque, ut animæ ſuæ conſulturus quiſque, vel Jeſuitas, vel Capucinos, vel Miniſtrum Auguſtanæ Confeſſionis ſibi accerſat, & ſe morti præparet. De Miniſtro autem ex Unitate Fratrum vocando, nemo cogitaret; id enim non permitti. Quod triſte accidit illis, qui Fratrum ſacris adſueti erant, media fere Martyrum pars. Non aliter autem interdictum illud accipi potuit, quam vel exquiſito quodam & ab antiquo jam in iſtos radicato odio id fieri; vel ad glaucoma obducendum Saxoni & Lutheranis, quaſi iſtorum ſacris minus eſſet infeſtus Cæſar.

4. Quo facto, prædicti Jeſuitæ & Capucini, nullâ exſpectatâ vocatione, ut muſcæ advolabant, multis modis (quibusdam etiam vitæ ſpem injiciendo) ad deſperationem, & Veritatis abnegationem, ſollicitantes. Sed roboravit omnes Dominus, ut omnia iſta quoque Satanæ molimina in caſſum fuerint; quicquid illi contra proteſtarentur, cœlum & ter-

ram in testimonium advocantes, damnationis eorum æternæ se non futuros reos, quandoquidem ipsi tam pertinaciter omnem respuant Dei gratiam.

5. Advocati igitur sunt Ministri Euangelici: in Arcem quidem *Iohannes Rosacius* è minori Praga; in Palæo-Pragensem Curiam, M. *Victorinus Werbenius*, & *Vitus Iakessius*; in Novo-Pragensem, *Adamus Clemens*, & *Iohannes Hertvicius*; Germanis autem (quorum inter condemnatos tres erant Doctores, *Iessenius*, *Haunschildt*, & *Rippel*) *M. David Lippach*: qui toto illo reliquo tempore (die Solis & Lunæ, ad horam usque Exsequutionis) alloquiis sanctis, precibus & & cantibus, Eucharistiæ denique administratione, sanctos Martyrii candidatos futuro agoni præparabant.

6. Qui de Fratribus ac Reformatis erant, eosdem Ministros admittebant benignè: protestati eos se pro Fratribus agnovisse hactenus, Christique agnoscere legatos, ut ut in quibusdam illis infeliciter controversis Articulis diversa sentientes. Duo solum, *Baro de Budowa*, & *Otto de Loss*, sermones qui-

quidem cum *Rosacio* pie contulerunt, de Eucharistia verò (eô, ut ajebant quod id in calumniandi ansam rapi posset,) non participârunt: se interim isto, *Crede & manducasti*, consolantes.

7. Memorabile fuit, quomodo die Solis illi qui Palæo-Pragensi Prætorio detinebantur, cœnârint. Cum præsente M. *Werbenio*, & pios sermones cum illis miscente, custodiæ præses nunciasset, horam adesse Cœnæ; illi conjectis alius in alium oculis, protestari, se quidem illâ materiali cœnâ non indigere, recreationis tamen causâ accubitum non aspernari. Ita alius mappas sternere, alius discos apponere, alius loturis aquam infundere, alius Benedictione præmissâ dapes distribuere, alius monere, *hanc sibi ultimam in terris cœnam esse, cras autem convivaturos cum Christo in Regno cælorum.* Quam vocem malè excepit malus animus, Curiæ Præfectus, homo Pontificius: qui ad suos egressus, sugillavit, *Christus scilicet pro iis coquos alit in Cælis, &c.* Quod ut nuntiatum illis fuit, Minister Verbi (*Vitus Iakessius*) de ultima Christi in terris Cœna, &

Juda Christum & discipulos turbante, multa pie disseruit, &c. Unus eorum, D. *Haunschildt*, omni cibo & potu abstinuit; *Satis delicatè hic vermium saccus*, inquiens, & ventrem commonstrans, *pastus fuit*; *hic terminus esto*.

8. Nuntiatur interim Barones & Nobiles ex Arcis custodia in Curiam Antiquæ Urbis (ad quam scilicet in adjacente foro lugubre Theatrum lanienæ isti destinatum erat, convehi: quibus illi velut obviam ituri, ad fenestras properant, & prospectantes, decantatione 44 Psalmi, cum accurrentis & attonitæ turbæ suspiriis & lacrymis multis, altissimâ voce excipiunt Martyrii socios.

9. Tota exinde nox hymnis, oratione, colloquiis piis, exhortationibusque mutuis (ut quoniam præ cæteris ad hanc Martyrii gloriam essent electi, verâ constantiâ Mundum confundere, Christum glorificare, posteritati pium exemplum relinquere, nè dubitarent) transacta est. Cum autem inter alia Psalmus 86 decantaretur (ex occasione versus ultimi, ubi David, *Ede signum aliquod bonitatis erga*

me

me tuæ, orat) *Iohannes Kutnaur* in hæc prorupit verba: *Ede igitur in nobis quoque ſignum aliquod bonitatis tuæ, ò Deus! quô & nos indigni famuli tui confirmemur de bonitate tua, & confundantur hoſtes.* Ac velut pro Deo reſponſans, fide plenus, *Confidite*, inquit, *hac etiam in parte, exaudiet vocem noſtram Deus, exhibebitque cras mirabile aliquod ſignum, atque nos pro ſua cauſa pati conteſtabitur.* Miniſter (M. *Werbenius*) hoc audito reſpondit; *Acquieſcerent eo ſigno, quod edulcatam ſibi ſentiant, impiis tam acerbam, mortem.*

10. Sub diluculum facie ablutâ, veſtes induebant mundas, quaſi ad nuptias ituri: thoraces & tunicas ita corpori aptantes, etiam collaria abſcindendo, ut poſtea in theatrum productis novâ præparatione opus non eſſet. Kutnaur interim cum aliis iterum ardentiſſimè Deum invocare, ut ſi ſuæ majeſtati placeat, tum ſe tum populum de innocentia ſua quôcunque ſigno confirmare velit. Et mox, ſub ipſiſſimum Solis exortum, nuntiatur formoſiſſimus Cælum cinxiſſe arcus. Procurrunt Miniſtri, militum

catervæ, alii; Martyres verò fenestris prospectant, videntque omnes (ut & cæteri per totam Pragam) inusitati splendoris Iridem, serenissimo Cælo: (nec enim toto biduo antè vel pòst quidquam pluviæ notatum fuit.) Hoc cælitus exhibito signo, Martyres manus & voces tollere, pars eorum (cum quibus M. Werbenius erat) in genua procumbere, Deumque laudare. Hîc alius fœderis Noë, alius Iridis circa thronum in Apocalypsi, tribunalisque olim vivorum & mortuorum Iudicis Christi, recordari, invicemque se consolari.

11. Simul autem ac evanuit cæleste illud gratiæ signum, signum aliud imminentis jam Martyrii, grandis tormenti displosi fragor, intonuit. Quô audito Athletæ Christi per Ministros Verbi, ultrò citroque commeantes, sese invicem salutare, fortitudinem alii aliis comprecari, ad pugnam hortari, & animare. Adsunt mox Equitum turmæ, peditumque signa aliquot, cingunt triste theatrum, in quo per collocata sedilia Cæsarei Judices cum Senatoribus con-

confidunt; Forum, plateæ, domus omnes, spectatorum opplentur agminibus.

12. Evocantur Martyres, alius post alium, suppliciumque mortis intrepide subeunt. Quicunque enim vocatus fuit, non minori alacritate quàm si ad convivium aliasvè delicias eundum esset, festinabat: hoc aut simili modo (ut Dn. *Rosacius* descripsit) reliquos affatus: *Dilectissimi amici, Valete. Det vobis Deus Spiritûs sui Sancti solatia, patientiam, & fortitudinem, ut quod ante corde, ore, manu, asseruistis, id nunc morte gloriosâ asseratis. Ego ecce præcedo, ut videam gloriam Domini mei Iesu Christi! Vos sequemini, ut simul intueamur faciem Patris nostri. Hâc ecce horâ transibit quicquid triste fuit, inibitque læta æternitas,* &c. Respondebant vero qui remanebant: *Prosperet tibi iter tuum Deus, detque tibi feliciter ex hac miseriarum valle ad cælestem transire Patriam. Mittat Dominus Iesus in occursum tibi Angelos suos sanctos. Præcede frater in domum Patris, nos sequemur. Mox conveniemus in cælesti gloria: certi id sumus per eum in quem credidimus.*

13. Hæc & alia, etiam per atrium Curiæ in Theatrum usque à Ministris comitati, animo præsentissimo, & fervore tanto efferebant, ut sæpius ipsi Prætores & circumstans satellitum turba, in lacrymas fuerint soluti. Et nisi valido tympanorum strepitu, turbarumque clangore, omnium aures exsurdassent, vix possibile fuisset quenquam fletum comprimere. Cum redeuntes Ministri, quam animose hic & ille mortem oppetierit, nuntiarent, laudabant reliqui Deum, simile sibi Divinæ assistentiæ auxilium comprecantes.

14. Sed operæ pretium erit de singulis memorare aliquid.

LXI.

Joachimus Andreas Schlik ab Holeytsche, Comes de Passaun Swijani Dominus.

VIr erat plusquam quinquagenarius, stirpe ut antiquissimâ celeberri-

berrimâque, ita eximiis animi dotibus clarus. Heroica enim magnanimitas cum excellenti animi modestia, rerumque agendi dexteritas cum summa pietate, mirâ temperaturâ in eo emicuerunt. Meritò igitur ab Ordinibus consiliorum Director fuit electus, posteaque à Rege Friderico supremus Regni Iudex, Lusatiæque ProMarchio, constitutus.

3. Victoris Ferdinandi manum fugiens, in vicinam Lusatiam secesserat: sed Elector Saxoniæ comprehensum eum (suum licet in adolescentia Ephorum, optime de se meritum, suasore tamen nescio quo Antichristi parasito) hostium rabiei objecit. Quam animose importunis Inquisitoribus responderit, supra memoratum est. Abominabilis mortis receptâ sententiâ (præsertim quod dissecandus & partes hinc inde differendæ essent) respondit: *Facilis jactura sepulchri.* Cum die sequente Minister Verbi (Rosacius) ad eum ingressus, animi præsentiam & robur esset comprecatus, respondit: *Habeo tibi gratiam, mi Pater, pro pio voto. Sed scito mihi adesse divinam gratiam,*

tiam, ut nulla mortis formido me inquietet. Ausus sum semel me opponere Antichristo, audebo & mori pro Christo. Constitutus nunc sum in judicio mundi; sed qui nos judicant modo, istos horribilius exspectat judicium.

3. Cùm die Lunæ, post matutinam quintam, tormenti audisset fragorem, dixit: *Iam tessera datur mortis nostræ: Ego primus poscar. At tu domine Iesu Christe miserere nostri.* Infestantibus eum Jesuitis, ut ante resistebat animosè, ita cum jam in Theatrum prodiret, Paterque ejus sectæ *Sedetius* cum alio adstans, eum inclamaret; *Domine Comes recordare adhuc*, respondit: *Iam me facite missum.*

4. Progressus in Theatrum, Solemque purissimo splendore conspicatus, dixit: *Sol Iustitiæ Christe, fac ut per mortis tenebras, ad tuam æternam lucem penetrem!* Tum obambulabat meditabundus, eâ gravitate vultuque ad severam hilaritatem composito, ut viri etiam Principes à lacrymis sibi non temperârint. Peractis precibus, in genua super pannum stratum procidit, ictumque gladii excepit. Mox manus

manus ei dextra præcisa, suspendenda pòst cum capite, ferreâ lanceâ ad summam Pontis turrim. Corporis truncus panno involutus à pullatis antro illatus est, novusque pannus stratus: quod & in reliquis postea observatum, ne insequentium quisquam alterius, vel cadaver vel sanguinem, conspiceret.

LXII.

VVenceslaus Baro de Budowa; Monacho-Græcii, Klasterecii & Zasadkæ Dominus.

EXcellentis Vir erat ingenii, literaturâ insignis, (etiam publicis scriptis clarus) peregrinationibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Angliam, Turciam (ubi septennium exegit) celebris; zelo fervidus, ætate venerabilis (74 annorum); dignitatibus eminens. Nam & sub Rudolpho inter Consiliarios, Reformatique Consistorii & Academiæ Defensores adsci-

adſcitus, & à Matthia ad conſilia adhibitus, & ab Ordinibus Interregni Director, & denique à Friderico Judicii ad Appellationes Præſes, conſtitutus fuit : Patriæ decus eximium, Eccleſiæ ſydus illuſtre, ſubditorum non Dominus ſed Pater ; verbo, Deo & hominibus charum caput.

2. Poſt Ferdinandi victoriam ſuos extra Pragam comitatus, (uxorem, filium, nurum, nepotes) ne Coronam (cui tunc Pragæ aſſervandæ cum Dn. Ottone datus fuerat cuſtos) deſeruiſſe videretur, rediit. Domus ejus paulo poſt, uſque ad veſtes quibus indutus erat, direpta: ipſo nihil niſi, *Dominus dedit, Dominus abſtulit*, ingeminante.

3. Conventus (cum jam domi ſuæ Arreſto detineretur) à *Paulo Aretino*, Tribunalis Secretario, interrogatusque: *Eccur cùm eſſet jam in vado, furenti huic tempeſtati rurſum ſe crdidiſſet*? Reſpondit, *Vrgente conſcientiâ id factum; Deſerere Patriam, & cauſam bonam, religio mihi fuit. Ignoro autem conſilium Dei, an forſan ſanguine meo obſignatam eam velit.* Simulque aſſurgens dixit: *Adſum mi-*

mi Deus, dispone de me famulo tuo, prout beneplacitum est in oculis tuis. Satur dierum sum, tolle à me spiritum meum, ne videam ea mala, quæ ventura video Patriæ meæ. Aliâ die ab eodem visitatus, & de rumore qui de eo esset sparsus, (confectum nempe mœrore exspirasse) edoctus, subridens respondit: *Mene? mihi vero vix unquam tantis perfrui voluptatibus licuit, uti nunc. Ecce paradisus meus* (manu Biblia commonstrans) *nunqnam mihi tam dulce nectar & ambrosiam fundebat, uti jam. Vivo, & vivam, quamdiu Deus volet: nec videbit, spero, quisquam eam diem, quâ Budowecius mœrore exstinctus dicatur.* Examinatus ab Inquisitoribus sæpius, strenuè causæ æquitatem defendit: condemnatus, ad Judices dixit: *Sanguinem nostrum sitiistis dudum, sanguinem bibite. Sed scitote simul, non defuturum sanguini innocenti ultorem Deum, pro cujus causa patimur.*

4. Tertio ante condemnationem die narraverat famulo (Zidnowsky) somnium, visum se sibi fuisse constitutum in amæno quodam prato deambulantem, auxieque de eventu

horum

horum cogitantem: cum ecce quidam accedens librum offerret! Quo inspecto vidit folia sericea, candidissima, nihil autem inscriptum præter Psalmi 37. versum 5. *Devolve super Dominum vias tuas, & spera in eum: Ipse faciet.* Cum iterum, quid id sibi vellet, cogitaret, accessit alius, candidam ferens stolam, quam illi superjecit. Expergefactus senex visum hoc famulo mox narravit: ut & postea in theatrum procedens ad eundem dixit: *Ecce jam pallio justitiæ tectus incedo, ut compareăm in conspectu Dei, in quem speravi.*

5. Cum post latam mortis sententiam reductum in conclave duo Capucini convenissent, causamque adventus sui indicâssent, ut in angustiis constituto misericordiam exhiberent: quærebat, *Ecquæ illa esset misericordia?* responderunt; ut Tibi. Domine cæli viam commonstremus. *Cæli viam?* regerit: *Novi eam per misericordiam Dei mei.* Illi rursum: Opinione seduceris Domine. Quibus ille: *Non opinioni, sed infallibili Veritati innititur spes mea: non enim aliam habeo viam, nisi eum qui dixit,*

Ego ſum Via, Veritas & Vita. Sed extra Eccleſiam non eſt ſalus, regerunt illi. Atque hîc ad nugas de Eccleſiæ authoritate delapſi, cum eam ad Papam & Cardinales reſtringerent, odioſeque toties principia petendo, eadem blaterarent, indignabundus Martyr: *Ego vero Papam veſtrum*, inquit, *Diaboli eſſe vicarium ſcio, & Antichriſtum, & filium perditionis, & Beſtiam illam rubentem ſanguine ſanctorum, quem ſorbet, ut & meum meorumque fratrum & conſortum jam. Abſcedite cum illo quo digni eſtis, meque miſſum facite. At ſi forſan ex me viam ſalutis diſcere lubet, ſubſiſtite; non pigebit me animarum veſtrarum cauſâ temporis aliquid impendere, & operæ.* Hîc illi pectora plangentes, & cruce frontem ſignantes abiêre; nunquam ſibi tam blaſphemum hæreticum obveniſſe queritantes.

6. Perendie (ipſo martyrii die) Jeſuitæ duo diluculo ſummo Curiam ingreſſi, iterum ſanctos Viros turbare cæptarunt: cumque ab aliis repulſi, Baronem noſtrum accederent, dixerunt: Videmus Dominum egregie eruditum, cuperemus ejus lucrari animam,

animam, & misericordiæ opus præstare. Quibus ille: *Mei Patres, vos lucrari animam meam? utinam vobis de salutis vestræ certitudine tantùm constet, ac mihi! Laus sit Deo meo, qui me spiritu suo salutis meæ securum reddit, per sanguinem Agni.* O nè tantum de se præsumat Dominus, regerit Jesuita, & certitudinis illa opinione sibiipsi nè imponat. An enim ignorat Scripturam dicere? *Nescit homo gratiâne an odio dignus sit.* Respondet Baro: *Idne vero misericordiæ opus est, & lucrari animam meam? Vos verò infelices animarum lucratores desperationem mihi instillatis. Erratis autem, miseri, nescientes Scripturam.* Atque hîc verum loci istius sensum eis enarravit, aliaque multa loca, quibus salutis certitudo credentibus asseritur, opposuit. Inter alios illum Pauli: *Scio cui credidi*: item, *Scio mihi repositam esse coronam justitiæ.* Jesuita interpellans. Hem impertinenter, inquit: istud Paulus de se dicit, non de aliis. *Mentiris*, inquit Baro: *Sequitur enim; Nec mihi soli, sed omnibus qui diligunt adventum ejus.* Hîc obmutuit Sophista. Baro autem perrexit: Quan-

Quandoquidem iſto dicto, *Neſcit homo gratiáne an odio ſit dignus*, conſtringere me cupitis, Age, dicite ubi id ſcriptum eſt; En Biblicum codicem! Hic Ieſuita ad ſocium: Ubi exſtat? reſpondet alter, Ni fallor ad Timotheum. Baro exardeſcens: *Aſine, tu me ſalutis viam docere vis, qui tantillum verbum in ſacro Dei codice ignoras? Apage à me Satan, & me tentare deſine.* Demum igitur tam notabiliter confuſi, receſſerunt. Stabantque (dum ſe ſancti Martyres jamjam agoni parabant) è longinquo, non aliter ac cacodæmona pingunt, cum pœnitentem peccatorem deſerere & abſcedere cogitur, torve illum reſpectans. Et veriſimile eſt, nihil in toto hoc Martyrii proceſſu tam uſſiſſe Satanam, quam quod ab omnibus ſe deſpici & conſpui videret.

7. Paulo poſt vocatus, in theatrum progreſſus eſt Baro, geſtientique ſimilis caput & promiſſam demulcens barbam, dixit: *Mei cani, ecce, quis vos exſpectavit honor, ut Martyrii corona vobis imponenda ſit!* Mox ad Deum converſus, pro Eccleſia, Patria, hoſtibus,

ſtibus, oravit, ſuamque animam Chriſto commendavit. Cujus reciſum à corpore Caput poſtea turri expoſitum, corpus ſepulchro illatum.

LXIII.

Chriſtophorus Harant, Baro de Bezdruzitz & Polzicz, Petzkæ Dominus.

EUropæis, Aſiaticis, Africaniſque peregrinationibus (quas etiam linguâ patriâ conſcriptas vulgavit) non ſolùm comparaverat ſibi nomen, ſed & rerum prudentiam: ut primum à Rudolpho in Cubiculariorum numerum adſcitus, deindeque à Matthia Cameræ regiæ Conſiliarius, tandem à Friderico Cameræ Regni Præſes, conſtitutus fuerit. Latæ in eum mortis ſententiæ hæc pronuntiabatur cauſa, quod expeditioni Ordinum in Auſtriam interfuiſſet; & Friderico juramentum, à juramento priori non abſolutus, præſtitiſſet; quod tamen utrum-

utrumque ei cum multis etiam Pontificiis, commune fuit: ut evidentissimum fieret, Religionis odio prætextus quæri Politicos. Luserant enim in ipso convertendo sæpius operam Jesuitæ.

2. Proditurus jam ad supplicium, accersit ad se Ministrum Verbi, Rosacium, eique, quàm sollicitus esset de Conjuge & liberis significabat. Nosse enim Uxoris in Religione frigiditatem, & nè quid monitore destituta in se vel liberos designet, metuere. Consignâsse quidem scripto, & ei tradidisse, quorum eam meminisse cuperet: rogare tamen, ut ipse Pastor eadem hæc inculcare velit. *Primò*, ut in Religione Euangelica, quæ una sola expeditam & infallibilem salutis viam, misericordiæ Dei per merita Christi Fiduciam, docet, constans esset, nec ullis blanditiis ab ea seduci pateretur: memor nempe ejus, quod sæpius ex sese audisset, *se totius Orbis Religiones examinasse, & contulisse cum Scripturis, nihilque certius aut solidius reperisse, quam quod jam sanguine suo esset obsignaturus, per Sanguinem Agni*

Agni nos consequi salutem, quam & ipse jamjam certò sit consequuturus. Cujus gloriæ si & ipsa vellet fieri particeps, eadem in fide perseveret. *Secundo* rogare, ut erga subditos lenitate majore utatur, onera potius remittat, quam augeat. *Denique* mandare, ut filiorum habeat curam, inque pura Religione institui curet. Alioqui, si culpâ suâ fuerint seducti, citare ipsam ad Christi tribunal. Hæc ille pluribus verbis, magno cum pietatis affectu & obtestationibus solennibus. Sed procax fœmina nihil horum servavit, Deo, Conscientiæ, liberis, subditis, perfida. Paulo enim post homini Apostatæ nupsit, filios Jesuitis tradidit, ipsa defecit, in subditos simul corporum & animarum tyrannidem exercuit.

3. Vocatus ad supplicium, dixit: *Tot peragravi Orbis Regiones, tot adii barbaras gentes, tot expertus terrâ marique pericula; nunc ecce in patria obtruncor innocens! Et quidem eorum manu, quorum servitiis traduxi vitam, ut & patres mei. Deus ignosce eis.* Inter prodeundum oravit: *In te domine speravi, non confundar in æternum.* Progressus in thea-

theatrum, ſuſtulit oculos & dixit; *In manus tuas Domine Ieſu commendo ſpiritum meum.* Cum obambulâſſet tacitus, acceſſit ad ſtratum illum feralem pannum, conſtitit, iterumque in hæc verba erupit: *In Te Domine ſperavi à juventute mea! confido & certus ſum me per ignominioſam Servatoris mei, filii tui mortem, poſt ignominioſam hanc meam mortem gloriâ tuâ exceptum iri. Ideoque* (procidens in genua addidit) *Tibi commendo animam meam: redemiſti eam Deus verax & fidelis.* Et cum Carnifex nondum accederet (erat enim Euangelicus, nec feſtinabat in quenquam, donec preces commode abſolviſſet) ille moræ adhuc aliquid ſentiens, iterum exclamavit, *Domine Ieſu, Fili Dei vivi, miſerere mei, & ſuſcipe Spiritum meum.* Atque cum hac voce accedentis à tergo ſpiculatoris gladius caput ei abſtulit.

CAP.

LXIV.

Casparus Kaplirz de Sulewitz, Eques, annorum 86.

CUm hunc Minister Verbi (Rosacius) post latam mortis sententiam invisisset, excepit eum oculis quidem lacrymabundis, mente tamen hilari, his verbis: *Ecce me miserum senem, qui sæpius Deum meum oravi, ut mei misertus divelleret me ab hac vita, sed non impetravi: reservabat me ecce Deus, Mundo in spectaculum, sibi in victimam. Fiat voluntas Dei! Mors mea in oculis hominum ignominiosa erit, in conspectu verò Dei gloriosa. Nam pro gloria & Veritate ejus mihi subeunda est, quam ille* (credo) *pretiosam habebit in conspectu suo.* Cum eum consolatoriis verbis Minister erigeret, petiit confessionem suam audiri, absolutionemque sibi annuntiari, & Sacrâ Cænâ roborari fidem & spem, quam habeat in Deum. Confessus igitur se peccatorem, potissimum vero in juventute

poſt ſepoſitum: truncus verò à Carnifice ſacco intruſus, & extra portas (reliquorum ſupplicio abſoluto) ſub ſcalis Gemoniis diſſectus, quotuorque palis appenſus eſt.

CAP. LXXV.

Chriſtophorus Khober, Micro-Pragenſis Civis.

HEroico præditus animo, & quia ætate cæteris de Ordine civico anteibat, de multis quæ ad conſtantiam faciebant, pie diſſerebat. Inter alia cõſiderare jubebat quam glorioſa ſit Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, etiam Huſſi & Hieronymi, memoria: non aliam ob cauſam, niſi quod pro teſtimonio JESU Chriſti vitas depoſuiſſent. Eccur igitur ſibi vellent invidere, ſi Deus ſanctiſſimo huic choro annumeratos velit; Item, citabat Ignatii verba: *Frumentum Dei ſum, beſtiarum dentibus commolar: nos quoque* (inquiens) *in Eccleſiæ agro ſati*

LXIV.

Casparus Kaplirz de Sulewitz, Eques, annorum 86.

CUm hunc Minister Verbi (Rosacius) post latam mortis sententiam invisisset, excepit eum oculis quidem lacrymabundis, mente tamen hilari, his verbis: *Ecce me miserum senem, qui sæpius Deum meum oravi, ut mei misertus divelleret me ab hac vita, sed non impetravi: reservabat me ecce Deus, Mundo in spectaculum, sibi in victimam. Fiat voluntas Dei! Mors mea in oculis hominum ignominiosa erit, in conspectu verò Dei gloriosa. Nam pro gloria & Veritate ejus mihi subeunda est, quam ille* (credo) *pretiosam habebit in conspectu suo.* Cum eum consolatoriis verbis Minister erigeret, petiit confessionem suam audiri, absolutionemque sibi annuntiari, & Sacrâ Cænâ roborari fidem & spem, quam habeat in Deum. Confessus igitur se peccatorem, potissimum vero in juventute

post sepositum: truncus verò à Carnifice sacco intrusus, & extra portas (reliquorum supplicio absoluto) sub scalis Gemoniis dissectus, quotuorque palis appensus est.

CAP. LXXV.

Christophorus Khober, Micro-Pragensis Civis.

HEroico præditus animo, & quia ætate cæteris de Ordine civico anteibat, de multis quæ ad constantiam faciebant, pie disserebat. Inter alia cõsiderare jubebat quam gloriosa sit Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, etiam Hussi & Hieronymi, memoria: non aliam ob causam, nisi quod pro testimonio JESU Christi vitas deposuissent. Eccur igitur sibi vellent invidere, si Deus sanctissimo huic choro annumeratos velit; Item, citabat Ignatii verba: *Frumentum Dei sum, bestiarum dentibus commolar: nos quoque* (inquiens) *in Ecclesiæ agro sati*

 fru-

LXIV.

Casparus Kaplirz de Sulewitz, Eques, annorum 86.

Cum hunc Miniſter Verbi (Roſacius) poſt latam mortis ſententiam inviſiſſet, excepit eum oculis quidem lacrymabundis, mente tamen hilari, his verbis: *Ecce me miſerum ſenem, qui ſæpius Deum meum oravi, ut mei miſertus divelleret me ab hac vita, ſed non impetravi: reſervabat me ecce Deus, Mundo in ſpectaculum, ſibi in victimam. Fiat voluntas Dei! Mors mea in oculis hominum ignominioſa erit, in conſpectu verò Dei glorioſa. Nam pro gloria & Veritate ejus mihi ſubeunda eſt, quam ille* (credo) *pretioſam habebit in conſpectu ſuo.* Cum eum conſolatoriis verbis Miniſter erigeret, petiit confeſſionem ſuam audiri, abſolutionemque ſibi annuntiari, & Sacrâ Cænâ roborari fidem & ſpem, quam habeat in Deum. Confeſſus igitur ſe peccatorem, potiſſimum vero in juventute

post sepositum: truncus verò à Carnifice sacco intrusus, & extra portas (reliquorum supplicio absoluto) sub scalis Gemoniis dissectus, quotuorque palis appensus est.

CAP. LXXV.

Christophorus Khober, Micro-Pragensis Civis.

HEroico præditus animo, & quia ætate cæteris de Ordine civico anteibat, de multis quæ ad constantiam faciebant, pie disserebat. Inter alia cōsiderare jubebat quam gloriosa sit Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, etiam Hussi & Hieronymi, memoria: non aliam ob causam, nisi quod pro testimonio JESU Christi vitas deposuissent. Eccur igitur sibi vellent invidere, si Deus sanctissimo huic choro annumeratos velit; Item, citabat Ignatii verba: *Frumentum Dei sum, bestiarum dentibus commolar: nos quoque* (inquiens) *in Ecclesia agro sati*

LXIV.

Casparus Kaplirz de Sulewitz, Eques, annorum 86.

CUm hunc Minister Verbi (Rosacius) post latam mortis sententiam invisisset, excepit eum oculis quidem lacrymabundis, mente tamen hilari, his verbis: *Ecce me miserum senem, qui sæpius Deum meum oravi, ut mei misertus divelleret me ab hac vita, sed non impetravi: reservabat me ecce Deus, Mundo in spectaculum, sibi in victimam. Fiat voluntas Dei! Mors mea in oculis hominum ignominiosa erit, in conspectu verò Dei gloriosa. Nam pro gloria & Veritate ejus mihi subeunda est, quam ille* (credo) *pretiosam habebit in conspectu suo.* Cum eum consolatoriis verbis Minister erigeret, petiit confessionem suam audiri, absolutionemque sibi annuntiari, & Sacrâ Cænâ roborari fidem & spem, quam habeat in Deum. Confessus igitur se peccatorem, potissimum vero in juventute

post sepositum: truncus verò à Carnifice sacco intrusus, & extra portas (reliquorum supplicio absoluto) sub scalis Gemoniis dissectus, quotuorque palis appensus est.

CAP. LXXV.

Christophorus Khober, Micro-Pragensis Civis.

HEroico præditus animo, & quia ætate cæteris de Ordine civico anteibat, de multis quæ ad constantiam faciebant, pie disserebat. Inter alia cōsiderare jubebat quam gloriosa sit Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, etiam Hussi & Hieronymi, memoria: non aliam ob causam, nisi quod pro testimonio JESU Christi vitas deposuissent. Eccur igitur sibi vellent invidere, si Deus sanctissimo huic choro annumeratos velit; Item, citabat Ignatii verba: *Frumentum Dei sum, bestiarum dentibus commolar: nos quoque* (inquiens) *in Ecclesiæ agro sati*

Agni nos consequi salutem, quam & ipse jamjam certò sit consequuturus. Cujus gloriæ si & ipsa vellet fieri particeps, eadem in fide perseveret. *Secundo* rogare, ut erga subditos lenitate majore utatur, onera potius remittat, quam augeat. *Denique* mandare, ut filiorum habeat curam, inque pura Religione institui curet. Alioqui, si culpâ suâ fuerint seducti, citare ipsam ad Christi tribunal. Hæc ille pluribus verbis, magno cum pietatis affectu & obtestationibus solennibus. Sed procax fœmina nihil horum servavit, Deo, Conscientiæ, liberis, subditis, perfida. Paulo enim post homini Apostatæ nupsit, filios Jesuitis tradidit, ipsa defecit, in subditos simul corporum & animarum tyrannidem exercuit.

3. Vocatus ad supplicium, dixit: *Tot peragravi Orbis Regiones, tot adii barbaras gentes, tot expertus terrâ marique pericula; nunc ecce in patria obtruncor innocens! Et quidem eorum manu, quorum servitiis traduxi vitam, ut & patres mei. Deus ignosce eis.* Inter prodeundum oravit: *In te domine speravi, non confundar in æternum.* Progressus in thea-

theatrum, ſuſtulit oculos & dixit; *In manus tuas Domine Ieſu commendo ſpiritum meum.* Cum obambulâſſet tacitus, acceſſit ad ſtratum illum feralem pannum, conſtitit, iterumque in hæc verba erupit: *In Te Domine ſperavi à juventute mea! confido & certus ſum me per ignominioſam Servatoris mei, filii tui mortem, poſt ignominioſam hanc meam mortem gloriâ tuâ exceptum iri. Ideoque* (procidens in genua addidit) *Tibi commendo animam meam: redemiſti eam Deus verax & fidelis.* Et cum Carnifex nondum accederet (erat enim Euangelicus, nec feſtinabat in quenquam, donec preces commode abſolviſſet) ille moræ adhuc aliquid ſentiens, iterum exclamavit, *Domine Ieſu, Fili Dei vivi, miſerere mei, & ſuſcipe Spiritum meum.* Atque cum hac voce accedentis à tergo ſpiculatoris gladius caput ei abſtulit.

CAP.

post sepositum: truncus verò à Carnifice sacco intrusus, & extra portas (reliquorum supplicio absoluto) sub scalis Gemoniis dissectus, quotuorque palis appensus est.

CAP. LXXV.

Christophorus Khober, Micro-Pragensis Civis.

HEroico præditus animo, & quia ætate cæteris de Ordine civico anteibat, de multis quæ ad constantiam faciebant, pie disserebat. Inter alia cōsiderare jubebat quam gloriosa sit Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, etiam Hussi & Hieronymi, memoria: non aliam ob causam, nisi quod pro testimonio JESU Christi vitas deposuissent. Eccur igitur sibi vellent invidere, si Deus sanctissimo huic choro annumeratos velit; Item, citabat Ignatii verba: *Frumentum Dei sum, bestiarum dentibus commolar: nos quoque* (inquiens) *in Ecclesia agro sati*

M *fru-*

frumentum Dei sumus, quod ut in usum Domino suo cedat, nunc à Bestia conterendi sumus. Sed bono este animo, (addebat) *Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine crevit. Potens est Deus è singulis sanguinis nostri guttis millenos sibi excitare cultores. Nam quamvis Veritas nunc vim patiatur,* Christus *tamen regnat, & regnabit: nemo eum deturbabit de throno suo,* &c.

2. Ad supplicium vocatus, dixit: *Venio, in nomine Dei mei; nec erubesco pati hæc pro gloria ejus. Scio enim cui credidi. Pugnam pugnavi, cursum consummavi,* &c. Ad locum morti destinatum animose, tanquam cum morte luctaturus, procedebat, quem ut attigit, constitit, & dixit; *Hîcne mihi moriendum? Hem, non moriar sed vivam, & narrabo opera Domini in terra viventium.* Tum veste depositâ & orans, *In manus tuas Domine,* &c. martyrii suscepit coronam,

CAP. LXXVI.

Iohannes Schultis Primas Kuttebergensis.

PRoditurus in theatrum, verbis Psalmi seipsum erigebat, *Cur tristis es anima mea? Spera in Deum, quia celebrabo eum pro salute reddita mihi.* Cum prodiret dixit: *Videntur Iusti in oculis insipientium interire, qui tamen ad quietem veniunt.* Et paulo post: *Domine IESV Christe, tu promisisti, quicunque ad te venerit eum te non repulsurum. Ecce ego nunc venio! respice igitur me, miserere mei, remitte peccata, & animam meam ad te recipe.* Tum se prostravit in faciem dispansis manibus, & intentissimâ voce clamans, *Veni, Veni Domine IESV, & noli tardare:* erectusque rursum in genua, gladium excepit. Caput ejus Kuttebergam translatum, & pro porta paxillo affixum.

CAP. LXXVII.

Maximilianus Hoſtialek.

ZAtecenſium Conſul erat primarius, Vir eruditus & pius, ideoque Directorum quoque adſcriptus numero. Morti addictus, triſtior cæteris apparuit. Cauſam à Miniſtro Verbi rogatus, reſpondit: In mentem ſibi venire juventutis peccata. Quamvis enim ſciat nihil ſupereſſe ad condemnationem illis qui in Chriſto JESU ſunt, exercere tamen Deum erga ſuos tam juſtitiam quam miſericordiam, &c. Vocatus ad mortem, dixit: *Reſpice Domine Deus meus, illumina oculos meos, ne in morte obdormiam, ne dicat inimicus meus, Prævalui.* Tandem verba Simeonis, *Nunc dimittis* &c. recitans, percuſſus eſt, & caput in foro Zatecenſi ad cippum ſpectaculo expoſitum.

CAP. LXXVIII.

Iohannes Kutnaur, Senator Antiquæ Pragæ.

ÆTate omnium minimus (vix enim quadragesimum expleverat annum) magnanimitate cunctis fere superior. Cum Jesuitæ ad eum ingressi sermonem auspicarentur, interrupit, &: *Quæsumus*, inquit, *Domini Patres, ne turbetis conscientiam nostram. Nos solatiis adversus mortis agonem satis instructi sumus: Vestrâ ope nihil egemus.* Pergentibus illis loqui, dixit: *Ne audiemus quidem, tacete. Cur enim vobis inutilem laborem, nobis molestiam, creetis?* Dicente ad socium Jesuitâ: Duri sunt isti cautes, moveri se non patiuntur; respondit, Recte dicis Pater: *Dura est Petra Christus, & nos immotè fixi in ipso.*

2. Quomodo singulari quadam fidei πληροφορίᾳ miraculum aliquod sub martyrii horam prædixerit, atque id evenerit, supra memoratum est

(LX. §. 9.) Dixerat quoque ad socios: *Suspendium mihi destinatum intellexi: collóne autem, an pedibus, an ad costam suspendendus sim, nihil scio. Sed quocunque id modo in me peragatur, non curo. Hoc unum dolet, quod sanguis meus vestro non sit commiscendus, ut una fiamus victima Deo.*

3. Postulatus ad mortem, cum inter amplexus & oscula amicorum (præsertim ad carceres reservatorum, *Abrahami Angeli*, *Teyprechti*, *Hoslauri*, &c.) conspergeretur lacrymis, non solum lacrymam non emisit, sed eos animose est alloquutus: *Viriliter agite, fratres, à fletu temperate. Ego quidem praeo, sed exigui temporis mora est, conveniemus in cælesti gloria.* Tum leonino incessu, quasi colluctaturus cum aliquo, & victoriam jam sperans, progressus est, vernaculum canticum intonans, *En hora jam propinquat*, &c.

4. Peractis precibus, Carnifici accedenti & veniam poscenti, primum crumenam cum nummis, mox manus ligandas præbuit, ut officium faceret, sed christianè, admonens. Cum scalas, trabi è Curiæ fenestra protensæ appen-

appendendus, conſcenderet, magnâ voce, quaſi rugitu quodam, clamabat: *Nullam proditionem deſignavi, nullam cædem patravi, nullum facinus hâc dignum morte, admiſi: ſed quia Patriæ fidus fui & Euangelio, morior. Deus ignoſce hoſtibus, neſciunt enim quid faciant. Tu autem Chriſte IESV miſerere mei, tibi commendo animam meam.* Mox ſcalis dejectus exſpiravit.

CAP. LXXIX.

Simeon Suſicky.

KUtnauri ſocer erat, annis alioqui non multo ſuperior. Adventantes Jeſuitas ut per feneſtram vidit, ad ſocios converſus, *Ferales*, inquit, *aves advolant: ſed non paſcentur cadaveribus his, famelicæ avolabunt. Promiſit enim Deus fidelem ſuorum curam, ut oculorum pupillæ; non igitur ſeduci patietur.*

2. Poſtremâ nocte lucta ipſi cum carne fuit, quod Scriptura maledictum pronuntiet pendentem à ligno. Sed cum Verbi Miniſter (Werbenius)

maledictionem illam Christi morte sublatam, & in ipso desiisse, docuisset, acquievit.

3. Cum explosionem tormenti audîsset, dixit: *Imminentis nostræ mortis hoc indicium est. Comparemus nos, ut hostibus qui nos ferre nequeunt loco cedamus. Nobis spes est, subituros nos mortem hanc viriliter: sed ipsos, nisi resipuerint, æterna exspectat.*

4. Vocatus postea, placide orans & cantans, mortem adiit, penes generum suum de trabe suspensus: illique postquam exspiravit (mirabile id visum fuit) ita se obvertens, ut os ori admoveret. Quod & ipsum hostium cavillis fuit exceptum, tam pertinaciter hos fuisse rebelles, ut ne mortui quidem conspirare cessarent.

CAP. LXXX.

Nathanael VVodniansky.

IEsuitis ad apostasiam solicitantibus dixit: *Sub rebellionis prætextu vitas nobis eripitis; nec eo contenti etiam animas* qua-

quaritis? Saturate vero vos sanguinis nostri spectaculo, & acquiescite. Nos autem aculeos relinquemus conscientiis vestris.

2. Cum pridie ejus diei qui supplicio erat præfinitus, inter valedicendum filius (*Iohannes Wodniansky*, uxoratus, & ipse civis Pragensis) illacrymans, *Mi Pater*, diceret, *si vita tibi offeratur cum apostasia conditione, spes, quæso fidei Christo servandæ memor esto:* Ille, *Gratum quidem est*, Fili, *à te constantia admoneri: sed ecquid tibi in mentem venit, ut talia de me suspiceris? Ego potius Te moneo & hortor, ut paternis insistas vestigiis, fratres & sorores, liberosque tuos, ad eam cujus Vobis exemplum relinquo, constantiam coborteris.*

3. Condemnatus fuit ad suspendium: sed nesciebat peculiare sibi patibulum in medio foro erectum. Cum igitur è pegmate abire juberetur, conversus ad Kutnaurum & Sufficium, è fenestra pendentes, dixit: O *commilitones dilecti, quam doleo à Vobis me sejungi, & ad locum magis abominabilem rapi!* Sed cum Minister Verbi diceret, *quò major ignominia pro Christo, eò futura quoque gloria major cum Christo*, resumsit

animum, patienterque crucis illam ignominiam tulit.

CAP. LXXXI.

VVenceslaus Gisbitsky, aliâs Masterowsky,

PLateysio Olomucensi primum Canonico, post Episcopo, consanguinitate junctus, multâ spe vitæ lactatus fuit: ideo reliqui huic inter valedicendum vitam gratulati, uxores & liberos commendabant. Verbi autem Minister, Satanæ stratagemata metuens, securitatem cavere, & ut nihilominus ad agonem paratus esset, monebat. Ille in theatrum usque progressus, circumspectabat vitæ nuntium. Etiam cum adolescens pallium desumpturus accederet, aurem arrexit, lætum quid sibi credens nuntiari.

2. Ut vero nihil superesse spei vidit, Cantionale poposcit, & invento quodam cantico in genua procubuit, atque voce altissimâ ultimos quatuor

tuor versiculos appositissimè decantavit, hoc (nec enim ponere pigebit) sensu: *Ergo coram Te confidenter prosternimur, ô æterne Pater! ne deseras nos, miserere nostri, per IESVM Christum! plus vellemus dicere, sed non valemus exprimere: In tuas manus nos commendamus, tu consummabis quod operari cœpisti in nobis: Tu reddes nobis hæreditatem nostram, ut concinamus, Sanctus, sanctus, sanctus*, &c. Seposito cantionali, surrexit, thoracem exuit, denuo procidit, & inter preces Deo se victimam obtulit.

CAP. LXXXII.

Henricus Kozel, cum aliis.

POstulati exinde sunt per ordinem Neo-Pragenses Cives, *Henricus Kozel*, *Andreas Kocaur*, *Georgius Rzetschicius*, *Michaël Wittman*, & *Simeon Wockacz*, omnes percussi gladio. Quorum ad mortem comes, quia fuit Dn. *Adamus Clemens*, Wenceslavinæ ædis

Pastor, nec ejus consignationis aliquid ad manus nostras pervenit, nihil de his in specie consignare potuimus.

2. Duraverat hic Exsequutionis actus ab hora quinta matutina ad decimam. Corpora (excepto Jessenii) ad humandum amicis tradita: Capita duodecim à Carnificibus, cophinis duobus imposita, turri Pontis illata, & ferreis caveis ad spectaculum exposita (Ripelii solius Palæo-Pragensis Curiæ parieti cum manu dextera affixum): suspensi noctu clam sepulti.

3. Sequente die *Nicolaus Dionysius*, Consularis antiquæ Pragæ Notarius, quod Fridericum Pragam ingredientem plebis nomine salutâsset, abeuntemque votis quibusdam prosequutus fuisset, Linguâ ad patibulum subulâ affixus, per bihorium (dum alii tres, Advocati, *Iosephus Kubinus*, *Iohannes Swehla*, & *Wenceslaus Bozjecius*, virgis cæsi extra portas educerentur) detentus, rursum carceri impactus, demumque quadriennio post in exilium missus fuit.

4. Insequuti fuerunt hanc tristem tra-

tragœdiam piorum ejulatus : multis, quod unâ mori non dabatur, dolentibus. Hostes è contra insultabant miseris jam oppressis Euangelicis. Sed non silentio prætereundus

CAP. LXXXIII.

Martinus Fruweyn de Podoli,

CIvis Pragensis primarius, & Advocatus ad tribunalia Regni celeberrimus, cujus consiliis Ordines per multos annos multum usi fuerant. Hic mox à Praga capta domi suæ captus, à militibus, quorum tota domus erat, varie ludibrio habitus, colaphis cæsus, denique inusitato atque exquisito torturæ genere, ad interfeminia, tam immaniter ustulatus fuit, ut propè semestre doloribus acerrimis divexatus, nec vivere posset nec mori. Cum tamen cæteri captivarentur, 21 Februarii, fuit & ipse domo suâ, primum in Curiam antiquæ Urbis, inde in Arcis turrim, quam vocant albam, translatus, eôque aliorum omnium

omnium consortio semper exclusus; Demum Junii 7 in Arcis fossa, sub illa Turri, mortuus repertus.

2. Hostes, scelerum conscientiâ in desperationem actum, deorsum se præcipitâsse clamabant: ideo per Carnificem tolli, in montem album deferri, ibidem decollari, in partes dissecari, intestina sepeliri, segmenta cætera ad quatuor Cæli plagas anteurbanas perticis appensa erigi, Caput verò patibulo fori Equarii affigi, jusserunt. Dubium tamen id multis fuit visum, quomodo se præcipitem dare potuisset, à militibus semper custoditus. Verisimilius visum fuit à subornato aliquo ejectum fuisse: quod novit Deus.

3. Nobis hoc unum ignotum non est, illum ingentibus tentationibus toto illo tempore afflictatum fuisse. Cum enim domi suæ adhuc constitutus, Verbi Minister, (*Adamus Hartmannus*, cum Medico ad illum admisso, D. *Erasmo*) visitaret, hæc ex illo audivit verba: *O mi frater, Adame, sperabam ego illis quæ acta sunt inservire me Deo & Ecclesiæ. Nunc eventum videns contra-*

contrarium, & quanta clades attracta sit multis millenis hominibus considerans, cogito nos errore aliquid egisse, quod displicuit Deo. Plura volentem turbavit militum interventus: & ille rogans aliâs se revisi, antequam id fieri posset, translatus est in prædictam Arcis Turrim, nemine ad illum amplius, præter uxorem aliquando, admisso. Quæ pridie mortis ejus, 6 Junii, eum revisens (quod illa post sæpe retulit) tristem valde, & à Monachis subinde se infestantibus (quod querebatur) turbatum, solatiaque petentem, reperit. Jacebat forte super mensam Cantionale Fratrum majus; ad quod ille manu extensâ, *Quare*, inquit, *animæ meæ solatia*. Illa verò cum non statim satisfacere voto posset, ipse aperuit, & ex Cantione pœnitentiali, quæ sub litera G XVIII habetur, lacrymabundus cecinit versus istos, ubi Deus animam doloribus contritam alloquens introducitur (ex Jer. 30. i. 5.) *Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: non est qui auxilietur tibi* (ex 2. Reg. 14. 26. *Ego alligabo vulnus tuum, & percussuram plaga*

ga tua sanabo (ex Jer. 30. 26.) *castigationem tamen meam non auferam donec te sanavero.* Tum & apostrophen, quam habet Cantio eadem, continuavit: *Erige te anima fidelis, sensu peccati & miseria prostrata! Fidelis est qui promisit, qui & promissa jam ex parte implevit, misso tibi medico, Filio suo, qui sanguine suo emplastrum paravit morbo tuo. Is te ad plenum restituet, cum te resuscitaverit & glorificaverit*, &c. Quæ certe omnia luctantis cũ desperatione animæ, non desperantis, indicia sunt.

4. Verum enimvero, tametsi forsan ille, majorum malorum metu, & seu evadendi spe seu moriendi animo, seipsum dejecisset; non tamen interire omnino Martyrii gloriam iis, qui (dummodo causa sit Christi) hostium furores pavescentes, ipsi mortem anticipant, Pontificiis quoque ipsis probabile reddi queat, autoritate Patrum, quibus plurimum alias tribuunt. Ambrosium videant (tertio de Virginibus) de Pelagia virgine consimile quidpiam narrantem, ac factum illud laudantem. Adeant Augustinum, hæsitantius licet

cet de pari negotio respondentem. Sed & pro mitiore sententia quod faciat, ex Eusebio haberi potest: qui Lib. VIII. cap. 12. sic scribit: *Quid opus eorum refricare memoriam, qui Antiochiæ carbonibus igneis non ad mortem, sed ad supplicii diuturnitatem* (ut & Fruweynio contigit) *sunt adusti? & aliorum qui dexteras citius in ignem inferunt, quam ut scelesta sacrificia contingerent? quorum quidam experientiam fugientes, antequam caperentur, & in manus insidiatorum venirent, è sublimibus sese domibus præcipites dederunt, mortemque præcipiendam putârunt, quam impiorum sustinendam malitiam.* Videantur ibidem plura.

CAP. LXXXIV.

Matthias Borbonius, Medicus.

INter condemnatos fuit Medicus clarissimus felicissimusque, trium Imperatorum Archiater, *Matthias Borbonius*: quem cum turbarum politicarum innocentem cognovisset Princeps

ceps Lichtensteinius, vitæ illi gratiam impetravit, sibique Archiatrum constituit. At id male ussit osores, præsertim Cæsareum Judicem, *Iohannem Chrysostomum Schrepelium*; qui prædæ spe (inhiabat enim splendidissimis Borbonii ædibus) ipsum calumniis onerârat. Hic igitur cum male dissimulatum odium celare diutius non posset, lictoribus à Principe redeuntem Borbonium in ipsa Urbis platea adoriundi; fustibusque ad domum usque suam insequendo, dedolandi, mandatum dedit. Quod facinus ut ut Principi displicere visum, inultum tamen mansit.

2. Medicus hic, quanquam Martyrii coronam non est assequutus, inter Confessores tamen jure numerandus venit. Quoties enim cum ipso, tum Princeps, tum subornati, de religione mutanda seriò egerunt, (egerunt autem sæpius) semper tamen frustra. Memorabile est ejus ad Smeczanium responsum. Nam cum mellitissimis verbis, & præ nimia humanitate etiam amplexibus, eum, ut Romano-Catholicus fieret, orans, subjungeret:

geret: *Ah mi Borboni, quam egregie tu rem Catholicam, & multorum salutem, promovere posses, tuo exemplo!* Ille regessit, *Imo nihil certius, quam multum damni per me datum iri Ecclesiæ Vestræ, si ego accessero.* Quærenti causam, respondit: *Credat Illustritas Vestra, conscientiam mihi tam esse teneram, ut vim sibi inferri passura nullo modo sit. Si igitur ipsâ reclamante descivero, nihil ab ipsa exspectare aliud potero, præter morsus, lancinationesque & tormenta, quæ me in desperationem præcipitabunt: Ego vero cum ejulatu & horrore decedens, quid nisi spectaculum aliis præcipitia cavendi fiam?* Ita immobilem cum videret, odio habuit, & cum aliis post (Anno 1623) Regno proscripsit.

3. Commigravit igitur Borbonius in Poloniam, & à Rege etiam ipso ad consilia medica fuit adhibitus: tandemque Thorunii Borussorum (prope septuagenarius senex) è vivis excessit, Anno 1629, 16 Decembris.

CAP.

Cap. LXXXV.

Proceres Moraviæ captivati.

PAulo ante Exſequutionem Pragenſem, (nempe 4 Junii) Euangelici Moraviæ Proceres, qui Bohemorum cauſam præ aliis promoviſſe putabantur, Cæſaris mandato convocati, ad carceres rapiuntur, alii Brunæ, alii Olomucii: plectendi proculdubio & ipſi, niſi tam ſolenniter Cæſar impunitatem, cum à Pragenſi pugna ultro ſeſe dederent, promiſiſſet: & Carnovienſis Dux cum Bethlemo (eo ipſo anno in Hungaria victores) permutatione quorundam Canonicorum, libertatem quibuſdam eorum redemiſſent: aliis ad triennium & ultra carceribus detentis, nec niſi variorum interceſſionibus, libertatem conſequutis. Sed bona eorum æque ut illorum qui effugio ſalutem quæſivere, Cæſareo fiſco, & dehinc Pontificiorum Procerum, Jeſuitarumque uſibus & abuſibus, ceſſerunt. Hoc erat diſcriminis: quod ii qui è cuſtodia dimitte-

mittebantur, famæ honorique restituti dicebantur; fugâ vero elapsi pro infamibus haberi, ut quorum nomina patibulis essent affixa, jubebantur.

CAP. LXXXVI.

VVenceslaus de Bitow, Eques.

EOrum de numero fuit *Wenceslaus Bitowsky de Bitow* (Bistricii & Prusenowicii Dominus, unus è Directoribus Moraviæ, interregni tempore: & quem postea Fridericus Equestris Ordinis Antesignanum designaverat) cum Anno 1627 mense Augusto in Brandeburgica Marchia captus, & in Moraviam remissus esset, Cardinalis Ditrichsteinii (qui capitali in ipsum semper flagrârat odio) jussu torturæ subjectus, deque aliis atq; aliis quæstione habitâ prolixe sed frustrâ examinatus, tandem ad gladii supplicium condemnatus est, illudque theatro ad Curiam Brunensem exstructo fortiter subiit.

2. Si cuiquam adeundi eum, vel

ad

ad mortem comitandi, data fuiſſet copia, haberemus indubie quod in exemplum ire poſſet. Vir enim ſtrenuus fuit, ad vehementiam uſque animoſus: & quamvis olim (ut in talibus naturis fieri aſſolet) non careret exceſſibus, in exilio tamen ita ſe totum Scripturæ lectioni, ac meditationi, vitæque caſtigatæ dederat, ut nihil niſi pietas, modeſtia, gloriæ Dei & ſalutis propriæ ardor, in ipſo notari potuerit. Sed quia nemo ad ipſum toto carceris tempore (excepto puero quodam bardo, ſtudio tali, ad ſervitia illi relicto) admittebatur: & productum ſupplicio tympanorum ac tubarum ſtrepitu obtuderunt, nihil à quoquam ſermonum ejus notari potuit. E literis tamen ad Conjugem valedictoriis, éque prodeuntis & mortem ſubeuntis geſtibus, martyre digna fidei conſtantia ſpeique robur ſatis emicuit.

CAP.

CAP. LXXXVII.

Bonis exuti Proceres Euangelici.

SEptimâ post Exsequutionem Pragensem die (28 Junii) publicatio bonorum instituta est, tam affectorum supplicio, quam proscriptorum; cæteris Ordinibus inter sacrum & saxum hærentibus. Sequente demum anno publicatum est Diploma quo universis Regni incolis generalis fiebat delictorum gratia. Summa ejus hæc erat: *Omnes quidem abominabilis illius & horrendæ Rebellionis ac propterea Majestatis esse reos, & omnes perinde ac illos qui jam suppliciis affecti sunt, jacturam fecisse, Privilegiorum, Famæ, Vitæ & Bonorum; Cæsarem tamen de innata Austriacæ domûs benignitate, Vitæ & honoris eis facere gratiam, Bona solùm publicare, Regioque fisco addicere. Sed ne hîc quoque ulli sit querelæ locus, connivere Cæsaream Majestatem nihilominus, ut nisi qui enormiter peccârunt, bona sua retineant: e iis saltem partem quisque aliquam in subsidium dissolvendi in hoc tam necess-*

necessarium bellum contracti æris alieni, Cæs. Majestati resignent. Mandari igitur; ut intra spatium sex hebdomadarum quisque Pragæ coram Regni Gubernatore (Lichtensteinio) *præsens compareat, admissi criminis (qua in parte contra Cæs. M^tem peccâsset) confessionem scripto exhibeat, culpamque deprecetur. Quicunque non comparuerit, eum ab omni gratia exclusum iri: si reticuerit quidpiam, cujus convinci possit, perditurum totam causam; sin ingenue fuerit fassus, auditurum sententiam. Datæ literæ hæ Oenisponti,* 3. Febr. Anno 1622.

2. Præscripta vero fuit Confessionis formula, quâ omnes prorsus rebellionis culpam fateri & deprecari jubebantur. quod fraudulenter fuisse actum, post patuit. Cum enim Germaniæ Principes Cæsarem, ne ob paucorum delictum omnes indiscriminatim puniret, admonerent, id responsi datum; *Non puniri nisi qui propriâ Confessione convicti sint.*

3. Aliis mox patentibus per omnes Districtus dimissis literis inhibitum fuit, ne quisquam bona sua, vel quidquam de iis divendendo, aliove ullo

præ-

entute nonnihil ad Mundi placitum, & seculi more, egisse; laudabat tamen Deum, qui non absorberi se passus, ad castigatioris rectiusque compositæ vitæ stadium revocaverit.

2. Dixit tandem, *Per misericordiam Dei mei, servavi fidem & conscientiam meo, Regibus meis, & Patriæ. Quatuor Cæsaribus servivi, fideliter semper. Nunc autem quod talis mihi reportanda sit mercedem, id justo Judici, DEO, commendo: Qui novit, quicquid in hoc negotio à me actum est, neque mihi gloriam vanam, nec opes, fuisse quæsita. Sed connivere nequivi ad Libertatis & Religionis oppressionem, & quia nos jam fuisse circumventos vidimus, tentandum aliquid rati, maluimus vitas exponere nostras, quam pravo silentio admittere jugum, & posteritatem prodere. Quod autem succubuerimus externè, agnosco voluntatem Dei, qui me & dilectos consortes in extremo hoc seculo elegit, per quorum sanguinem condecoraretur, & quorum constantiâ illustrior fieret Veritas ejus. Et quamvis caro ad auditam mortis sententiam trepidare voluerit, tamen jam, Dei beneficio, nullum ejus sentio horrorem.*

L 3. Ubi

3. Ubi Minifter nonnulla interfatus, falutis fpem non à fiducia bene fibi confciæ mentis, fed à fiducia mifericordiæ Dei per Chriftum, potiffimum pendere, admonuiffet; perrexit Senex pius: *Heri mihi à matertera mea, Pruſkovia, nuntiatum eſt, ſi vellem à Principe* (Lichtenfteinio) *petere, poſſe mihi vitæ gratiam fieri: ſed ita ut carceri incluſus maneam ad dies vitæ. Ad quæ ego reſpondi, iſtam mihi gratiam eſſe inutilem, ſed & inconvenientem. Nam ſi gratiam peterem, redderem me ſuſpectum, quaſi mali perpetraſſem aliquid, & mortem fuiſſem promeritus, quam non ſum. Dic itaque, me quæſiturum eſſe ejus gratiam, cui per vitam meam multa peccavi: Principi vero nihil. Sed etſi ultro carcerem pro morte offerant, commutatio iſta moleſtiſſima mihi eſſet. Ego enim decrepitus ſenex, dudum jam vitæ ſatur fui. Nam cum ciborum ſapores non dignoſcam, potûs ſuavitas me non afficiat, ſedere diu tædeat, cubare pigeat, ambulare verò nequeam, niſi ſcipionibus innixus, aliorumve manibus huc illuc tranſlatus; Eccui mihi uſui talis vita? Et, ſi hanc liberam vix fero, quomodo carcerem ferrem? Avertat igitur Deus*

me

me à sancto hoc Martyrum sodalitio divelli, &c.

4. Postero die (quæ fuit Dominica) sacrâ Eucharistiâ usus, dixit: *Eja, reconciliatus jam Deo meo per Christum pacem habeo, nec extimesco hominem. Confidenter cum Davide dico: Consumatur caro mea & corpus meum: Deus tamen Petra est cordis mei, & portio mea in æternum. Iam nihil est, quod remoretur cogitationes meas in terra, præter nepotes meos, pro quibus te Christi serve oro, ut quicquid in exhortandis illis ad pietatem & constantiæ, cujus in me exemplum vident, imitationem, poteris, ne intermittas. Quanquam scio, ne vos quidem Patres & animarum Pastores nostros, extra periculum fore. Nos præimus, vos sequemini. Sed Deus vos custodiat propter gloriam suam, nec à bestia Babylonica penitus Ecclesiam proculcari patiatur.*

5. Die supplicii, cum Verbi Minister eum accederet, dixit: *Reclinaveram miserum hoc corpus super pulvinar: sed qualis mihi potuit esse somnus? Indormieram tamen, & vidi venientes Angelos duos ad me, qui linteo pretioso vultum meum detergebant, & ut ad secum abeun-*

dum essem paratus hortabantur. Credo autem Deo meo præsentes me habere, non per somnium, sed vere Angelos Dei, *qui mihi & dum vivo inserviunt, & à morte animam meam in sinum Abrahæ deportabunt. Quamvis enim peccator sim, purgatus tamen sanguine mei Redemptoris, qui propitiatio factus est pro peccatis nostris. Ideoque veniat mortis hora, paratus sum.*

6. Indutus vestes solitas, jussit sibi camisiam è syndone purissimo ad talos usque demissam, superindui, dixitque ad M. Lippachum, *Ecce induo vestem nuptialem.* Cui ille, Toga Justitiæ Christi interne splendidius decorat. Ille rursum: *Scio. Ego tamen in honorem mei sponsi exterius etiam exornari cupio.* Tandem jussit se holoserico amiciri pallio, vocatusque dixit: *In nomine Dei! atqui exspectabam dudum jam.* Surrexit igitur, à famulis adjutus, valedixit omnibus, ibatque præ senii languore gradu lento. Descensurus per gradus quosdam ad pegma, dixit: *Mi Deus corrobora me, ne preceps labar, irrisuique sim hostibus.*

7. Ad locum destinatum ubi venit, difficilime genua flexit, semicernuus.

Roga-

Rogaverat autem Carnificem moneri, ut quamprimum procubuisse viderer, ictum ne differret, ne concidere languore contingeret. Sed Carnifex ita cernuum & incurvum videns, ferire noluit. Minister igitur (Rosacius) Prætorum nutu, dixit: *Generose Domine, qui animam tuam commendasti Christo, jam & canum hoc caput alacriter Deo offer, & cælum versus erige. In nomine Dei,* respondit ille, quantumque poterat, caput elevans, *Domine Iesu, in manus tuas commendo spiritum meum,* dicit, simulque capite decusso concidit.

CAP. LXV.

Procopius Dworzecsky de Olbramowitz, &c.

Audita mortis sententiâ respondit, *Ergone meo etiam capite ablato aliquid sibi Cæsar pollicetur? Auferat igitur.* Postridie ad Ministrum Verbi dixit: *Lucta mihi totâ nocte hâc fuit cum vetere*

Adamo, ad ſudorem uſque. Sed gratia ſit Deo meo, cujus auxilio ſuperavit omnes tentationes Spiritus meus. Addidit autem: *Omnipotens Deus, Tibi commendavi animam meam, tu eam tuere ac fove: ſimulque famulum tuum robora, ne trepidatione aliquâ mortis deridiculo ſim hoſtibus. Tu qui erigere ſolitus es Martyres ſanctos, etiam me, firmiter credo, confortabis.*

3. Cum ad ſupplicium evocaretur, promptè reſpondit: *Gratia ſit Deo meo, qui me jam ad ſe revocat: huic vixi, huic moriar. Nam quia Servator meus ideo mortuus eſt & reſurrexit, ut vivis & mortuis dominetur. ſcio victuram hanc animam meam: corpus autem reſuſcitatum ſimile futurum glorioſo corpori ejus.*

3. Ingreſſus theatrum, obvertit ſe Judicibus Cæſareis, & dixit: *Dicite Cæſari, nos nunc ſubire judicium ejus injuſtum, illum autem experturum eſſe gravius, ſed juſtum Dei judicium.* Interea dum exſuit veſtes, marſupiolum cum unico aureo Hungarico, Miniſtro Verbi tradidit; *Ecce*, inquiens, *poſtremas meas opes, eas jam quoque mihi inutiles, tibi reſigno.*

4. Et cum collo appenſum aureum num-

nummum, quo Friderici coronatio fuit expressa conspexisset, demit hunc, & adstantium cuidam tradidit, his verbis: *Adjuro te, ubi dilectus meus Rex Fridericus recuperârit Regni sui solium, ut hunc ei tradas nummum, commemoresque, me hunc ejus amore ad mortis usque articulum gestâsse, nunc autem pro DEO & Rege meo non invitum deponere vitam.* His dictis genua flexit, & inter suspiria gladio percussus, Spiritum reddidit Deo.

LXVI.

Fridericus de Bile, Rzehlovicii Dominus.

Vir antiqua fide & simplicitate, eruditusque, Regis Bohemiæ Consiliarius, deinde ab Ordinibus constitutus interregni Director, patienter & pie supplicium pertulit.

Cap. LXVII.

Henricus Otto de Loss, Komarovii Dominus.

Vir ingenii sagacis fuit, & magni consilii. Ideo sub Rudolpho jam inter Religionis Defensores, postea inter Directores Regni, numeratus: à Rege vero Friderico Judicii Cameræ Assessor, & cum Comite Turnensi Carlsteinensis Burggravius constitutus.

2. Hic perceptâ supplicii sententiâ, dixit: *Mi Cæsar, stabili verò thronum Tuum sanguine nostro. Sed quam Deo reddes rationem, die Iudicii experieris. Vidi gentes barbaras, truculentiam verò similem, nec vidi nec audivi: in partes homines dissecari, aliô capita, aliô manus, aliô corporis partes, distrahi! quæ ista immanitas! Mittant tamen partem mei Romam, aliam partem in Hispaniam, aliam item in Turciam, alias trans mare, quôcunque lubescit: credo ego Servatorem meum tamen has congregaturum, & circumdaturum*

rum

rum me cute meâ, ut his oculis eum videam, his auribus audiam, hoc ore laudem, hoc corde exsultem, in æternum.

3. Cum à Domini Dworzecii supplicio in Curiam rediret Pastor, Rosacius, (aliis interim Dominum de Bile comitantibus) Dominus Otto tanquam ecstaticus de sedili se proripuit, eum his verbis affatus: *O quam gaudeo Te mihi dari, Vir Dei, ut cum gaudio quid acciderit modo referam. Consederam in hac sella anxius intra memetipsum, quod mihi non contigerit habere nunc è meis Verbi Ministrum, qui absolutionem & Eucharistiam ministrâsset: dolereque cœpi, & doleo, non Tuis sacris fuisse usum. In his verò cogitationibus momento indormivi, & ecce apparuit mihi Servator meus, qui dixit: Sufficiat tibi gratia mea: Ego enim Sanguine meo emundo te! Demisitque guttam sanguinis in Cor meum, à cujus contactu evigilavi & exsilui. Crede autem, sentire me mirabilem quandam in corde refrigationem.* Addiditque elevatis manibus: *Gratias tibi ago benignissime Servator, qui me tanto afficere solatio, & de gratia Tua tam certum reddere dignatus es! Iam demum intelligo, quid illud sit,*

Crede & manducasti. Eja non amplius mortem extimesco! moriar cum gaudio.

4. Mox à Prætore vocatus, rogavit Rosacium, ut se comitaretur: qui annuens dixit: *Modo Tibi apparuit Dominus* IESVS *in somno, jam apparebit per visionem beatorum, uti est in gloria sua. Certus sum*, respondet ille: *Iam nunc eum prodire cum Angelis suis animæ meæ obviam, ut eam ad æternas deducat nuptias, ubi calicem novum, calicem gaudii, cum ipso bibam in æternum. Ah mors hæc non me ab ipso separabit, scio.*

5. Progrediebatur autem precibus intentus, usque in theatrum: ubi elevatis sursum oculis, exclamavit: *Ecce video cælos apertos!* manuque protensâ ostendit ad verticem fere cæli locum, ubi & alii splendorem quendam aciem perstringentem, notârunt. Progressus in locum suplicii, procidit in faciem, tacitusque oravit: tum surrexit, thoracem deposuit, genua flexit, & clamavit: *In manus tuas Domine Deus commendo spiritum meum: per* I E-S V M *Christum, miserere mei, & assume me ut videam gloriam ejus!* Hoc dicto ictum gladii excepit.

CAP.

LXVIII.

Dionysius Czernin de Chudenitz.

POntificiæ Religioni, per multos annos Cæsaris aulæ inserviens, sese addixerat. Crimini autem ei dabatur, quod cum fuisset Arcis Regiæ Capitaneus, Ordines armatos sub primum illum (Anno 1618) tumultum, in Arcem intromisisset. Sed prætextus fuit. Ille enim factum id supremi Burggravii jussu, cui parere necesse habuit, demonstraverat, eoque modo se purgaverat sufficienter. Sed quia ob moderata semper, & Jesuitis inutilia consilia, hæreseos tamen fuit suspectus (quod & post patuit) tollendus hâc occasione videbatur. Præsertim cum ratione istâ obtineri posset, ut suspicioni minus obnoxius redderetur totus ille processus, quasi non contra Religionem fuisset directus, quoniam ne Catholicis quidem fuisset parcitum.

2. Cum Dn. Rosacius Euchari-

ſtiam Dn. Haranti & Konetzchlumſcio adminiſtraret, & ſub præparationem, In una miſericordia Dei & meritis Chriſti ſalutis ſpem eſſe reponendam moneret, Deique fidelibus factas de remittendis in Chriſtum credentibus peccatis, ſalutiſque certitudine, promiſſiones annunciaret, ille præſens pectus percuſſit, & lacrymabundus exclamavit: *Hæc mea quoque eſt fides, in hac morior.* Cum abſolutio manuum impoſitione cõferretur: ipſe quoque excepit, ſpemque prorſus participaturum ſe de Euchariſtia excitavit. Sed ſub Communionem tamen ad partes ſeceſſit, ſeorſumque flexis genibus tam ardenter, ut reliquis miraculo eſſet, oravit. Cum actu finito, reliqui agerent Paſtori gratias, ille in hæc erupit verba: *Gratias ego quoque ago Deo meo, quod me hic intereſſe voluerit, Vobis autem dilectiſſimi amici animitus gratulor, hanc piam & ſanctam morti præparationem.* Reſpondet Roſacius: Et tibi Domine patuit gratiæ Dei via, ſperabamuſque, poſtquam eandem nobiſcum profeſſus eras fidem, admiſeraſque abſolutionem,

Te

Te Testamento quoque Christi subscripturum &c. *Fieri utique id poterat*, regerit ille, *& forsan debebat : Sed!* Hâc voce conticuit, percussit pectus, suspiravit, & lacrymas emisit. Paulò post addidit: *Acquiesco nunc eâ gratiâ, quæ contigit mihi : confidoque Deo meo, illum quoque accepturum gratiose contritum spiritum meum.* Certum est repositam ipsi adhucdum fuisse spem in gratia hominum, à qua tamen excidit.

3. Deducebant in theatrum Canonicus quidam cum Jesuita, quorum tamen ille sermones, exhortationes, consolationes, & cætera crepundia, parum visus est attendere. Nam & à Pacis, quam vocant, osculo faciem avertit, & Crucis imagini terga obvertit: provolutus verò in faciem, oravit pronus tacitusque. Erectus postea, & in Cælum suspiciens, exclamavit: *Corpus eripere possunt, animam non possunt : Tibi eam commendo Domine IESV.* Ita vitam finiit: annorum circiter 56.

CAP. LXIX.

VVilhelmus Konezchlumsky.

SEptuagenarius erat: & cui per annos aliquot pedes officium negârant. Huic dabant crimini, quod hostes Cæsaris consiliis & ope adjutasset. Vocatus ad supplicium dixit: *Ibo & moriar, nec scio quare. Domine IESV, qui innocens subiisti mortem, da mihi mori morte justorum, & recipe animam meam in manus tuas*, &c.

LXI.

Bohuslaus de Michalowitz, Ruvenicii Dominus.

VIr erat animi dotibus & zelo Dei excellens, de Regibus & Regno Bohemiæ multum meritus.

2. Addictus morti, *Gratius id sibi accidere*, dixit, *quam si Cæsar vivere juberet, quantumvis & bona sua sibi restitueret*.

stitueret, & alia superadderet. Scire enim se arcana istorum, & videre quid secuturum sit. Metus & dolor mortis, inquit, *paucarum horarum sunt, post quies optata* Interrogatus cum cæteris à Ministro Verbi: Vtrum agnoscerent juste se ad mortem hanc condemnatos? Respondit ille: *Si culpam horum malorum in nobis agnosceremus, fateri & deprecari non erubesceremus. Sed noluimus procidere & petere gratiam, ne debitum Deo honorem deferremus homini, & innocentiam ipsimet proderemus nostram. Novit enim Deus, Pontificios subornatis dolis id egisse, quod jam agi videmus. Irritârunt nos jam dudum ad arma capienda: nunc autem multa nobis imputant per calumniam, quæ nunquam venerunt in mentem. Testis est nobis Deus, nihil nobis præter libertatem Religionis quæsitum fuisse: quod autem superati & ad mortem sumus condemnati, agnoscimus Deum, non gladio nostro, sed sanguine nostro, propugnatam velle Veritatem suam. Moriemur itaque, spe certâ, mortem nostram martyrium fore in oculis Dei: quin & mori festinamus, ut sanctorum martyrum annumeremur choro.*

3. Quæ

3. Quæ martyrii aviditas etiam in mortis articulo ſe prodidit. Nam cum Dominus de Bile per Prætorem evocaretur, ille quaſi æmulationi adhuc eſſet locus, *Eccur*, inquit, *de Bile mihi præfertur in morte, cui in vita præibam ſemper?* Surrexit tamen & ipſum amplexus oſculatuſque dixit: *Ipra, frater, ſic volente Deo, ego ſequar.* Cum interim Dn. Otto, Czernin, Konezchlumsky, ex ordine poſtularentur, ille præteriri quaſi metuens, triſti voce, *Ecquid ſit, mi Deus?* inquit: *Atqui ſcis me tibi totum me reſignaſſe. Ah ne ſperne famulum tuum, propera ut eripias me!* Redeuntem Prætorem conſpicatus Verbi Miniſter, dixit: Ad quam feſtinas gloriam, jam aderit: jam enim accedunt qui Te vocent. Ille exultabundo ſimilis: *Laus tibi ſit mi Deus, quod jam eripiendus ſim Mundo, ut ſim cum Chriſto!* Perrexitque in occurſum.

4. Cum Miniſter dictum Chriſti, *Non relinquam vos orphanos*, ſuggereret, ille ſubjunxit: *Ita promiſit Salvator, ſed addidit quoque: Pater, ubi ego ſum, volo & ſervum meum eſſe, ut videat gloriam quam dediſti mihi. Quia igitur*

Pater

Pater cælestis ejusdem est cum Filio voluntatis, scio ratum esse hoc: ideò mori festino, ut cum Christo sim, & videam gloriam ejus, &c. Tum animose martyrium subiit.

CAP. LXXI.

Iohannes Theodorus Sixtus.

Literaturâ rerumque usu spectatissimus Vir, ut & Religione insignis, Antiquæ Urbis Civis nobilis, productus in theatrum usque, vitæ nuntium accepit, Plateysio Canonico, suo ex sorore nepote, rem procurante. Factus deinde cum aliis pro Christo exul, exulat dum hæc scribimus, & in cruce Christi exultat, redivivus martyr, hactenus.

CAP.

LXXII.

Valentinus Kochan, Civis Neo-Pragensis.

Vir bene literatus erat, & liberalium artium Magister, annorum circiter sexaginta. Is quia sub Rudolpho Consistorii & Academiæ Defensor factus, Anno 1617. cum Ferdinandus in Regem obtruderetur, Pragensium loco verba faciens, *nullo modo sine Moravis & Silesiis Regem eligi, multo minus coronari posse*, protestaretur, odium in se tantum derivavit, ut Protonotariatus in Nova Praga officio dejectus, nunc autem interveniente Directorali dignitate morte dignus visus sit.

2. Dn. Rosacio ad se vocato, Eucharistiam sibi administrari petiit: *de iis qui initum inter Ordines Euangelicos (N.B.) Consensum non satis reverenter habuissent, & ob sententiarum vel ceremoniarum diversitatem lites odiaque exercendo, Antichristianam hanc persequutionem promovissent, multa conquestus.*

3. Toto

3. Toto carcerum tempore multa pie disserens, seipsum & cæteros egregie animabat. Inter alia, paulò post mortem subiturus, locum Pauli, *Nostrum πολίτευμα est in cælis*, explicans, dixit: *Fideles, dum vivunt, corpore quidem in terra esse, conversatione verò in cælis*; id est, *umbram eorum esse hìc, ipsos revera jam regnare cum Christo in excelsis. Multò magis igitur animas à corpore separatas mox cum Christo esse, ut ne cogitari quidem aliter possit.*

4. Procedens ad theatrum dixit, *Da mihi Deus, ut tenebricosam mortis vallem penetrem, & mox in terra viventium te videam. Atqui scis, mi Deus, me dilexisse Verbum tuum.* Tum cantabat Psalmi 16. versum ultimum rythmicè: *Deduc me Iehova per semitas vitæ, ut videam gaudiorum satietatem in conspectu tuo*, &c. Mox: *Nunc dimittis Domine servum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutem tuam*, &c. Tandem flexis genibus, & voce altissimâ verba Psalmi (Latine) recitans: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum, redemisti me Deus Veritatis!* vitam sanctè clausit.

CAP. LXXIII.

Tobias Steffek, Civis Neo-Pragensis.

ET hic ob animi dexteritatem ab Ordinibus in Directorum numerum lectus fuit, Vir animi sedati, & pietate non fucatâ: qui captivitatis suæ tempus tacitis suspiriis & lacrymis fere traduxerat.

2. Ante supplicium dixit: ***Multa bona suscepi de manu Domini per totam vitam: an igitur non & calicem hunc tribulationis suscipiam? Consilium Dei amplector, qui me per ignominiosam hanc mortem assimilat imagini filii sui, & per viam angustam introducit in celeste regnum suum. Quin gratias ago misericordiæ Dei, quod me immeritum his eximiis Viris adjunxerit, ut cum illis martyrii suscipiam coronam.*** Vocatus ad mortem complosit manus, cælumque suspiciens, vultu tristi & oculis lacrymantibus dixit: ***Servator meus pro me moriturus, clamavit: Pater non ut ego volo, sed prout tu; Tua fiat***

fiat voluntas! Egone igitur vermiculus, quin pulvis & umbra, voluntati ejus contra-eam? Absit. Eja venio obsequenter, mi Deus. Miserere tantum mei, & expurga me à peccatis meis, ne ulla mihi cohæreat macula vel ruga, ut purus compaream in conspectu tuo. Minister Verbi subtristem videns, verbis Dei consolabatur: qui respondit: *Pusillum adhuc, & auferet Dominus lacrymas de oculis meis, cessabitque gemitus, & dolor, & planctus, æternis commutata gaudiis.* Ita perrexit, plenus quidem suspiriis, sed & spe: in quibus, orans perpetuo, spiritum Deo reddidit.

CAP. LXXIV.

Iohannes Iessenius, Medicinæ Doctor.

NAtione fuit Hungarus, Vir nobilis, eruditione tamen toti Europæ notus. Academiæ Pragensis constitutus Rector, passus est sibi ab Ordinibus legationem (Anno 1618) ad

ad Hungaros demandari: quam cum expedivisset fideliter, in reditu captus & Wiennam deductus, à Matthia tamen Imperatore paulo post (permutatione Itali cujusdam ab Ordinibus capti) dimissus fuit. Sed Ferdinandus, Pragâ potitus, hunc iterum comprehendi, & cum aliis asservari curavit: Cujus ille sanguinolentum in Euangelicos, & potissimum in se, cum nosset animum, nihil nisi id quod evenit exspectabat.

2. Narravit amicis, se Wiennâ rediturum Pragam, in carceris pariete adscripsisse literas, I. M. M. M. M: quas cum à discessu suo legerent varii, nec intelligerent, ingressum tandem Ferdinandum, & interpretatum sic; *Imperator Matthias Mense Martio Morietur.* Simulque arreptâ cretâ, adscripsisse itidem Prophetiam; *Iesseni Mentiris, Malâ Morte Morieris.* Hæc memorans Jessenius, addebat: Ut ego mentitus non sum, (decesserat enim Matthias eôdem Mense) ita procul dubio Ferdinandus operam dabit, nè se vanum fuisse Vatem dici posset: uti & factum.

3. Au-

3. Auditâ tristi condemnatione, dixit: *Ignominiosè, & immaniter nimis, tractatis nos: sed scitote non defuturos qui capita nostra, ignominiosè à Vobis spectaculo exposita, honestè sepulturi sint.* (Quod & factum Anno 1631, cum post victoriam Gustavi Lipsensem Saxoniæ Elector suo cum Exercitu Bohemiam ingressus Pragam occupasset. Permissu enim Electoris à Comite Turnensi Capita martyrum de turri Pontis sublata, magnâque Nobilitatis, Populi, Ministrorumque ab exilio redeuntium frequentiâ, solemnissimo processu in Templum ad lætam Curiam deducta, & post habitam in memoriam martyrum concionem, Viris certis ad sepeliendum, in loco quem nemo hostium sciret, concredita sunt.)

4. In convertendo Jessenio Jesuitæ multam sibi, sed vanam, desumebant operam. Cum Operum justificationem urgerent, Ille, *Mei Patres*, inquit, *etiamsi ad vestras partes nunc transire vellem, vereor tamen valde, cum exiguum mihi vivendi spatium supersit, ut tantum Bonorum Operum cumulum, quantum requiritis, perficere possim: & tum quid de*

prętextu transferendo, imminueret vel attenuaret, sed ita uti possidet possideat. In secus facientes constituta est pœna; ut *quod quis aliò miserit id amittat: qui alieni quidquam receperit, tantundem de suo Cæsari pendat.*

4. Citabantur exinde, alii post alios, ad subeundam finalem sententiam: etiam mortui aliquot (ut Dn. *Nicolaus Bukowsky de Husteczan*, jam ante bienniũ sepultus, &c.) & per multos annos decumbentes, quin & oculis capti, qui peccare nihil poterant: quorum modo nomina in tabulis Regni reperiebantur, & locupletes esse sciebantur; qualiter & Dn. *Petro Skopek ab Otradowitz*, Belehradi; & Dn. *Iohanni Charvato*, Bielossicii, Dominis contigit: quibus in citatione crimini dabatur, quod expeditioni Ordinum Wiennam versus interfuissent, Cæsarisq; fenestras glandibus sclopetariis petiissent: quorum tamen hic ante decennium oculorum usum amiserat: ille per annos octo paralyticus lectulo se movere nequibat: ut appareret non peccata, sed bona Euangelicorum, ad mulctam trahi. Id vero inde etiam patuit, quod in

 homi-

homines censu tenuiore minus acriter inquisitum fuerit: imo (rem veram narro) lepidis illis Judicibus scelus in jocum vertentibus, non infrequens in ore fuit, cum quis sufficienter se de admissa nullâ parte culpâ purgaret: etiamsi actualia desint peccata, infectum tamen esse peccato Originali, Hæresi & Opibus: pœnâ proinde non posse eximi. (Ex ore Cardinalis Dietrichsteinii sæpius id auditum.) Id quod piis alicui solatio fuit, eos pati non ut maleficos, sed ut Christianos.

5. Ad comparendum vero citatis nonnisi octo dies dabantur; cum aliâs in negotio aliquot nummorum amplior concedi soleat terminus. Comparentibus, prælegebantur articuli culpæ admissæ, non juxta editam Confessionem solum, sed quicquid per calumniam confingi in quenquam potuit. Nec ad respondendum dabatur, aut permittebatur, tempus: quin si quis etiam offerret, vel obtulisset, sui purgationem, ejus loco sententiam definitivam audire jussus est. Cujus formula fuit: *Iuurrisse quidem pœnam capitis, honorum & bonorum, per gratiam*

gratiam tamen Cæsareæ Majestatis vitam & honorem ei donari, bona solum Cæsari deberi, sive ex asse, sive partem dimidiam, tertiam, quartam, &c.

6. Ita clementiæ speciem habebat, non omnes omnibus privari bonis: sed Exsequutionis processus meram ostendit crudelitatem. Adimebant enim omnibus possessoribus Arces, Oppida, Pagos, Villas, pro parte illis relictâ obtrudentes chartam: quâ illi suæ portionis solutionem à Camera exspectare jussi sunt. Sed cujus solutionis vel primum teruncium unus nemo vidit hactenus. Ita per Juris processum tyrannico prorsus more omnes Euangelici suis bonis exuti, & in tristem inquilinatum acti sunt: alii quidem per Urbes, conductis hospitiis, alii ad amicos & cognatos Pontificiæ Religionis, receptum habuerunt, alii invasoribus suorum vel aliorum bonorum operam in administranda re familiari addicebant: paucissimi per Commissariorũ favorem, aut per munera, novamve redemptionem sua vel uxorum bona ad tempus retinuerunt. Auxit crudelitatem, quod

non immobilia ſolum bona invadebantur, ſed & mobilia rapiebantur, vix unâ veſte quâ quis indutus erat, illi relictâ. Exempli loco nominari poteſt (non ſoli tamen id contigit, pluribus aliis) *Burjan Slibowsky*, qui eo ipſo tempore quo Commiſſarii bona confiſcaturi domum ſuam ingreſſi erant, peregre rediens, deſcendere juſſus eſt, currum etiam cum equis & impoſitis ciſtis, Cæſaris eſſe.

7. Et quia nonnullis pecuniam creditam ſive uſurariam, ſupereſſe ſentiebant, ut hanc quoque emungerent, juſſerunt quemlibet ſyngraphas quotquot haberet (ſub totius ſummæ amittendæ pœna, ſi quis vel minimum occultaſſet) exhibere. In Moravia huic rei peculiare conſtitutum eſt judicium, *Grida* dictum, Niclaſbergi; ubi comparere omnes, & ſyngraphas offerre, neceſſe habebant; quæ reddebantur quibusdam integræ, minoris ſcilicet valoris, ob juſtitiæ ſpeciem; aliæ fictas ob cauſas ſupprimebantur; de aliis pars deputabatur Cæſari. Si cui certa pecuniæ vis ad Regni Tabulas, more ſolito, deponebatur,

Fiſca-

Fiscalis Regius præsto erat (proditorum enim & proditionum plena erant omnia) qui Cæsarem ad belli sumptus ea opus habere protestatus, auferebat; Creditori cautionem scriptã exhibens, à Cæsare ipsi summam hanc deberi.

8. Ita veteribus migrare jussis colonis, Pontificiæ Religionis homines inter se publicata partiebantur bona, prout cuique hunc vel illum Pagum, Oppidum, Arcem, vel integrum Dominium, suis adjicere limitibus commodum fuit, & à Cæsare vel dono vel aliis rationibus obtinere potuit. Pars multo maxima cessit alienigenis, *Hispanis, Italis, Germanis*, militiæ scilicet Cæsareæ præfectis, stipendii loco.

6. Si supererant viduarum vel pupillorum non erepta per juris speciem bona, vix usquam deerant Achabi, Nabotis ambientes vineam. Nam cuicunque videbatur finitimum, is vel fraude circumveniebat, vel de favore promissionibus alliciebat; vel denique minis aut imposito milite adigebat, ad vendendum. Ubi tamen ipsi fere ementes, & indicantium, & licitantium atque contrahentium, obi-

bant partes: tantum nempe, quantum libuit, pretii obtrudentes, & postmodum ne id quidem exsolventes.

10. Jussit & Privilegia Regni, ab antiquis data Regibus, ad se Viennam afferri Cæsar. Quæ cum accepisset, *Istanè sunt chartæ*, inquiebat, *quæ tantum negotii facessebant majoribus nostris*? Inspectansque singulas membranas, sigilla, subscriptiones, discindebat, & conjiciebat in focum: adstante, horrescente, & tacite suspirante qui attulerat illa, *Adamo de Waldstein* Burggravio Pragensi, supremo scilicet Regni Officiario.

CAP. LXXXVIII.

Religionis Exercitiis & Foro Euangelicis interdictum: etiam qui nihil in Cæsarem peccaverant.

PRoscribuntur interim, ut suo loco dictum, & exturbantur toto Regno Ministri Verbi: gravi adjunctâ interminatione, si quisquam ullo prætextu quenquam receptet. Quod cum ad se non pertinere autumarent, qui nullâ

nullâ parte Cæsari fidem violârant, aut quibus jam Cæsar ignoverat, repetitis mandatis eosdem dimittere jubentur. Neque mandatis istis plerique omnes morem non gesserunt.

2. Solus *Carolus de Zerotina* (ut ante meminimus) huic truculentiæ opponere se ausus, non solum Cardinali de Dietrichstein (Moraviæ Gubernatori(ejusq; Commissariis restitit, sed & (cum hîc nihil proficeret) Wiennam profectus, apud Cæsarem de Cardinalis injuriis, quod ad se immerentem eam quæ perjurorum (ut dici volebant) tergis infligebatur, pœnam extenderet, conquestus, salva sibi sua jura poposcit. Sed responsum à Cæsareis, processum hunc excusantibus, Consiliariis: *Male ita Reformationis hoc negotium intelligi, quasi pœnæ irrogandæ causâ instituatur, quum potius pars sit paternæ curæ, quam Cæsar pro salute regnorum & provinciarum suarum gerat: Cæsaremque, quamvis nulla intervenisset culpa, tamen teneri, ut suorum tam æternæ saluti, quam externæ tranquillitati, consulat.* Exhorruit ad hæc Baro, tam aperte tenebris olim pressas machina-

tiones nunc prodi, conſcientiarumque tyrannidem pietatis ſpecie palliari videns. Pergit tamen apud ipſum Cæſarem expoſtulare. Reſpondet Cæſar: *Nihil aliud ſibi licere, per conſcientiam.* Baro, ſe conſcientia æque obligari Deo; rogare proinde ne gravatam eam cupiat Cæſar. *Non gravare ſe eam dicit Cæſar, ſed Prædicantes ferri non poſſe.* Rurſum Baro: Sacro Dei cultu carere ſe non poſſe, neque hunc abſque Miniſtro Verbi peragi. Atque cum hac proteſtatione à Cæſare diſcedit: non ſolum Aulæ ſuæ Eccleſiaſten, *Paulum Hrnovium*, palàm, retinens; ſed & piiſſimum ſenem ſeptuagenario grandiorem, *Iohannem Lanetium*, & *Georgium Eraſtum*, Fratrum per Moraviam Antiſtites, alioſque plures, clam, in ſpecubus ſuis pane & aqua pius Abdias ſuſtentans: ad ſacra vero ſua (in Arce ſua Nameſch ab Hronovio adminiſtrata) non ſubditis ſolum, ſed & aliis è vicinia, cujuſcunque ordinis, facultatem veniendi, hominum poſthabito metu, non dubitans. Qua in re in Bohemia Baronem de Slaupna, *Georgium Sadovium*, alioſque paucos,

paucos, pios imitatores habuit: donec & ipſimet (quod mox narrabitur) in in exilium ire juſſi ſunt.

3. Interea verò, cum impii Euripi inſtar ſint, nec acquieſcere poſſint, ſed redundent in conculcationem & lutum, ut Propheta loquitur, factum eſt ut novum etiam excogitârint furorem, *Iuventutis informatores peculiari iterum Diplomate proſcribendo*: ut quicunque Baronum, Nobilium, Civium, liberis ſuis non catholicum aleret Præceptorem, illico dimitteret, comprehendendum alioquin, & ad pœnam trahendum.

4. Atque ut ſerio rem agi, nec Cæſarem niſi Romano-Catholicos ferre poſſe, intelligerent omnes, publicatum eſt (1625 Anno, 22 Junii) decretum, quo *Tabularum Regni uſu prohibiti ſunt in æternum Non-Catholici.*

5. Animadvertentes igitur non ſervire ſibi jura boni Euangelici, nec ſupereſſe quo injuriis proritati appellare poſſent, præter Cælum: hoc unum egerunt, (qui nempe myſterii hujus iniquitatis capaces erant) ut ſuſpiriis & gemitibus tantæ perverſitatis ulto-

 rem,

rem, sollicitarent, DEUM. Alias spei nihil fuit reliquum.

CAP. LXXXIX.

Euangelica Nobilitas toto Regno proscripta.

Victoriarum successibus elatiores in dies facti hostes; insperatam rem aggressi sunt, ut omnes Euangelici Ordines (quibus ex parte Regnum constabat) simul & semel Regno proscriberentur. Sperabant enim subjugatis circumcircà Germaniæ Provinciis, & Daniæ Rege, cum Mansfeldio & Winariensi, cæterisque, devictis, atque per id plurimorum languefactis animis, futurum ut hoc demum perculsi fulmine Religionem desererent plerique: quemadmodum & evenit.

4. Anno igitur 1627, Julii 31 die (Ignatio scilicet Lojolæ sacrâ, ne character deesset, à Lojolitis fabricatoribus rem cusam) Cæsaris solenne Mandatum

datum prodiit, quo ille tot calamitatum florentissimi olim Bohemiæ Regni unicam causam asseverans esse hæreses, quibus incolarum animi tam inter se, quam à Magistratu suo diffideant, variæque attrahantur Dei pœnæ, voluntatem suam sic declarat: *Nos igitur conscientiâ urgente neminem de inferioribus, multo minus de superioribus Ordinibus, inter omnes hæreditarii nostri Bohemiæ Regni subditos, utriuslibet sexus, hæreticis infectum erroribus, amplius tolerare possumus aut volumus. Ideoque iisdem superioribus Ordinibus terminum unius Semestris ad perdiscendam Sacrosanctam & solam salvificam Catholico-Romanam fidem, concedimus. Et ut ne desint, à quibus salutarem institutionem informationemque sufficienter haurire possint, pio consilio Reformationis Commissarios tam è Politicis quam Ecclesiasticis Viris, instituimus. Placuit igitur publico hoc Diplomate, tum de Paterna nostra pro Regni hujus salute cura, universos reddere certiores, tum admonere, ut omnes & singuli temporariæ & æternæ suæ salutis habitâ ratione, à prædictis Reformationis Commissariis se diligenter institui, eâque re*

nostræ se attemperare voluntati, ne intermittant. Quam voluntatem nostram nisi quis intra hoc sex mensium spatium fuerit amplexus, nobiscumque in eadem fide consenserit, illi neque in Regno nostro manendi, multo minus bona possidendi, ulla supererit facultas. Volumus enim ut Omnes præfractè contumaces, bonis suis inter Catholicos divenditis,. ad termini decursum Regno Bohemiæ excedant, neque unquam (nisi Catholici facti) reditum sibi polliceantur, &c.

3. Hic videre erat miras animorum alterationes, consiliaque diversimode capta. Quibus pietas & constantia cordi fuit, mox exilio separabant; alii angi, vacillare, subterfugia & latebras quærere, Cæsarem per oblatos supplices libellos, vel de decreti immutatione, vel gratia longioris termini, sollicitare: verbo, quod quisque poterat moliri. Non deerant, qui exilii incommoda, egestatem, ætatem, morbos, officia, & quidvis prætendendo, Cæsareæ voluntati satisfaciendum arbitrabantur. Inventi, qui Cæsari & Papæ illudi posse existimantes, à sacrificulis auro testimonia falsa redimebant,

mebant, præstitisse confessionem, & sub Una communicasse. Factumque est, ut aliqui redemptis illis schedulis Reformationis Commissariis simulatæ apostasiæ fucum facerent, exiliumque evitarent.

4. (Sed & quibusdam talis animarum negotiatio non bene cessit. Nam *Laurentius Nizbursky*, ad Divi Alberti Neo-Pragæ Pastor, qui nimis libere imposturam illam exercebat, proque istiusmodi schedulis à Civibus, Nobilibus & Baronibus ingentem pecuniæ vim collegerat, re tandem proditâ, comprehensus est, & cum illo centum & aliquot cives Pragenses: qui omnes criminis læsæ Majestatis, divinæ & Cæsareæ, accusati, ad mortem condemnabantur. Laici tamen pecuniariâ mulctâ, & verâ apostasiâ, vitas redemerunt: sacrificus falsarius degradatus, & in Palæo-Pragensi foro supplicio capitis affectus est: Anno 1631, 7. Aprilis. Sed redeundum nobis est ad pavores primâ illâ proscriptionis publicatione excitatos.)

5. Hostes igitur tantâ animorum fluctua-

fluctuatione animadversâ, & temporis tractu plures, vel ad desperationum scopulos allidi, vel in dubitationum vada præcipitari posse, spe conceptâ, obtinent apud Cæsarem, ut decurrenti termino semestre alterum adjiciatur. Promulgatur itaque novum Decretum (6. Decemb. ejusdem 1627 anni) quo longior quidem intra Patriæ fines commorandi conceditur mora, acrius tamen quam antehâc, omnes ad amplectenda Romana sacra, quâ promissis quâ minis, adiguntur. Præterea, ad Viduas eadem proscriptio extenditur: Pupilli vero, sive matres habeant in vivis, sive non, omnino excipiuntur, Catholicorum curæ & institutioni tradi, vel etiam Monasteriis includi, jubentur. Atque hoc demum multis piis gemituum & lacrymarum causa fuit, cum pueri & puellæ nobiles (etiam nubiles virgines) è matrum, amitarum, materterarum, patruorum vel avunculorum gremio avulsi, in Jesuitarum Collegia Monachorumve claustra contruderentur; Bona vero illorum Pontificiis administranda, è manu legi-

legitimorum tutorum eriperentur.

6. Non reticendæ verò blandæ seductorum vafrities, quibus incautis imponebant, quibusque plus fortasse quam rigore & terroribus istis damni datum est. Quoties Reformatoribus illis aliquis egregie Religionis fundamenta callens, examinandus obveniebat, concedebant illi, credendaque permittebant pleraque, etiam articulum de Fidei-Justificatione: unum hoc requiri dictitantes, ut obedientia præstetur Ecclesiæ, Episcopusque Romanus agnoscatur Ecclesiæ visibilis caput; quandoquidem id vel ordinis boni causâ necessarium esset. Ita simpliciores ad aliam quam didicissent fidem se non adigi rati, putabant salvâ conscientiâ externam illam obedientiam promitti posse. Si quem videbant illustriore stirpe prognatum, aut stirpis suæ solum, vel cum paucis, superstitem, aut aliquomodo delicatum, &c. exaggerabant, quam Cæsareæ Mti. doleat, quod antiquissimæ familiæ, quæ antehac ornamenta fuerint & fulcra Patriæ, nunc adeo per meram incogitantiam

tantiam in exilii periculũ ſeſe præcipitẽt, quos præſtaret manere, & ſub Dei ac Cæſaris gratia florere. His & ſimilibus Satanæ ſtratagematibus ingens Euangelicæ Nobilitatis ſtrages edita eſt: omnibus nempe quibus terrena Patria potior cæleſti fuit; aut quibus Conſcientiæ torporem artibus illis ſuis induxerant, in apoſtaſiam vel hypocriſin prolapſis.

7. Egreſſi nihilominus ſunt quibus cæleſtia præ terrenis cordi erant (& quos terrebat cæleſtis Imperatoris mandatum, *Exite de Babylon popule mi*) hæreditariis ſuis relictis ſedibus, poſſeſſionibusque cunctis, aliquot centenæ familiæ, utriuſque ſexus. Qui per vicinas provincias, Voitlandiam, Miſniam, Luſatiam Sileſiam, Poloniam, Hungariam diſperſi; nonnulli in Pruſſiam uſque, Ruſſiam, Tranſylvaniam, exilii anguſtias toleraturi facilius, commigrarunt. Inter hos fuit pius ſenex *Carolus de Zerotin*: qui cum ſoli ſibi ad dies vitæ intra Patriæ fines manendi facile impetrare poſſet copiam, ſi ſacro Dei cultu vel carere, aut diſſimulanter

uti,

uti, voluisset: maluit tamen & ipse affligi cum populo Dei, quam temporariis frui commodis. Divenditis igitur ditionibus suis (sed pretio dimidiato, & cujus ei rursum partem per litis cujusdam & Judicii speciem, aliasque artes, extorserunt) Wratislaviã Slesiæ, Cæsare conscio & annuente, secessit: sed annexâ paulo post literis Cæsareis declaratione, si Baroni Urbe illâ excedendum foret, liciturum ei quôcunque vellet ire, modo non in Cæsaris provincias regredi, aut ad Cæsaris hostes progredi.

8. Hostes interim, omnes eos qui Patriâ excesserant *Exulum nomine dedignati*, *Emigrantes*, sive per illusionem sive ad pervicaciam exprobrandam (quasi non à Cæsare ejecti, sed merâ obstinatione excæcati Patriâ excessissent) appellitabant. Sed cum hos ne in exilio quidem tolerare possent, prodiit (Anno 1628, 18 Augusti) Diploma, quô Cæsar quorundam è Bohemia & Moravia in Silesiam solummodo & Lusatiam secedentium, perversitatem accusans, *nunquam sibi mentem fuisse è Bohemia sola pervicaces submovendi*,

movendi, in accorporatis vero provinciis eosdem tolerandi, protestatur. Excedere itaque jubet, ad pœnam alioquin rapiendos. Item, *eodem edicto qui pupillos secum abduxerant remittere jussi sunt, sub pœna omnium, quæ quis in Patria poscenda haberet, bonorum.*

9. Mox vulgatum & aliud Mandatum, *quo non-Catholicæ Catholicorum uxores exilio quoque mulctandæ, nisi resipuissent, declarabantur.* Sed cum nulla (non enim exstat exemplum) exterreri se passa fuit, & primores quidam adeoq; summi Regni officiarii, Euangelicas haberent conjuges, nec divortia possent ferre, impetrata est illis manendi gratia. *Prodiitque* (1. Maji, Anno 1629) *Edictum, quo illæ tolerari quidem ad maritorum mortem, sed post hæreditate excludi, & in exilium mitti; interea verò à nuptialibus aliisque convivialibus solemnitatibus abesse, aut certe infimum, post Catholicas, occupare locum* (ad incutiendum scilicet terrorem) *jussæ sunt.*

10. Addiderat vero primo illi mandato (1627, 31 Julii) expresse hanc clausulam Cæsar: *Nequis autem*

putet,

putet, pecuniæ causâ, vel privandi cujusquam bonis suis gratiâ isthac fieri, non vero propter unius Dei gloriam, animarumque subditorum nostrorum salutem; declaramus etiam hâc in parte clementiam nostram, ut si quis huic nostræ gratiosæ voluntati (quod non speramus) refragari velit, ei secure, & absque ulla facultatum suarum imminutione, cum omnibus suis emigrare liceat. Promittimus perinde, si quis intra prædictum sex mensium terminum bona sua divendere, aut debita exigere (in quibus tamen exigendis omnia tribunalia illis auxilio esse volumus) non possit, ut quemcunque de cognatis suis, aliumve Virum Catholicum, sibi queat deligere, quem plenâ instructum potestate divendendis illis bonis, vel exigendis debitis, preficiat, &c. quod Justitiæ cum Clementia conjunctæ adeo præ se speciem ferebat, ut non solum Exules rigoris illam temperaturam gratè acceptarent, sed & exteris fucus fieret, quasi nihil intolerabile Bohemis emigratione illâ contigisset. At verba erant.

11. Primum enim, quid venderent, quibus jam ante mulctæ nomine ademta erant omnia? Tum, si qui reti-

retinuerãt fundorum aliquid, cui venderent in ista belli flagrantis intemperie, universalique pene emigratione? Nam, & qui manebant, ad pauperiem extremam redacti erant; & Pontificii, quamvis nummosi, non tamen hoc egerunt, ut exulaturos viatico instruerent, sed ut desperatione ad apostasiam adigerent. Præterea, si qui se offerebant emptores, vix medio pretio (aliâs deferendum gratis) redimere quærebant. Denique vix erat, qui paratam offerret pecuniam, sed chartas (syngraphas) quibus apud exteros famem evitari posse nemo sperabat. Plerique igitur, quibus villę, prędia, vineę, aliivé fundi supererant, hanc inibant rationem, ut alicujus amici (quales quidem haberi poterant) fidei sua committerent, qui velut rem emptam sibi inscribi curaret, de proventu tamen quotannis vero possessori aliquid submitteret. Verum-enim vero ut quercu cadente quilibet ligna colligit, & in tanta adversus condemnatos atque proscriptos quidvis committendi licentia, facilis ad proterviam lapsus est, plerique

que mandatarios istos perfidos atque fraudulentos experti sunt.

12. Quidam igitur clam regressi, varie sibi sua negotia componere sategerunt: sed id simul ac innotuit, mandata ad Capitaneos Districtuum data sunt, ut *quoscunq; de Non-Catholicis (sive nondum egressis, sive iterum regressis) ubicunque commorantes, frumenta colligentes, & Regno exportantes, aut divendentes, & pecunias colligentes, deprehendere possent, comprehendi, & in Vrbes Districtuales arresto constringendos transmitti curarent, consignato cujusque nomine, pranomine, familiâ. Eos autem qui tales fovisset, fidei & honoris vinculo adstrictos, in Arce Pragensi coram summis Regni Officiariis comparere juberent*, &c. Dabantur Pragæ 11. Septembr. Anno 1628. Repetita fuerunt eadem mandata, ad diversos Districtus 2. Novemb. & sequenti anno (1629) aliquoties. Tandem 20. Julii; Anno 1630: ubi instructio dabatur, *ut cognito ubi laterent aliqui, clam & inopinato invaderentur, ac abducerentur captivi: additâ causâ, quod pertinaciter Divina & Cæsarea voluntati obluctarentur.*

13. Hoc

13. Hoc autem indulgebatur, si quis expediendum haberet aliquid in Regno, ut regrediendi facultatem à Commissariis Reformationis peteret: sed qualis illa, & quibus limitata conditionibus facultas fuerit, patebit ex formula, quæ talis fuit. *Illustrissimus, Illustres & Generosi, à Cæsarea M^te Domino Domino omnium nostrûm clementissimo, ad Reformationis negotium in Bohemiæ Regno ordinati Dn. Dn. Commissarii. Intellexerunt ex literis N. N. quô fine ille in Regnum hoc ad tempus redeundi potestatem sibi fieri petat. Quum igitur bonam de se præbeat* (ad alios vero sic: *Cum ergo bonam de illo Dn. Dn. Commissarii concipiant*) *spem, petitioni ejus locum relinquentes hoc eum Salvo conductu impertiunt, permittuntque ut huc libere & secure accedat, & tuto negotia sua, à nemine Religionis nomine sex hebdomadarum spatio molestandus, expediat. Hâc tamen expressâ cum conditione, ut mox ad ingressum in Regnum, coram Illustrissimis Dominis Commissariis compareat, negotia quæ tractaturus est, exponat, intraque tempus illud institutionem à Viris Spiritualibus, piis, doctis, admittat;*

tat; quô sub termini decursum per contritam peccatorum Confessionem & Sacramenti sub Vna specie communicationem membrum Catholicæ Ecclesiæ factus, in Regni quoque membrum recipi possit. Secus facienti nulla diuturnior manendi mora concedi poterit. Hæc enim immutabilis est Cæs. Maj^tis voluntas. Dabantur ex Commissione reformationis Pragæ N.N.N.&c. Quâ blanditie (scilicet) absterriti plerique in Patriam regredi, & se tam periculosis committere laqueis non cupiebant, vindici Deo suam & Ecclesiæ causam suspiriis commendantes.

14. Cæsar interim, ut in flore conservaret Regnum suum, aut etiam ejus ampliaret splendorem, egressorum lacunas spiritualibus explevit personis: quibus ad Ordinum dignitatem evectis primum assignavit locum, adeoque Baronibus, Comitibus & Principibus, præire ac præsidere, jussit: quæ res eum usque in diem inaudita fuit in Bohemia.

15. Abrogavit item antiqua Regni statuta, & condidit nova (quæ & typis

fidia, fidem obstrinxissent suam: indignos quorum nomina huc referantur.

2. His talibus rerum summa in Urbibus committebatur, ab horum nutu Urbium Senatus dependere jussi. Nec quidquam in contrarium poterant publicæ, de ataxia & rerum confusione, querelæ: nisi quod ipsimet postmodum hanc tolerare non valentes (Anno 1624) Capitaneos removerint: Judicibus solis, sed milite præsidiario adjutis, superattendendi (ne quid res Cæsarea pateretur detrimenti) partibus permissis.

3. Proxima inde cura fuit, Civitatibus succum & sanguinem exsugendi: quod per aliquot annos continuatas, & militum ope extortas contributiones inauditas, effectum est egregiè.

4. Tum amotis Ecclesiarum Ministris, & Sacrificulis (plerunque armatâ vi) subintroductis, cogi cæperunt homines ad Missam frequentandam. Interdictum etiam conjugiis, nisi inter personas Catholicas: quô Satanæ artificio ubique locorum non pauci carnaliter affecti ad apostasiam illecti, & mox ad Senatoriam dignitatem

pro-

provecti sunt; etiam homines nullius cerebri aut experientiæ.

5. Adaucto ita Apostatarum numero, & Senatu Catholico jam, in reliquos Cives aliis atque aliis modis desæviri cæptum est: quod particulariter, quomodo hîc aut illîc processum sit, describere non pigebit. Sed prius generalem Capitaneis Districtuum Anno 1624 datam Instructionem ponemus.

CAP. XCI.

Articuli ex Instructione Capitaneis Districtuum Anno 1624, in Iulio data, excerpti.

1. *Quicunque cum Cæs. Majte in Religione consentire abnuunt, iis omnibus omni negotiatione & opificiis interdicatur.*

2. *Quicunque domi suæ clandestinam Prædicationem, Baptismum vel Copulationem permiserit, centum taleris luat,*

aut, si id nequeat, carcerem sex mensium ferat. Qui vero Prædicatorem domi suæ fovere deprehensus fuerit, bonorum & capitis damnâs esto.

3. *Pastor loci ordinarius Catholicus, neminem Non-Catholicum mortuum ad sepulturam cum ceremoniis comitetur: sepulturæ tamen pretium eidem persolvatur.*

4. *Diebus Catholicis festis, si quis operas serviles exercuerit, incarceretur; nec dimittatur, nisi exsolutis 10 florenis.*

5. *Si quis Missæ tempore in Caupona fuerit deprehensus, decem florenos pendat: Caupo ipse duplum.*

6. *Quicunque Sacerdotem Catholicum, ejusve concionem, verba, gestus, eoque modo Catholica sacra irriserit, proscribatur, bona verò ejus confiscentur.*

7. *Si quis absque Archiepiscopi indultu diebus vetitis carne vescatur, decem florenos dependat.*

8. *Quoties aliquis Paterfamiliâs diebus Dominicis & festis Missæ non interfuerit, toties pendat quatuor libras Ceræ, opulentior; tenuiore censu, duas.*

9. *Iuventus per omnes Vrbes, Oppida, Vicos, consignetur, qui filios in scholis Non-Catholicis habent, ad omnium San-*

ctorum

ctorum hos revocent, sub pœna ditioris cujusque 50 florenorum : pauperioris, 25.

10. *Si quis clam in domibus juventutem instruit, ei auferantur omnia, ipse autem per Lictorem Urbe ejiciatur.*

11. *Testamenta nemini Non-Catholico condere liceat : si condiderit, nullius valoris sunto.*

12. *Nemo adolescentum, sive sint Parentum liberi, sive pupilli, ad ullas artes & opificia admittatur, nisi catholicam perdidicisset* Religionem.

13. *Si quis de Deo, Deipara Virgine, Sanctis, ritibus* Ecclesiasticis, *gloriosa item Austriaca* Domo, *indecori aliquid fuerit loquutus, aut decantaverit ; is absque omni gratia capitis pœnam luat.*

14. *Quicquid ullus civium in Catholicæ* Religionis *ignominiam, in domo sua (intus vel extra) pictum habet, id ut mox, sub pœna 30 florenorum deleri curet. Similiter quicquid portis, Templis, aliisve publicis locis sculptum aut pictum, confringi, eradi, induci, memoriamque Christi crucifixi aut aliud quid substitui, faciant.*

15. *Pauperes in Xenodochiis nisi ad Festum omnium Sanctorum hoc ipso anno*

fuerint conversi, ejiciantur: neque posthâc nisi Catholici recipiantur, &c. Clausula fuit: *In hoc S. C. Mtis Domini omnium nostrûm clementissimi immota voluntati satisfiet*, &c. &c.

Carolus Princeps de Lichtenstein.

Sed hæc generalia, & omnibus communia erant: addemus particularia quædam exempla, è quibus mille Satanæ artificia melius forsan patescent.

CAP. XCII.

Reformatio Pragensis.

MOx à capta Praga, citati sunt à restitutis Cæsareis Judicibus cives Catholici, & sub fide examinati, ut quemcunque Euangelicorum aliquid proterve dixisse aut egisse sciret quisquam, proderet. Quæ ut pro veritate vel affectu dictabat quisque, quasi oracula excepta sunt, & postea multis, etiam omnimode innoxiis, mortis causa fuerunt.

2. Reliquis Civibus, qui se in gratiam receptos credebant, Anno 1624. 23. Febr.

23 Febr. Decretum prælectum est. *Rebellione suâ fortunarum fecisse jacturam. Cæsarem tamen non omnibus exutos cupere, sed ut in belli subsidia pendat quisque facultatum suarum partem.* Hîc igitur sub juramento exigebatur à quolibet possessionum suarum æstimatio: Atque juxta hanc cujusque confessionem (vel etiam quantum à parata pecunia quis posset, suspicionem) impositum est cuique gratiæ lytrum (pro obtinendo *Perdone*, ut vocabant: sed revera ut *perderent*) centeni, ducenteni, milleni, bis, ter, quater, sex &c. milleni floreni, vel mox, vel per terminos numerandi.

3. Exinde prohibiti sunt (15 Aprilis) in civitatem adscribi Non-Catholici: qui vero ab Anno 1618 adscripti erant, his opificiis & negotiationibus interdictum est. Quô fulmine alii quidem ad pusillanimitatem & defectionem, alii ad inopiam redacti sunt.

4. Paulo post (nempe 29 Maji) affixæ sunt valvis domuum Prætoriarum, in omnibus Urbibus, pendentes lit.ræ, hoc tenore.

Illustrissimus Princeps, Dn. Carolus de Lichtenstein, &c. intellexit è fide dignis, non nullos ex proscriptis nuper Prædicatoribus in Pragensium Vrbibus clam non solum latitare, sed & per domos, hortos, vineas, cœtus & opinabilia sacra agere, eoque modo populum à Magistratûs legitimo obsequio abducere. Quod cum Ill. Celsitudini suæ, ob periculosum oborta nuper Rebellionis exemplum, nullo modo ferre conveniat, mandat igitur Sa. C. Mtis Iudicibus severe, ut diligentissime invigilent, & sic ubi clandestinos ejusmodi cætus agi deprehendere possunt, mox, custodiâ publicâ assumptâ, in easdem ædes (non habitâ personæ ullius ratione) irruant, deprehensosque, sive Prædicantes, sive legentes & cantantes, arresto constringant. Intellexit quoque cantiones Piccardicas, & sub nomine Psalmorum compositos rhytmos non privatim solum, sed & publice per vicos & plateas, decantari: id igitur quoque ut amoveatur, nihilque ab Ecclesia Catholica non receptum ab ullo homine canatur, idem illi animadvertent sedulo. Nec minus, ut Pædagogi omnes Non-Catholici ex omniumCivium domibus exigantur, & si post fuerint comprehensi, ad carce-

carceres & pœnam trahantur, &c.

5. Insequutum fuit 13 Septembris aliud, atque id quidem blandius, edictum; *quô Pragensibus post exsolutam illam mulctam Cæsaris benevolentia & privilegiorum integritas denuntiabatur*. Quâ tamen utrâque non diu gavisi sunt. Nam ut continuas Religionis nomine vexationes taceam, prodiit anno vertente à Regni Officiariis ad Senatus Pragenses decretum tale;

Supremi Regni Officiarii & Iudices, nomine & loco S. C. M^tis mandant per delegatos suos Commissarios Consuli & Senatui minoris (sic & antiquæ, novæ, &c.) Pragæ, ut omnes Cives suos Non-Catholicos in Curiam accersitos de finali Cæsareæ M^tis voluntate edoceant: non aliam esse, quam ut omnes jam hæresi relictâ ad Ecclesiæ gremium se recipiant. Quod si qui præfractè obstinati reperti fuerint, hos non Civitate solùm, sed & quocunque modo victum quærendi facultate, privandos esse, significabunt. Decretum in Cancellaria Bohemica, Anno 1626, 13. *Febr.*

6. Anno ineunte 1627, delecti ab

Imperatore fuerunt, Religionis Commissarii supremi: quorum nomina supra (titulo XLIX) posuimus. Hi igitur à Pragensibus Apostolatum suum auspicaturi, 27 Martii Capitaneis Urbium Pragensium decretum mittunt: in quo post verbosissimam paternæ Cæsaris pro salute subditorum curæ; eruditionis item, pietatis, zeli & vigilantiæ, Pastorum Spiritualium, (quorum tanta Pragæ & per totum Regnum esset copia); denique miræ erga hæreticos hactenus adhibitæ mansuetudinis & tolerantiæ, commendationem: & Hæreticorum contra obstinatæ pervicaciæ deplorationem; jam serio S^a. Cæs. M^ti, & sibi, agendum esse protestantur. Jubent igitur, ut eorum quisque in Urbe sibi commissa Cives consignari, & sibi exhibere curet; sed in classes quatuor tributas. *Primo Ordini, ut inscribantur Catholici nati; secundo, nuper facti; tertio, qui spem conversionis suæ fecerunt: quarto denique, obstinati*, &c. Datum ut supra.

7. Capitanei mandata hæc dant Judicibus Cæsareis; illi plebis Tribunis & De-

& Decurionibus. Atque hi ostiatim circumeundo, in singulis domibus Patrem, & Matremfamiliâs, famulos & famulas, omnesque inquilinos, examinant, & cui ordini adscribi vellet quisque, rogant, simulque adscribunt. Confecti ejusmodi Catalogi offeruntur Commissariis: qui, dum pauciores opinione in primo, secundo & tertio ordine esse animadvertunt, quid in tanta hæreticorum turba factô fit opus, ut nimirum tumultus præcaveatur, anxie deliberant. Tandem concludunt, Capita esse removenda; Viros scilicet authoritate apud populum aliquâ, ejiciendos.

8. Initium factum à quatuor venerandâ canitie antiquæ Pragæ Civibus: in quos vibratum edictum (curialibus omissis) sic sonat: *Cum dolore percepimus nonnullos Pragensium tam pervicaci esse contumaciâ, ut benignissimâ Cæs. Mtis pro salute sua curâ omnibusque vere paternis monitis susque deque habitis, meliorem superbe respuant institutionem, & velut insanabiles nullum admittant consilium: ista ratione perniciosissimum de se aliis, qui facilius corrigi se paterentur,*

præbentes exemplum. In quorum numero cum sint, Iohannes Theodorus Sixtus, Iohannes Peldrzimowsky, Abrahamus Angelus, & Iohannes Iacobus Heyden; mandamus Generoso Ioachimo Slawata, Baroni de Chlum, &c. antiquæ Vrbis Pragensis Capitaneo, ut prædictæ Vrbis Cæsareo Iudici, ut Consuli & Senatui, negotium det prænominatos quatuor ad se vocandi, illisque, si forsan adhuc resipiscere vellent, peremptorium terminum ad ultimam hujus mensis diem, denominandi. Quod si obcæcati & indurati esse pergent; volumus & mandamus serio, ut ante occasum Solis ejusdem ultimæ diei, non Pragâ solum, sed & mox inde toto Regno excedant. Priusquam tamen emigrabunt, exsolvant omne alienum æs, & ut Cæs. M.ti rebellionis mulctam, si nondum plane exsolverunt, dependant. Tandem volumus prædictos, Capitaneum, Iudicem Cæsareum, Senatumque per Viros Catholicos juratos omnem istarum substantiam mobilem & immobilem taxari: atque juxta quam repertum fuerit, ejus portionem ad exsolvenda Reipublicæ debita defalcari, ac cum residuo demum dimitti. Reliquos autem Vrbium Pragensium Incolas omnes admoneri:

maneri:

moneri volumus serio, ut horum exemplo sapere, & similem pœnam antevertere discant: scientes Sacræ Cæs. Mtis clementissimæ voluntati ita satisfieri. Dabantur Pragæ è Reformationis Commissione, 12 Iulii, Anno 1627.

9. Proscripti, supplice libello oblato, terminum ad sua divendendum nimis brevē esse questi, eundem prorogari obnixe petebant: sed responsum est alio Decreto, (23 Julii) *postulatum hoc meram elusionem esse, ut jure nihil concedi possit. Ne tamen ulla querelarum supersit materia, protendi ad 14 dies terminum; sed eâ cum exceptione, ut in perdiscenda interea temporis Religione Catholica serium studium & docilitatem promittant: aut nisi addidicerint, elapsis illis 14 diebus, ad carcerem se sistant.* Hôc exterriti edicto, & nihil superesse gratiæ videntes, festinârunt egredi, uxoribus interim ad componenda negotia relictis. At in has quoque mox vibratum est telum: novum inquam Edictum vulgatur 28 Augusti. *Nunquam Cæs. Mtis mentem fuisse inter conjuges divortia instituendi: proinde virum quæque suum (nisi forsan Catholicam fieri allubescat) ut sequatur.* 10. Si-

10. Simili processu alios primæ notæ Cives, jam plures jam pauciores, eôdem complexi edicto (aliquando 70 simul) proscribentes, postquam aliquot centenos ejecissent, desierunt: reliquam turbam facilius jam cogi posse opinati, ut & factum. Hi enim carceribus & aliis pressuris (cujusmodi sub aliis mox Urbibus describemus) ad universalem apostasiam (paucis exceptis, qui ultro profugerunt) adacti sunt. Atque hoc modo triurbs illa, populosissima, & Papæ semper contemptrix Praga, invitissima licet, & adeo reluctans, Antichristo succuba facta est.

CAP. XCIII.

Reformatio Kuttebergensis.

QVi adversus Pragenses institutus fuit pocessus, utcunque juris & æqui colore fucoque pingi potuit. Iis namque (quod specioso nomine sic vocarunt) Emigrationis beneficio utcunque frui, bonaque quæ moveri

non

non possunt distrahere, quæ moveri possent convasare, libereque efferre, est datum. Cæteri ne idem possent, immanis tum ministrorum in Urbibus regiorum, Monachorumque, sævitia, tum militum stationariorum insolentia, obstitit. Etenim miserabiles homines illi, cum omnes ferè, harpyjarum istarum metu, domibus profugissent, licentiosissimè ac avidissime ab iis sunt expilati, nec quidquam de supellectili fortunisque, nisi quod temporius ac furtim subduxissent, exportare permissi. Domus ipsorum & agri, quasi pro derelicto essent habiti, invenerant paulo post qui in eos similiter involabant. Paucissimis exturbatis possessoribus eadem quæ Pragensibus obtigit gratia. Erit hæc in iis quæ sequuntur plenius videre.

2. Primi nominis, post Pragam, Bohemiæ Urbs Kutteberga est, copiosis Argenti fodinis, Civium frequentiâ, & Orthodoxias zelo, clara. Hæc Cæsaris nomine præsidentem habet summum rei monetariæ Magistrum, Baronem vel Equitem; sacrorum

rum verò Antistitem Archidecanum, cum aliis Pastoribus & Collegis septem. Hæc ut à monetæ Magistro (Wresowecio) Religionis nomine vexari cæpit, cæpit & reditus fisci minui, operariis metallicis (plerunque Germanis) hinc inde dilabentibus. Hoc animadverso incommodo, depactus est cum civibus Cæsar, ut illi ipsi ad decennium metallis præessent, Cæsari certam quotannis pecuniæ vim dependentes, interimque privilegiis suis, & Religione (ab omni milite tuti) perfruentes. Subscripsit Cæsar & sigillo firmavit pactum, 24. Junii, 1625. Quod insigni Civium gaudio exceptum est: multis etiam aliis ibidem sibi Sareptam, & Abdiæ specus, promittentibus.

5. Sed doluit Satanæ ullum superesse fidelibus receptaculum: perfecit igitur per susurrones Jesuitas, ut Cæsar, nescio cujus novæ Rebellionis metu, cum vix quinque mensibus conventioni stetisset, militem reduci curârit. Quibus (6. Decembris) Urbem ingressis, mox Religionis negotium resumitur. Cives rei novitate, contra

tam-

tam clara pacta, attoniti, denuo per supplices libellos sollicitant, id saltem sibi gratiæ (ad retinendos rei metallicæ operarios, expetentes, ut non violentis mediis procedatur. At loco responsi mandatum Capitaneo datur (22 Decembris.) ut *Hlawsa* Consuli; *Paulo Screta, Iohanni Schreytero, Iohanni Agathono, Sigismundo Koselio,* & *M. Petro Caponi*, Senatoribus & Civibus primariis, tanquam hæreticæ obstinationis antesignanis, viceni sclopetarii in domos mittantur, alendi cuique, donec à Confessario schedulam, præstitæ confessionis testimonium, exhibuisset. Milites licentiâ insolescentes, non solum lautissimâ & profusâ tractatione exsugebant, sed & aliis modis, ut cuique placitum erat, divexabant bonos Viros: quorum tamen patiens constantia istorum malevolentiam superavit. Quamdiu enim poterant, suppeditabant; deficiente penu, pars fugâ se ulteriori subduxit periculo, pars resignabant rei domesticæ administrationem, claves ipsis hospitibus tradentes.

4. Cum hoc modo non procederet nego-

negotium, demandatur provincia Kuttebergam reformandi *Don Martino de Huerda*: qui turmâ cataphractorum stipatus, & gladium evaginatum dextrâ præferens, Urbem ingreditur, pridie Paschatos Anno 1626. Cives adventu ejus, qui crudelitatis suæ in aliis jam Civitatibus ediderat specimina, exterriti, mox ea nocte magno numero profugiunt, per vicinos pagos & oppida latitaturi. Don Martin hoc animadverso, Pragam redit, obtinetque edictum vulgari, de non recipiendo aut fovendo quoquam profugo, sub centum Imperialium mulcta.

5. Cum autem ne sic quidem redirent Kuttebergenses: prodit aliud, 17 Augusti, redituris promittens impunitatem. Reversi igitur, sed suo malo, nonnulli. Nam anno sequente, constituto è levissimis Apostatis Senatu (quorum quidam, & in his Prætor Civitatis, nuper equiso, literarum etiam ignari erant) militum auxilio tam varie pressi sunt, ut plerique malorum diuturnitate fracti, persequutoribus manus dederint, collaque Antichri-

stiano

ſtiano ſubmiſerint jugo : aliis cum uxoribus & liberis (omnibus poſt tergum relictis) in exilium concedentibus.

CAP. XCIV.

Boleſlavienſis Reformatio.

CIvitas hæc à ducentis fere annis Orthodoxiam amplexa, Fratrum ſedes præcipua, & ob id Antichriſto præcipue exoſa fuit. Ejectis igitur Anno 1623 Miniſtris, ſubſtituerunt vaferrimorum Cappucinorũ par, qui indefeſſo ſtudio incolarũ pervertere fidẽ laborabant. Sed toto triennio omnibus adhibitis artibus vix tantum effectum eſt, ut ad Senatum reformandum aliquot ſuppeterent apoſtatæ.

2. Anno igitur 1626, adducto trium vexillationum præſidio, vis adhiberi cæpta eſt: primumque (Februario Menſe) civium quidam in exilium ejecti, alii carceribus impacti. Proſcripti ſunt (20 Martii) ad incutiendum aliis terrorem, *Adam Trubacz, Iohannes*

Iohannes Bukacz, & *Petrus Stehlik*: datis in manus baculis bicubitalibus, quadratis, quibus culpa cujusque inscripta fuit. Primi sic; *Adam Trubacz ideo proscribitur, quod dixit: Neminem esse tam potentem, qui Conscientiæ ejus imperare posset.* Item, *se non devoturum animam suam Diabolo, ut cæteri.* Obversæ parti inscriptum fuit: *Vos ejectum voluistis Regem vestrum, nunc ecce Rex vester ejicit vos.* Tertiæ: *I, & disce subesse Deo & Regi tuo.* (Dixerat enim Reformatoribus: *sibi non esse stramineam animam, quam ut flocci pendere possit. Item quæsierat, num si hanc perdidisset, Cæsar ei aliam posset restituere?*) Bukaczii baculus eadē habebat; excepta culpa, quę hoc modo fuit expressa: *Iohannes Bukacz ideo proscribitur, quod dixit: Omnes novos Catholicos esse nequam, proditores, perfidos Deo.* Stehlikii baculus, quid habuerit, non constat, porta enim egressus, eundem confregit & abjecit.

3. His ejectis, cum cæteri nondum resipiscere velle viderentur, citantur denuo in Curiam, & variis conclavibus includuntur. Evocanturque inde singuli, & tentantur varie. Inter primos

mos fuit, Urbis Notarius *Daniel Miconius*: cui ingressuro, subornârunt Carnificem gladio instructum, in angulo stantem: quem simul ac conspexit, homo pavidus, & vitæ perperam amans, Catholicismum amplecti pollicitus est. Hoc illi initio læti, regredi, cæteros ad simile obsequium hortari, domumque redire, jubent. Ille ad hos & illos ingressus, tremebundus, serio rem agi, & carnificem adesse nuntiat: obsecrans amicos, ut caute agant, & suimet habeant rationem. Aderant arrestatis duo Viri consulares, literati, olimque artium Magistri, *Georgius Kezelius*, & *Henricus Daniel à Semanina*: à quibus cum alii pendere viderentur, illi se & illos egregie dictis animare, & ne imaginarios istos terrores tanti faciant, hortari. Mox evocatur *Kezelius*, & variis jam blanditiis, jam comminationibus, tam diu fatigatur, donec incautius deliberandi spatium popoſcisset. Hoc illi promisso contenti, *Semaninum* accersi jubent: qui de Kezelii vacillatione certior factus, eo magis intra se effervescit, cumque illi

senex

ſenex quidam, *Georgius Pernikarz* exemplum hoc quaſi ad imitandum proponeret, ille huic in faciem inſpuit, *Hæcne tua quoque eſt conſtantia perfide*, inquiens? ſimulque pergit & ſe Reformatoribus ſiſtit, ut rupes, immotus: quemadmodum & ſequentes omnes. Tandem & Kezelius majorem in conſpectu Dei quam eam, quæ coram hominibus accidere poſſet, confuſionem conſiderans, ad ſe rediit, ſpemque de ſe conceptam Categorico reſponſo præcidit: Sed cum aliis ad carceres remiſſus.

4. Inter animoſiſſimos fuit, *Bartholomæus Lang*, ſcriniarius, qui gladium admittere, quam fidem abnegaſſe malle proteſtatus, cum aliis aliquot in fætidiſſimum, maleficorum torturæ deſtinatum, locum contruſus eſt, ibique per 17 hebdomadas (domo interim ſuâ, ut & aliorum, licentioſo milite oppletâ) detentus eſt. Sed unus ex hoc ſodalitio, *Georgius Smidarsky*, morbo à fætore & nauſea contracto, ibidem in carcere piè vitam finiit: ſed ab impiis vix ut terræ mandari poſſet, impetratum.

5. Cum

5. Cum hâc vice & viâ, nullius expugnare possent constantiam, dimittebant, ad deliberandum ulteriore concesso termino: præsertim cum eodem anno (1626) Bethlemio bellum Cæsari inferente, Mansfeldius quoque & Wimariensis cum Exercitu Regis Daniæ Silesiam ingressi, metum auxissent tyrannis. Nam in Augusto Diplomata missa sunt ad Urbes, Cæsareæ Mtis voluntatem non esse, violentis mediis ad fidem adigi quenquam, sed ut, si cui consentire cum sua Majestate non lubet, emigrare fas sit, &c. Hæc igitur Diplomata Boleslaviensibus quoque interspirationem aliquam attulêre.

6. Sed anno sequente, sedato Hungarico bello, & profligatis è Silesia Dani copiis, recruduit ubique tyrannis: datum etiam Senatui Boleslaviensi mandatum, ut sequitur.

Circumspectis Consuli & Iuratis Civitatis Neo-Boleslaviensis dilectis.

Spectabiles, amici dilecti. Inaudivimus multos concives Vestros Neo-Boleslavienses, Sa. Cæs. Mtis Regis & Domini nostri clemen-

clementissimi assiduis & paternis monitis, salutaribusque Ecclesiasticorum informatoribus adversarios, hactenus in obstinata protervia perseverare, Sacram salutiferamque Catholicam religionem aspernari: potissimumque duos, Georgium Kezelium, & Henricum à Semanina, pertinacissimos Sacræ Cæs. M^tis voluntati & mandatis adversarios, offendiculo, & Non-Catholicorum malo exemplo, exstitisse. Proinde nomine & loco S. C. M^tis Regis & Domini nostri clementissimi, vobis mandamus, istos duos concives primarios schismaticos & sectarios, serio moneatis, ne alios suis erroribus perturbent, quinimo abjecto erroneo dogmate jam tandem puram Religionem amplectentes ad gremium Catholicæ Ecclesiæ redeant; & hoc circa terminum Ascensionis Christi, aut peremptorie Pentecostes, sub pœna è civitate exclusionis, & Regno Bohemiæ excommunicationis, perficiant. Cum autem Vobis constet de nuperrima loco & nomine S. C. M^tis facta à piæ memoriæ Principe Lichtensteinio Pro-Rege Bohemiæ constitutione, ut omnibus Non-Catholicis, schismaticis, in Religione cum S. Cæs. M^te Magistratu clementissimo non consentientibus, concordiæ

&

& pacis perturbatoribus, civibus & suburbanis, jura & omnes civiles contractus inhibeantur: atque id an à Vobis factum fuerit, nondum certiores redditi simus; Si hactenus id factum non est, Vobis nomine S. Cæs. M^tis præcipimus, hoc tempestive ut perficiatis, omnesque Cives & incolas, inquilinos, servos utriusque sexûs seniores & juniores, Non-Catholicos, errorum schismaticorum tenaces, serio admoneatis, suo temporali & æterno bono ut consulant, ad gremium Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ sub pœna animadversionis durissimæ & certissimæ, redeant. In quo negotio quid à Vobis exsecutum fuerit tempestive nos edoceatis: hâc ratione S. C. M^tis voluntatem impleturi. Datum Pragæ 17 Aprilis, Anno 1627.

N. N. N. à S. C. M^te pro Reformatione Religionis in Bohemiæ ordinati Commissarii.

7. Aliæ eorumdem ad eosdem eodem anno datæ:

Prudentes Circumspectique, Amici dilecti. Sperabamus constitutionem nostram nomine S. C. M^tis Domini nostri clementissimi, nuperrime Vobis transmissam Vos obse-

obsequenter exsequuturos, concives Vestros Non-Catholicos schismaticis erroribus valedicturos, & ad Religionem Sanctam Catholicam accessuros, potissimum vero duos pertinacissimos hæreticos, Georgium Kezelium, & Henricum à Semanina, citra terminos ipsis præscriptos Confessionem auricularem, & sumptionem Sacramenti Altaris juxta institutionem Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, sub una specie, participaturos. At percipimus supranominatos duos sectarios, & alios consimiles cives Vestros, hactenus in innata protervia versari, Catholicam Religionem & salutarem doctrinam aspernari, neminemque illorum ad hoc usque tempus Religionem Catholicam amplecti. Cum autem S. C. M^tas *ejusmodi rebellibus subditis, qui cum* S. C. M^te *Magistratu suo clementissimo* Religionem *colere recusant, sed cerebri sui rationes sequuti, eo modo irritamenta incendiaque multifariarum hæresium (unde varia schismata, disturbationes Rerumpublicarum, imo totius* Regni *plerumque, oboriuntur) esse deprehenduntur, gratiam Cæsaream &* Regiam, *mansionemque & negotiationem in* Regno *Bohemiæ hæreditario suo, non concedat: loco igitur & nomine* **S. C. M^tis** **Domini nostri clementissimi**, *Vobis*

bis serio mandamus, ut isti duo schismatici, non tantum jure civili & communitate civitatis priventur, sed sine respectu personarum, conditionis & tergiversatione Civitate adeoque toto Regno Bohemiæ quam citissime proscribantur, ipso excommunicationis die aut perendie ad occasum Solis Civitate exeant, in posterum in civitatem, adeoque totum Regnum Bohemiæ, nunquam redeant; sub pœna, si aliquando redierint & comprehensi fuerint, gravissima, &c. Cæterum eôdem S. C. M^tis nomine Vobis serio & stricte mandamus, Civibus incolisque, civitatis Neo-Boleslaviæ Non-Catholicis, omnia jura, exactiones, emptiones, venditiones, mercimonia civilia, prohibeatis: severo facto interdicto, ne quis imposterum sine permissu nostro aliquid simile tentare audeat, nisi prius à pertinacia & erroribus hæreticis abscesserit, voluntati paternæ Sæ. C. M^tis pareat, salutarem Religionem Catholicam amplectatur, & hujus rei à Confessario testimonium proferat. In quo eosdem denuo serioque moneatis, nomineque nostro stricte mandetis, ut sine ulla tergiversatione ad ultimum Iunii anni præsentis peremptorie Religionem Sancto-Catholicam arripiant.

Quilibet ordinario Sacerdoti Catholico confiteatur, & Sacramentum Altaris secundum consuetudinem Romano-Catholicæ Ecclesiæ devotè & reverenter recipiat, sub pœna similis è Civitate, adeoque toto Regno Bohemiæ, proscriptionis. Petitionem vestram de removendo à Civitate Vestrâ milite diligenter promovebimus: tantummodo dabitis operam, ut omnes Concives vestri eô citius Catholicismum recipiant. Hâc enim ratione Vobis omnibus & singulis in hac vita & futura optime succurretur; & S. C. M^tis voluntas explebitur. Datum Pragæ 15 Iunii, Anno 1627.

N N. à Cæs. M^te Bohemiæ, Hungariæque Rege ad reformationem Religionis in Regno Bohemiæ Ordinarii Commissarii.

8. Factum: proscripti duo illi, cum aliis aliquot: pars etiam ultro, insidias evitaturi, emigrârunt, aut potius clam profugerunt. Aliis negotiatione interdictum. Ipsi Cappucini forum & domos obibant, mercatorum tabernas, cellas vinarias & cerevisiarias, obsignabant; vendentibus nihilominus pannos, linteamina, alias merces, eripiebant: nemine contra hisce-

re

te audente. Major igitur pars, eheu! ut vendere & emere possent, characterem acceperunt Bestiæ.

CAP. XCV.

Reformatio Litomericensis.

ANno 1517, Augusti 21, Civitas Litomericensis de publico & Unanimi omnium Civium consensu plebiscito caverat) quod & publicis Tabulis, & Opificum Collegiis inscripserant) *ne quisquam sub Vna in Civium numerum adscribatur, neque si vel sit indigena, & id quidem concordiæ causâ. Si quis abrogationem ejusce plebiscitì suaserit, Civitatis jus ut amittat, ac intra mensem Vrbe excedat.* Rata fuit hæc lex & observata centum annis inviolata, usque ad Ferdinandum modernum, Anno enim 1617 subornati duo Jesuitarum manipulares, *Nicolaus Mrazek, & Bartholomæus Collenius*, emptis ibidem domibus jus Civitatis poscere ausi sunt. Quô negato, querimoniam instituerunt in Cancellaria Regni: quo ci-

citati è Senatu tres primarii, cum Notario, asperrimis à Cancellario, & Paulo Michna Secretario, verbis excepti, & in Arce Pragensi, donec consensissent, (novem dies) Arresto detenti sunt. Quid fit? post menses quinque prædictus Mrazek Senatui accensetur, ut nimirum ubique speculatores haberent suos. Sed ille, interea dum Ordines adversus Religionis Euangelicæ hostes, Vicarios regios, in armis sunt, nolens volens quiescere coactus, à Cæsaris demum victoria resumpsit animos: & Cæsareus creatus Judex Litomericensibus, quibus potuit modis, molestus esse & incommodare perrexit. Tolerârunt autem omnia fortiter, præ cæteris Urbibus. Nam neque Papistica sacra, suis orbati Pastoribus, frequentârunt, nec ullus ad apostasiam se pellici passus est: utut callidissimi duo seductores (*Valelerianus Magnus*, & *Franciscus Rozdrazovius*, Cappucini) cum Civium primoribus sæpius institutis colloquiis, operosissime rem egerint.

2. Hâc viâ se nihil proficere videntes,

tes, vim adhibent. Anno 1625 pridie Paschatos, inscribunt schedulis omnium Civium nomina, perque Decuriones suam cuique tradunt, cum mandato, ut se cras, & deinceps festis anni diebus quibusque, in Templo sistat, Concionem & Missam auditurus. In præsentiæ autem signum, sub egressum Æditituo schedulam suam repræsentet: secus mulctam quinque sexagenarum, pro singulis vicibus, depensurus. Sed ne sic quidem res ex voto processit.

3. Tandem igitur, introducto numerosiore milite, furiose rem occipiunt. Die Corporis Christi, (quem vocant) jubent idololatricis suis processionibus multitudinem omnem interesse. Viris Consularibus & primariis mittunt gestandas coloris varii candelas cereas. *M. Paulo Stransky*, Urbis Syndico, quia ludicro isti interesse noluit, neque comparuit, immittitur integra vexillatio armata: qui, ipso in latebra domûs delitescente omnem ejus penum diripiunt, uxoremque ejus Catharinam, ad focum deprehensam, miris

cavillis & comminationibus divexant. *M. Georgius Colsinius* (Viri Consularis gener) rapitur ad jus militare, machinationisque contra Catholicos accusatur, quod Cantorem Templi glande plumbeâ trajicere tentâsset; ob quod Hipparchus *Laurentius Medicæus* (homo Italus) mortem ei minitatus, in Curia interim asservari jubet. Sed quia calumniosum fuit commentum, quô onerabatur Colsinius, ut & directæ in cæteros machinæ, (Deo furores hostium cohibente) abière comminationes istæ in fumum, milite isto mox in Germaniam contra Danum abducto.

4. Ineunte 1626 anno obruunt hos iterum peditatu, perque domos primorum denos, vicenos & tricenos distribuunt, affligentes pessimis modis, quoscunque præstantiores, constantioresque vident. Hi autem vel fugâ elapsi, vel ad omnia perpetiendum fortiter in Deo obfirmati, efficiunt ut hostes, plagas quasi inferendo delassati, mitius agere cæperint: Edictum nempe vulgando, ut si qui Religionem nollent mutare, cum

uxo-

uxoribus & liberis intra tempus certum Urbe & Regno excedant. Potior igitur fidelium pars, Magistratui hâc in parte illæsâ conscientiâ obsequendum arbitrati, in vicinam Misniam se recipiunt; Reliqui succubuêre.

CAP. XCVI.

Reformatio Hradecensis.

HRadecium Reginæ, elegans & ampla Civitas, orbata primario Pastore suo, *Iacobo Hrabæo*, cum Collegis, facetum nacta fuit Archidecanum, *Iohannem Cælestinum*, qui omnes violentos sibi displicere modos sæpius protestatus, blanditiis rem peragendi sibi & aliis spem fecerat. Civium igitur domos obiens, aut ad se invitans, quotidie compotationibus & collusionibus (vini enim & aleæ insatiabilis helluo fuit) jocis dicteriisque animos demulcebat.

2. Ut autem toto quadriennio neminem hâc viâ converti vidit, austeriorem induit vultum. Rogat militem

Croatam, ibi tunc existentem, jam tandem sibi auxilio esse. Congregato igitur die sacro cætu, Missæ mysteria explicat, ad processionem à concione instituendam invitat, & hortatur; subornatis jam, qui negotium promoveant, armatis Collegis. Præeuntem igitur cum Monstrantia cum nemo sequi vellet, Croatæ in Templum irruunt, evaginatisque acinacibus sequi cogunt. Populus territus, & cædem metuens, velut mente alienatâ procurrunt, sed à dispositis in foro Equitum turmis repelluntur. Ita quidam nolentes volentes, deambulatiunculam illam sequi compulsi sunt, alii effugerunt nihilominus: utrisque autem res in risum abiit.

3. Anno igitur 1626 Reformationis Commissarii totam Brennerianam legionem eô immittunt, cum expresso mandato, non excedendi, nisi Urbe reformatâ. Archidecanus tamen primores primo irretiendos ratus, assumpto Capitaneo Straussio, quosdam adit. Et primo quidem proxime sibi adhabitantem *Nicolaum Acontium* Medicum, (sed ob dolores

poda-

podagricos aliquot annis clinicum) ab illoque severe, num Catholicus jam tandem fieri vellet, requirit. Ille: *Quoad non sensero in corde meo alios motus, reclamante Conscientiâ nihil possum*, respondet. Sed Archidecanus irâ accensus, *satis diu jam*, inquit, *tolerata est protervia vestra; non amplius ulli sophisticationi locus est.* Medicus iterum: *Fama, Oculus, Conscientia, non patiuntur ludum.* Archidecanus: Quamdiu non tria quatuorve decutiantur capita, Civitas hæc ad meliorem reduci mentem non poterit. Medicus: *Si meum Tibi quoque putas obstare, & ejus tibi potestas est, decuti jube. Malo semiputre hoc cadaver per glebas raptari, frustratimque discerpi, quam ut sciens volens vim inferam Conscientiæ.* Archidecanus furibundo similis, surgit & foras se proripit. Capitaneus eũ insequuturus, submissa voce ad Medicũ: *Non deerit Tibi Domine consiliũ: lõge lateq; patet Mundus.*

4. Mox convocatur, una cum suburbanis, tota Civium communitas: occlusisque portis, alii post alios accersuntur, gravissimisque comminationibus percelluntur. Timidiores doci-

litatem promittunt. Qui negant, contruduntur in carceres: omnes Curiæ anguli, cellæ, atria, arrestatis complentur. Dividitur mox per eorundem ædes ad licentiam instructus miles, insolentissimeque debacchatur. Accurrunt pavidæ mulieres, liberi, familia: arrestatos maritos & patres fletu & clamoribus fatigant. Concidunt plerique animis, alius post alium, manus dant, moram sibi ad perdiscenda Romana mysteria concedi petunt. Ita una dies, unus terror, in tam diu vitatos Antichristi casses miseros perpulit: quia ad sanguinem resistendum esse, non ad carceres solum, non meminerant.

5. Viginti octo solum è tanto Civium numero reperti sunt, qui terrenarum opum dispendio Conscientiæ redemerunt opes: cum familiis in exilium egressi, nempe *Simeon Daniel à Semanina: Iohannes Tobolecius; Iohannes Zak: Iohannes Nigrinus; Paulus Iacobaus*, &c. plerique Viri literati. Inter quos *Acontius* fuit, qui non absque molestia currui se impositum Leschnam Poloniæ transferri curavit: quem

ex

ex Silesia quidem Theologiæ D. ex Academica olim conversatione amicus, jamque communis exsilii consors constantem sub afflictissimo Corporis statu animum admiratus, sequenti προσφωνήσει excepit.

De quo condoleam; de quo commirer, Aconti,
In Te præ reliquis obvenit exsulibus.
Miror quod patriâ exieris pedis impos; Et illud
Quod nunc usque malum Te premat, hoc doleo.
Lucida vis Animi est, cum nec tum deficit, ipsa
Cum vires ægro in corpore deficiunt.

Sed Acontius post toleratam patientissime miseram clinicam vitam annis novem, (Anno 1632. Febr. 25.) placide vitam in Christo finiit. *Simeon à Semanina* ibidem Civis & Consul factus; alii alibi.

Cap. XCVII.

Reformatio Bidsoviensis.

QVæ hactenus enarravimus, moderatiora videri poterunt præ illis, quæ subjungemus: nempe ubi *Don Martin de Huerda* Reformationis Commissarium egit, & alii quidam zelo Hispanico. Exempli gratiâ Bidsoviæ, tribus à Hradecio, decem à Praga, miliaribus, distante oppido. Hûc ubi cum milite suo appulit, convocatis in Curiam Civibus, verbosâ oratione Religionem Catholicam commendabat. Respondente autem communitatis nomine, quem sibi delegerant, *Iohanne Kolacznik; non esse humanarum virium, quod quis toto vitæ tempore discendo fuisset complexus, intra horæ spatium dediscere: nec convenire, ut quod quis pro Veritate Dei amplexus est, deserat, non edoctus è Verbo Dei meliora.* Ibi tanquam œstro percitus Huerda, decori etiam oblitus, loco quo considebat se proripuit, & clavâ quam tenebat manu hominem adortus, plurimis pla-

gis

gis affecit: furoreque adhuc æstuans, lictorem adesse, & hunc (non etiam domum visendi concesso spatio) civitate educi (quod apud nos summæ ignominiæ nota est) jussit. Hôc exterriti exemplo reliqui, & fumantis ursi metuentes rabiem, ad arbitrium se componere, & docilitatem intra certum tempus polliceri.

2. Cum autem fugâ conscientiam salvaturi quidam, uxores cum reculis clam (quibus se viduæ quædam piæ adjunxerant) præmitterent, re proditâ, per submissum mox militem quicquid secum habebant direptum, ipsæ retractæ & vinculis inclusæ, non prius nisi Catholicæ cum Maritis factæ, dimissæ sunt.

CAP. XCVIII.

Zatecensis Reformatio.

VRbs Zatecum (Germani Satz vocant) illa est, quam Princeps Anhaltinus Georgius) in Postilla sua, concione *de Venerabili Sacramento*) nunquam

quam communionem sub Una recepisse, constanter inde à prima sua ad Christianismum conversione morem sub Utraque communicandi retinuisse; testatur. Addam ego, Calixtinorum quoque deliria mature excussisse, purioraque semper dogmata, sequutam.

2. Hanc ergo postquam in proscripti Orthodoxi Pastoris (Johannis Regii) suffecti Monachi, ope incubantis semper Urbi exercitûs, varie divexârant (non solum scilicet pro Concionibus, ex more, in hæreses & hæreticos debacchando; sed &, si quis circumgestationi hostiolæ interesse, genua flectere, & capita aperire nollent, crura & capita baculis quatiendo, pileos eripiendo, & militibus distribuendo &c.) Anno 1625 severius res agi cœpta est. Circumgestabant illi die Corporis panaceum suum Numen, non exiguâ plebe comitati. Consul (*Bohuslaus Strialius*) quod abfuisset, mulctatur 50 Imperialibus; Militumque quantum domus capiebat, vino & epulis lautissimis, non ad satietatem, sed ad nauseam & horren-

horrendum abusum, toto triduo tractare jubetur. Similiter alii Senatores, & quicunque aberant, mulctati sunt.

3. Eôdem anno, 12 Augusti, ingressus urbem *Don Martin de Huerda, mandata duo, idque tam in Templo quam Curiâ, promulgari fecit: alterum de Bibliis aliisque Euangelicis libris (sub pœna centum florenorum Bohemicorum, aut carceris quinque septimanarum) in Curia deponendis. Alterum de Templo & Missa frequentanda, sub pœna (per singulas vices) quinque florenorum, & librarum Cera trium.* Unde magnæ animorum alterationes, hæsitationesque, consequutæ. Libri secundâ & vicesimâ ejusdem in Curiam comportati, deinde extra mœnia, ingenti congesto acervo, combusti sunt.

4. Anno 1626. Januarii 6, Don Martiniani Equites, confecta in vicina Lunensi Ecclesia deformatione, Zatecum advolant, & in Civium ab Euangelio desciscere detrectantium domos introducti, haud exiguam pecuniæ summam dietim extorquent. Insequitur hos 20 Januarii ipse Apostolus *Don. Martin*; à cujus adventûs horrore

horrore non pauci fidelium, domos & residua relinquere, & exilii subire ærumnas festinârunt. Ille publicato, valvisque Curiæ affixo programmate, ne quisquam sine suo concessu, portis exeat, sub capitis pœna; postridie mox Consulem arresto excipit, nec nisi apostasiam pollicitum, dimittit. Senatores vero duo, *Matthias Litomyssky*, & *Samuel Klatowsky* (quod nuper Monstrantiam non adorâssent) compedibus ferreis constricti, & per dies 14 excarnificati sunt: donec & ipsi apostasiæ consensissent.

5. Januarii 26, Convocato Senatu populoque, ipse Jesuitis & militum præfectis stipatus Curiam ingreditur, ac, ut sese omnes Cæsareæ submittant voluntati, auriculariq; Confessioni, & Sacramento sub Una, communicent, edicit: morigeris à milite levamen, immorigeris onerum conduplicationem, denuntians: respondereque ex ordine jubens, pro se quemque an intra tres septimanas reâpse præstare promittat?

6. Non-abnuente quôquam è Senatu (tyranni metu) *Tribunus plebis*, *Wen-*

Wenceslaus Wysotsky modeste conscientiæ jura prætendens, ejus sibi immunitatem poscit. At rabiosus deformator è sella exsiliens colaphis eum adoritur, pugnisque caput conscindit, maledicentissimis verbis excipiens. Inter alia; *Indignus es nebulo, qui hoc loco sis. Iubebo te quadripedem ligari & in profundissimum deturbari carcerem, ubi lumen cœli non videbis: & cum scelestam evomueris animam, carnifici te humandum dabo*, &c. Mandat mox militum Prætori, ut compedes afferri jubeat: adsunt lictores, circumdant pedes & manus ferro, colloque numellam ferream cum catena crassissima, à qua manicæ dependebant, indunt; atque ita constrictum in carcerem trahunt. Ubi per hebdomadas tres (nemini ad eum, ne uxori quidem aut liberis, permisso aditú) durissimis vinculis gravatus, & nonnisi pane & aquâ sustentatus, à Jesuitis vero quotidie infestatus, fuit. Cum ei mortis sententiam (eo quod sermone rebelli tumultum in plebe quæsivisset movere) nuntiâssent, & ille hanc quam apostasiam malle visus est, dæmonio eum obsideri

P.Cha-

P. Chanowsky, Jesuita, dixit, arctiusque constringi mandavit. Ita bonus Vir, nec vitæ nec mortis se compotem fieri videns, languidissimus jam in Confessionem auricularem consentit; & impetratâ ob valetudinem recuperandam ad thermas concedendi facultate, Annebergam Misniæ se contulit, ad tyrannos non reversus.

7. Similiter optimi quique Civium exilia optabant: & quia portæ arctius obsidebantur, ne quis elabi aut supellectilis aliquid exportare posset, multi, quâ licuit, etiã per mœnium ruinas, miseram vitam (animas potius) de manu Babylonis ereptum ibant. Quomodo plusquam centeni, omnia persequutoribus relinquentes, evaserunt. Atque in his primarii patricii, Dn. de Kralitz, uxor, fæmina ditissima: quæ relictâ supellectile amplissimâ, per muri canalem, quo Urbis sordes elabuntur, Urbe quoque elapsa, & maritum sequuta est.

8. Sed ex profugis, si qui inopiâ pressi (Misnia enim exules nummis exhaurire poterat, consilii & opis aliquid ferre non noverat) in Bohemiam unde-

undecunque auxilium vel eleemosynam quæsituri, procurrebant, proditi subinde capiebantur. Quemadmodum duobus Magistris, Zatecensibus nuper civibus (M. *Lucio*, & *Falconi*) contigit; quos Pontificius Pastor, optimo Viro *Wolfgango Sekeræ*, ex Moravia jam quoque exturbato, fratre neutiquam dignus cinislo, *Paulus Sekera*, comprehensos, annuo primum carcere domi afflixit, post Don Martin in Arcem Welharticianam excarnificandos transmisit: qui longo carcere valetudinis, propemodumque rationis usu privati, ad Reversales tandem quasdam semivivi dimittuntur.

CAP. XCIX.

Tustensis Reformatio.

NOn postrema inter Civitates Regni liberas est *Domazelce*: quam vicini Germani *Tustam* vocant. Hanc Regni Suc-Camerarius, *Przibik Ienissek*, ad defectionem frustra sollicitaverat:

verat: cumque duritiem illorum Pragæ in Collegio Iesuitarum deploraret, præsens forte *Don Martin* risu id excepit, sponsionem 500 aureorum offerens, se id effecturum.

2. Assumptis igitur militum manipulis, Urbem ingreditur, & in Viros Senatorios denos, vicenos milites, immittendo, licentiâque quovis modo divexandi factâ, non multo tempore plerosque omnes ad apostasiam adigit: pignusque à Suc-Camerario aufert.

3. Sed is in Tustenses, cur non in ejus, sed alterius, gratiam Catholici fuissent facti invectus, ab iisdem mulctæ pecuniam reposcit. Sic miseri Euangelici tyrannis illis pilæ instar ad faciendas sibi delicias fuêre.

Cap. C.

Reformatio Rokezana.

Anno 1624, *Zdenko Leo creatus ex Barone Comes de Kolowrat*, cum Equitum cohorte Rokezanam (Principis

cipis Lichtensteinii auctoritate) immissus, Cives non pecuniâ solùm emungit strenue, sed & Religionem impugnat tyrannice. Vix excogitari poterat quidquam insolentiæ, quod non isti sibi indulsissent. Inter alia, sub anni decursum, quæ de Adventu Christi ad judicium Cantio Bohemica decantari solet, in hunc sensum; *Dies illa erit dies iræ, dies tremenda, celer, magna, terribilis*, &c. hanc ille ad suæ Reformationis diem per mimesin trahens, venientibus ad se civibus scurriliter occinebat.

2. Decembris 20 Civitatem convocat, longâ & asperâ indignatione nuperam rebellionem, Mansfeldium item, Ziskam & civem quondam suum Johannem Rokezanum (illum olim electum Pragensem Archiepiscopum, hominem ut ajebat levissimum, cujus illi vestigiis insisterent) exprobrat, & mox in regesto triplici nomina subscribere côgit. In primo eorum qui jam Catholici essent (erant autem sex apostatæ recens facti): in secundo, qui intra duas septimanas fieri vellent: in tertio refractarii Deo

&

& Cæsari. Cum autem tertii ordinis longe plurimum essent, cæpit eos cum satellitio suo diris devovere, cruce, rota, inferno dignos pronuntiare, & præ animi impotentia vix non rumpi.

3. Sequente die, Thomæ sacra, in Templo comparere omnes côgit, ipseque tanquam illis exemplo præiturus, sub Una communicat. A prandio jubet iterum Campanis signum dari, Templumque ingressus, ut neminem adesse videt (nam ne Monachi quidem adhuc dum aderāt) proripit se, & per forum, plateas, domos, discursans, obvios quosque baculo ad Templum pellit. Ingressus iterum, & *M. Iohannem Felicem Streicium*, Civem primarium, sibi Calvinianismi nomine præ cæteris invisum, conspicatus, fuste nodoso (rustico cuidam adstanti erepto) adoritur, fugientemque ad altare usque persequitur, & quà datur tundit: *Tu nequam*, inquiens, *qui te quoque in condemnatorum regesto consignasti, & confiteri recusas.* Ille Comitem, ut servato qui loco sacro debetur, honore, mitius agat, ac se comprimat, rogare: Comes vero plagis,

gis, per caput, humeros, manus, magis instat. Felix igitur genibus flexis, Dei opem implorat: sed tyrannus sanguinem largius profluentem videns, demum, *Apage te hinc, bestia, cum tuo Calviniano nequam sanguine*, inquit. Ille assurgens Templo exit, & sciscitantibus obviis, quid accidisset: *Inter Tēplū & Altare*, inquiebat, *sãguinē stillavi: sed pro nomine ejus qui suū pro nobis copiosius effudit.*

4. Hôc è Templo egresso, Comes congregatos cives ad confitendum compulsurus varie in eos desæviit: omnes quidem maledictis incessens, nonnullos fuste dedolans, quibusdam in os inspuens: honestissimi vero Civis *Wenceslai Krocini* barbam canam evellens, & per Templum spargens.

5. Domum reversus, Felicem rursum accersi jubet, & se cum eo inauditam tragœdiam occepturum, nisi cras aliter se declaret, minatur. Ille autem crastinum non exspectandum ratus (cum nihil ratione, omnia furore agi videret) noctu se subduxit, relicta octogenaria matre, uxore, & liberis charissimis.

6. Comes spe delusus, bona quidem

dem confiſcari, uxorem autem incarcerari jubet. Quos vero ad apoſtaſiam compulerat, compulit quoque ad ſubſcribendum chartæ cuidam, qua Rokizanenſes Deo, Deiparæ Virgini, & Domino Zdenkoni de Kolowrat, ſalutem ſuam acceptam ferre, Catholicamque Religionem ultro, & cum animi lubentia, mediante duntaxat Dn. Comite, amplexos, ſubſcriptionibus manuum ſuarum, Urbiſq; ſigillo, teſtari dicebantur. Ita miſer ille Comes Deo, Cæſari, ſibique ipſi, illudere auſus: brevi ipſe Wiennam citatus, & ob neſcio quæ delicta incarceratus fuit.

Cap. CI.

Reformatio Slanenſis.

SLanenſibus, Urbi alioquin Regiæ, ſed jam Phalaridi Martinicio oppignoratæ, crudeliſſimeque habitæ, in Capitaneum ab eodem Martinicio datus fuit *Nicolaus Hansbursky*, qui pauloante (ob facinus aliquod) Pragæ

gæ carnifici jam traditus, apoſtaſiâ vitam redemerat. Hic ut ſe Jeſuitis gratum declararet, ſtrenue fidelium perſequutionem promovit. Anno 1624, inſtituit Slanæ ſolennem (pomposo illo Corporis feſto) Proceſſionem, Civium plerisque fraudibus & vi, ad id pellectis. *Iohannes Bleyſſa* ab eodem citatus, & ad idololatriæ ſocietatem ſolicitatus, renuit. Quærenti cauſam, dixit: *Quoties Sacrâ Cœnâ uſus ſum, toties me ad fugiendum has abominationes Deo obligavi.* Dicenti, Cæſaris voluntati non refragaberis; reſpondit, *in iis quæ Cæſaris ſunt, utique: hîc Dei negotium agitur.* Inferenti: At non deerunt media, quibus compellaris, reſpondit: *Deus voluntarios quærit cultores, non coactos.* Diſceptationis hujus exitus fuit publicus carcer, quô Bleyſſa novem ſeptimanis inobedientiæ (ſic vocabant) pœnas luit.

2. Sed *Iohannes Iahoda* pecuniâ inſuper mulctatus eſt. Cum enim nec idololatricæ illi proceſſioni intereſſe, nec ante domum ſuam Altare erigere vellet, vocatus in jus, blaſphemiæ in Deum & rebellionis in Magiſtra-

tum, accusatus est. Pœna illi pronuntiata, novem hebdomadarum carcer, & 50 (ad comparandæ novæ Monstrantiæ subsidium) Imperiales. *Ille carceris expleto tempore cum argentum deponeret, protestatus est: se ad Monstrantiam nihil conferre (præter enim illam qua in cruce elevata fuit, ad Mundi peccata eluenda aliam se nullam nosse) sed ad obsequium præstandum Magistratui, quoquo tandem illi pecuniam hãc convertere lubeat.* Ob quæ verba ad carcerem relegatus, nonnisi post mensem, interveniente iterum 50 solidorum lytro, dimissus fuit: sed in continenti, cum uxore etiam, civitate pulsus. Vir erat zelo insigni; qui paulo post (Pragæ) peste exstinctus pie obdormivit.

3. *Iohannes Bleyssa* vero, cum iterum (filiâ Ministro Euangelico ad baptizandum clam oblatâ) peccasset, primum carcere fætido, (etiam cum uxore puerpera) post exilio mulctatus est: de bonis ejus tertia solum parte illi concessa, duabus in Domini arcam addictis: sed cum hoc etiam interverti videret, nihil de toto nactus,

ctus, Divinæ providentiæ plena fiducia sese commisit, & exilii ad mortem usque toleravit miserias, Pernæ in Misnia vita functus.

4. Anno 1626 idem Capitaneus, ut universale induceret Apostasiæ diluvium, militem introduxit, & variis torturis plerosque ad desperata obsequia tandem adegit. Inter cætera compulerat in satis angustum Curiæ locum 50 Viros, ubi vix commode stare, nedum sedere, aut cubare poterant. In hoc dum triduum totum detinerentur, & ibidem, omni negato exitu, naturæ opus (honor sit auribus) agerent, fieri non potuit, quin fætore & animi tædio, & indignatione affecti, languescerent. Polliciti igitur docilitatem, dimissi sunt. Parili modo apud se in cubiculo fæminas tractavit, scelestus homo. Migrarunt tamen postea in exilium, quibus Christus cordi fuit.

CAP. CII.

Prachaticensis Reformatio.

REformatio horum (ut & paulo post Pisecensium) à sanguine cæpta est. Nam cum transeunti Cæsareo exercitui cives cum exiguo præsidio, primum quidem restitissent animose ad triduum, deinde tamen deditionem facturi de muris & vallis descendissent, clavesque efferre pararent, hostis furiose facto impetu portam perrupit, & primo Consulem claves ferentem, tum obvios quosque Viros & pubem trucidàt; ut intra horas tres, mille sexcenti sexaginta Civium fuerint cæsi: vix decem, quos fuga vel latebra aliqua profundior furori subtraxerat, superstites relicti. Horrendum fuit spectaculum, disjectis per omnes plateas & domos cadaveribus, mire fædatis, & ad turpitudinem nudatis: nec erat qui mortuos sepeliret, aliquot diebus. Tandem piæ Matronæ duæ, *Christina & Benigna*, (Sorores

ger-

germanæ *Alexandri Rumpalii*, Civis & Senatoris Pragensis) manum admovent, maritosque suos, & *Maximilianum Rumpalium* fratrem (Virum consularem) sepulchro quod eis manibus propriis effoderant, inferunt, & terrâ obruunt, exemplo & voce cæteros qui supererant ad pietatis imitationem invitantes.

2. Hanc Civitatem, cum à superstitibus, & aliunde post confluentibus, iterum habitari cæpta est, Cæsar Principi Eckenbergensi (una cum subjectis ei oppidis, Baworow & Strunkovitz, omnibusque pagis) domo dedit. Anno vero 1625 promissum illis est per Reformationis Commissarios, si Catholici vellent fieri, futurum, ut sibi libertas, privilegia, & oppida cum pagis, restituantur. Abnuentibus, opificiis & mercimoniis interdixerunt: & sic quoque immorigeros carceribus diversis, viros, fæminas, filios, filias, constrinxerunt, totisque quatuor mensibus misere afflixerunt. Tandem tamen Catholicis factis nihil restitutum est; ut ne deesset testimonium, sanguinarios.

tios pollicitatores istos ejus esse progeniem, qui omnia pollicetur, nihil præstat.

3. Sed quid plura! ex iis utique liquet satis, quam impie, crudeliter, proterve, adversus liberos homines processum sit. Nam quicquid cum aliis, hîc non memoratis liberis Civitatibus factum est, ex similibus dolis, imposturis, tyrannide & impudentia, conflatum fuit. Adjiciemus quomodo promiscuam plebem tractaverint, exempla aliquot.

Cap. CIII.

Processus adversus PLEBEM.

REmotis Pastoribus, & fugatis molossis, quam facile est grassari in gregem lupos? Reperit tamen etiam hîc obices suos Satan, ne (quod sperabat) uno halitu difflare posset omnia. Memorabimus horum etiam aliqua: breviter, & per gradationem, particularibus subinde intermixtis, ad Historiæ fidem, exemplis.

2. Pri-

2. Primum, submoverunt ubique Ministros Verbi, etiam ubi quos de suis substituerent, non habebant: tum eripere laborabant de Laicorum manibus Biblia, aliosque utiles libros. Utrumque eo fine, ut paulatim hæresis (sic enim ajebant) exsolesceret, fervorque Religionis refrigesceret.

3. Subintroducti postea Monachi non detonabant illico, sed blandiebantur molliter, obtestando, juramentisque, & sui diris exsecrationibus, fidei suæ veritatem adstruendo; pacem stabilem, rerum successum, benedictionēq; Dei omnimodā promittendo: infallibilem etiam Cæsaris Dominorumq; benevolentiæ, & minuendorum onerum, spem, profitēdo: quin & ipsimet, quamvis parum liberales in gravissima tunc annonæ caritate, vel nummos, vel frumentum, modo Religionem mutarent, offerendo: quâ arte decepti sunt aliqui. Exempla hujus rei cum alibi, tum in Kossumbergensi ditione exstant. Ubi cum Monachus ex hæreticorum conversione laudis (aut certe cælorum meriti) avidior, singulis confitentibus

modium siliginis promisisset, accurrerunt aliquot egentiores, pro frumento Confessionem Sacrifico proferentes. Ille vero granario suo metuens, ne forsan largiter distribuenti deficeret, parcius dispensare constituit, venientique tenuioris fortunæ cuidam, non nisi mediam mensuram tribuit: sed is absumpto hoc demenso redit, ac reliquum petit. Neganti Monacho, *Eho, num anima mea cateris vilior habetur?* inquit. Atque cum ira discessit. An vero non hoc est de animabus hominum crassissime negotiari, ut prædixerat Petrus? vel eô potius inducere miseram plebeculam, ut pietatem arbitretur esse quæstum: quod graviter in Pseudo-didascalis quibusdam, & hominibus mente corruptis, àque Veritate aversis notat, in priore ad Timotheum, Paulus.

4. Sicubi autem ita vulpinando paucos attrahi videbant, ad lupinam reversi indolem, vi ad sua frequentanda sacra adigebāt. Confecti igitur sunt per Ecclesias catalogi, & constituta in absentes pœna, Æditimis eos notandi dato officio.

5. Si-

5. Si qui ad vicina Euangelicorum Templa, (dum supererant adhuc aliqua) vel clam administrata sacra commeabant, proditi mulctâ, carceribus, plagis, afficiebantur. Subornatus & aliquoties miles, qui Euangelicos cætus invadendo disturbaret, & dispoliaret. Cujus rei vel unum apponam exemplum. Cum decurrente anno 1623, ipso Nativitatis Christi festo in Templum prope Kuttebergam, ad pagum Wysoka (in Baronum de Dohna territorio) situm, multus convenisset populus, *Beneda* & *Lazjansky*, Nobiles Bohemi & Hipparchi (Kuttebergæ tunc in præsidio hærentes) ex improviso cum sua colluvie advolant, Templum circumdant, irruunt, Ministrum (*Georgium Barthium*) ab Altari abstrahunt, vestibus exuunt, captivum abducunt (sed qui evasit tamen) Panem sacrum in terram projiciunt, Calicem effundunt conculcantque. Diripiunt inde quicquid sacræ supellectilis erat; homines utriusque sexûs despoliant, ut etiam quosdam ad nuditatem usque exutos, per multa stadia

domum verſus altâ nive currentes, rigore frigoris vehementer læſos mori contigerit. Nonnulli vulnerati ſunt, alii (inter tot micantes gladios) ex pavore in morbos prolapſi. Quid præterea cum muliebri ſexu, in Sacrario, & ipſo Templo, patratum ſit, pudor dicere vetat. Manubiæ tanquam hoſti detractæ, publice venditæ ſunt Kuttebergæ; & ſub convivium ex adempto Calice hilariter potitatum: omnia impune. Plures huic ſimiles caſus reticeo.

6. Tentabant poſt majorum malorum comminationibus expugnare animos. Cujus rei exemplo ſit mandatum Capitaneo Pirglicenſi à Principe Lichtenſteinio datum (1624, 20 Decembr.): *ut quicunque in defendis ſuis hæreticis erroribus debita negent obſequi, ſive ſint Viri, ſive fœminæ, ſive ſenes, ſive juvenes, municipes & advenæ; inquilini & famuli, nominatim quemque conſignatos ad Cameram Regni tranſmittat, & inde quid de illis eorumque bonis ſit ſtatuendum, inſtructionem exſpectet*, &c.

7. In-

7. Inhibita postea fuerunt conjugia, sepulturæ, baptismus, Non-Catholicis: id quod demum fulmen erat concutiendis multorum animis, præsertim matrimonia contrahere cupientium. Baptismi enim carentia, & sepulturæ ignominia (quod per hortos, agros, compita, absque ceremoniis, humandi essent) ferri poterat facilius. Si quis alibi copulari, vel clam infantem baptizari, curavit, longissimi carceris pœna fuit: unde nisi per apostasiam vel insignem mulctam, exitus non patuit.

8. Per oppida, cum Regia tum Nobilitatis, opificia & negotiationes, omnisque victum quærendi ratio, interdicebantur: tandem & emptio alimentorum prohibita; ut Litomyslii. Inopiâ igitur & fame pressis vel aufugiendum fuit necessario (sed quônam? ubique eâdem rerum facie exsistente) vel desperandum & apostatandum: uti plerique omnes fecerunt.

9. Ruricolas citabant ad Oppida; venire detrectantes, per emissam militum,

litum, vel aulicorum & adulatorum, turbam comprehendebant; vel noctu oppressos & cubilibus extractos, catervatim pecudum instar, etiam acerrimo frigore, agebant: illisque carceres publicos, turres, cellas, stabula, haras, opplebant; Ubi fame, siti, squalore, frigore & æstu, necabantur. Plumloviæ in turrim serpentum plenam Joachimus Chirurgus cum aliis conjectus. Prostannæ in stabulum Arcis aliquot centeni simul inclusi sunt, obturatis etiam undiquaque fenestris, ut à compresso Spiritu suffocati, deliquia animi sint passi: Inter alios pro mortuo extractus fuit *Iacobus Vlicky*, octogenarius senex (Kostelecensis, oppiduli ejusdem ditionis incola; cujus filium, *Matthæum Vlicium* Verbi Ministrum Czaslaviæ excarnificatum, titulo LVII retulimus.) Quos simulare mortem impius persequutionis præses, *Kunasch*, ingeminans, resuscitaturum se nebulones dictabat, gelidaque largiter perfundi jussit. Rediêre ad se quidam: senex autem ejus in conspectu exspiravit, quem efferri & humari jussit: reliquis nonnisi

Con-

Confessionem pollicerentur dimissis. Nonnullibi eô barbariei processum erat, ut homines cloacis incluserint, oletorum fætore conficiendos: quos (inter alios) *Nicolaus Szarowetz* Kossumbergi, ut & Slanenses quidam, experti. Litomyslii, & alibi, in eundem locum compingebant simul viros & fæminas; ut vix esset verecundiæ locus.

10. Excogitabant ad acrius excarnificandum, & celerius expugnandum, novas carcerum formas. Exempli gratia; Holessoviæ in Moravia (Drachovio Jesuita statim à recepto in Regem Ferdinando, Anno 1617, reformatore,) confectæ erant caveæ quernæ, quibus inclusi neque cubare, neque sedere, neque stare poterant, præ angustia, sed acclines & incurvi semiflexis genibus, pressoque dorso semipendebant solum. Vix igitur possibile fuit ultra duas tresve horas pressuram hanc tolerare quenquam, nervis nimirum rigescentibus, membris quaquà versum trementibus, animo autem tædio & horrore concidente. Accedebant interim, qui,

num

num voluntarie Catholicam amplexum veniant Religionem? plerique; mendaciis istos pasci videntes, affirmabant: simpliciores negabant, & retrudebantur ad torturam, donec & ipsi voluntarios se esse factos mentiti essent.

11. Simile quid (carceris ratione) evenit *Iohanni Redero*, Pardubicii (Urbis Regiæ) redituum Quæstori, quamvis libero homini: qui deficiscentibus à fide reliquis solus perstabat constantissime. Sed cum se pararet exilio, eô retentus est, quod nemo erat qui rationes acciperet; adhibita semper fictas ob causas dilatione: Deludi se bonus vir cernens, & laqueos Satanæ metuens, deposuit certo loco, cum literis protestatoriis, Rationum indices integerrime, & in viciniam (ubi adhuc exercitium Religionis viguit, Brundusium ad Orlicen, oppidum Dn. Caroli de Zerotin) se contulit, Anno 1625. Sed inde astutiis retractus, arresto inclusus est, non dimittendus, nisi Religione mutata. Quamvis autem & toleraret vincula patienter, triennio toto, & in

in exilium ejici sæpius optaret; hostes tamen magis magisque, sed lente, constantiam ejus expugnatum ibant. Tandem excogitarunt carcerem supra aquam: angustum quidem illum, non ultra sesqui cubitali longitudine, ut procumbens nulla ratione extendere se posset; ita tamen comparatum, ut, si se incautius movisset, in subjectam aquam decidere, & commadefieri posset. Erat autem tempus hibernum, & ipse homo podagricus: & admittebatur nemo, præter Satanæ organa, tentatores ipsos. Hôc igitur torturæ genere per tres dies & noctes excarnificatus, languescere cæpit: præsertim accurrente, & ejulatu ipsum obruente, jam pontificia facta, uxore. Assensit igitur semidelirans, & in Monasterium deductus, à Guardiano in Catholicum numerum est receptus.

12. Si quô Cômissarii erant missi, ne diu traheretur mora, hoc fere stratagemate sunt usi, ut primariæ authoritatis Viros primum, dolo vel vi, prosternerent, cæteris in exemplum. In oppido Mimon, cum Commissarius

(*Zden-*

(*Zdenko de Kolowrat*) à convocatis totius illius ditionis ſubditis, num Catholici fieri vellent? categoricum vellet reſponſum: & unus eorum, communitatis nomine, liberius *de Religione, cogi eam nec velle, nec poſſe*, diſſereret: ille hunc mox arripi, in omnium conſpectu humi ſterni fuſtigarique præcepit: ſubinde, num vellet, rogitans. Illo ſemper abnuente, etiam cum jam lingua uſum negaret, ſemivivum hinc raptari juſſit, cæteris ſpectaculi horrore paventibus, docilitatemque, ſi ſibi tempus concedatur, promittentibus. Hermanno-Meſtecii (oppidum eſt prope Chrudam) cum Senatores apoſtaſiæ fieri exemplum recuſarent, conjecti ſunt in carcerem duriſſimum. Primas aſſeri præacuto (quatuor fulcris ad militum frangendam proterviam erigi ſolito: *Aſinum* vocant) in medio foro impoſitus. Qui tametſi ſeniô confectus erat, tulit tamen ignominiam & ludibrium doloresque, ultra ſex horas: veſperi demum, cum indeſinenter infeſtarent Jeſuitæ inſtigationibus, uxor autem & liberi ejulatibus, annuit,

nuit, & semianimis de cruce sublatus, cum nec pedes nec reliqua membra officium facerent, aliorum manibus ad Confessarium bajulatus fuit.

13. Rogantibus nonnullis nece potius affici, quam ad apostasiam adigi, responsum est; *Cæsarem non eorum sanguinem sitire, sed animarum salutem.* Aliorum tale postulatum risu fuit exceptum: *Eho, martyrii affectas gloriam? Indigni estis nebulones, qui habeatis unde gloriemini.* Ita *Iohanni Polaczko* (Hranicii Moravorum) cum à Commissariis & Jesuitis diversimode ad apostasiam sollicitatus, in genua procidens, manusque complicans, Caput sibi potius auferri, quam conscientiæ vim inferri, obsecraret, responsum fuit. Similiter *Iohanni Eliæ,* Fulnecii: & aliis alibi. Atque hæc fuit verissima causa, (NB) quod in tota hâc tam diuturna Ferdinandiana persequutione non plures ediderit Bohemia, ut & Germania tota, Martyres. Non deerant certe qui pro servanda Christo fide mortem oppetiissent cum gaudio: sed deerant, qui eô nomine mortem inferrent. Animas nimi-

nimirum, non corpora, enecare propositum fuit in Satanæ schola ad crudeliorem hanc tyrannidem edoctis, Maluerunt itaque lentis & diu continuatis afflictionum modis, in fide languescentes & torpidos reddere, quam in fide adhuc persistentibus victoriam, per patientiam, concedere. Illos solum cæde afficiebant, de quibus politicæ culpæ prætextus haberi potuit: ut de Pragensibus illis Martyribus constat. *Andreas* itemque *Chebdovius*, studiosus, adolescens probus, id expertus est; quem cum è patria (Podebradio) redeuntem ad Comitem Turnensem (cujus se dederat ministeriis) Glacium, comprehendissent Dobruscæ, Hradecii palo acuto infixerunt: fucum facientes populo, quod proditionum internuntius esset: cum tamen nihil præter literulas ab amicis ad amicôs penes ipsum reperissent, nec ullis torturis quidquam extorquere potuissent: Anno 1622.

14. Fuit & hoc in hominum conscientias tyrannicum, in Deum vero blasphemum, quod è Dei Verbo nemi-

neminem se convincere & convertere posse videntes, induxerunt tandem animum nullis ex Scriptura probationibus (præsertim erga vulgus promiscuum) uti, sed Ecclesiæ authoritate, & vi, ad obsequium cogere. Proinde, si qui ad Scripturam provocabant, sarcasmos, dicteria, cavilla, audiebant. Imperfectionis eam, obscuritatis, ambiguitatis, accusari, hæresium constitui fontem, hæreticorumque asylum, & ad laicos nulla ratione pertinere, nihil jam erat: *Biblia* nostrate sermone *Wyblija* (id est, Vomitum) scelestissimo ore appellare, & sic in os ipsissimæ Majestati Dei inspuere, blasphemi homines, non sunt veriti. Quapropter & eripiebant populo Sacros libros, ut cæci cæcorum duces in tenebris Regnum constituere, simulque videntes, istâ ratione luce privatos, errorum caligini facilius involvere, possent.

15. Quidam Nobilium subditos suos in Templa compulsos, occlusis foribus ad communionem sub Una cogebant: ut *Severinus Tahlo* in pago *Audercze* (in Pilsnensi tractu) gladio eva-

evaginato in Templo grassabatur, accumbere recusantibus vulnera infligens, Anno 1628. *Iohannes Adamus Czeyka* in pago ejusdem tractûs, Nemcitz, fustibus poplites subtundendo, procidere adigebat: quod similiter à *Wilhelmo de Klenowe*, Rupoviæ Domino, factitatum. Mantinæ accersitus à Domino suo (*Georgio Mitrowsky*) *Iohannes Stepanek*, cum se catenis & compedibus vinciendum videret, per fenestram prosiliit in Castelli fossam, fugâ se apostasiæ subducere cupiens. Sed is cum satellitio insequutus, vulneratum reduxit, inde Pilsnam incarcerandum, nec nisi religione desertâ liberandum, misit. Idem ille Mitrowsky alium hominem suum (*Ambrosium Sterpochum*, arte coriarium) ob constantiam in Religione toto anno captivum tenuit, ter illi carnificem immisit, torquerique jussit, atque ita torturæ doloribus ad Confessionem adegit. Tandem dimissum, centum insuper Imperialibus mulctavit. Knesovesii ad Slanam Rusticos in campum profugientes persequuti sunt strictis cum gladiis, redu-

ctos-

ctosque (partim vulneratos) ut & alios è taberna, subpotos jam, protractos, ad Confessionem & sub Una communionem compellebant. *Baro Kolowratius* etiam (exemplo forsan Smeczanii, cui jam pridem in usu id fuit) communicare renuentium ora, vel admoto sclopeto aperire cogebat: vel paxillo per vim distorqueri, & hostiam ingeri, jubebat.

16. Ronspurgi ad Tustam, & aliis quibusdam in locis, eô proterviæ progressi dicuntur infelices Reformatores, ut nonnullos è plebe Calicem non simpliciter abjurare, sed & humi projectum conspuere & pedibus proturbare coëgerint. Abjurandi alioqui Calicem, & Catholicismum profitendi, hæc usitata fuit formula. *Iuro Deô omnipotenti, Virgini Mariæ, & omnibus Sanctis, me non coactum, sed voluntariè, ad Sacrosanctam Catholico-Romanam fidem redire, eamque solam, veram, antiquam, salvificam, confiteor. Calicem abjuro, neque de illo participare volo in æternum: quinimo liberos meos, & qui meæ commissi sunt fidei, ab eo dehortabor omnimode. Promitto etiam me in hac Religione*

ligione constanter perseveraturum, diversarumque Religionum homines aversaturum. Ita me juvet Deus, Mater ejus, & omnes Sancti.

17. Quomodo autem se posthâc gesserint Catholici facti, non eôdem modo curatum est. Quidam contenti semel explêsse libidinem in subditis hæreticis, missos faciebant, nec molestârunt denuo: misellis interim illis, sicubi Ministri Euangelici dabatur copia, & deplorantibus lapsum, & communicantibus iterum sub Utraque. Alii vero denuo compellebantur: præsertim ubi subolesiebat eos non ex animo ad Pontificiorum transiisse castra. De quo etiam Cæsarea Commissariorumque edicta prodibant, iterum & tertio compellendos esse. Lanio quidam Coloniæ ad Albim, per vim ad communicandum sub Una adactus, nauseam concepit, vomitavitque ab Altari recedens, & totâ viâ, domum usque. Hoc ubi ad Capitaneum fuit relatum, maledictis in eum invectus, sinere tamen jussit: Satis enim esse, quod obsecundaverit.

18. Si

18. Si qui tyrannici processus metu aliquo profugerant, diuturnum id esse non potuit. Nam, si in silvarum & montium latebras se abdiderant, fames inde propellebat. Si in viciniam aliquo (quamdiu supererant certis locis Euangelici) proditorum omnia plena erant: citabantur mox, aut retrahebantur per milites, vel vim consimilem. Vulgata quoque sunt aliquot vicibus Edicta, ne quisquam hominem profugum domi suæ foveret aut occultaret, sub pœna centum argenteorum. Quod tandem publicato 1628, Martii 3 decreto, ita exacutum fuit, ut *pro singulis noctibus singulos centenos* exponendos sciret, quicunque hoc interdictum violâsset. Quid ergo faceret misella turba? Extra Regnum profugere homunciones alterius linguæ, imo locorum & viarum ignaros, difficile fuit. Et vociferabantur Israelitas terrentes Goliathæ illi, ubique locorum eandem agi, aut certe actum iri, fabulam.

19. Consilii ergo inopiâ ad desperata remedia nõnulli prolapsi sunt: nempe ad seditiones & tumultus, non solum

in crudelem militem, & impoſtores Jeſuitas, ſed etiam in legitimum Magiſtratum arma capeſſentes: ſed diſpari admodum ſucceſſu. Wſetinenſis in Moravia montani tractûs incolæ (Walachi dicti) hucuſque ita ſe armis tutati ſunt, ut non ſolum non adacti fuerint ad apoſtaſiam, ſed ne ſubjugari quidem armis potuerint: fruſtra aliquoties & Germano Italoque milite, & Kozacis Polonis, per montium fauces ad ipſos evertendos perrumpere tentantibus. Unde factum, ut *Alpes* iſtæ *Moravorum* nonnullis è Moravia aſyli inſtar fuerint. Horum (& Auſtriæ ſuperioris Ruſticorum, qui magnis conglobati agminibus multum Cæſari faceſſerant negotii) exemplo, Baronis Terczkii (in Bohemia) ſubditi (Anno 1628, in Martio) ad arma quoque confluxerant, numero circiter quater mille. Sed à ſupervenientibus mox copiis devicti, vario ſupplicii genere affecti ſunt. Similiter in Fridlandico tractu (Anno 1629) in Commiſſarios violenter reformantes ſeditio coorta, (in qua Jeſuita trucidatus, Commiſſarius

autem

autem ægre fugâ elapſus) concurſui ad arma è multis plagis, & ad reſiſtendum violentiæ cauſam dedit. Sed mox advolavit Cæſareus miles, Ruſticorum in conflictu multi cæſi, multi capti: quorum duo decollati, totidem quadripartiti, reliqui apoſtaſiâ vitam redemerunt.

20. Tutiora eorum erant arma, qui ſibi unâ conſtantiâ ſe invictos fore perſuaſerant: quales ex omni Ordine reperti ſunt aliqui. Miniſtrorum quosdam recenſuimus ante ſuo loco. E Nobilitate unam nominare libet, *Catharinam Ottiam de Loſs* (Teſchobuſii antea Dominam): quæ vulgatâ in viduas quoque Cæſareâ proſcriptione, nec à Religione deſcivit, nec Patriâ emigravit. Urgentibus alterutrum Commiſſariis, reſpondit; *In exilium abire non poſſe, ob ſumptuum defectum: Religionem vero mutare ſibi non licere, ob conſcientiam. Neutrum igitur ſe facturam: ſi quid illi tertium de ſe vellent ſtatuere, permittere id eorundem arbitrio, ſe autem totam Deo.* Fecerunt itaque miſſam: vel pudore victi, vel quod neminem ſolius Religionis nomine è medio tolli

constitutum erat. Ex ordine Civico memoravimus antea nonnullos; quibus hîc adjungi possunt, *Martinus Stransky* Daczicensis, *& Simeon Sirakowsky Crumloviensis, in Moravia, cives:* quorum neuter, nec promissis flecti potuit, nec afflictionibus cedere voluit, mori uterque pro fide paratissimus. Adversarii igitur horum patientiâ victi, è carceribus tandem dimiserunt, libereque in exilium abire siverunt.

21. Memorabile quoque constantiæ exemplum sunt quatuor opifices, in Kossumbergensi reformatione, Cum enim à trecentis forsan subditis, decem solum ad carcerem usque animosi reperti fuissent, factum est ut ex his sex iterum (carcerum duritiem, frigora, famem, ferre nequeuntes) desciverint: quatuor autem (*Sigismundus Hrussowsky, Nicolaus Szarowetz, Iohannes Aksamit, & Laurentius Karljk*) manu tyrannorum excarnificandi relinquerentur. Hos igitur post multam & quotidianam duritiei exprobrationem, primum hebdomadas quinque (atque id mense Februario & Martio) fri-

frigore excruciant: per novem inde dies fame, nullâ panis micâ suppeditatâ. Sed erat illis tamen panis portiuncula, quâ per id tempus & propriæ urinæ potu, sese sustentabant. Ingressus cum Arcis præfecto Jesuita, longè duriora, ni resipiscerent, multis verbis minatus est. Cui Sigismundus; *Omnia acceptamus, sive famem, sive funem, sive rogum, potius quam peccemus in Deum.* Egredientesque acclamavit: *Quod facitis, facite cito.* Mandatum inde fuit, nonnisi bis de hebdomade panis bucceam, & aquæ haustum præberi. Tum disjuncti sunt ab invicem: Aksamito ibidem relicto, Nicolao in cloacam (salvo honore), Sigismundo in Caminum quendam, contruso; neminique suorum ad ipsos permisso aditu. Tandem cum 21 hebdomadibus omnia circa illos tentâssent, desperatâ eorum conversione pecuniâ mulctârunt & proscripserunt; qui cum gaudio sua derelinquentes, in Poloniam abiêre: Karlik tamen morbo carceribus contracto, intra patriæ adhuc fines, exspiravit.

22. Sed meliori etiam jure iis constantiæ (quidnî & martyrii?) laudem tribuemus, qui Carceres ad acerbissimam usque mortem tolerârunt. Qualis ante universalem hanc persequutionem fuit *Iohannes Bujan Kochowetz*, Vir honestissimus & literatus, quem Principissa de Lobkowitz, eô solum quod ad placitum ejus superstitionibus Papalibus subscribere nollet, in vincula conjecerat: quæ ille, à Monachis & Jesuitis, perpetua infestatus, fortiter totum triennium sustinuit. Quibus in vinculis mortuus deinde, ignominiose, prope supplicii locum sepultus est, ad Raudniciam.

23. Erat item in Litomyslena reformatione Rusticus, è pago Strakow (nomen mihi relatum fuit, sed nescio quomodo periit) qui longissimis carceribus, sacrificulorumque insultibus jactatus, è ter mille subditis (tot enim dynastia illa habet) solus tam constans repertus fuit, ut dimoveri non potuerit. Contracto è carceris squalore morbo, cum á Jesuita adhuc viseretur, & admoneretur, respondit:

Abi,

Abi jam tentator, mihi hodie cum Christo cænandum est. Paulo post exspiravit, & in loco ubi malefici decollari solent, sepultus.

24. Mirabilior adhuc fuit constantia Scribæ cujusdam (non erat hâc vice, qui nomen doceret: res ipsa alioqui fide dignorum testium relatione ad nos pervenit) in oppido Dobrzisse. Hoc Oppidum (ut & ejus viciniæ multa) cum Cæsaris dono accepisset Don Martin de Huerda, ille tam duri Domini servitia declinans, resignavit, & apud quendam Molitorem (in Suticensium territorio) pædagogi munere functus est. Id ubi rescivit Don Martin, misit qui Scribam cum Molitore ligatos catenis in arcem Welhartitz traducerent, jussitque in profundissimam Arcis turrim utrumque conjici: Anno 1623, die Mercurii post Lætare. Unde Molitor quidem paulo post dimissus, Scriba vero anno ibidem integro ad mortem usque perduravit. Tam teter fuit carcer, ut ambo ejus pedes putredine absumpti fuerint; ille tamen tantâ præditus fide, ut veluti inter delicias Psalmos

& hymnos cantillando, tempus illud transmitteret. Et memorabile est, cum paulo ante mortem pedibus se jam destitui, & vermibus scatere indicasset, Don Martin fidem dicto non habens extrahi eum videndi causâ juberet: noluit ille, *Indignum esse tyrannum dictitans, qui corporis ejus aspectu fruatur.* Obiit igitur indissolubiliter Christo adhærens, Anno 1614 vertente, similiter die Mercurii post Lætare. Quem Tyrannus extractum, per Arcis portam, qua ipse intrabat, efferri vetuit sed per murum in fossam dejici, indeque ab Opilione auferri & terra obrui, mandavit.

CAP. CIV.

Georgius Balthasar Martyr.

APpendix tituli præcedentis (quomodo plebem tractaverint Persequutores) erit historia ad posteritatem memorabilis hæc. Anno 1629, Maji 5, adducti sunt 22 captivi Rustici è

ci è pago Zlonice, in Urbem Slanam, lætiſſima voce triumphales de Reſurrectione Chriſti hymnos decantantes. Culpæ illis dabatur, quod antea Catholici facti, ad hæreſin rediiſſent, & ipſi inter ſe ſacra ſibi miniſtraſſent. Diſtributi per carceres, vario examini mox ſubjecti ſunt. Anteſignanus horum dicebatur eſſe quidam *Georgius Balthaſar*, pagi Tmani incola; qui literarum ignarus, tamen ſe concionatorem illis objiceret. Hunc igitur ipſe Dominus ejus, *Bohuchwal Walkaun*, jam pridem apoſtata (ne quid Cæſareæ iræ aut malæ ſuſpicionis in ſe derivaret) ſcripto ad Senatum Slanenſem dato accuſabat, juſtitiam in homine rebelli adminiſtrari petens. Hoc ſcriptum, accerſito homuncione illo, prælegi ab Advocato jubet Senatus, & quid reſpondeat, quærit. Ille moram poſcit, & ſcripto ſe reſponſurum promittit. Copia igitur ſibi amanuenſis facta, tale dictat reſponſum; quod ex Bohemico ad verbum ſic reddidimus.

Quæ ſit criminatio à Iacobo Swojanovio, nomine Generoſi Bohuchwali Walkaunis.

kauni, contra me directa, intellexi. Primus articulus est, me Deo creatori meo & propriæ meæ obligationi perfidum esse: in eo quod Catholicus factus, rursum à fide Romano Catholica defecerim, juramentumque meum violaverim. Ad hunc respondeo; me olim durissimo carcere, ut in Deum justissimum Iudicem meum peccarem, adductum & adactum fuisse: quia fide tum infirmus fui, non confidens Deo, quod ille potens sit è manu hominum eripere suos. Sed ob hoc delictum meum castigavit me Deus, toto anno captivam tenens conscientiam meam, ut nullam misericordiæ Dei spem habere possem. Reducebam tamen mihi in memoriam pristinos peccatores, qui misericordiam apud Deum obtinuerunt per pœnitentiam. Clamabam igitur ad Deum meum toto anno, noctes & dies, lacrymisque stratum meum rigabam: quia damnatum me sentiebam. Deus autem ille verax & justus, qui non est causa interitûs nostri, nec vult peccatorem mori, sed ut convertatur & vivat, cum vidisset opportunum tempus, non abscondit à me misericordiam suam. Quod enim oravi, obtinui: misit ad me Angelum suum, & oculi mei viderunt splendorem ejus lucidio-

rem

rem Sole. Et datus est mihi in momento Spiritus Sanctus, & regenitus sum: & concessa est mihi Spirituum discretio, ut dignoscam bonum & malum; & cum hac donatione magna, simul accepi mandatum arguendi peccata hominum. Nec falsus sum: nam Spiritus Sanctus sese non occultat apud quenquam, cui datus est, ne futura annuntiet impiis, resipiscentibus autem misericordiam. Ideo & inhibitio mihi facta est à Spiritu, ne amplius carnis opera exerceam, juxta concupiscentias Mundi, quæ conspirârunt, ut pugnent adversus justum Iudicem vivorum & mortuorum, & adversus unctos ejus, quos sibi elegit. Neque hoc Dn. Walkaunum latet. Impediebant enim me Veritatem loqui jam à quadriennio: sed quô magis illi impediebant, eô magis confirmabat me Deus Spiritu suo. Pariter & hoc recordari possunt, me in Arcem Zlonicensem, ut eis annuntiarem Veritatem, venisse, eosque ad pœnitentiam invitasse, prout mihi præceperat Dominus IESVS per Spiritum S. idque triduo continuo, Veneris, Sabbati & Solis die; quâ postremâ die & librum habebam mecum: (Vbi autem tangit, me seductorem esse animarum, respondeo

& assevero, voluntatem certam esse Domini IESV, ut me Vos quoque omnes audiatis): neque tamen tam fortes erant, ut librum eriperent de manu mea: nihilominus tamen aspernati sunt. gloriam Dei. Debui enim docere omnes, quomodo possent pœnitentiam agere. Habuerunt autem datum sibi signum, cum tres illi Spirituales à me abirent, signum de Cœlo à me petentes (sed non habent excusationem, libros enim manibus tenebant.) Ego autem flevi magno fletu, quod non receperint unctum Dei. Quod tamen nihil mirum est: quandoquidem ab initio Mundi persequuti sunt eos, qui ex Deo regeniti bona opera operari voluerunt. Ita & mihi evenire necesse est, ut agnoscat quilibet Mundum odio habere Veritatem: quia in ipso non est Veritas, & ut pateat Mundum esse hostem Dei. Ideo me nihil absterrere potest, nec mihi ullius rei est respectus, quin faciam officium, quod mihi committere dignatus est Deus, alacriter. Volo igitur à Vobis scire, qui è terra facti estis, massa luti æque ut ego, quem mihi ostendetis locum, ut Vos libere doceam, sine præpedimento. Si hoc renueritis, erit tempus quo commonstrare mihi cuperetis locum, sed quem ipsi

non

non habebitis. Quocirca adhuc Vos exhortatione Dei hortor ne gratiam Dei in vanum assumatis, neque spernatis eam. Nam virga Dei jam ligata est, quam propediem infliget Deus iis, qui non agnoscunt vocem Dei. Plura mihi ad Vos scribenda forent: sed cum ipse scribere nesciam, aliorum vero mihi ob operas cujusque habenda sit ratio, breviter concludo. Quando Vobiscum oretenus loquar, distinctius explanabo singula. Interea Domini DEI nostri gratia sit cum omnibus nobis, Amen.

2. Hæc Epistola cum inusitato stylo concepta videretur, adibant eum (aliis tamen aditu negato, in universum) Pastor loci, & advenæ Jesuitæ, oretenus cum illo conferentes, & de proposito dehortantes varie. Ille vero de constantia nihil remittens, se quidem laicum esse, & literas nescire, fateri: quæcunque tamen prædicasset, vel adhuc prædicaturus esset, ea non à seipso habere, sed à Spiritu Sancto. Ita enim est, inquiebat, ut nuper scripsi, & toties dixi, me post abominabilem illum meum lapsum, fletu & lacrymis consumsisse annum integrum. Tandem vero misertus mei Dominus JESUS,

JESUS, ostendit mihi vulnera sua, quibus conscientiæ meæ vulnus momento sanatum est. Addidit vero mihi illuminationem Spiritûs sui, & præcepit ut aliis annuntiem factam mihi gratiam, atque ad pœnitentiam exhorter. Id quod toto hoc quadriennio feci, faciamque quam diu vitâ frui dabitur. Scio quidem impium mundum id agere, ut mihi eripiat vitam: sed ego paratus sum mori, quia morte meâ glorificabo Christum, &c. Narrabat etiam, cum in carcere Zlonicensi ardenter Deum invocasset, Spiritum S. respondisse sibi in corde suo, & loquutum magnalia, quæ effari non liceat. Item, raptum se fuisse in sublime, supra omnes Mundi hujus potestates, ne quis esset qui prævalere sibi posset, &c. Hæc omnia ut prius vulgo, ita in carcere Jesuitis ipsis, enarravit. Si descensum fuit ad controversias, *de Cæna Domini*, *de Uno Mediatore Christo*, &c. apposite citabat Scripturas, & urgebat valide. Pœnas quoque denuntiabat persequutoribus populi Dei, ut & animarum seductoribus, Sacrificu-
lis;

lis; reductionem item & congregationem dispersi à lupis gregis Christi prædicebat, &c.

3. In summa, cum omnia ejus vividiorem spirarent Spiritum, quam cui resistendo essent, Pragam eum 10 Augusti deduci curârunt, & 14 ejusdem supplicio affecerunt: idque processu tali, qui cauteriatæ Conscientiæ indicium erat. Nam antelucano tempore, clam populo, productum, extra portas ad patibulum decollari & quadrifindi jusserunt, partibus ad spectaculum, tanquam facinorosi alicujus malefici, per vias publicas dispositis.

CAP. CV.

Qualem in Templa, Libros, Mortuos, furorem exercuerint Adversarii.

NOn absque ratione summa Antichristi regnum, sub imagine Bestiæ exhibitum fuisse Johanni, credimus:

mus: reipsâ vero id oculis patet, si truculentiam Bestiæ illius adversus vivos & mortuos, & in omnia obvia rabiem, contemplamur. Attingendum igitur adhuc est, quam varie in res inanimas, *Templa*, *Libros*, *Suggesta*, *Imagines*, *Sepulchra & Ossa demortuorum*, rabiem effuderint.

2. Templa quod attinet, nihil necessum est memorare, quomodo lustrali suâ aquâ ab hæresi ea expiârint: (consuetâ scilicet superstitione iis, quibus Sanctificatio per Verbum Dei & precationem, quam Spiritus sanctus Christianos 1. Timoth. 4. 5. docuit, non facit satis. Hoc ridiculum fuit plebi, prudentibus autem virulentiæ in Verbum Christi documentum insigne: quod Templorum *Suggesta*, unde vox Euangelii sonabat; & *Altaria*, unde Eucharistia sub Utraque distribuebatur, *Virgis & Flagris* velut insanientes, cædebant: quod maxime in Urbibus præcipuis, *Pragæ*, *Iglaviæ*, *Znoimæ*, &c. stolide factitatum est. Pragæ etiam Jesuitæ suum lustraturi Templum, (quod Fratrum usui sub Friderico concessum erat) pulverem

verem pyrium toto pavimento sparserunt, accenderuntque, hæreseos contagionem fumo & flammâ exterminaturi.

3 Et quia plerisque omnibus per Bohemiam Templis, Turribus, Civitatumque Portis (in memoriam gladio propugnatæ sub Utraque Religionis) erecti erant Calices, lapidei vel ænei, hos quaquâ versus sublatum ibant. Pragæ in summo Templi ad lætam Curiam scuto, deauratus Calix ingenti capacitate, Anno 1623, Januarii 23, demptus fuit, ejusque loco Mariæ statua erecta: loco autem assidentis ibi cum gladio, Calicis vindice, Georgii Regis, Ferdinandi gladio adversus hæreticos armati, imago, posita. Hradecii, supra portam ædis Antonianæ deleto Calice, Monstrantiam appinxerunt, & sub ea eversum Calicem, cum profluente tetro crassamine, cui adscriptum fuit; *Ebiberunt & feces*. Superliminari vero Januæ insignem hanc imposuerunt aureis literis gnomen: *Domus mea domus precationis est, non tua sordidissime Calvine*. Litomericii Hussi & Hieronymi

nymi antiquiſſimas Imagines Templo exportârunt, & combuſſerunt; denuo in ſanctos Martyres rabiem exercentes.

4. *In Libros quomodo graſſati ſint*, jam ubique forſan, vel famâ innotuit. Milleni Bibliorum codices (ut alios bonos Libros taceam) ab hiſce furiis aboliti ſunt: ut ſcilicet Antichriſtus Antiocho nullâ parte ſe inferiorem demonſtraret (1. Machab. 1. 59.) Supplicium quidem commune fuit omniũ fere Librorum, ignis: (ſolus, quod ſciamus, Comes de Nachod, perverſiſſimus apoſtata, ſuos ſacros libros, ſerico prius & auro obductos (ſumptuoſus enim & pompoſus hîc etiam fuit) ſolo auro & argento detracto cloacis ſepeliri, ſe præſente, juſſit.) ſed proceſſus fuit diverſus. Quidam libros Euangelicis ereptos, clam, domi, comburebant, Joakimi illius modeſtiam imitati (Jerem. 36. 23.) Alii in forum Urbis corbibus exportatos, (ut Fulnecæ factum) alii vehibus extra mœnia devectos (ut Zatecii, Trutnoviæ, &c.): alii item ad patibula & maleficorum ſuppliciis deſtinata loca, (ut Hradecii) congeſtos,

ſtos, ingentibus ſtruibus igne ſubjecto cremârunt. Sed videritis, ò boni, ne horum inanimatorum Martyrum innocens per cælum & terram diſperſus cinis, quam abolitam vultis doctrinam, eô latius ſpargat!

5. Immemores adverſarii illius Ovidiani:

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtrâſſe Leoni,
Pugna ſuum finem cum jacet hoſtis habet;
At Lupus, & turpes inſtant morientibus Vrſi, &c.

Lupinam illam & urſinam feritatem imitati, in mortuos etiam ſævire, glorioſum ſibi duxerunt. Mira certe beſtialitas, Vivos ſupra terram, Mortuos infra terram, ferre non poſſe! Plurima ſunt exempla, quos ſepulchris erutos, vel disjecerunt, vel combuſſerunt. Horaſdovicii, (Anno 1621) reddito Monachis, quod Fratres Bohemi multo tempore poſſederant, Monaſterio, ſepulchra Miniſtrorum Verbi aperta ſunt: & primum exempta *Iacobi Wel.ky*, (nomine & re magni Viri, ſepulti anno,

no 1600) ossa : quæ *Severinus Dudecius* , Guardianus , vecte ferreo, maledicis adhibitis verbis, frustillarim contudit; & deinde cum ossibus *Iohannis Popelii*, *Iohannis Iapheti* , *&* *Matthiæ Chobari* (Anno 1599, 1614 & 1616, sepultorum) in Cœmiterio comburi jussit. Quia vero in eôdem Templo sepeliebantur Barones *Schwihovii* , loci Domini , horum quoque sepulchra impius Guardianus visitans , annulos, torques , & quicquid pretiosum fuit, corporibus detraxit ; postremum autem sepulti *Theobaldi Schwihovii* (Consistorii sub Utraque & Academiæ nuper Defensoris) corpus è crypta protractum , stanneo loculo exemptum, & ligneæ arcæ impositum , in cœmiterii quandam scrobem projici , ac rudere ædificii (Monasterium restaurans) obrui jussit.

6. Anno 1623 , erepto Czaslaviæ Euangelicis Templo , cum Epitaphium reperissent hujusce inscriptionis : *Anno 1424 , die Iovis ante festum Galli , vitâ functus est Iohannes Ziska à Calice , Rector Rerumpublicarum laborantium in nomine & pro nomine Dei, hoc loco*

con-

conditus est: admoverunt mox manus, ut per ducentos (uno minus) annos quiescentem inde exturbarent. Sed profundissime fodientes, nihil præter pulverem invenerunt. Rabie igitur in lapidem sepulchri (quô ejus effigies olim exsculpta, jam autem obtrita fuit) conversâ, hunc ipsum contuderunt, atque cum sepulchri pulvere è Templo ejectum in arenam redegerunt: ita scilicet de mortuo, qui vivus vivos turbaverat, vindictam sumentes.

7. Eôdem anno, cum Pragensia Templa à sepultis ibidem hæreticis expurgarent, *Rokyzani sepulchro* impositum lapidem marmoreum extulerunt quidem, & minutatim conciderunt; sepulchrum tamen reperire non potuerunt. Anno demum 1630, cum P. Lucas Jesuita, ejus Ædis prædicator (24 Septembris) diem suum obiisset, & in eo ipso loco profundissimum ei sepulchrum pararetur, inventum est in profundo lateritium quoddam stratum: quô eruto, apparuêre cariosa ossa, cum duo-

bus

bus calicibus, altero æneo, altero cereo incorrupto: & particula panni Damasceni, Sacerdotalis casulæ reliquiæ. Cranio adhærebant oblongi capilli, rufi, &c. Collecta hæc ossa in sportam Sacrario intulerunt, donec quid de illis statuissent superiores, cognosceretur. Quid vero actum postea cum illis fuerit, non innotuit: sed quod narramus, ab oculato teste relatum est. Ita Rokyzanus post centum quinquaginta novem annos, & menses septem (obierat enim 1471, Februarii 21) sepulchro suo alteri cessit.

8. Treboviæ Moravorum exstabant in cœmiterio demortuorum aliquot Pastorum lapideæ statuæ: quibus Jesuita, malleo & cælo adhibito, oculos excavabat cœcos cæcus ipse excæcans.

9. At non in solos jam sepultos horum grassabatur furor, in sepeliendos etiam sævierunt. Tacebo quod honestam in Cœmiteriis sepulturam invidentes, per agros, hortos, compita, quin & in facinorosorum suppliciis destinata loca, sepeliri adigebant:
hoc

hoc certe nimis barbarum fuit, quod nonnullos domo etiam efferri, & communi matri, Terrę, reddi, omnino prohibuerint: eô ſolum fine, ut in obdormientes in Chriſto odium adhuc evomerent, vivos autem cadaverum fætore enecatos à conſtantiæ imitatione deterrerent. Contigit id Viro piiſſimo, *Iohanni Matthiada Nuſteno*, Kuttebergæ ad S. Barbaram Eccleſiaſtæ: quem domi ſuæ vitâ functum (Anno 1625, Octobris 4, cum ab exilio clam reverſus deceſſerat) Archidecanus Appianus funerari in univerſum prohibuit, nullâ ſe vel prece vel pretio emoliri paſſus. Tandem, poſt octiduum Viri aliquot boni furtim de nocte ſublatum cadaver, certo quôdam loco ſepeliverunt; fruſtrà Beliale iſto in tanti ſceleris authores inquirente, & capitis pœnam minitante. Nam & paulo poſt (30 Octobris) in alio, quem Paſchur ille ob baptizatum ante alibi filiolum ſimili contumeliâ afficiebat (*Adamo Howorka*, bibliopego) idem charitatis exemplum, invito illo, & tantum non præ malitia medio crepante, editum eſt.

10. Plu-

10. Plura impietatis exempla proferre quid juvat? Utinam horum frontibus liceret inſcribere, quod Semiramis loculo ſuo inſcribi juſſiſſe fertur! *Si vir improbus non eſſes, mortuorum quietem non turbares.*

11. Non abs re tamen forſan fuerit attingi etiam, quomodo in ipſum FRIDERICI nomen (odio nimirum piiſſimi Principis, qui Euangelicis Euangelicus Rex datus erat) rabiem ſuam exercuerint. Anno 1622 Neo-Pragenſis Civis, *M. Iohannes Libertinus*, quod filiolo indidiſſet nomen Friderici, primum ab introducto numeroſo milite licentioſe divexatus, mulctæ inſuper loco 500 thaleros numerare juſſus eſt. Imagines verò Friderici diſcerpi, proculcari, oculos eis effodi, eos vero apud quos repertæ, ignominioſe tractari, creberrimum fuit: ut pene cogitare Fridericum capitale eſſet.

CAP.

CAP. CVI.

Exempla Prodigiorum & Pœnarum, quibus Deus hostes exterruit aliquoties.

TAntum hunc persequutionis & apostasiarum turbinem boni quidem deplorare poterant, sistere autem præter Deum nemo. Qui tametsi Ecclesiæ suæ castigatores excitat, illos tamen ipsos proterve agentes, & modum crudelitatis excedentes, paterne primum præmonere, incorrigibiles autem ad pœnam rapere (variis utrumque id modis) consuevit. Attingemus etiam quædam ejus generis.

2. Primi præmoniti erant, *Prodigia varia*, cælo & terrâ exhibita. Exempli gratiâ, miraculosus ille in cælo, sub Exsequutionis horam Pragæ omnibus conspectus, Arcus. Ternus item, antequam exsequutionis esset finis, in populo spectante obortus terror, ut è foro in plateas, nemine

insectante, aut ullam notante causam, agminatim diffugerint. Circa Martyrum ex illa turri exporrecta capita faces ardentes noctu fuisse conspectas, & cantum auditum, erant inter excubitores qui asseveranter asseverârint: à nobis tamen, quia oculatus testis nullus obvenit, in suspenso id relinquitur. Hoc certum, sequente anno diversis vicibus plures Soles conspectos. Solem itemque globos quosdam ejaculari à magna populi Pragensis multitudine visum esse.

5. Anno 1623 distinctis vicibus è fastigiis turrium primarii Euangelicorum Templi (ad lætam Curiam) fumus crassissimus prodibat, ut homines à concepto intus igne provenire arbitrati, incendium restincturi accurrerent. Sed interioribus Turrium lustratis, nihil erat. Jesuitæ miraculum aliquoties iteratum, quod negare non poterant, pro se interpretabantur: *hæreseôn reliquias fumigare, & in auras evolare*, dictitantes.

4. Eôdem anno, cum die corporis Christi prima Kuttebergæ solennis illa numinis panacei circumgestatio, cum tuba-

tubarum, tympanorum, fidium, bombardarum, &c. ſtrepitu, celebraretur, Cœli compactis ſubito nubibus tantam effuderunt aquarum eluviem, ut intra mediam horam per plateas mercatorum tabernæ, currus, & alia ponderoſa, obnatarent: cum intermixta tanta grandine, ut non ſolum Templorum & domorum feneſtræ confractæ, ſed & in campo deprehenſæ oves, in ſylvis autem feræ, proſtratæ, vulneratæ, pars & occiſæ, fuerint.

5. Anno 1624, in autumno, per totam Bohemiam & Sileſiam conſpectus eſt Draco volans, horrendum ſcintillans. Miraculo autem non caruiſſe, inde colligitur, quod eâdem die & horâ (prope Solis occaſum) in tot diverſis & tam remotis locis, obſervatus fuerat, ut vix haberi potuiſſet fides, niſi millenis teſtibus ubique exſtantibus.

6. Eôdem anno ad Podiebradam ſanguis, ruptâ propè publicam viam ſcaturigine, Menſe integro promanabat: quò rubricæ inſtar uſi quidam, rei geſtæ hiſtoriam, hôc ipſo liquore ſcri-

ſcriptam, in futuram rei fidem deſcripſerunt. Nec prætereundum fortaſſis etiam, quod eôdem anno hi oculi viderunt. Portæ Civitatis Chrudim appicta erant, Friderico regnante, Regis & Reginæ inſignia, cum diſticho quodam aureis literis adſcripto. Hæc à Cæſaris victoria calce ad minimum ter obducta ſunt: reliquis quidem obliteratis manentibus, ſolum FRIDERICI nomen ſingulis vicibus ita rurſum prominuit, ut ab omnibus legi poſſet.

7. Sequente anno 1625, prope *Beneſſow* (in teritorio tunc *Pauli Michnæ*) piſcina tota in ſanguinem fuit verſa, per triduum: ut & aliis temporibus alibi. In Moraviæ autem & Sileſiæ confiniis circumvolârunt numeroſi Cornicum & Monedularum greges: quæ tandem ad pagum *Bartoſchowitz*, prope Fulnekam, commiſsâ pugna (quæ totum diem duravit) ingentem paſſæ ſunt cladem; & quidem alio longe quam ſperari potuiſſet, eventu. Infirmior enim pars robuſtiori prævaluit; Cornicum aliquot mille confixæ Monedularum roſtris, deciderunt: harum

harum vix ulla. Rustici enim spectaculo accurrentes, totos saccos cornicibus implebant.

8. Anno 1626 Pragæ sulfur pluit: nec longe post imago Crucifixi, ad Wultavæ pontem erecta, fulmine icta & convulsa est. Ibidem Kuttebergensis porta, remotis postibus à se ipsa patuit, duabus vel tribus noctibus, cum excubantium militum stupore: quod juramentis firmare jussi fuerunt. Quale portentum Prostannæ quoque (in Principis Lichtensteinii urbe) visum est.

9. Non immerito quoque inter miracula referetur, quod Zateci libris sacris accidisse scimus: nempe quod exuri non potuerint. Cum enim Anno 1630, Libri jam pridem è Civitate illa & toto Districtu comportati, Commissariorum sententia ad ignem fuissent condemnati, & extra mœnia in colle ad aquæductum compositis struibus accensi: absumptis cæteris, *Biblia Sacra* (Simeonis Swobodæ) solis marginibus aliquantum flamma ambesis, remanserunt: ut & alter, *Cantionum Ecclesiasticarum* vetustæ editionis,

tionis, liber. Quorum uterque ab Exulibus Zatecensibus Friburgæ Misniorum, in rei memoriam asservatur.

10. Aliquoties etiam scelerum ultor Deus, in recenti quorundam flagitio iræ & furoris edidit signum. Multi apostatarum conscientiæ acti stimulis, damnatos se esse clamitabant; quidam conscientiæ cruciatum non ferentes, in laqueos & puteos se præcipitârunt; ut inter alios opulentissimus ille Pragensis mercator Belga, *Hans de Wite*; *Iohannes Campanus*, Poëta ille celebris, (qui cum Religione mutatâ ad uxorem dixisset, *Hodie salus facta est domui nostra*: illa respondit, *Hodie maledictio in domum nostram introducta est*;) desperabundus vitam finiit. *Daniel Basilius*, I. V. D. Pragensisque Academiæ Professor, subitaneâ morte exstinctus. *Slawkowia* in Moravia Pastor, *Iohannes Chytræus*, recantaturus in Templo Euangelii doctrinam, obmutuit: indeque domum, totus tremens & linguam præmordens, deductus, occultis doloribus internectus est.

11. De-

11, *Doctor Daniel Kapper*, sub juris titulo injuriarum in Euangelicos Professor publicus, uxoris suæ adulteræ (quæ post capitis subiit pœnam) subornatione trucidatus, periit. *Thomas Hrich*, ob exhibitum aliis apostasiæ exemplum *Rokyzani* Consul creatus, nondum anno elapso, eâ ipsâ die, quâ ante annum Pilsnæ communicaverat (Michaëlis festo) ut alter Draco & fratrum suorum accusator de superbiæ solio dejectus, impiam animam cum sanguine evomuit.

12. *Adamus Sussicensis* Primas, tam rabide universalis apostasiæ negotium in Patria promovit, ut nullo etiam consanguineorum habito respectu jactaret, si pater suus resurgeret, non se illi parciturum. Hic justo Dei judicio furore correptus, in superiorem domûs suæ contignationem profugiens, ibi se prostravit, & varie, horrendum mugiens, hûc illûc jactavit. Cum noverca accurrens peccati admoneret, *Mi Adame*, inquiens, *recordare quid egeris, da gloriam Deo, loquere, ora*: ille nil nisi ora distorquens, & linguam ad stupo-

rem progerens, animam exhalavit.

13. *Florianus Libochovius*, Ditionis Horazdoviensis Regens, apostata perversus, civium proditor, seipsum sclopeti glande trajecit. Czaslaviæ civis quidam, sed homo levis, *Hodina*, præmii aut dignitatis spe, tam operosum se in effodiendo Ziska exhibuit, (lingua interim maledica egregie in mortuum heroa debacchatus) ut aliquot diebus post exspirarit; vel quod se labore fregisset, vel peculiari divina nemesi.

14. In deformandis Litomerzicii Templis novus quidam Æditus, homo improbus & audax, lapideum Calicem supra Januam Laurentianæ ædis, fodicando excavavit: post divino judicio in tetrum incidit morbum. Seipsum enim impietatis accusans, vestes de corpore laceravit, capillos evulsit, uxorem nec alium quenquam appropinquare passus: quanquam nec ob horrorem & fætorem accedere cuiquam licuit. Tandem postquam impio gutture incredibilem sanguinis vim eructasset, proprio sanguine, sanguinis Christi hostis suffo-

ſuffocatus periit. Hoc cum univerſæ innotuiſſet Urbi, in alterius Templi (Omnium Sanctorum) aditu Calicem marmoreum deauratum (Anno 1485 in turris majoris pariete poſitum, ſed nuper renovatum) cum inſcriptione *VERITAS VINCIT*, nemo hominum, ne faber quidem murarius, Pontificius licet, recenti exterritus exemplo, tangere voluit. Maleficum ergo è carcere evocatum vitæ promiſſione ad hunc muro eximendum, & confringendum, induxerunt. Fecit is vitæ præmio: ſed paucos poſt dies Auſtiii iterum captus, & rotæ ſupplicio affectus fuit.

15. *Tobias Konig*, Trutnoviæ Conſul, truculentus apoſtata, fideliumque Religioni conſtanter adhærentium tortor, Anno 1629 morbo quodam correptus, & carbonis inſtar nigreſcens, latratum canino ſimilem, pro ſermone edebat: triduanumque ita factus ſpectaculum inter tetros dolores animam exſpuit.

16. *Georgius Kunaſz*, ditionum Principis de Lichtenſtein in Moravia præfectus, cum pridie Natalitiorum Chri-

ſti decurrente Anno 1627) cum Jeſuitis in Curia Proſtannenſi totam diem commoratus pleroſque Civium ad apoſtaſiam (ipſe quidem nondum eam profeſſus, ſed promiſſione mille aureorum ad flagellandos Confratres inductus) adegiſſet, & reliquos per carcerem diſtribuiſſet, poſt lautiſſimam Cœnam in Arcem Plumloviam (uno ab Urbe lapide diſtantem) multa nocte rediit, & bene potus indormiit. Quia tamen ad ſacrum nocturnum celebrandum excitari ſe juſſerat, tam bene geſtæ rei ſcilicet triumphos acturus: factum eſt ut aliquoties è ſomno (uxore poſt referente) ſeſe proripuerit, jam ſe alibi campanarum pulſum audire ratus. Præveniri tandem metuens, ſurgit, ad vallum Arcis properat, libratoremque ſeptem grandes machinas diſplodi jubet. Octavam exoneraturus ipſe, perticam prehendit, & ignem admovet. Sed eheu horrendum Dei judicium! Tormentum diſſilit, fruſta retrorſum in ipſum incenſorem acta, utrumque illi crus, utrumque femor, alterum brachium, & alterum latus conterunt, tandem-

que

que capitis auferunt cranium. Hanc à divina nemesi proditionis & tyrannidis mercedem accepit infelix homo. Auxit vero miraculum, quod nemo adstantium (quorum tamen quatuordecim erant) tactus, nemo læsus fuerit: excepto Venatore quodam vetulo, quem (cætera illæsum) extra murum proturbavit, horrendis excipiendum in profundo scopulis, si excidisset. Sed cingulum palo cuidam gerris impacto (ad corbem protectorium, terra oppletum, quem Schanzkorb vocant) inhærens, pendentem retinuit, donec auxilium inclamans, à præsentibus retractus & salvatus fuisset: ut ille post Principi ipsemet retulit, & privilegium ab eodem, ne religionem mutare cogetur, impetravit. Evidens certe hoc fuit divinæ ultionis exemplum; sed quod æque ut cætera obcæcati homines non divinæ directioni, sed cæco casui, attribuerunt.

17. *Georgius de Nachod.* Fratrum in Moravia ab ineunte ætate auditor, & Patronus, post (ex Nobili Comes factus) apostata perversissimus (quem

Libros

Libros ſacros fætidis Cloacis ſepelivisſe Capite proxime præcedente memoravimus) miraculoſe à Deo morbo quôdam gutturis tetro punitus fuit. Quo & lingua illi computruit, & foramina aliquot infra mentum eroſa: ut quicquid alimentorum aut medicamentorum ingereretur, vel mox effflueret, vel ſenſim exſtillaret. Fruſtra igitur adhibitis remediis omnibus, poſt unius & alterius menſis cruciatus animam illam leviſſimam, & pro honorum fumo Antichriſto venalem, exhalavit.

18. Niclaſpurgi, in Cardinalis Dietrichſteinii, Moraviæ Gubernatoris, Arce (Anno 1626). audita eſt duabus ante diluculum horis, vox quædam acuta, *Væ*, *Væ*, *Væ*, ingeminans. Excitati vôce hâc plerique (Scribæ in Cancellaria ad operas ſuas jam ſurrexerant) & rei novitate attoniti, iterum, & tertio, & quarto, voces iſtas audiunt. Et quia ſub tectorum faſtigiis vox ſonare viſa eſt, aſcendunt cum lucernis, quid rei ſit cognituri. Audiunt vero eaſdem voces (jam Germanice Weh/ weh/ weh: jam Bohe-

Bohemicè, *Beda*, *Beda*, *Beda*) infinities repetitas: sed ita ut in hoc angulo constituti, eadem in opposito sonare audirent: eô ubi venissent, rursum alibi: ut prodigiosam rem omnino esse appareret. Hoc vere, & quidem tribus continuis noctibus, ita gestum, Testimoniis magnorum Virorum, qui ipsi interfuere, & propriis auribus audivere, (inter quos *Iohannes Wodizky*, nobilis Jureconsultus) constat. Similemque vocem Wiennæ fuisse auditam, scripto publico relatum est.

19. Nec est ignotum, quomodo per hæc ipsa tempora ecstaticæ quædam personæ, diversis etiam locis, ex arcana revelatione horribiles tyrannis & persequutoribus pœnas annuntiârint. Inter quas fuit *Christina Poniatovia*, Virgo Bohema: cujus visiones ab ipsamet manu propriâ conscriptæ, & verbum de verbo in Germanicum translatæ, typis jam vulgatæ sunt. Hæc Revelatoris jussu ad Walsteinium quoque Principem literas (à persequendis fidelibus dehortatorias, sub excidii temporarii & æterni interminatione) scripsit, Giciniam

ziniam ipſamet detulit, Principiſſæ in manum tradidit, eamque cum ſuo frequentiſſimo Gynecæo (in conſpectu omnium in ecſtaſin abrepta) in horrorem dedit. Literæ antequam Principi traditæ eſſent, à Jeſuitis reſeratæ, lectæ, ut Piccardicum commentum irriſæ ſunt; ut & Princeps eas interpretari viſus eſt. Dixit enim, ſubridens: *Cæſarem Dominum ſuum literas Madrido, Conſtantinopoli, Româ, &c. accipere; ſe autem ex ipſo Cœlo.* Sed expertus eſt, quam jocari conveniat in rebus ſeriis: brevi poſt eô ipſo mortis genere, quod præviderat & prædixerat Chriſtina (& quidem ab ipſiſmet ſuis, quibus ut placeret, Veritatis Confeſſorum oppreſſionem, reluctante licet Conſcientia, quod ſatis notum, promovit) miſere perditus.

20. *Ferdinandum* ipſum, pertinaciter adverſus populum Dei ſeſe obdurantem, diverſis plagis percuſſit Deus aliquoties. Primo enim excitabat illi continuo alios poſt alios hoſtes, qui eum bellis fatigarent: quod utut ei Baalitæ ſui, tanquam optatas victo-
riam

riam continuandi, & hæreticos quaqua versus proculcandi occasiones, interpretati sunt: sæpius tamen res suas in angustias redigi senserunt, non extra conversionis periculum. Sed quia ad omnia obduruerant & obbrutuerant, redierunt semper ad ingenium.

21. Nam mox ab Exsequutione Pragensi Cæsaris in Hungariam exercitus à Bethlemio fuit fusus: ubi Bukwoy ipse, Dux excellens, interiit. A confiscatione qua publicata erant permultorum Euangelicorum bona, Anno 1623, iterum ad Hodoninum Moraviæ ad extremas redactus fuit angustias totus Cæsareanus exercitus, resque pro conclamata omnino habita; nisi *Comes de Monte nigro*, turpes pro Cæsare pacis conditiones amplexus, ad pedum usque oscula Bethlemio sese demisisset. Rebellarunt postea superioris Austriæ subditi, rerumque difficultatem multum auxerunt. Hoc etiam memorabile. Ea ipsa die qua prima Civium Pragensium proscriptio vulgata fuit (12 Julii, Anno 1627) afflixit Deus horrendo terræ motu Italiam, quô multa oppida

& pagi cum multis hominum millibus absorpti sunt.

22. Percussit interea & primogenitos Ægyptiorum Deus, primoribus eorum morte abreptis: Paulo scilicet V. & Gregorio XIV, Pontificibus; Philippo III. Hispanorum Rege: Carolo item, Alberto, Johanne Carolo, Austriæ Archiducibus, Ferdinandi Imperatoris fratre, patruo, filio: & aliis.

23. Tandem, cum non Bohemia solum, sed Germania tota, prodigiis plena esset, & hostes tamen cælum terræ miscere, omniaque tyrannide & impietate opplere, non cessarent, excitavit Deus ab Aquilone turbinem, qui adhucdum impiæ Babylonis muros quassat.

24. Cui etiam, ut Dei esse opus magis appareret, Gallia ipsa, tametsi Romana sacra professa, tyrannidis tamen tam diuturnæ, & semper in majus auctæ, incrementorumque affectatæ dudum per aliorum Regnorum oppressionis & ruinas Monarchiæ, otiosa spectatrix diutius esse non ferens, sua junxit consilia & vires.

Qua-

Quarum rerum exitum novit Deus: nos non aliud nunc quam judicia Dei consideramus. *Qui novit gentes quæ bella volunt fatigare bellis, & illis qui sanguinem sanctorum Dei fundunt, sanguinem dare bibendum*, quemadmodum comminatus est (Psal. 68. 34. Apoc. 16. 5. 6.)

CAP. CVII.

De Fidelibus Bohemiæ, post tantam desolationem, Reliquiis.

QVamprimum Antichristi gladius victor micare cæpit, non deerant pii Ecclesiarum Doctores, qui publice & privatim, concionibus & libellis, contra venturæ persequutionis tempestates præmonerent, & pectora præmunirent. Sed quia *vix unquam Deus per turbinis & procellæ viam ingreditur* (Nah. 1. 3.) *quin à facie iræ ejus diffindantur montes, & confringantur petra* (1. Reg. 19. 11.) accidit hîc etiam,

ut subversæ sint etiam columnæ, Procerum nempe major, & Ministrorum nonnulla pars, cum plebis universali quasi ruina. *Vnde gavisi sunt & exultârunt qui diripuerunt hæreditatem Domini, effusi sunt sicut vituli super herbam, mugierunt sicut tauri* (Jer. 50. 11.) Sed quô gloriæ Dei & humanæ salutis profectu? Id vero vix unquam ullis lacrymis satis digne defleri poterit.

2. Nam quia in tanto ab Euangelio recedentium numero, vix quisquam fuit, qui intra se persuasus esset, id quod amplecti jubebatur, veriorem esse salutis viam: sed mere hominum vel metu, vel studio, cæco & vere bruto impetu, alii aliorum sequuti exempla, & vim inferentes conscientiæ, in apostasiam ruerunt: quid quæso de toto illo agmine aliud statuere licet, nisi *esse populum iniquitate gravatum, semen nequam, filios sceleratos, qui dereliquerunt Dominum, blasphemârunt Sanctum Israelis, abalienati ab eo retrorsum?* (Jes. 1, 4.)

3. Egregiam vero laudem, & spolia ampla tulistis, ò animarum lenones! *Gregem Epicureorum effecistis, qui*

ollas

ollas sectantes, ob cucumeres, & pepones, & porrum, & cape, Ægypti mancipia fieri sustinuerunt. Quin Atheismi semine consevistis hominum corda, plerisque jam nihil credentibus; & ne quid conscientiam opio vestro sopitam remorderet, omnem Dei cultum sublatum cupientibus. Si mitius loquamur: *Ecquid lucri, ut homines Vobis mentiri adigatis? An enim omnes illos, quos novum Vestrum Catholicismum profiteri coëgistis, Vestrates esse creditis?* Removete quæso, ab altera parte Aurum & illecebras, ab altera Gladios, Eculeos, & alia crudelitatis instrumenta, conscientiarumque restituite libertatem: quam serio Vestra sint amplexi, mox videbitis. Si igitur pseudoamicus est, qui alterius fortunam sequitur, non animum; Vos cur tam stolidi estis, ut Vobis tantopere de iis, qui assentandi solū gratia, aut coacti, Vestræ victoriæ fortunam sequuntur, placeatis? Fastus Babylonicus stimulat Vos, ut quacunque ratione allecti, vel adacti, ad adorandū *auream vestram Statuam populi, & nationes, & linguæ Vestrum sonum Tibiæ, Citharæ, Sambucæ, Nablii, & omnium instrumentorum Musi-*

corum, audiant; Vos autem vino ſcortationis inebriati, ſecuriùs, & in majori ſpectantium ac plaudentium numero jucundius, conſuetas ducere poſſitis choreas. Sed bene eſt quod adventare ſcimus tempus, quô *vocem Citharædorum, & muſicorum, & tibiarum, in te, ô Babylon, ceſſare faciet Dominus* (Apoc. 18. 22.)

4. Ineſt tamen boni aliquid furori iſtorum per ſapientiam nempe ejus, in cujus manu ventilabrum ſunt Tyranni, ad purgandam Eccleſiæ aream. Separata enim hîc quoque eſt à tritico palea, & ab auro ſcoria ſeceſſit; ut quibus Chriſtus cordi fuerit unquam, jam appareat, detectis hypocritis. Speculum certe vidimus, & præludium quoddam ejus, quod in adventu ſuo futurum prædixit Dominus: *ut duo eſſent in lecto uno, quorum alter aſſumetur, alter relinquetur: duæ in mola, quarum una aſſumetur, altera relinquetur.* Hîc inquam quæ ſit veri amoris Dei vis, & quantus pietatis fucatæ languor, evidenter apparuit. Nam, ut taceam amicos ab amico, conſanguineos à

conſan-

consanguineis, parentes à liberis, & liberos à parentibus, fratres & sorores ab invicem, in hoc Dei spectamine divulsos: *Conjuges etiam nonnulli, altero Crucis examen non sustinente, disjuncti sunt.* Vivunt in Exilio mariti, quorum uxores ut pro Christo sua desererent, induci non poterant. Vivunt contra nobiscum Matronæ, quæ ut Christo fidem servarent, maritos apostatas deseruerunt. *Iudicia tua, ô Deus, abyssus magna!* exclamat David (Psal. 36.

5. Interim autem *quid fiet de seductis?* quos ardentis Babylonicæ fornacis metus procidere, & statuam illam, Antichristum, adorare coëgit? Paulos nos esse decet, cui dolor fuit magnus, & cruciatus assiduus cordi suo, pro fratribus, qui ita se gerebant, ut rejectanei à Deo evaderent. Licet & sperare, non defuturam Dei misericordiam in viam pœnitentiæ reducendis electis. Quia tamen justus judex Deus, *Timidis quoque & Mendacibus* (quid autem sunt hypocritæ illi, qui ore abnegant quod corde credunt, nisi timidi

& mendaces in conſpectu Dei?) *partem in ſtagno igne & ſulphure ardenti aſſignat* (Apoc. 21. 8.) *& omnibus qui characterem Beſtiæ acceperunt ſeu ſuper fronte, ſeu ſuper manu* (h. e. ſeu profeſſione, ſeu cooperatione Beſtiæ adjuncti fuerunt) *calicem iræ denuntiat in æternum* (Apoc. 14. 9.) certum eſt eos in periculoſiori eſſe ſtatu, quam id credere volunt plerique: cum vix *poſſibile ſit ſemel illuminatos, qui guſtaverant donum cæleſte, & participes fuerant facti Spiritûs Sancti, guſtaverantque bonum Dei Verbum, ac virtutem futuri ſeculi, ſi prolapſi fuerint, renovari ad pœnitentiam* (Hebr. 6. 4. 5.) *quia Deus irrideri non patitur* (Galat. 6. 7.)

6. Talis autem ſtatus cum ſit populariuim noſtrorum in genere, exclamare licet cum Propheta: *Niſi Dominus Exercituum reliquas nobis feciſſet reliquias admodum paucas, ſicut Sodoma eſſemus, & Gomorræ ſimiles* (Jeſ. 1. 9.) *Sed laus ſit miſeratori noſtro Deo, qui ſibi ſervavit Semen ſanctum*, quo conſitus denuo Eccleſiæ Bohemicæ ager, in Deo gratam meſſem exuberare poſſit. *Exierunt* enim plerique omnes, qui ſacros cultus

tus sequi, quam Jeroboamo adulari. & immani idololatriâ Dei sui fædus deserere, maluerunt: *hominum circiter duodecim millia.*

7. Nam *de Baronali & Equestri ordine* Anno 1630 (subducto à quibusdam curiosioribus, ut fieri potuit, calculo) *repertæ sunt in exilio* 185 *familiæ, è sola Bohemia egressæ*: de singulis vero familiis, una, duæ, tres, decem, viginti, imo ad quinquaginta usque (ut in Caplirziorum, Gerstorffiorum, & Kelblorum domo) masculæ solum personæ.

8. *Ministrorum Verbi bona quoque pars, per benignitatem Dei, reliqua est.* Cæterorum quidem quomodo subduci posset numerus, rationem non novi: in Unitate Fratrum scio de ducentis circiter, qui Anno 1620 in vivis erant (in Bohemia & Moravia) superesse 96 plus minus. Reliquos per hoc decennium gladius, pestis, & morbi è terroribus, frigore, fame, carceribus, contracti, absumsere.

9. Cives & Opifices, è singulis etiam Civitatibus & oppidis egressi sunt, hinc plures, inde pauciores: quin;

quin & de agricolis atque rusticana plebe non pauci reperti sunt, qui alios sequuti, ad exteros abierunt.

10. Invenerunt autem Exilii sui sedem, pars maxima (ob vicinitatem) in Electoris Saxoniæ Ditionibus, Misnia, utraque Lusatia, Voitlandia. Non exiguo etiam numero confugerunt ad umbram Ducis Culmbacensis, & Marchionis Berrutensis. Nonnulla item pars in Marchiam Brandeburgicam, adeoque in Hollandiam ipsam, &c.

11. Qui in Poloniam secesserunt, Patronum invenerunt Illustrissimum Palatinum Belzensem, Dn. *Raphaëlem Comitem de Lessno*: qui in Ditionibus suis (*Lessna Wlodavia, & Baranovia*) ultra millenos benigne fovit, & ab hostium insultibus protexit. Oppida item *Ostrorogum*, *Skoki*. (sub tutela Illustris Comitissæ Ostrorogiæ, & Magnifici Domini *Nicolai Ray* de Naglowitz) itemque *Kobylinum* (sub Dn. *Abrahami Szeniuta*, &c.) *Thorunium* denique Regalis Borussiæ Urbs, receptaculum non paucis fuêre. Quibus omnibus Illustrissimus Princeps, *Christophorus*

ſtophorus Radzivilius, & Polonicæ ac Lithvanicæ Ecclesiæ, in ſublevanda Exilii miſeria, nec non alii pii quorum corda excitabat Dominus, non illiberales ſeſe præbuêre.

12. In Hungaria excitavit Deus Illuſtriſſimi Dn. *Georgii Rakozii* (nunc Tranſylvaniæ Principis) animum, ut ditiones ſuas Moraviæ vicinas, *Puchovienſem* & *Lednicenſem*, aſylum conſtitueret Exulibus Moravis: quô tamen ex ipſa Bohemia quoque commigrârunt nonnulli; ut & in ditiones Comitis *Turzonis*; Comitis *Eleshazii*; Domini *Revai*, *Nadazdii*, *Niarii*, *Wiskeleti*, & aliorum.

13. Nec non in Sileſia, Cæſari alioqui ſubjecta, roboravit Deus *Iohannis Chriſtiani Ducis Brigenſis* animum, ut plus Deo quam homini obtemperare auſus, in Ducatu ſuo multos Exulum, Bohemorum & Moravorum, foveret. Cui, ut & cæteris, *qui in meridie poſuerunt umbram ſuam velut noctem, ut abſconderent propulſos & vagos non proderent; qui habitare apud ſe fecerunt profugos Dei, & illis latibulum erant à facie vaſtatoris; illis*, inquam, *benedicat*

Iehova

Iohova Deus noster, ut solium eorum stabiliatur beneficentiâ, & sedeant in tentoriis Dei, exercentes justitiam! (Jes. 16. 3. 4. 5.)

14. Præter memoratos autem, qui exilio apostasiam effugerunt, *in ipsa quoque Bohemia & Moravia, in medio abominationum servavit sibi Deus adhuc plus quam septem millia, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, neque os osculatum est eum.* Non parvulos intelligo, qui inter dextram & sinistram non discernunt: sed adultos, qui in aliquammultis locis (sub mitioribus scilicet Dominis) tam atrocem ut alii, non experti persequutionem, fidei constantiam retinuerunt: nempe multi in *Fridlandiæ Ducatu*, *Wsetinensi* (cujus antea meminimus) *tractu*: *sub Baronibus item Zerotiniis & Waldsteiniis*, & aliis quibusdam, subditos sibi nimium vexari ægre permittentibus. His igitur gratiam hanc Dei nemo piorum invideat: ejus enim dispositione in Ecclesia cuncta fiunt, qui dixit: *Si hunc manere volo, quid tua? Tu me sequere.* (Joh. 21 22.)

15. Denique, multos è prolapsis no-

novimus, qui cum Petro lapſum ſuum (etiam per literas ad ejectos Paſtores ſuos id teſtantes) amare deflẽt. Quinimo nonnulli eorum quibus Miniſtri & Miniſterii copia eſt, jam ſe Eccleſiæ reaſſociârunt: alii cum deſiderio, & corde prorſus anxio, relaxationis anhelant tempus, parati quâcunque ratione Deo & Eccleſiæ reconciliari. Ideo vel cæteris ardentius divinam implorant miſericordiam, cælumque gemitibus & ſuſpiriis fatigant: æque pertinaci nobiſcum ſpe ſua damna levantes, & adventantem ſuis in auxilium DOMINUM proſpectantes.

16. *Tu igitur ó Deus noſter, reſpice nos miſeros, quos ſic humiliâſti in loco afflictionis, ut nos cooperiat umbra mortis! Qui propter Te mortificamur totâ die, æſtimamur ſicut Oves ad mactandum. Evigila Domine, quare dormis? Expergiſcere, ne rejicias nos in æternum! Quare faciem Tuam avertis? obliviſceris afflictionis noſtræ, & oppreſſionis noſtræ? Quoniam humiliata eſt in pulverem vita noſtra: adhæret terræ venter noſter. Exſurge Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen Tuum* (Pſal. 44. ℣. 21. & ſſ.) *Grex diſperſus factus eſt Iſraël*

Iſraël tuus, Leones ejecerunt eum. Imple promiſſa Tua, ò veraciſſime Deus, *ut quæratur iniquitas Iſraël, & non ſit: peccatum Iuda, & non inveniatur: quia propitius eris illis, quos reliqueris* (Jerem. 50. 17, 20.) *Redi Domine, & placator ſervis Tuis! Satia nos mane bonitate Tuâ, & ovabimus ac lætabimur cunctis diebus noſtris. Exhilara nos pro diebus quibus nos afflixiſti, pro annis quibus mala ſumus experti. Effulgeat in ſervis Tuis opus Tuum, gloriaque Tua in filiis eorum* (Pſal. 90. 14, &ſſ.) Amen, Amen, Amen!

F I N I S.

INDEX CAPITUM
Hujus Libri.

V xv. Io-

XXXI.

CI. Re-

INDEX

Personarum & Rerum.

A.

Com-

D.

Edi-

E.

Fabia-

F.

Georg.

De

Ia-

Iohan.

Kutta-

de

N.

O.

Radzi-

R.

Slanen-

Wen-

Z.

FINIS.